

GILBERTI FOLIOT

EPISCOPI LONDINENSIS

EXPOSITIO IN CANTICA CANTICORUM.

EDIDIT

PATRICIUS JUNIUS

BIBLIOTHECARIUS REGIUS.

'Londini, ex typographio regio, 1638, in-4°.)

EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Reverendissimo amplissimoque præsuli domino GULIELMO JUXONO episcopo Londinensi, et summo Angliæ Thesaurario, PATRICIUS JUNIUS. S.

Oblivionem sæpenumero, *Amplissime et Reverendissimæ præsul*, celebriori famæ occasionem dedisse, multa que cecidisse, ut ornatiora postea resurgerent, non tantum parietinæ desertæ, ac neglecta diu rudera, quæ vetustate deposita, novam faciem et augustiorem formam induunt: sed ingenii etiam monumenta, quæ in dies castigantur, emendatiora eduntur, et studiosorum sedula diligentia primum e situ et pulvere, in lucem ad diem protrahuntur, fidem faciunt, et abunde testantur. Inter ea est pium hoc et elegans decessoris tui scriptum, quod hactenus forte in oblivione sepultum jacuit, ut erudito hoc seculo majore cum splendore e tenebris emergeret, lucemque, quam intra tuos parietes primum hauserat, celeberrimi nominis tui auspiciis denuo aspiceret. Infirmities ejus seniles, vel sæculi potius in quo vixit, quæ in dictione aut materia rariores occurrunt, si pro eximia pietate sua, *Amplissima Dominatio Vestra*, lacinia tantum vestis suæ operire, ipsumque una cum Acolutho suo (solum enim sine comite in publicum prodire, neque honestum erat, neque conditio tanti viri patiebatur) patrocinio suo dignari, nostramque hanc opellam in utroque evulgando, benigne interpretari velit; gradum faciet ad majora, quæ nomini tuo postea dicari possunt, neque *Amplitudini Tuæ* addictissimum, arctiore in posterum observantiæ nexu devinciet. Dat. prid. Non. Novembris. Anno MDCXXXVIII.

GILBERTI PRÆFATIO.

Domino et amico suo charissimo Roberto, Dei gratia, Herefordensi episcopo, frater Gillebertus Lundoensis Ecclesiæ minister humilis, in his exerceri quæ Dei sunt, et in eisdem sine beatissimo consummari.

Ne tuæ, Domine, jussionis vana mihi aut vilis videretur auctoritas, tibi illico direxi librum quem postulasti: librum siquidem, quem in Canticum Canticorum, juvante Domino, nuper edidi, quem nulli hominum, ante te scribendum (1), inspicendumve commisi. Non enim hic ad laudem, præconiive gratia, a me conscriptus est, sed ut, quæ, Domino docente, didici ea, tenerem memoriter: et hæc non, secundum Judæos, aspersione viliter, sed intimo sensu legenda humiliter; et eodem quo

dicta sunt spiritu intelligenda, demonstrarem. Qui cum a te fuerit, attentione plurima ab initio ad finem usque perlectus, multa eum animi alacritate suscepisti, et me meum in hoc studium applicasse, laude, ut audio, plurima commendasti: cui, ut nihil ad perfectionem deesset, Prologum a me aptari postulasti, ut sic operis completio digna foret, cui gratiarum redderetur exhibitio; scriptum quippe est, « Fortis est ut mors dilectio (Cap. viii, 6). » Nam ut mortale nihil est, quod nexum queat mortis elidere; sic possibile nihil est, quod non possit instantia dilectionis obtinere. Hæc exinanivit Dominum, humanis illum nexibus alligavit; hæc, post crucem et sepulchrum, ad sedes illum perduxit infimas, ut eos hinc eriperet, qui venturum hunc cre-

(1) Forte *describendum*.

diderant, et diligenter expectabant : hæc, quos iræ filios, dictante justitia, perfecerat, in libertatem gratiæ, misericordia iudicium temperante, reformat. Meum mutat ista consilium, ut operi apponam prologum, quod sine prologo explanandum suscepi. Auctor enim operis extitit Salomon, qui scriptores est imitatus antiquos, qui non prologum præmittendo lectores suos attentos faciunt ; sed ipsis rem, de qua acturi sunt, demonstrando, eorum excitant attentionem, et eorum studia, ad agnitionem eorum quæ sunt dicta, convertunt. Unde illud Moysis, « In principio creavit Deus cælum et terram : terra autem erat informis, » etc. (*Gen. 1, 1*). Et illud Exodi, « Hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob (*Exod. 1, 1*). » Sæ totum percurrans Pentateuchum, Judicium et Regum, librosque alios sine prologo scriptos invenies ; quibus si prologi adjecti sunt, illos longo post tempore, post adventum Salvatoris, adjectos esse cognoveris. Hos imitans Salomon, ab ipsa statim re de qua est acturus incipit, sciens rem ipsam de qua agitur, utilitatem manifestam habere in se, qua alliciat, vel rationem evidentem, qua concupita despiciat, vel in speculationes theologicas, quibus hæc

A a mente rejiciat, et soli illi qui horum conditor et creator est, adhæreat. Tres itaque libros effecit, quos non prologis exornat aut dilatat, « Parabolarum » unum, « Ecclesiasten » alterum, « Sirasirim » hunc tertium. Allicit in « Parabolis » ad hæc possidenda, per quæ præsens vita munitur, ut necessitati propriæ succurratur, in quibus opus est, proximo subveniatur, et indigenti, prout necessitas expetit, tribuatur. In « Ecclesiaste » vero monet, ne his animus implicetur, ne amor his, quæ transitoria sunt, inclinetur : sed hæc tanquam vana iudicet, et quæ sunt altiora his decernat (2) et appetat. Unde « Sirasirim » (quod « Canticum canticorum » appellatur) consequenter apponens, in quo cuncta prætervolans, divinæ majestati assistit, hunc, ut sponsum, amplectens, huic totum quod amoris esse potest, ex affectu representans. Animam igitur, vel Ecclesiam, amoris igne succensam, non hæc visibilia quærentem, sed ad invisibilia toto cordis affectu, tota mentis intentione suspirantem, sic inducit, quasi quærentem Deum, nondum tamen apprehendentem, et ut apprehensum teneat, hæc dicentem.

(2) Forte *discernat*.

EXPOSITIO IN CANTICA CANTICORUM.

CAPUT PRIMUM.

1. *Osculetur me osculo oris sui.*

Quæ est ista tam inclyta? formæ tam elegantis et gratiæ? ut summi Regis osculum audacter appetens, dicat, « Osculetur me osculo oris sui? » Nunquid in somnis agit hæc anima, fingens sibi quod vult, raplans sese in spem quamdam sine re, inanes formans intus apud se visiones, et jam nunc sperans apprehendere, quod nec laboriosis queat conatibus adipisci? Quo enim ascendit hic spiritus, auri in tantum immemor, et oblitus argenti, lapidem pretiosum non reputans, cuncta quæ mundus possidet, suisque possidenda communicat, in tantum respiciens, ut hæc manu perfectionis sanctæ repellens, dicat, Seorsum vos, abstractus a vobis amor meus in superna trajectus est, solum illum appetens qui vere solus est, cunctisque suæ causam pariter et effectum præstat essentiali, in quem suspirans, sanctique impatiens desiderii, secum agit hæc anima, et loquitur dicens, « Osculetur me osculo oris sui : » non enim vana loquitur anima sic inspirata, sed summa. Jam diu rivos sapientiæ Salomonis ebibit, ipsaque in « Ecclesiaste » disputantem audivit : olim quidem delicata, et tenera, cum nondum a formis exterioribus ad interiora pervenerat, cum nondum a creatura ad Creatorem ascenderat,

C munoo totis hærebat amplexibus, rebus ipsis visibilibus se totis affectibus alligabat : scholam vero doctrinæ spiritualis ingressa, non plebeium magistrum quempiam, sed summum illum in sapientia Salomonem audire meruit, Ecclesiæ sanctæ lectionem quandam introductoriam insipientem, qua electam quamque animam a mundo avocet ; avocatumque et abstractam, illi qui mundo superior est, insolubili charitatis nexu consociet. Videns enim in spiritu summus ille Salomon omnem fere animam in terra quasi fodientem, secularibus se negotiis implicantem, amoremque suum non jam erigentem sursum, sed inferius inclinantem ; ut erigeret incurvatam et miseram, de summo contemplationis suæ ad ima conversationis humanæ descendit, errantem revocans, præceptis illam salutaribus instruens et reformans, et sic demum per quosdam velut ascensionis gradus, ad sanctæ contemplationis et amoris summa perducens. Inprimis igitur ætati teneræ promittit magna, dicens, « Parabolæ Salomonis ad sciendam sapientiam et disciplinam, et ad intelligenda verba prudentiæ, et suscipiendam eruditionem doctrinæ (*Prov. 1, 1 seq.*). » Blanda suggerit, annectens, « Audiens sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit. » Sic ipsi non statim mundi, et eorum quæ in mundo

sunt contemptum prædicat, non arctioris vitæ ardua et excelsa commemorat; « Prius namque quod animale est, deinde quod spirituale (*I Cor. xv, 46*). » Unde magister optimus, ne statim gravia suadendo, animam quam erudiendam susceperat, in ipsis obtendat initiis, ipsam ad suæ velut annos infantie transigendos, mundo et his quæ mundi sunt, uti libere, et in iis jucundari permittit: legem tamen sibi statuens, ne peccando diffluat, nec in usum malitiæ convertat et libidinis, quod magno dono magni percepit authoris. Proponit igitur attente jam audienti, Parabolas; et ipsam, quot Parabolis instruit, tot ad bene et honeste vivendum legibus informat et adstringit: quas nimirum Parabolas, si mentis oculo prudens lector attentius introspexerit, in ipsis ad conversationem honestam, mundi hujus possessoribus, vitæque communi degentibus, assignatam plenissime vitæ formam intelliget. Nam quia « sine fide placere Deo est impossibile (*Heb. x., 6*), » in ipso statim tractatus exordio, fides, et cultus summæ divinitatis inculcatur, cum dicitur, « Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ (*Prov. 1, 8*). » Patris enim summi disciplina, quam ab ipso plenissime didicit Ecclesia, hæc est, « Credere quoniam est, et quod diligentibus se remunerator sit (*Heb. xi, 6*), » et quod in fine temporum Filium suum in carnem miserit, et per ipsum promissa impleverit. Lex vero matris Ecclesiæ, prima naturalis illa est, Dei digito in hominum cordibus exarata; secunda in tabulis conscripta lapideis; tertia, lex Evangelii in Spiritu sancto et gratia ministrata. Legem itaque matris nostræ non dimittere, hoc est, ab unitate Ecclesiæ, et summæ divinitatis cultu, quem intus gratia inspirante suscepit, non recedere. Cætera vero mandata Decalogi, toto Parabolarum volumine, distinctis radiant locis; quibus, aliisque præceptis quampluribus; quasi sanctum quoddam seculare proponitur, et secularium vita apto quodam rationis moderamine instituitur; quatenus sic utatur mundo, ut non declinet a Deo; sic permissa et submissa sibi possideat, ut a prohibitis indesinenter abstineat. In prima institutione, cum humanis satisfactum sit desideriis, et homini permissum sit temporalibus uti sobrie, juxta quod ad primum hominem divina voce dictum est, « Crescite et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis quæ moventur super terram (*Gen. 1, 28*); » secundæ jam institutioni locus est, ut de his quæ diu possedit homo, jam nunc audiat quid arbitrandum sit; an ipsis amore sit inhærendum, an sit ab his amor ad quiddam altius et longe melius erigendus: unde singula quæ sub sole sunt, veritatis stylo percurrens Salomon, volumine secundo ait, « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas (*Eccle. 1, 2*); » quam nimirum vanitatem rebus quibusque transitoriis inesse potenter ostendens, quod nequaquam vanis involvendus est animus, aut vanis amor im-

plicandus, animam quam erudiendam susceperat, a vanitate sequestratam, seorsum applicat veritati, dum in ipsius operis sine subjungit, « Adolescentia et voluptas vana sunt (*cap. xi, 10*). » Et paulo post, « Memento Domini Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, et anni de quibus dicas, non mihi placeant (*Cap. xii, 1*). » Et paulo post, in ipso sermonis exitu, « Deum time, et mandata ejus observa: hoc est omnis homo (*ibid., 13*). » Qua verborum compendiosa clausula, quid aliud mentibus hominum, nisi summa ipsius divinitatis timorem, et debiti reverentiam cultus insinuat. Hæc enim via est, hic est accessus ad vitam, si timore sancto comprehensus animus declinet semper illicita, et intus amoris igne accensa mens, indesinenter accingatur ad bona: homo namque medius in creaturæ rationalis ordine positus est, habens Angelum bonum supra se, malum inferius, post hujus elapsam vitæ ad alterutrius æqualem, juxta vitæ merita, perducendus. Hic itaque, sicut inter hos medius est, sic habet aliquid cum utroque commune, amorem scilicet, cum ipso qui sursum est, timorem cum ipso qui est infra: timent enim mali angeli et contremiscunt, boni vero perfecte diligunt; et sicut ad amorem malus angelus non assurgit, sic ad timorem angeli boni non descendunt, juxta illud, « Perfecta charitas foras mittit timorem (*I Joan. iv, 18*). » Cum itaque bonum angelum solus amor totum rapiat in se, malum vero solus timor deorsum premit; non est, præter hominem, in totius ordinis creaturæ, in quo timor dilectioni concurrat, in quo sibi duo hæc conjuncta convenient. Homini itaque dicitur, « Deum time, et mandata ejus observa: Hoc est omnis homo: » ac si dicatur, Omne hoc, id est, totum hoc, « timere, » scilicet, et amando « mandata servare, » competit homini; ut timendo declinet iram, amando peringat ad gratiam. Vel si dicatur, « Hoc est omnis homo, » id est, per timorem et amorem fit perfectus homo. Vel, « Hoc est omnis homo, » id est, ad hoc creatus est omnis homo, ab eodem intellectu non discrepat, cum creationis ejus hic modus et causa sit, ut iram sic evitet, et gratiam promereatur.

Hæc igitur anima, salutis monita non jam derivata procul, sed de ipso fonte, summo, videlicet, Salomone percipiens, jam edocta in Proverbis, mundana quonam modo possideat: in Ecclesiaste vero, qua ratione jam possessa mente deserat et contemnat; jam nunc in Canticis, audit, quomodo a visibilibus ad invisibilia transeat, et authori omnium tota virtute mentis, et plenitudine affectionis inhæreat. Sic a morali disciplina, qua possessa sancte communicat, per rationalem, qua mundana recte dijudicat, sanctam illam et summam ingressa theoriam, jam quæ retro sunt oblita penitus, montem illum sanctum verticemque mentis suæ conscendens, per medium nebulæ et caliginis, sanctum illum Moysen ad contemplationis alta pro-

sequitur; ubi secreto manens habitaculo (*Exod.* xix, 20, et xx, 21), non alta tectorum laquearia, non fucata obsequentium latera, non agrorum in immensum continuata jugera, sed ut omnibus affluat abundantanter, solum illum expetit qui est omnia, qui lux est et quies animarum, honorum fons, et origo virtutum, quem apprehendere summum est, et quo perfrui iucundissimum: cujus intus impulsa desiderio, quod sentit exprimit, nec ultra se amplius intra silentii claustra cohibens, vel amantis more, sibi, vel cognatæ sibi cuiquam Virtuti cœlesti loquitur, dicens, « Osculetur me osculo oris sui. » Errat quidem amor sæpius in iudicio, et dum suo pronus fertur desiderio, quo se cunque verterit, sibi videtur id contemplari quod appetit, et aliud quemlibet id in se experiri quod sentit: unde quasi constet aliis, quis ipsum amor trahat et in se velut absorbeat, cum quod intus agit foris exprimit, neminem designat ex nomine, sed discreta quadam indiscretionem sic ait, « Osculetur me osculo oris sui. » Quod quidem perfectæ mentis arcanum est, et animæ jam defæctatæ cum cœlesti Sponso soliloquium. Age enim, mentis aciem deflecte paululum, et paulisper a summis ad inferiora descende; attende animam adhuc infidelitate constrictam, quæ fidei nondum radios illuminata perceperit, Ecclesiæ nondum limina contigerit, Sponsum prorsus nesciret; nunquid huic Canticum iudicabis recte competere? ut ad Sponsum animarum sanctarum loquatur, dicens, « Osculetur me osculo oris sui? » Nunquid non esset indecens hæc in ejus ore Parabola? Quod si animam attenderis illuminatam quidem fide, sed operibus mortuam, oppressam graviter peccatis et obrutam, longam sibi restem peccati facientem, nec ad bonum illo penitentia remedio recurrentem, nunquid huic recte poterit aptari Canticum, ut ore deformis, et horrenda facie, et toto fœda corpore, dicat tamen ad Patrem omnium, « Osculetur me osculo oris sui. » Munita vero fide, et sacramentis imbuta anima, nunc ad virtutis bonum se lege mentis erigens, nunc in peccati lapsu legem quæ in membris repugnat, excipiens; huic subjecta vicissitudini lugens, et lugendo vociferans: « O quis me liberabit a corpore mortis hujus? » (*Rom.* vii, 24.) Nunquid apte cantabit Canticum, ut lachrymis obducta mestitia, singultus penitentia trahens, dicat, « Osculetur me osculo oris sui. »

Quod si progressus paululum, animam superiore quodam gradu consideres, æquali se quadam medietate moderantem, ut nec jam peccata quibus damnatio debetur admittat, nec ad virtutis adhuc alta ascendat, habitantem quodammodo cum Lot in Segor, montana nondum attingentem: hæc utique quo nondum virtutis summa contingit, eo plus exterioribus delectata, in osculi cœlestis appetitum minus fortiter inardescit; ut nec ipsi recte competit quod dictum est, « Osculetur me osculo oris

sui. » Secretum jam nunc animæ spiritualis ingredi, attende animam jam stabilitam gratia, quam spiritus in montana protraxerit, quæ jam in excelsis habitare decreverit, quæ peccatum, mundo jam devicto, calcaverit, quæ post Dominum cum Petro currens jam dixerit, « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te » (*Matth.* xix, 27); hæc licet ab infidelitatis tenebris, a regno peccati et mortis, ab impulsu tentationis, a torpore mentis longe sit; non tamen præsumit ut audeat, ubi summi Regis osculum, quod nondum forte gustavit, expectat, dicens, « Osculetur me osculo oris sui: » sed vel pedum Sanctorum osculo, cum Maria, contenta residet, vel juxta Joannem, « cum amicis Sponsi stat, et gaudio gaudet ad vocem ejus » (*Joan.* iii, 29), quam suavitate plenissimam jam intus audire meruit, et in ipsa specie (3) quadam et futurorum promissione delectari pariter et quiescere. Hinc sextum perfectionis gradum, si jam potes, ascende, quo contemplationis alta amor jam sacratus ingreditur; ubi in monte sibi transfiguratur Dominus, et ab humanis absconsus oculis sanctissimus ille Moyses, cœlestium jam conscius secretorum, in ipso divinitatis suavissime requiescit arcano: hic Regem quem diligit in corde suo contemplans anima beatissima, et in Deum, quantum in hac vita fas est, extensa, dulcedine visionis æternæ reficitur, et contemplationis reflectens oculum ad universa quæ creata sunt, dum non tam ipsa, quam in ipsis summi miratur opificis sapientiam, indicibilemque potentiam, dedignans totum quod creatum est, in ipsam totæ colligit, ipsi nexu charitatis et luce contemplationis adstringitur; et dum ejus decori, totum quod in creatura decorum est, non in minimo comparabile conspicit, ad ignem illum invisibilem ignescit et inardescit, et suavi divinitatis aculeo indictum menti charitatis vulnus experiens, et beatitudinis futuræ, et sacratissimæ conjunctionis ejus quæ creati spiritus ad incrementum nexu charitatis insolubili sine fine futura est, quasdam sibi prælibari velut arrhas expostulans, interno; solumque sanctis ac supernis potestatibus audibili sono mentis exclamans, ait, « Osculetur me osculo oris sui. » Amor namque in Deum accensus, charitas est; et ejus qui diligitur, intenta mente speculatio, contemplatio est: quæ ita sese comitantur, ut amorem contemplatio suscitet, et contemplationem semper amor in anteriora promoveat; ut quo contemplatio supernæ lucis radio penetrat, amorem illuc post se trahit; ut sic proficienti animæ sit Dominus et illuminatio per contemplationem, et salus vera per charitatem; sicut dictum est, « Dominus illuminatio mea, et salus mea; quem timebo? » (*Psal.* xxvi, 1.) Aversa igitur a mundo anima, et ad Christum tota mente conversa, oblita quæ retro sunt (*Phil.* iii, 13), et in anteriora se potenter extendens, mundum subtus se jam deorsum longe conspiciens, in æter-

(3) Forte, *spe.*

mitatem totam se rapiens, summa et æterna Domini Jesu contemplando conspiciens, et instanter amando desiderans, quia tota succumbit amori, et spirituali languet desiderio; plenos tamen nondum sponsi præsumens amplexus, ut suo vel in aliquo satisfaciat amori, petit osculum, et vel sibi, vel ad familiarem fortassis angelum mente loquens, spiritualibus spiritualia communicans, amorem aperit suum, et amans ab amore sic exorditur, dicens, « Osculetur me osculo oris sui. » Quæ quia in præfatiunculæ modum dicta sunt, cætera sequenti tomo explicabimus, aspirante Domino, qui vivit, et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Osculetur me osculo oris sui.

Labore jugi, virtutis exercitatione continua, fidelis hæc anima eousque perducta est, ut summi Regis aspiret ad osculum, dicens, « Osculetur me osculo oris sui. » Inde est, quod nequaquam stylo prolabente currimus, sed velut in summis hærentes stamus, sanctæ istius animæ occulta simul et perfecta intente rimari cupientes, et imitari. Qua in re, illud primum occurrit, quod ipsa sibi cum Apostolo confidentissime gloriari videtur, ut dicat, « Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ (II Cor. 1, 12). » Nam quæ summæ divinitatis expetit osculum, novit proculdubio mundum se habere cor, munda se novit habere labia, honestam faciem, et tanti Regis osculo non indignam: ut videatur sibi recte competere quod dictum est, « Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere casto (II Cor. xi, 2) » item alibi, « Ut exiiberet sibi Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, neque rugam (Ephes. v, 27) » non habet enim hæc ex immunditia « maculam; » non ex duplicitate « rugam; » non pravam ex odio proximi conscientiam; non prodeunt ex corde ejus homicidia, non adulteria, non cætera quæ opprimere conscientiam, et hominem solent inquinare: omni namque custodia servat ipsa cor suum, attente per Salomonem audiens, « quoniam ex ipso vita procedit. (Prov. iv, 25). » Stat ad januas cordis hujus timor Dei providus et sollicitus, ne vitiis undequaque pateat ad ipsius secreta progressus: stant ad propugnacula cordis hujus severa virtutum agmina, quæ non ut dudum, adversus peccata jam dimicant; sed de Domino Jesu, jam jam de iis habita victoria, gloriantur: quorum jamdiu pugnam quanto acerbiorum expertæ sunt, tanto jucundiori gloria jam triumphant. Stat desuper succincta castitas, quæ se carnis immunditiam abstinentiæ saxo contrivisse gratulatur. Stat vultu placido, castitati comes humilitas, nil altum sapiens; sed elationem mentis alta semper appetentem, Domini virtute reprimens, et fœdam capitis ipsius insaniam, ad petram, qui Christus est, fortiter et prudenter effringens. Sic infidelitatem fides, spes desperatam miseriam, invidiam charitas, simplicitas dolum, malitiam innocentia, falsitatem veritas, et singularæ quæque virtutes opposita sibi vitia, velut

A monstruosa cadavera, ad veritatis saxum jam fortiter allisa, despiciunt. Videas hic antiquam illam carnis concupiscentiam, ad extinctæ suæ sobolis funera lamentantem; oblectamenta varia, et totum quod exquisitissima tentationis arte potest confici, calice Babylonis aureo circumferentem, hoc viribus, hoc arte tota machinantem, si quatenus infrigidata caleferi, et extincta valeant ad antiquum vitæ spiritum suscitari. Illudit ejaculanti sacer ille virtutum chorus, sciens manu Domini percussos Ægyptios ad vitam ultra non revocandos: unde spiritualiter exultans, psalmum sumit et tympanum, carmen illud Moysis plena Domino jucunditate decantans, « Cantemus Domino; gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem dejecit in mare (Exod. xv, 4). » Ascensor malus, malignus quisque spiritus est; equi mali, vitia pessima; quibus insidentes Angeli mali, que ferantur impetu manifestum est, cum misere tentatas animas in profundum inferi pertrahunt, et tormentis æternalibus, divina id agente justitia, subjiciunt.

Hos extinctos sibi gloriatur hæc anima, et in virtutum medio residens, iis se jam totam credit, harum prorsus se committit obsequiis; huic et humillime virtus omnis obsequitur, præstans unaquæque quod suum est. Quis jam percurrat stylo, quis prosequatur eloquio, perfectæ huic animæ quid decoris eximii virtus unaquæque conferat, quid admirandæ gratiæ virtus unaquæque subministret? Quis ipsius decorem ad plenum exprimat? quam et continentia castam, et simplicem innocentiam, lenem mansuetudo, misericordia piam, providam circumspectio, temperantia sobriam, discretam prudentiam, fortem reddit patientiam, et per sacros justitiæ tramites, cum multa dirigit reverentia charitas jam perfecta? Ab ipso namque sacri timoris initio, statim gressus in humilitate desigens, hæc impuditiæ castra pertransiens, sicque per virtutes reliquas, ut a Spiritu Dei in mente disponuntur, ascendens in vanitates et insanias falsas non ultra respiciens, superiori jam quodam loco totam se credit amori, et ipsius excellentissimæ committit plenitudini. Hic seorsum habitans, non potest non meditari quod diligit; nequit non contemplari, quod appetit: desuper immissa siti, in fontem illum vivum inardescit, et dulci pane quotidie lachrymarum reficitur; dum sua in longum protrahi desideria dolet, et lachrymis suffusa conqueritur. Illic illud secum frequenter repetit et revolvit, « Mihi vivere Christus est, et mori lacrum: Dissolvi cupio, et esse cum Christo (Phil. 1, 21, 25). » Et illud, « Heu mihi! quoad incolatus meus prolongatus est (Psal. cxix, 5). » Sentire quidem cogitur, et in se experiri compellitur, quid sibi desit a summo, ab æternitate quam procul sit. Absolutus a carne spiritus vidit manifeste quem diligit, fructu bono quod appetit, sui dilatione desiderii non torquetur, prorsus dolore non tangitur; amor ibi totus in luce est, totus in gaudio conquiescit:

amoris vero in præsentî vita fatigatio pulchre A describitur, cum dicitur, « Risus dolore miacebitur, et novissima gaudii luctus occupat (Prov. xiv, 13). »

In hæc quidem vita, fidelis animæ risus hic est, quod consensientia munda, corde perfecto, amoris integritate plenissima, se novit in alta prosequi Dominum Jesum, et suæ mentis osculum in ejus humana simul et divina porrigere: hic vero risus adhuc dolori commistus est, et hoc gaudium luctus occupat; cum, quem corde sequitur, se nondum apprehendere novit; et quod plus omnibus appetit, id sibi differri considerat. Hinc amantis animæ dolor, hinc lachrymæ, quibus se per noctes lavat, et suæ stratum mentis irrigat; ut jam mundata mundetur amplius, et quæ pulchra fuerat, longe B pulchrior entescat. His confisa virtutibus anima, hujus sibi decoris conscia, post expugnata jamdiu vitia, post adepta virtutum munera, post diu protracta desideria, amore languens, contemplando se sursum erigens, cælum mente pertransiens in doloris solatium, in quoddam jucunditatis optatæ prælibamentum, petit osculum, et exorditur hoc modo Canticum, quod dicitur Canticorum, « Osculetur me osculo oris sui. » Videas indignantem fortassis Angelum, et dicentem: Quid actum est? quæ rerum tanta ista est et tam nova mutatio? quid summis ima permista sunt? nunquid cælum sursum est frustra porrectum? homini frustra sedes in infimo constituta? nunquid cælum penetrat mens humana? nec cæli plagas solum, sed et cælorum intima, suis jam nequamquam finibus contenta, percurrit? Quod si sibi quoquo modo permissum est, quid hoc est, ut in istud extollat se mens humana fastigium, et potentie creatricis, verbo cuncta operantis sapientie, nulli subjecte necessitudini benignitatis, summæ, scilicet, et inaccessiblei divinitatis expetat osculum, dicens, « Osculetur me osculo oris sui? » Nunquid Angelus, aut Archangelus, aut de Virtutum numero, de Cherubin, vel Seraphin quicumque spiritus, sic unquam secum tacite vel mente locutus est, ut ejus, cui trementes assistimus, cujus a tot seculis obediendo legationibus deservimus, osculum vel peteret unquam, vel speraret? Incarnato D quidem Verbo, et in terris humana sua percurrente Domino Jesu, magnum diximus (4), et in oculis nostris hoc mirabile reputavimus, ad pedes ejus admitti mulierculam, quæ ipsis infligeret osculum, quos tamen et capillis ante terserat, et suarum abluerat unda lachrymarum (Luc. vii, 38). Transfigurante se in monte Domino, et divina sua, quæ et semper habuerat, humanis oculis revelante, nunquid amans ille Petrus, aut Joannes charissimus, ipsius osculum majestatis expectere præsumpserunt, qui vocem a magnifica delapsam gloria non ferentes, in terram proni corruerunt

(*Matth. xvii, 2*). Hinc quoque raptus Apostolus (*II Cor. xii, 4*), cui credita sunt arcana cæli, et sancta illa silentii verba revelata, nunquid inter nos alta sapiens in cælum sic posuit os suum, ut seipsum non metiens, humana sua non considerans, summæ divinitatis aspiraret ad osculum?

Ascendens quoque in montem Moyses (*Exod. xix*), intra nubem latitans, ad tubæ sonitum contremiscentem, nunquid hujus osculi se præsentat deliciis, qui carnalem tantum illam et cito abolendam legem, non jam cordibus hominum, sed lapideis tantum supplicat tabulis exarari? Cum, juxta Veritatem, « Nemo inter natos mulierum Joanne Baptista major sit (*Matth. xi, 11*), » et cum, juxta eandem, « Qui in regno cælorum minor est, ipso longe sit major (*ibid.*); » humanæ satis esse poterat animæ, angelus ipsam osculo si vel minimus excepisset. Hujus fortasse zelum, non ex ira vel malitia prodeuntem, virtus aliqua superna temperat, severe judicanti respondens, Non indignandum fore mortalibus, si laqueos optent mortis evadere, et libertatem gloriæ filiorum Dei, toto studeant conamine mentis apprehendere. Mortalium namque valde misera conditio est; in mundi medio constituti, infernum subtus, cælum sursum contemplantur; et homini descendere non solum leve est, verum et non cadere difficultimum: ad hoc suo pondere caro prona est, tentationes urgent, maligni spiritus peccatorum funibus pertrahunt, salutem semper humanæ, sicut et nostræ jamdiu gloriæ, invidentes. Ut vero descensus facilis, sic est ascensus ad superna difficilis: in hoc hominum vita est, in hoc pugna animarum, in hoc fervent studia sancte in mundo converantium, ut peccatorum laqueos evadentes, in nostram se transferant libertatem, et se nobis vitæ paritate conforment, summæque divinitatis amore consocient. De lacu namque miseræ, et de lato facis egressa, vana mundi deserentes, immo mente calcantes animæ, quam pie suscipiendæ sunt, quanta a nobis charitate fovendæ, ne unquam degenerando respiciant; sed amorem suum in Patrem luminum indesinenter accendant, quousque beatis dona repromissa percipiant? In sanctis itaque constituta desiderii anima, terrena respuens, celestia nondum apprehendens, in amoris sui quoddam velut incentivum, suorum permittatur schematibus uti verborum; præsertim cum osculum, aut amplexus, aut cubile, aut aliquid tale nominans, nil carnale cogitet, nil præsumat indignum, nil meditetur omnino nisi quod sanctum est: (Nam totum quod in osculo misera peccat, et carnalis affectio, ab ejus mente tam longe est, quam ipsa procul a vitio, virtute purificata, recessit.) Est enim et sanctum osculum, sicut meminit Apostolus, dicens: « Salute invicem in osculo sancto (*Rom. xvi, 16*). » Et, juxta Veritatem, occurrens Pater revertenti filio, « Misericordia motus, et accurrens cecidit super

(4) Forte *diximus*.

collum ejus et osculatus est eum (*Luc. xv, 20*). » A center exacto, gustato ligno vite, ad æqualitatem angelorum, ipso qui creaverat et in hoc potenter operante, pervenisset. Sicut igitur æternum foret obedientiæ præmium : sic æqua lance justitiæ, supplicium inobedienciæ debebatur æternum ; cui post peccatum homo totus obnoxius, ruebat totus in infernum.

Osculetur me osculo oris sui.

Ut tomo superiore jam dictum est, est quoddam fœdæ voluptatis osculum, cujus vel reminisci dedignatur animus in superna jam levatus : Sed est osculum sanctum, cujus nemini Apostolus dicens, « Salutate invicem in osculo sancto, » et veritas in Evangelio, « misericordia motus Pater cecidit super collum filii sui, et osculatus est eum. » Osculum itaque, quoddam reconciliationis est, quoddam congratulationis est, quoddam jucunditatis, et permissæ cujusdam et sanctificatæ voluptatis. Reconciliationis est osculum, cum ante discordes animi in pacem et amicitæ gratiam aliquo mediante revocantur, et confœderationis et conjunctionis animorum, quæ sit intrinsecus, signum est osculum quod extrinsecus exhibetur. Osculum vero congratulationis est, cum absentes jamdiu propinquos, et amicos a peregrinatione vel aliunde reversos, ad nos congratulando suscipimus, et interioris gaudii nostri certitudinem, ipso quod foris damus osculo demonstramus. Sponsi vero ad sponsam sanctificatæ cujusdam voluptatis est osculum. Est itaque triplex osculum, in quod suspirat ecclesia, et quod sibi dari fidelis anima quæque desiderat : optat enim ecclesia sancta reconciliationem, optat congratulationem, optat et sanctam illam, quæ est sine fine futura, jucunditatem. Nondum enim incarnato Verbo, non erat ecclesiæ pax ad Deum, quæ post hujus elapsam vitæ, tota traheretur in infernum.

Homo namque se totum, in stirpe, scilicet, et propagine, obnoxium æternæ morti constituit, cum auctori suo, a quo tot et tanta recenter acceperat, illi (inquam) non volenti solum, et jubenti, sed et minas intentanti, in re minima obedire contempsit. Nam etsi amoris experimentum magnum non sit, si in modico quis obediat ; magnum tamen irreverentis animi signum est, summique contemptus indicium, si quis in re modica obedire contemnat : nam juxta Veritatem, « Qui modico fidelis non est, quomodo erit fidelis in magno ? » (*Luc. xvi, 10*.) Quo itaque minus fuit in quo obedire contempsit homo, eo peccatum majus est quod incurrit, et supplicium majus est quod meruit. Nam qui in Judicem offendit æternum, proculdubio quod meruit in æternum fuit ; nam sine fine poenam irrogat potestas illa judiciaria, quæ sine caret : et ut homo de manu Domini bonum sine fine meruit, cum a veritate recessit. Nam ut bonus angelus, primum lux, et postea firmamentum fuit, cum ipsi qui ad Aquilonem sedem cupiebat ponere non consensit (*Isa. xiv, 13*) : sic et homo, si tentationi restitisset, hoc ipso contra tentationem et peccatum confirmari meruisset, ut deinceps nec peccare, nec tentari potuisset ; sed statuto sibi dierum numero hic inno-

center exacto, gustato ligno vite, ad æqualitatem angelorum, ipso qui creaverat et in hoc potenter operante, pervenisset. Sicut igitur æternum foret obedientiæ præmium : sic æqua lance justitiæ, supplicium inobedienciæ debebatur æternum ; cui post peccatum homo totus obnoxius, ruebat totus in infernum.

Hinc enim propheta ait, « Misericordia et veritas obviaverunt sibi (*Psal. lxxxiv, 11*), » quod idem est, ac si dicatur, misericordia et justitia sibi contra se venire cœperunt ; nam qui sibi sunt obvii, ex adverso veniunt, et velut in opposita tendunt ; sic misericordia et veritas, statim post peccatum, tendere in diversa cœperunt ; ad poenas hominem veritas exigebat, de cujus reparatione misericordia melius aliquid disponebat. Et fuit hæc mirabilis obviatio, justitia hominem ad inferna trahente, illa hominem ad amissa reducere cupiente. Sed invalescente justitia, in poenas homo datus est, miseras, et ærumnas, et mortem gustans in seculo, corruptionem in sepulchro, et post omnia, tenebras in inferno. Cumque magna jam parte satisfactum esset justitiæ, punita jamdiu culpa, post annorum multa curricula, pulsanti semper et instanti, plurimum misericordiæ tandem locus datus est in excelsis, in ipsius sanctæ et summæ Trinitatis abditiis et occultis ; ubi tam mirabiliter, quam pie dispositum est, ut in quo creaverat universa Pater, in ipso perdita restauraret. Hoc consilium illud antequam est, de quo propheta ait, « Consilium tuum, Domine, antiquum verum fiat. » Hoc est quod « a seculis absconditum (*Col. i, 26*), » vocat Paulus, « sacramentum. » Obedivit itaque Patri Filius, tam quidem mirabilis, tamque sacratius, quam non seniori junior, non majori minor, sed omnipotenti, magno, magnus, immensus, omnipotens, æqualis in omnibus, obedivit ; sicut in propheta dictum est, « In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam (*Psal. xxxix, 9*). » Magnus quippe liber est scientiæ et sapientiæ Dei, in quo cum semper legeris, nullus ejus unquam finis occurrit : interiores ejus paginas solus ejus scriptor inspexit. In hoc et homines, et angeli sine fine proficiunt ; et thesaurus ille Dei, quæcunque semper haurientibus, nunquam exhauriri poterit : a fine usque ad finem ejus sapientia sola et summa pertingit. In hoc omnes scribuntur homines, et dies formantur, meritaque singulorum comprehensa sunt, et unicuique beatitudo debita expressa continetur.

In hujus libri capite quasi parte præcipua, scriptum est Incarnationis hoc sacramentum, ex quo in cunctis quæ mirabiliter operatus est Deus, creando singula, creata conservando, et quæ conservat lege mirabili disponendo, nil adeo suspendendum est aut mirabile, quam quod seipsum exanitione sua, ad misericordiæ jubentis imperium, affecta videtur injuria. Sed « opera Domini magna sunt, exquisita in omnes voluntates

ejus (*Psal. cx, 2*), et ipsius vera sunt iudicia, in semet-
 ipsis justificata (*Psal. xviii, 10*). Ascendens itaque
 crucem Deus, et ad clavos manus innocentes expan-
 dens, ut locum mortis consecravit ad vitam, sic qui te-
 nebantur in morte revocavit ad vitam. Ejus enim de
 cruce stillante sanguine petrae fissæ sunt, ut corpora-
 lis pateret aditus, quo precium illud sacratissimum,
 angelicis exceptum manibus, perferretur ad
 inferos; ut ligni vitæ fructu communicato, in liber-
 tatem vitæ recurrerent, qui sub hujus gratiæ fide
 simul et expectatione tenebantur in inferno. Quid
 ergo est, in quo jam justitia conqueratur? In pa-
 radiso lignum positum est, « bonum ad vescendum,
 pulchrum oculis, aspectuque delectabile; et tulit
 mulier de fructu illius, et comedit; deditque viro
 suo, qui comedit (*Gen. iii, 6*) : » et inobedientia sic
 consummata, ad mortem via parata est : in Eccle-
 sia quoque lignum crucis erectum est, cujus et
 aspectus horribilis fuit, et gustus amarissimus; fructus
 ejus erat temporalis illa mors, qua plectebantur
 rei, qui ob reatus varios adicebantur
 cruci : ad lignum hoc extendit manus æterna illa
 sapientia, et gustavit fructum hunc, non hoc sug-
 gerente serpente, aut muliere suadente. Olim qui-
 dem serpens hoc fecerat, ut mulier concupiscendo
 quod non debuit, velut caro, delectaretur; vir in
 hoc ipsum, quasi sensus rationalis, acquiesceret,
 sicque viam sibi paraverat, qua immortalium (5)
 corda illaberetur, et ad se traheret universa : sed
 evacuatur ad crucem totum quod ejus est; serpens
 Christo nil suggerit; non delectatur hic caro; sensus
 ipse rationalis in spiritu carnis trahit post se,
 ad sustinenda dura crucis, et mortis amara degu-
 standi. Virtus igitur in cruce residet; et ipsam eo
 ascendente qui Dei virtus est et sapientia, in ipsa et vir-
 tus et sapientia collocatur. Hæc viam virtutis aperit;
 quæ licet arcta sit, tamen ducit ad vitam. Lignum ita-
 que paradisi fructum protulit, quo posset et suggestio
 suscipi, et concupiscentia a quibusdam quasi blan-
 ditibus excitari : crux in Ecclesiæ jam sinu posita,
 fructum utique representat, quem si mente gusta-
 veris, nec intus hoste suggerente, nec carne tibi
 blandiente, succumbis; verum hostis prima sua
 congressione vincitur, et ad serviendum spiritui
 caro statim revocatur, et in consummatæ virtutis
 amorem totus homo reducitur. Hic itaque locus est,
 in quo justitiam misericordia, quæ vera pax est,
 osculatur; hic namque simul utrique satisfactum
 est, cum et homo, misericordia sic agente, redimitur,
 et justitiæ longe plus quam debebatur exsolvitur;
 et juxta apostolum, « Quod adversum nos scri-
 ptum erat chirographum cruci Christi potenter af-
 figitur, et deletur (*Col. ii, 14*). » Chirographum
 namque sic conscribitur, ut postquam incisum et
 per partes divisum est, in utraque ipsius parte
 plena rei gestæ memoria teneatur. Hæc nostra est
 cum hoste maligno conditio : nam cum delinqui-

mus, culpa penes nos est, ipso stylo perversi operis
 graviter exarata, quæ et hostis antiqui memoria
 statim excipitur, et firme retinetur impressa; ut si
 non sit qui redimat, nec qui salvum faciat, præsto
 sit ei semper quod objiciat : quod quidem chirogra-
 phum, Christi morte deletum est; per quam et no-
 bis culpa remittitur, et ipsius in nos accusatio jam
 non timetur.

Sed quid istud est, cum ad pœnam homo tene-
 retur æternam, filius vero Dei mortem tantum tem-
 poralem horis quadraginta pertulerit? quomodo ju-
 stitiæ divinæ, æternas ab homine pœnas exigenti, in
 ipsius morte satisfactum est? Sed proculdieu satisf-
 actum. Appendantur enim in statera mors ipsa filii
 Dei, si placet, etiã momentanea, et omnium homi-
 num quantumcunque debita mors æterna; cui du-
 bium est, quin præponderet ipsa mors unigeniti,
 licet temporalis, morti, licet æternæ, quorumcun-
 que mortalium? Merito quippe majus est, et natura
 mirabilius, Deum mori, nulli peccato vel morti ob-
 noxium, quam mori multitudinem quantumcunque
 mortalium et peccatorum. Inde namque beatus Job,
 « Utinam appenderentur peccata mea quibus iram
 merui, et calamitas quam patior, in statera (*Job
 vi, 2*). » Job quod est, « dolens, » designare Domi-
 num Jesum, nulli jam dubium est : hic causam no-
 stram ad Patrem agens, velut in cruce positus, ait,
 « Utinam appenderentur peccata mea; » nostra
 quidem peccata, quibus iram meruimus, in unitate
 et sacramento corporis et capitis, sua nominans,
 atque dicens : Utinam attendas, Pater, peccata, qui-
 bus iram meruit homo, et calamitatem, id est, pœ-
 nam quam in cruce patior ego, ad obedientiam tuam
 factus homo. Nam si utraque consideras (ut vere
 consideras) pœna mea, quasi arena maris, gravior
 apparebit, id est, pœna mea cum obedientia, longe
 peccatis hominum præponderabit; et tibi, in expia-
 tionem culpæ ejus, et præstationem pœnæ ab ipso
 debita, satis erit. Ecclesia itaque sancta, spiritu
 quo illustratur intelligens reconciliationem hanc,
 per manum mediatoris Domini Jesu dandam esse,
 inter soliloquia quibus ipsam fovebat spiritus, et
 accendebat amorem sanctum, intra moras jamdiu
 continuatæ spei, istud amoris Canticum in electo-
 rum cordibus crebris iterabat suspiriis, ut diceret,
 « Osculetur me osculo oris sui. » In osculante vero
 patrem, a quo filius in hanc gratiam mittebatur, in-
 telligens; ore vero ipso, quod ad osculum de more
 porrigitur, Filium qui mittebatur, qui os patris est
 et sapientia, designans; ipso vero osculo, quod os-
 culantium est grata suavitas, Spiritum Sanctum,
 qui est amborum amor, exprimens; sanctæ summe-
 que Trinitatis fidem, futuram quoque Verbi incar-
 nationem, et per incarnati Verbi sacramenta, ple-
 nam hominis cum Deo reconciliationem, tam veris-
 sime, quam devotissime profitebatur. Nam quid hæc
 supplicatione sancta devotius? Quid oratione purius

(5) Forte in mortalium.

esse potest? In ipsis statim docetur initiis, qualiter orandum sit, quatenus Altissimo supplicandum: nam « sine fide Deo placere impossibile est (*Heb.* xi, 6); » et quæ sine fide est oratio, exaudire non potest. Unde Jacobus ait, « Postulet autem unusquisque in fide, nihil hæsitans (*Jac.* i, 6): » orationi namque ad penetrabile majestatis excelsæ primum fides pandit introitum. Unde quæ exaudiri desiderat, a fidei Sacramentis exorditur, ut dicat, « Osculetur me osculo oris sui: » acsi dicat, Quod exaudiri desidero, in hac fide ad postulandum assisto; in ipsa deitatis substantia confiteor unitatem, in ipsa personarum confiteor et adoro Trinitatem. Unitatis est confessio, quod dictum est, « Osculetur; » Trinitatis vero quod et osculans, et os, et osculum nominatur. osculans, ipse Pater est: quod ad osculandum porrigitur os ipsum, Filius est: et quod osculantis ore perficitur osculum, Spiritus Sanctus est. Quæ quidem veritas, Trinitatis substantiam ipsam nec dissipat, nec distrahit Unitatis. Ipse quidem osculans, nec os suum est quo osculatur, nec ipsum osculum quod ore suo ministratur. Sic et os ipsum, nec est ipse osculans, nec ipsum osculum quod datur. Ipsum quoque osculum, nec est ipse osculans, nec os ipsum a quo est. Absit tamen ut cum osculum dari ab aliquo conspicimus, tres ideo substantias intelligamus: una enim substantia osculantis est; et tam os ipsum, quam osculum, non in alia quidem, sed in ipsa solummodo osculantis substantia est. Sic Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, cum tres verissime sint Personæ, quarum nulla est altera, veritas ista Trinitatis, nihil admittit unitati, aut simplicitati substantiæ Dei; sicut nec ipsa simplicitas addit quicquam, vel minuit Personarum Trinitati. Quod vero non satis est in Deo divina credere, nisi et ipsius humilia verissime credantur, exquisitissimo verbo utitur, dicens, « Osculum; » per hoc et incarnandum Verbum, et quæ futura erat reconciliationis humanæ plenissime designans sacramentam. Quæ cum sic dicta sint, in tractatum sequentem, juvante Domino, et spiritum innovemus, et stylum.

Osculetur me osculo oris sui.

Attendimus non unumquempiam justum ab Adamo usque ad Christum; sed omnes in orbe terrarum longe lateque, in quos se gratia Spiritus sancti diffuderat, intellexisse, de semine Adam unum quandoque nasciturum, qui de admissio unius pro omnibus membris suis ipsam quandoque destrueret, et regno tradito Patri, homines Angelis adæquaret. Hæc itaque fides, et in spiritu revelatio, Sanctorum inflammabat desideria, et in futura mentes secula protrahebat, ut et hujus vitæ moram longam reputarent, qua tanta differebatur expectatio; brevemque quasi priusquam corporalibus hoc intuerentur oculis, finiendam. Hos igitur omnes, quos una regebat fides, et provocabat spes, totam scilicet, pie credentium multitudinem, Salomon (in

quo sedem sibi sapientia constituerat) ipsa qua illustrabatur luce considerans, ipsam, velut Sponsam, in promissi sibi jamdiu Sponsi desideria positam, sui verba desiderii deponentem inducit hoc modo, « Osculetur me osculo oris sui. » Trina vero repetitione, qua dicitur, « Osculetur me osculo oris sui, » triplex osculum notat, quod se optare demonstrat: primum reconciliationis, ut dictum est alterum, congratulationis: tertium, illud æternæ jucunditatis. Reconciliationem vero optabat Ecclesia, quæ se totam in Adam peccasse cognoverat: et hoc, quia non per alium quam per Unigenitum Patris ipsum, videlicet, Sponsum suum, posse fieri cognoscebat. Optat ut ipsam osculetur Pater, quod est, ut ipsi remittat iram osculo oris, id est incarnatione Unigeniti sui, qui et os et Verbum est Patris. Unde et expresse dictum est, osculans Pater; sed osculo Filii; quia cum salvet Pater non sua quidem, sed ipsa Filii sui salvat incarnatione, quos salvat. Quam tamen incarnationem, quia vere operatus est et Pater (cum inseparabilis sit totius operatio Trinitatis) ideo recte, cum osculum oris sit, « osculari » inde dicitur Pater, id est ipsam carnis assumptionem quam non habet in se, hanc tamen in Filio operari.

His itaque de reconciliationis osculo dictis, ad investigandum id quod congratulationis osculum dicitur, juvante Domino, accedamus. Hoc enim et usus habet, et scriptura sæpe commemorat. Ait enim Isaac filio suo, « Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi; et accessit, et osculatus est eum (*Gen.* xxvii, 26, 27). » Legitur etiam de Jacob, quia cum vidisset Leam, et cognovisset eam consobrinam suam esse, « amovit lapidem quo puteus claudebatur, et aduato grege osculatus est eam, et elevata voce flevit (*Gen.* xxix, 10, 11). » Laban etiam, « cum audisset venisse Jacob, occurrit obviam ei, complexusque, et in oscula ruens, duxit in domum suam (*ibid.*, 13). » Reverso etiam Jacob de Mesopotamia Syriæ, post longam illam peregrinationem legitur, quia « currens Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, stringensque collum ejus, et osculans, flevit (*Gen.* xxxiii, 4), » Joseph quoque, « cum amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit, et osculatus est omnes fratres suos, et ploravit super singulos (*Gen.* xlv, 14, 15). » Prodigum quoque filium, « cum adhuc longe esset, vidit pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum (*Luc.* xv, 20). » Quibus nimirum omnibus congratulationis intelligitur osculum, quo suorum parentes et propinqui congratulabantur successibus, et intrinsecus applaudebant; gaudium quod fovebant intrinsecus, foris osculo demonstrantes. Hoc vero congratulationis osculum dari sibi sperat et expectat Ecclesia: quod erit die illa novissima, cum vitæ merita collocabuntur, et reddet unicuique Dominus Jesus, prout gessit in vita, sive bona, sive mala. Ove namque perditæ boni pastoris

humeris tunc ad caulas reportata, convocabuntur amici ejus et vicini, sancti nimirum angeli, qui voluntatem ejus apud se continua stabilitate custodiunt, et ob hoc amici sunt; quique ipsius visione assidue perfruuntur, et ob hoc, vicini recte nominantur; quibus dicet, « Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat (Luc. xv, 6). » quod et de drachma perdita pari modo dicturus est.

Hæc erit congratulatio summa, cum pastori bono, non solum cœlestis illa beatorum spirituum applaudet Ecclesia, sed et quæ humeris humanitatis ejus reportata erit, de sua restauratione gratulanti sponso, gratulanti etiam virtutum supernarum multitudini, congratulabitur. Implebitur ipsa die, quod in historia continetur, manifestans enim se fratribus suis Joseph, « præcepit ut egredierentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutuz. Elevavitque vocem cum fletu, et dixit fratribus suis, Ego sum Joseph; et osculatus est eos (Gen. xlv, 1). » Alieni erunt ipsa die quibus dicturus est Dominus, « Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus (Matth. xxv, 41). » Quibus ea die separatis, manifestabit se Dominus Jesus fratribus suis, dicens, « Ego sum Joseph; » ac si patenter dicat, Ad memoriam revocetis quomodo venditus, et in mortis carcere positus, inde resurgendo prodierim; et jam manifeste cernite quod et sceptrum regni habeam, et judicariæ potestatis culmen in omnem creaturam a Patre sic donatus obtineam. Hic Sponsæ Sponsus, et Sponso Sponsa congratulabitur; et indivisibilis animorum conjunctio perpetua confœderatione solidabitur. Sponso sponsa congratulabitur, quod post infirma carnis, post carcerem, post flagella, post alapas, post sputa, post clavos, post mortem, post sepulchrum, post lapidem magnum admotum, in tantum sublimatus sit, ut in carne assumpta judicet omnem carnem, et omne genus cœlestium, terrestrium, et infernorum sibi flectat ad gloriam: ad Sponsam vero congratulatio Sponsi erit, quod in incertum non cucurrerit, in vanum nequaquam pugnaverit; quod triumphata morte, sub pedibus suis conculcato Satan, Ecclesiam sibi, quanto laboriosius, tanto et gloriosius, acquisierit; et acquisitam indicibili jam gloria muneraverit, cujus quidem bonus illa die et universis applaudet, et singulis. Quid enim est illa Domini gratiarum actio, qua dicturus est illa die, « Esurivi, et dedistis mihi manducare (Matth. xxv, 35), » et cætera in hunc modum, nisi quædam Judicis ipsius, et Sponsi ad illa interna bona Sponsæ suæ congratulatio? Sex quippe commatibus distincta est, ipsa numeri perfectio totam bonorum omnium designans plenitudinem; qua in præsentī vita Domino complacet quæque fidelis anima; qua etiam Sponso suo tota se conformat Ecclesia. Misericordia quippe sunt opera, ut pascatur pauper, et potetur, et vestiatur nudus, et hospes tecto suscipiatur, infirmus visitetur, et

clausus. Sed nunquid in iis solum beneplacitum est Deo? Nunquid non sibi virtus complacet unaquæque? Quid enim sancta illa virginitas? quid castitas honoranda? quid Sanctorum parcimonia? quid silentium? quid prædicatio sancta? quid justitia, fortitudo, temperantia, ac prudentia? quid virtutes innumeræ, quarum in Scripturis sanctis laus est, quibus in acquirendis sibi continuus et assiduus Sanctorum labor insudat? Quod si in iis Domino beneplacitum, quid est quod in judicio, cum bonis Ecclesiæ congratulabitur, hæc sola commemorabit Dominus quæ corporaliter exhibita? Bona quidem sunt, sed non sola.

Constat itaque, jam dicta verborum clausula omnes animæ dotes, Ecclesiæ bona generaliter omnia comprehendit. Esurit enim Dominus, et sitit: quod tamen dicendo, nulli sanctam Divinitatem subjicimus passioni; ipsius enim Divinitatis summæ vita impassibilis est; quantumque vita temporalis passioni subjecta est et obnoxia, tantum vita illa æterna et increata ab omni prorsus est passione procul et extranea. Ex more tamen Scripturarum esurire dicitur, et sitire; nec uno tantum modo, sed pluribus. Esurit enim Dominus in membris suis, esurit in se. In membris esurit, cum quis suorum corporalis aut spiritualis victus necessitate adducitur: cui nimirum passioni charitas diversis operibus misericordiæ subvenit, attenuatum cibo potuque reficiens, spirituali desiderantem spiritualibus instruens et ædificans: nam ut fami sitique corporali subvenire pium est; ita et spiritualis victus egestati subvenire plissimum: nam ut veritatis judicio præcellit anima corpori; sic longe melius, longe sanctius est, ipsi quam corpori subvenire. Utrumque tamen bonum, utrumque Domino in gratiarum etiam actionem beneplacitum. Similis est et circa nuditatem inspectio. Alget corpore Dominus, alget et spiritu: corpore, cum frigoris inclementia nullo vestis operimento repellitur; spiritu, cum quis interius nullo virtutis indumento vestitur. Hoc frigus ab Aquilone est, quo corda multorum non infrigidantur solum, sed indurantur (Job xxxvii, 9; Eccli. xliii, 22); de quo propheta, « Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit? » (Psal. cxlvii, 17.) Hanc Christi nuditatem in ejus membris operit, qui destitutum virtute virtutum exemplis informat et instruit. Cui congratulans Dominus in fine dicturus est, « Nudus fui, et operuistis me. » Quonam vero modo peregrinus et hospes in membris suis sit Dominus, palam est; in se vero peregrinus et hospes est apud eos, qui nondum fidem quæ in ipsum est, susceperunt: qualibus et ipse ait, « Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet (Matth. viii, 30); » quia tenebrosa peccantium corda immundi spiritus et fraudulentis possidentes inhabitant; « Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. » Caput enim Ecclesiæ est Christus; et caput Christi, Deus; et apud hos

reclinat caput Filius hominis, qui ipsum æqualem Patri, coæternum, et consubstantialem constituentur: quibus Filius ipse, nec recens Deus est, nec alienus (ipsis quippe recens est, qui ipsum aliquando incepisse, et non ab æterno a Patre genitum esse, protestantur: ipsis vero alienus, qui ipsum non idem in substantia esse cum Patre affirmare conantur). Apud hos hospes est et peregrinus; quibus omnibus per prophetam dicitur, « Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, et in abusione (Psal. xxx, 19). » Apud hos hospes est et peregrinus, pulsans per prophetas, per apostolos, per Scripturas omnes, ut ipsi aperiant; quibus Dominus illa die dicturus est, « Hospes fui, et non collegistis me (Matth. xxv, 43), » quia fidem quæ in me est, quam prædico, in quam missus sum, non admisistis. Unde datur intelligi, qui sint, qui suscipiant hospitio salvatorem; hi, nimirum qui dogma sanæ fidei condigna veneratione suscipiunt, hæresin penitus exsecrantes, et ut columbæ simplices, munda tantum grana fidei colligentes; quibus quippe non satis est per fidem tantum salvatorem tectò suscipere, nisi et hunc suscipiant omnimoda charitate et virtute Ipse namque ait, « Ecce, ego sto ad ostium pulsans; si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum (Apoc. iii, 20). » Intrat ad nos Dominus, cum ipsi cordis januam ad credendum aperimus: communi cœna reficimur, cum desuper amore concepto, ad opus omne bonum, dono gratiæ spiritualis extendimur (6). Infirmos vero visitare, tam fraterna caritas, quam divina monet auctoritas. Nam quid humanitati plus congruit, quam ut homo homini, frater fratri, validus imbecilli, tum verbi solatio, tum subsidio operis; affectione pia, plenaque mentis compassione subveniat? Quod non solum corporaliter infirmanti (7), sed ægrotanti spiritualiter exhibendum est. Languor enim spiritus in multis adeo convalescit (8), ut jam in iis nec confessionis sit vox, nec sensus pœnitentis. De iis ait Apostolus, « Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? » (II Cor. xi, 29.) Hi crebro visitandi sunt, et vitæ verbo commonendi quousque septies oscitando, os suum in confessionem dono septiformis Spiritus aperiant, et ipsi vitæ doctoribus, non tantum intus incalescendo, sed et exterioris hominis sui plena dispositione, conformerunt. Hinc enim est, quod cum Elias suscitavit mortuum (III Reg. xvii, 21), expandit se super illum: et Elisæus dum mortuum suscitavit, « Os suum ori ejus, et oculos oculis, et manus manibus applicat (IV Reg. iv, 34). » Ut, sicut ait Apostolus, membra sui corporis omnia quæ ante « vasa iniquitatis ad iniquitatem fuerant, » hi qui suscitantur a morte, doctores sanctos imitando, virtuti jam servire compellant De iis ipsa Veritas ait,

(6) Forte accendimur.

(7) Forte infirmat.

A « Non est opus sanis medicus, sed male habentibus (Matth. ix, 12). » Horum quidem levioribus morbis, alii gravioribus et diutinis fatigantur. Hi itaque quos peccati vetustas opprimit, quasi quidam animarum carcer includit; quorum assumens in se personam propheta, ait, « Educ de carcere animam meam (Psal. cxli, 8); » et illud, « Infixus sum in limo profundi (Psal. lxxviii, 15); » et item, « Funes peccatorum circumplexi sunt me (Psal. cxviii, 61): » quos in lenitatis spiritu visitare, verbo vitæ compungere, et abstractos a vitiis virtuti restituere, misericordia longe major est, quam clausos corpore, vinculis pie relaxatis, educere.

B Cum sint itaque mandata duo, unum ad dilectionem Dei, alterum ad dilectionem proximi pertinens, ex quibus tota lex pendet et prophetæ, vitæque constat humanæ perfectio; superius jam dicta clausula totum in se complectitur, quo mandatum utrumque completur. Per hæc enim quæ Divinitatis intuitu proximis exhibentur, intelligenda sunt omnia, per quæ ipsorum cuicumque necessitati subvenimus, spirituali, sive corporali: in passionibus enim, fame, siti, nuditate, penuria tecti, morbo, vinculis, nihil acerbius est: unde per hæc, quæ fratrem quemlibet angunt vehementius et affligunt, intelligenda prorsus sunt omnia, quibus agente misericordia, divinitatis intuitu, qualibet id exigenti necessitate corporali seu spirituali, subvenimus. In membris enim suis, duobus modis, ut dictum est, esurit, et sitit, et alget Dominus, nunc remedium corporale, nunc spirituale desiderans; uno vero modo in se: non enim a nobis hoc solum exigit, ut fratribus necessaria impendamus; vult ut nostra fides et charitas in ipsum principaliter intendatur, et in proximum ab ipso secundario derivetur. Quæ itaque spectant ad proximum, hæc in membris suis esurit, sitit Dominus, et expostulat: quæ vero non ad proximum sunt, sed ob Christi reverentiam observantur, hæc ea sunt quæ Dominus in seipso esurire dicitur, et sitire, quod ipsi hoc idem est, quod et velle. « Veniens autem Dominus ad scilneam, esurivit (Matth. xxii, 18); » et pendens in cruce, dixit, « Sitio (Joan. xix, 28). » Quid esurivit, aut sitiit? nostram proculdubio salutem, nostram fidem, et quæ in ipsum est, charitatem, longanimitatem, et continentiam, et virtutes alias, quæ licet non intendant in proximum observantur ob Deum: virtutes enim quæ in proximum sunt, tam in se, quam in membris suis esurit; has vero quæ ad se, in seipso.

Constat itaque jam dicta verborum clausula omnes animæ dotes, Ecclesiæ bona generaliter omnia, comprehendit. Et hoc congratulationis est osculum in quod suspirat Ecclesia, quod in Spiritu postulat omnis anima, dicens, « Osculetur me osculo oris sui. » Sic ad Patrem loquens, os ejus, juxta hunc

(8) Forte invalessit.

sensum. Filium nominans et tam ipsius Patris A Sponsi cœlestis ad bonâ Sponsæ congratulationem, in æternum futura est, manifesta quædam demonstratio est. Voluptas enim, quædam fœda est, quædam vero sanctissima: et illa quidem sancta est, cujus meminit Propheta, dicens, « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ; et torrente voluptatis tuæ potabis eos (*Psal.* xxxv, 9): » quæ quidem voluptas « torrens » dicitur, non quod cito transeat, sed quod abundanter infundat. De hac enim et « Isaias, Non vidit oculus præter te, Deus, quæ præparasti diligentibus te (*Isa.* liv, 4). » Juxta quod « Paulus » ait, « Nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se (*I Cor.* ii, 9). » Unde et convenienter Propheta ait, « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: »

B Ebrietas enim statum mentis immutat, et a se quodammodo alienat; sic in illa gloria mutatio mentis erit non modica. Trahit nos in hac vita quædam carnis ad parentes, et propinquos, notos, et benevolos, affectio; in illa vita totum hoc absorbebitur; in Deum totus amor extendetur, in illum mens tota se colliget; patrem nesciet, ignorabit et matrem; erga neminem affectione tangetur, nisi quem Christo conformem noverit, quem corpori ejus compaginatum et unitum adverterit: « Tradet enim Dominus Jesus regnum Deo et Patri, » et ipse erit « omnia in omnibus (*I Cor.* xv, 24, 28). » In hac quidem vita, carnis quadam propagatione per patrem matremque traducimur; sicque plures adinvicem quædam inter nos consanguinitate et affectione conjungimur: in regeneratione vero, nihil carni debetur, aut sanguini. Quis enim te de pulvere pater eriget? Quæ te mater ad vitam de morte perducet? Ad suum reducetur rerum ordo principium. Primus homo de terra creatus est, et mulier de osse ejus formata; sanguinisque profluvio quodam ab iis propagati sunt universi.

C

Prima igitur hominibus creatio, de terra; secunda, de viro; tertia, de viro et fœmina; quarta, in Domino Jesu, non de viro, sed de fœmina: in regeneratione vero, sola illa futura est quæ in Adam præcessit. Nihil in illa jam erit, quod aut fœminæ debeamus, aut viro. Qui de terra formavit Adam, illa die de pulvere eriget universos; ut creationi (9) jam totum debeamus, nihil carni. Et sicut Adam soli fuit Domino, totius affectionis et amoris, et in omni bono tam corporali quam spirituali, debitor et obnoxius; sic omnino die illa, nulla nisi Domino quicquam debeamus. Ipse nobis pater, et mater, et frater, et soror futurus est, et in veritate resuscitatæ carnis vigor spiritus omnia possidebit; ubique (10) secundum carnem jam pater non erit, aut mater, nec alii omnino secundum carnem propinquitatis gradus esse poterunt. His omnibus felici jam commercio commutatis, ut horum loco quæ in carne habuimus, jam et secundum carnem patrem Deum habeamus; ut ipse nobis

Osculetur me osculo oris sui.

Reconciliationis igitur et congratulationis osculo demonstrato, superest ut voluptatis osculum, juvante Domino, prosequamur. Quod ne delicatis auribus molestum forte sit, si in tractandis spiritualibus corporalis cujusdam voluptatis reminiscimur, illud præ oculis habeant, quod epithalamium Sponsi et Sponsæ est quod agitur, nuptiale carnem est quod tractatur: nec mirum si in nuptiis, in rerum Sacramento spiritualium, istius osculi fiat mentio; cum ipsa Sponsi et Sponsæ carnalis etiam commistio, in Scripturis Sanctis non modicum in spiritualibus explicet Sacramentum. Carnalis enim ista commistio, conjunctionis ejus quæ est in Domino Jesu, carnis, scilicet, et verbi, Sacramentum est: Sic et osculum istud Sponsi et Sponsæ, jucunditatis ejus quæ post tremendum illud judicium, et

(9) Forte creatori.

(10) Forte ibique.

sufficiens voluptas sit, et « omnia in omnibus. » Nam si mentis oculum ad spiritualia deflectas, idem abundantius invenias. Hic enim auro delectatur homo, delectatur argento, et lapide pretioso, affectione pignorum, abundantia frugum et fructuum, subjectione volucrum, jumentorum, et piscium, et quod sibi late patet et subjacet orbis terrarum : hæc magna voluptas est; sed imperfectis sensibus, et parum adhuc illuminatis. Fulgor auri perstringit oculum; sed nondum illuminatum. Homini glorificato si aurum porrigas, non ipsum afficis, aut delectas. Glorificatus oculus intuetur interiori intuendo creaturam, ipsum qui creaturæ præest, conspicit et contemplatur. Intuenti mihi, corpus quod est foris opponitur, et quod est intus, absconditur : non hæc hominis glorificati visio est : ipsi, creatorem non abscondit creatura; sed aperit per corpus animam; in hac mentem, in mente memoriam, intellectum, et rationem, virtutes etiam omnes, quas intus mater gratia format, intuetur : nec tantum effectum operis conspicit, sed et manum illam mirabiliter formantem omnia, contuetur. Supernam illam sapientiam, mirabiliter in corporibus, longe in spiritibus mirabilium operantem aspicit; et cum miretur opus, longe plus miratur opificem, potenter omnia continentem. Summum illum et superessentialem Spiritum infusum omni creaturæ, immensum miratur, et simplicem; quibusdam esse præstantem, non vitam; aliis vitam, sed insensibilem; aliis sensibilem, sed rationis expertem; aliis rationem, sed admistione corporis impeditam; aliis substantiam nulla commistione corporis involutam. In quibus omnibus venustatem venerabilem, et decorem indicibilem considerans, artem tamen ipsam plus in ipso miratur artificis, quam totum hoc quod attendit in ordine creaturæ : in quem mentis inflexus oculum, velut in profundum maris, avolat; tanta in ipsa divinitate contemplans, quanta nec lingua dicere, nec in præsentem potest mens etiam sancta concipere. Movetur cælum, suo feruntur astra circuitu, planetæ suis moventur in circulis, deputatorum sibi movetur aer flatu spirituum, mare terram circumstringens reddit immobilem : in iis animalia formis variis et figuris obambulant, metallorum fulgent species, aridet fructuum grata suavitas, et innumerabilium rerum color, odor, atque sapor, sensus mortalium multa sua varietate perstringunt, et est in iis omnibus ordo pulcherrimus, merito ipsius sapientiæ sic disponentis universa, laudabilis. Glorificatus vero spiritus formas omnes in materia, decorem totum creaturæ mente percurrens, sanctum illud ingreditur summæ divinitatis arcanum; ubi rerum omnium causas, omnem denique creaturam, sicut in mente est, et semper vivit, longe plenius inspicit, quam eam, dum sub tempore laboratur, aspiceret. Thesaurus itaque sapientiæ et scientiæ ingrediens, totum quod ornare et beatificare mentem potest, invenit affluenter; quæ nil ei jam desit in ultia gratia, sed confiden-

ter jam dicat Domino Jesu, « Sufficit mihi gratia tua (II Cor. xii, 9). » Nam intra divinitatis undam collectus homo, a magnifica illa gloria mortali ejus absorpto, pace, et tranquillitate, omniumque desiderabilium affluit abundantia. Sic cuique electorum infundente se superessentiali Spiritu illo et increato, ut in omnibus, ipse sit omnia, eo quod omnium appetibilem, et singulis, et universis, ipse in se, et ex se, sit indeficiens sufficientia. Hæc sanctorum spes est, hæc expectatio, hic ille finis, in quem, cum anima quæque pervenerit, suum se beatissime cursum jam consummasse lætabitur. Hoc voluptatis est osculum, quod de loco voluptatis quem plantaverat Dominus a principio, dari sibi sancta Ecclesia, dari sibi fidelis anima quæque desiderat, dicens, « Osculetur me osculo oris sui. » Modo itaque mirabili, statim in operis ipso principio meminit finis, dicens, « Osculetur me : » ut illum, ad quem flagrat desiderio, qui rerum omnium initium et finis est, sibi quoque initium esse testetur et finem; ad quem nos perducat Dominus Jesus, cui cum Patre, et Spiritu sancto, sit gloria, honor, et imperium in secula seculorum. Amen.

Osculetur me osculo oris sui.

Hæc sunt verba Sponsæ, quibus Sponsum superius allocuta est : verba quæ sequuntur Sponsi sunt, quæ statim ad illa continuat, dicens :

Quia meliora sunt ubera tua vino. 2. Fragrantia unguentis optimis.

Quæ qualiter iis quæ sunt dicta coherereant, videamus. Petentem quidem osculum, et in hoc zelo spiritus æstuantem, statim Sponsus advertit : et quia spes quæ differtur affligit animam, ne affligat eandem, et spem ejus in longum protrahendo differat, sic desideranti respondet; fiet quod postulas, « Quia meliora sunt ubera tua vino. » Quod tale est, ac si dicat Sponsus intra se : Tu quidem dilecta mea, tu mihi cœlesti connubio sociata, non inutiliter, nec ut sterilis, sed utpote quæ filios parere, et hos, ut ad perfectum deducantur, enutrire apta es, ex hoc quod habes ubera regis cœlesti fecundata. Hæc ita junguntur, ne lectio Spiritus sancti minus sibi coherens, et quasi dissuta videatur. Amodo quid significant quæ dicta sunt, videamus. Imprimis tamen quærendum est, cur ab uberibus laus Sponsæ incipiat? Cur cæterorum, quæ laude digna prominent, laudem Sponsus ipse retineat? Nam cur crinibus ornata facies, cur genæ, cur labia, cur oculi, quos columbinos consequenter nominat, non laudantur? et imprimis tota laus Sponsæ circa ubera continetur? Quod ideo quidem est, quod cum in Sponsa, ut dictum est, multa Sponso complacent; quo magis oblectetur nihil est, quam ut ipsa mater fiat, populos enutriet, et rore cœlesti fecundata, uberibus Spiritu sancto plenis, filiis innumeris documenta sancta, tanquam lactis alimenta, ministret. Hoc igitur est, in quo Sponsa magis complacet, in quo Sponso magis cordi est, unde magis laudatur, et ab ipso quasi præconis extollitur. Num ad ubera

divertamus, et quæ sint Ecclesiæ ubera, attendamus? Ubera igitur ab ubertate sunt dicta, eo quod in hæc magna quædam copia lactis influit, quam sugimus, quaque alimur, quaque dum annos infantie transigimus, sustentamur. Hæc sicut pectori infixæ sunt, sic menti Ecclesiæ, quæ Sponsa est, duo sunt Testamenta proposita, ut in iis die meditetur ac nocte, et in iis abundantiam lactis colligat, qua innumeros populos alat, enutriat, et ad perfectum usque perducatur. Lac enim quoddam dulce, quoddam acidum est; utrumque tamen bonum extat, et sapidum. Quid dulcius est, quam Deum unum credere, ipsiunque toto corde, tota anima, tota mente diligere, proximum non lædere, ab homicidio, adulterio, et furto, et falso testimonio, et ab iis omnibus quæ Lege prohibentur, abstinere? voluntarie vero et malitiose peccantibus, lac acidus Lex ipsa proponit, hoc annectens, « Reddat quis animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore (Exod. xxi, 23, 24, 25). » Quod quidem lac patienti videtur acidum, sed Regi bono, et secundum timorem Dei constituto Principi, lac placidum est, et gustu suavissimum; quia, « pestilente flagellato, stultus sapientior erit (Prov. xix, 25). » Et hæc est voluntas Domini, ut unus in populo multos cohibeat, et malitiose peccantes sic puniat, ut Ecclesia Dei multa pace congaudeat, et aliquem filiorum suorum, ob gustum lactis acidum, contristari abhorreat. Lactis vero huius de quo agitur, substantia est, quæ resolvitur in butyrum, et in coagulum, in caseum, et serum: hæc virtutum gradus enunciant, quibus a minimo ad perfectum ascendendum est. Serum enim, quod sero de lacte colligitur, ipse est timor Domini, de quo dictum est, « Initium sapientiæ timor Domini (Psal. cx, 10). » Ab hoc in pœnitentiam cordis, et confessionem oris, et satisfactionem operis, ascenditur: ut sic per orationum suffragia, per jejunia multa, per elemosynas late distributas, et cuncta quibus peccata purgantur, in casei firmitatem, quasi virtutum quandam consolidationem, veniatur: et sic facto ad omnes quodam pacis coagulo, ad lata regna charitatis, quæ butyro designatur, fiat ascensio. Novi quoque Testamenti pagina dulcedine lactis huius abundanter exuberat, quæ catarrhactas cœli nobis apertas insinuat; et quod in deliciis Dei dulcius habebatur, emissum nobis in salutem cœlitus esse, demonstrat. Hæc Verbum carnis factum, quod est, Deum factum hominem, homini in se homine misericorditer subvenisse, declarat, quæ dicta ejus et facta, quæ Christus in vita hac mirabiliter gessit, exprimens; regnum quoque ejus, et vitam, quæ sine caritura est, bonis omnibus repromittens. Omnem hominem venientem in hunc mundum huius dulcedine lactis exhilarat. Cæteris tamen lac acidum propinat, dicens, « Væ vobis Scribæ et Pharisei, quia clauditis regnum cœlorum ante homines (Matth. xxiii, 13). »

A Quo in loco, « Væ, » septies interminans, lac illud innuit, quod vere in dentium stuporem acidum, in sine reprobis omnibus daturus est, dicens, « Ite, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xv, 41). »

His itaque de Sponsæ uberibus, in modum præfatiunculæ, prælibatis, et illud adjiciendum est, quod sicut humano corpori sic infixæ sunt ubera, ut unum partem dexteram, alterum lævam obtineat; sic omnis Scriptura divinitus inspirata, sic quidem monitis et verbis distincta est, ut quædam lævæ Ecclesiæ, quædam ejus dextræ deputatæ sint. Habet enim Ecclesia lævam, habet et dextram. Læva ejus hæc vita est, ejus dextra vitæ: quæ futura est, quæ et æterna est. Omnes itaque Scripturæ, quas vel B primum, vel Testamentum novum continet, quæ sic editæ sunt ut vitam hanc præsentem instituunt, docentes, qualiter hoc mundo, et iis quæ mundi sunt, homo uti debeat, ut vitam hanc absque Dei offensâ transcurrat, vitia declinando quæ prohibet, virtutes assequendo quas jubet; hæc omnes Ecclesiæ uberi sinistro deputatæ sunt. Uberi vero dextro illæ assignatæ sunt, quæ mundum, et ea quæ mundi sunt, spernere, ejus delicias abhorrere, Deum solum diligere, hunc appetere, hinc dissolvi, et esse cum Christo, persuadent. Unde illud, « Ecce electi Dei, carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, miraculis coruscant, cœlestem patriam moribus et vita prædicant, et ad eam pertingere etiam per tormenta festinant; occidi possunt, flecti nequeunt: » et quæ hujusmodi sunt, uberi dextro recte competunt. His igitur uberibus ditata Sponsa alit populos, et primis enutritos virtutibus ad summa et perfecta perducit; et ei recte Sponsus applaudit, dicens, « Meliora sunt ubera tua vino. » Vinum vero, cui comparata Sponsæ ubera, meliora dicuntur, quid significat, nisi scientias innumeras, quibus se humanus implicat animus, et involvit? adeo ut quæ Dei sunt negligat, et ea quæ Dei sunt, hæc inquirere et investigare contemnat. Has quis enumeret? has quis sub numero comprehendat? Artes quidem septem sunt, quæ ideo « liberales » dicte sunt, quod iis homines liberi sua studia impendebant; discentes primo quæ sunt elementa loquendi, et hæc suis tam characteribus, quam nominibus exprimentes; iis sibi junctis aptantes syllabas, et ex syllabis dictiones, et ex dictionibus orationes, formantes: hanc suus labor implicat, in infinitum extendens animum, et nisi primo salutetur in limine, suis male cruciatibus torquens. Logica vero suis relinquatur sudoribus; quæ quo proficit amplius apud se, eo sibi dantes operam, plus a Deo avertit. Oratorum vero labor ornatus, tam falsitati deservit, quam iis quæ vera sunt; egregie dictum reputant, sive verum sit, sive falsum, quod ornate pronunciat, et (ut secundum hos loquar) apposite. Hæc quo falsitati præstat obsequium, ab eo longe est qui simplex est veritas, sanctam præbens Evangelii et sine fuce scientiam. Quid arithmeticæ

numeros, Musicæ consonantias aut dissonantias, geometriæ figuras enumerem? in quibus « labor est, et afflictio spiritus (Eccle. 1, 17) : » dicente Sapientia, « Deus creavit hominem rectum, et ipse infinitis miscuit se quæstionibus (Eccle. vii, 30). » Porro Astronomia, cælum coluris dividens et parallelis, planetis nomina dans et stellis, motusque singulorum assignans, in eis qui sibi dati sunt circulis, nunc eorundem stationes, nunc progressiones, nunc retrogradationes denotans, omnium denique adæquationes in anno philosophico, qui non minus quam quindecim millia annorum continet, suis regulis emetitur. Hæc solis, in centum octoginta duobus circulis, aliorumque planetarum circulis sibi deputatis, elevationes, depressiones, mediasque stationes attendens, inundationes, exæstuationes, abundantiam, egestatemque, temporaque media distinguit, et quæ Deus ante secula certo ordine ventura disposuit, quodammodo præagere præsumit: hæc multo vino mentes inebriat, et cum Dei opera studiose considerat, a Deo deviat, et humilitatem ejus aut certe prorsus ignorat, aut minus amat.

Sunt et artes quæ « mechanicæ » dicuntur, eæ mundi sapientibus usibus quidem necessariae, sed non adeo dignæ reputantur; ut agricultura, architectura, lanificium, et textura, sutoria quoque, et cussoria, et fusoria, aliæque innumerae, quas necessitas, aut jucunditas, aut certe voluptas adinvenit. Hoc vinum est quo potatur, aut certe inebriatur mundus; ut dum quærit, quod necessitas, aut quod jucunditas, aut quod voluptas, aut quod curiositas suggerit, omittat ea quæ Dei sunt: et an incarnatus Deus, an passus, an resurrexit, et ascendit, et mortalibus æterna promiserit, aut prorsus ignorat, aut forte nota despicit. Sed Sponsæ quid de iis Sponsus ait? « Meliora sunt ubera tua vino; » protestans longe fore melius lacte Ecclesiæ simpliciter enutriri, quam iis quæ dicta sunt, superbe et inutiliter inebriari. Hinc Isaias ait, « Quare appenditis argentum vestrum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? » (Isa. lv, 2.) Argentum enim non in panibus expendere, est eloquentiam et laborem in iis consumere, quæ Dei notitiam et visionem non dant: de qua ait David, « Satiabor cum apparuerit gloria tua (Psal. xvi, 15). » Cur vero meliora reputari debent, causam annexit, dicens, Quia sunt « fragrantia unguentis optimis. » Unguenta medicorum arte bene confecta, bene fragrare non dubium est. Horum quædam pungitiva, quædam mitigativa, quædam conservativa sunt. Quædam enim pungunt, ut sanent; quædam mitigant ea quæ dolent; quædam conservant, ut a putredine intacta permaneant. Hic spiritualium virtutum effectus est. Poenitentia namque dolet, admisisse quempiam id quod lugeat: post ejulatam, et confessionem, et satisfactionis opera, spes jam mitigat id quod dolebat: hinc charitas in vitam æternam, ea quæ sunt solidata, conservat. « Ubera » ergo Ecclesiæ, « meliora sunt, » id est, simplices

A illæ doctrinæ quæ ab uberibus eliciuntur Ecclesiæ, potentiores, et ad animæ salutem efficaciores sunt « vino, » id est, sigmentis omnibus et inventionibus, quæ secularis adinvenit sapientia, ut iis, sequentes se, et sibi dantes operam, potet et inebriet: ideoque « fragrantia sunt unguentis optimis, » id est, eo modo fragrantia, quo fragrant unguenta quæ sunt optima.

Oleum effusum nomen tuum.

Hæc Sponsæ ad Sponsum est amicabile et honesta responsio. Gratificavit eam suo nuper Sponsus elogio, dicens: « Meliora sunt ubera tua vino; fragrantia unguentis optimis. » Quæ et illi velut gratias agens, hoc ei respondit elogio, dicens, « Oleum effusum nomen tuum, » acsi dicat, si mea laudanda sunt ubera, hoc tuo accessit præconio: quod enim meis profertur uberibus, hoc de tuo est, cujus nomen oleum effusum est. Quia nimirum responsione insinuat, fidem quæ in nomine Christi est, omnem fidem transcendere: et sicut oleum, quibuscumque misceatur liquoribus, omnes procul dubio transcendit et supernat; sic fidem quæ Christi nomine signata et fundata, et apostolorum documentis est denunciata, omnibus quæ adversus hanc inventionibus jam dictæ sunt, vel forte poterunt inveniri, superesse et prævalere: unde et dicitur, « Nomen tuum est ut oleum, » id est, fides quæ in nomine tuo est, sic est ut oleum. Quod ut magis exprimat, adjicitur, « Effusum. » Hoc enim oleum toto quidem tempore, quo Verbum caro factum non est, non effusum extitit; quo, prævalente peccato, misericordia non obtinente, omne hominum genus inferi tenebris addictum est, et sub maligni dominatione detentum: at postquam satisfactum est iræ, venitque tempus plenitudinis et gratiæ, oliva illa fructifera, Deus, scilicet, Pater, a quo omnis boni origo est, columbam tanquam olivæ ramum ferentem emisit, filiumquæ suum per hunc incarnari constituit; et oleum de ramo hoc expressum, tam late per mundum effudit, quam latissime incarnatio hæc toti mundo multis variisque modis innotuit. Hoc innumeris unctioe sua profuit; « Virtus enim de illo exibat, et omnes sanabat (Luc. vi, 19). » Hoc innumeros illuminando a cæcitalis tenebris ad fidem convertit. Hoc cæcis visum, surdis auditum, mutis eloquium reddidit, febrem fugavit, et paralytica membra restituit, et mortuos, vitalem illis restituendo spiritum, suscitavit. Hoc suis gressibus maris uadas solidavit. Hoc panes duodecim ad novem millia hominum satianda ampliavit.

Quid iis enarrandis innumeror? Joannem audiamus dicentem, « Sunt et multa alia quæ fecit Jesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros (Joan. xxi, 25), » id est, fidem adhibere eorum multitudini, quæ in libris sunt committenda, signorum. Hujus enim effusio olei mundum illuminat. Ecclesiæ faciem exhilarat, cibos aptat et præparat; ut sine hujus admisione, suo vix cibò spiritus saluari præ-

valeat. Nam ut Paulus ait, « Sine fide placere Deo impossibile est (Heb. xi, 6). » Si enim sine charitate cuncta quæ mundi sunt offeram, me etiam ipsum ita ut ardeam, nihil sum (I Cor. 13). Si enim sine charitate id offerens, nihil sum; ergo sine fide id faciens, nihil esse prorsus invenior. In Marco, duo minuta vidua offerens, plus aliis qui magna offerebant dicitur obtulisse (Marc. xii, 44); hic per duo minuta, charitatem Dei, et proximi intelligens, in quibus offerens Ecclesia, plus illis offert, qui sine iis sua dantes, multa offerunt et disperdunt. Fides ergo Christi, sine qua nec charitas, nec bonum quodlibet haberi potest, illa est quæ cibos animæ condit, aptat, et præparat, ut in fide oblata placeant; et quantumcumque minima, magna tamen sunt, et a Deo magnum quidem regnum, scilicet, cælorum obtinentia. Recte ergo dictum est, « nomen » Christi, id est, fidem ejus, in qua nos salvari oportet, « oleum effusum » esse, id est mundo communicatum, et virtutibus approbatum; propter quod sequitur:

Ideo adolescentulæ dilexerunt te.

Hinc enim amor adolescentularum excitatus est, hinc dilectionis origo exitit. Viderunt enim signa, viderunt et mirabilia quæ ei obsequabantur ad nutum; viderunt hominem in infirmitate positum, cuncta quæ sunt hominis, præter peccatum et ignorantiam, continentem, et ea quæ super hominem sunt, facientem; motique sunt, ut hunc super hominem crederent, quem quadraginta dierum et noctium jejunia sustinentem, aquam deinceps in vinum transmutantem, deinde in monte transfigurantem se, facieque in modum Solis resplendente, in vestimentis etiam candorem nivis exhibentem, cum mortuis colloquia habentem, Patremque de nube testantem, « Hic est filius meus dilectus, qui mihi per omnia complacet; hunc audite (Luc. ix, 35); » Sicque novissime manifesta suscepta morte immortalitate de ipsa triumphantem, sicque ad cælos unde venerat redeuntem; quid nisi Deum credere, venerari, et adorare, et super omnia diligere, potuerunt? Hunc itaque « dilexerunt adolescentulæ, » id est animæ nuper ad fidem conversæ: qualem animam fuisse Petri in primis æstimo, cum dixit, « Exi a me, quia homo peccator sum, Domine (Luc. v, 8). » Piscatus fuerat tota nocte Petrus, et nihil prorsus apprehenderat; in ejus verbo laxavit rete, et multitudinem copiosam apprehendit. Adolescentulus extiterat Petrus, et libenter Dominum audiebat; sed hoc facto firmatus, in adolescentem excrevit, post in juvenem firmissimum, et sic in virum perfectum evasit. De Paulo etiam persecutore quid referam? qui nunc persecutor, nunc adolescentulus effectus est, illustrante eum Domino, et dicente, « Saule, Saule, quid me persequeris? Ego sum Jesus Nazareus, quem tu persequeris (Act. ix, 45). » Ad hanc statim vocem vere conversus est,

A dicens, « Domine quid me vis facere? » (ibid., 6) Si factus adolescentulus, audivit ab Anania verba quibus excrevit, quibus vir magnus effectus est, et totius Ecclesiæ murus, atque defensor, et propagator; sic infinitus credentium numerus, primum accedentes, et ab ipso vitæ verbum audientes, in modico primum allecti, deinde verbo plus illecti, ex quo signa et mirabilia intellexerunt, quibus nec resistere, nec contradicere poterunt, id verbo, id opere protestati sunt, nomen hoc solum adorandum esse, et præ cunctis quæ sub cælo sunt, diligendum: unde subditur, « Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentulæ dilexerunt te. » Sequitur:

3. *Trahe me post te.*

B Attendens itaque Sponsa adolescentularum gloriam, in qua per dilectionem susceptæ sunt; secundum quam, quæ fuerant adolescentulæ, jam reginæ censentur; et has considerans in hanc gloriam sublimari non potuisse, nisi traherentur a Patre, expandit sinum, dilatat orationem, orans pro se, ut ipsa in membris suis minimis pertrahatur ad Patrem; optans ut secum omnes occurramus in virum perfectum, et mensuram ætatis plenitudinis Christi (Ephes. iv, 13); unde et subdit quod sequitur, « Trahe me post te. » Sciendum est enim omnes quotquot currimus, in duas partes trahi, unam quæ dextra dicitur, alteram quæ sinistra. In sinistram trahitur, qui malis semper operibus implicatus, in iis vitam consumit. In dextram vero trahitur, cui bonus præest angelus, ostendens ei bona quæ faciat, et his consummandis semper intendat: unde ad Deum loquens, ait, « Post te, » id est, in iis qui tibi placita sunt, in quibus te præducem habeam, in iis me detine, nec aberrare me, vel alias deflectere me permittas: sic enim scriptum est, « Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum (Joan. vi, 44). » Ut ergo accedamus ad Deum, Patre trahente opus est, ut nos ipse præveniat, sic (11) ducem præbeat, et cum duxerit, ipse suscipiat. Item quoque scriptum legimus, « Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum (Joan. xii, 32). » Christus quidem a terra exaltatus est, cum in crucem est a terra levatus: item exaltatus est, cum terram deserens, in cælo est ad dextram Patris collocatus: qua sui consideratione, vel in cruce positi, vel ad dextram Patris elevati, electa quæque trahit ad se, dum et se vitis crucifigunt, et terrena non curantes, ad sedentem desuper in alta suspendunt. Alta namque potit, qui trahitur, et levare se super se totus intendit, virtutum montem coram se conspicit, et dum ejus ardua apprehendere nititur, in imo se quandoque conspicit, et miratur. Clamat itaque dicens, « Trahe me post te, » quia de valle hac non ascendo, nisi per te. Quod si porrectam tibi manum Dei senseris, et extractum de valle miseriarum, et de

(11) Forte se.

luto sæcis agnoveris, manum apprehende, tene, deosculare, et dic, « Non dimittam te, nisi benedixeris mihi (Gen. xxxii, 26) : » illi gratias habe, qui vere deducet te, ut curras in odore unguentorum suorum : quod per simile dictum agnoveris. Currunt enim canes sagacitate narium, ut feras comprehendant, quæ dum fugiunt, odore sui densitatem aeris inficiunt, sicque viam sequentibus, qua comprehendantur, ostendunt.

Relatio quidem ista, dæmonum figura est : fugiunt enim qui tentantur, et sunt maligni spiritus, aut mali homines, qui sequuntur, ut fugientes ad mala pertrahant, et occidant, et de eorum mortibus gloriantur, et se satient. Sic in mundo perficitur odibilis ista venatio, in qua auctor malitiæ spiritus cornu suggerit, voce monet, et ad suggerendum quod vult, homines malos spiritusque perversos admittit, et innumeros, tentationi non resistentes, occidit. Dei vero Spiritus longe in contrarium operatur : hic dat velle bonum, dat effectum peragere quod bonum est ; dat in iis oblectari quæ sursum sunt, et eorum quæ sursum sunt incessabiliter odore respergi. Divini Spiritus unctio quidem mirabilis, qui eam, quam perungit, pellem, habilem reddit et consutilem, et ad summi regis ornamentum præstat aptabilem. Hujus unguenti odore perfunditur, qui assidue in lege Domini meditatur, aptans sese, ut quibuscumque resistat noxiis, nullis se addicat peccatis, sanctorum se moribus applicet, hos imitando se sanctificet, et odore perfusus unguentorum spiritualium, in his semper gaudeat, securus oblectetur et quiescat. Obsecrat igitur in hunc modum, « Trahe me post te, » id est, Tu, ad quem non venit nisi per te, mihi funem tui amoris innecte, quo pertrahar ad te, quo alias (12-13) divertere non sinat me. Ait enim Salomon, quia « funiculus triplex non facile rumpitur (Eccle. iv, 12) ; » quem si membris meis maligni manu innecti permiseris, ut cor meum cogitando mala pertrahat ad se, linguam meam hæc loquendo totam inflammet ex se, et corpus meum hæc agendo inclinet totum et divertat ad se ; quid mihi, nisi ut dicam illud apostoli ? « Infelix ego homo : quis me liberabit de corpore mortis hujus ? » (Rom. vii, 24.) Tu mihi, Domine, respondeas, « Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum (ibid., 25). » Hæc me tua, Domine, gratia liberet, quia fortis es et potens : in hoc prælio, tu funem ejus de manu potenti fortior eripias ; tu hunc abruptas ; tu funiculum tuum triplicem totum membris meis annectas ; ut te intus corde sapiam, te et tua lingua denuntiem, et solum ea quæ tibi placita sunt, opere devotus adimpleam. Tu volentem me sequi te, a maligno potenter eripias, post te ambulare facias, ut cum ambulavero post te, non in incertum currere incipiam, sed coronam quam promisisti diligentibus te, per te huc

A tractus, apprehendam. Hoc quidem est quod sequitur :

Curremus in odore unguentorum tuorum.

Id est, erepti a maligno per te, ad bonum incitati a te, ad summum perducti trabente te, « curremus, » id est tota vita nostra proficiemus ; « In odore unguentorum tuorum, » id est, odoramento virtutum spiritualium, quibus tuos tangis, et ungis. Optans itaque bonis (14) dona, eosque ad meliora pertrahi desiderans, ait, « Trahe me post te ; » ut me volentem, et currentem, et toto corde desiderantem te, in hoc adjuves, ut beato tandem fine apprehendam te, et cursu bono consummato, secure jam requiescam, et delecter in te. Quia vero quidam nec currunt, nec apprehendere post te cursum volunt, hos tua dignetur visitatio, ut lumen eis veritatis aperias, et illuminatos ad te trahas, et dato eis fune charitatis, ad te perducas. Hos magnus ille Paulus significat, qui ante vocationem suam totus post Salan currebat ; sed postea, percussus a Domino, prostratus, et illuminatus est, et prædicator mirabilis effectus, fune hoc triplici alligatus, post Deum currens, gladio consummatus est. Sive itaque volentem, et potentem currere, trahas post te ut plus currat, et eo perveniat, quo perveniri non poterat, nisi per te ; sive nolentem, et impotentem currere, convertas, sicque data gratia illumines, ut et ipse apprehendat te. In odore bono « unguentorum tuorum, » id est, virtutum spirantium ex te, curremus, tibi referentes gratiam qui apprehendisti nos, et laudes referentes in gloria, ad quam nos tuo munere perduxisti. Sequitur ;

Introduxit me Rex in cellaria sua : exultabimus, et lætabimur in te.

Est edita superius oratio, qua dictum est, « Trahe me post te ; curremus in odore unguentorum tuorum. Quæ ne videatur inutilis, et sine fructu prolata, consequenter adjungitur, « Introduxit me Rex in cellaria sua. » Ecce enim jam tracta est, tracta quidem, et in ipsa Regis cellaria introducta. Quis vero dignius Rex appellatur, quam qui omnium habens jura regnorum, ea quibus vult, et quando vult, et quamdiu vult, distribuit ; et in iis mores hominum considerans, eos aut coronat pro meritis aut attendens insolentiam affligit digne pro commissis. Hic vere Deus est, qui uno cuncta regit imperio, qui ea quæ sursum sunt, et quæ deorsum continet, suum dans singulis esse creaturis, ut sint, et bene sint, et ipse super omnia dominans Deus. Hic est, quem desiderans hæc Sponsa, id est anima, vel Ecclesia, tota peccatis purgata, ejus jamdiu flagitavit osculum, ipsum quærens apprehendere, cujus jam sentit in se desiderium. Quod nimirum, quia summæ beatitudini prope est, differtur adhuc, nec datur osculum, donec anima, vel Ecclesia, ex creaturis intelligat, an elegerit dignum. Inde est, quod

(12-13) qui alio.

(14) f. bona.

aut per angelum, aut per virtutem aliquam, Sponsa hæc in cellaria Regis introducitur, ut ejus aut noscat opes, et ex opibus quis sit, qualisque, quantumque sit is quem desiderat, recognoscat. Quod advertens Sponsa hæc, et agens gratias, ait, « Introduxit me Rex in cellaria sua : exultabimus, et lætabimur in te. » Ecce quod in cellariis est, in cellariis exultat : et sunt quidem cellaria divini palatii pars aliqua, opes in se regis continens, et secreta. Regis vero palatium illud est, cujus meminit propheta, dicens, « O Israel, quam magna est domus Dei et ingens! locus possessionis ejus magnus, et non habet consummationem, excelsus, et immensus (*Bar. III, 24, 25*). » Hinc ejus attendamus palatium, quod utique tantum est, quantum creatura protenditur. Ejus longum, latum, et altum, omnis emittitur creaturæ dimensionem. Quod si mente procedas ulterius, audi Scripturam; ait enim, « Non habet consummationem, excelsus et immensus : » in omni quippe creatura Deus est. Sed nunquid cum creatura consummatus est Deus, ut ubi finem suscipit creatura, ibi finem sortiatur et Deus? Absit hoc, et ab humana procul intelligentia repellatur. Deus enim sicut immensus est, sic influens est, et æternus : quod si infinitus est, non est utique quod finem habeat; sed ubi terminum creaturæ constituit, ibi in simplicitate et puritate sua se suscipit : juxta quod in Evangelio testatur veritas, dicens, « Clarifica me pater apud te ipsum, claritate quam habui antequam mundus fieret (*Joan. XVII, 5*). » Erat quippe tunc Pater in Filio et Spiritu sancto, erat Filius in Patre et Spiritu sancto, erat et Spiritus sanctus in Patre et Filio, beatam complens Trinitatem, et unam sanctificans in substantia unitatem.

Hoc itaque regis palatium est; et sunt ejus cellaria, mansiones quædam cœlestes, quarum meminit Dominus, dicens, « In domo Patris mei mansiones multæ sunt (*Joan. XIV, 2*). » Quæ quidem mansiones, cœlestium virtutum habitationes diversæ sunt, et diversæ gloriæ, quibus secreto modo suo quem novit Dominus, easdem disponit et ordinat, ut in iis locum gloriæ et habitationis suæ sanctæ constituat. Hæc quis discernit et separat? horum contubernia quis dividit et dijudicat? Alta quidem est, et intellectu nostro incognita, incomprehensibilis illa omnium virtutum et angelorum inhabitatio, qui nobis invisibiles, stantes et stabiles in tentatione reperti sunt; et corruentibus iis qui mente contra Dominum elati ceciderunt, merito suæ constantiæ stabiliti, et Deo perpetua charitate conjuncti sunt. Quorum ut nobis nota sunt nomina, sic sunt virtutes incognitæ, cœlum et terram continentes, cuncta quæ sunt in iis disponentes, vitam justorum moderantes, et quæ debentur malis supplicia non ignorantes : quorum numerum scit solus conditor Deus, qui hos creavit ab initio, et eorum perenni fruitur et jucundatur obsequio : horum naturam scit trinitas sancta, scit numerum

A in trinitate persona secunda, Dominus noster Jesus Christus, qui cum ad passionem duceretur, ait, « Convertite gladium tuum in locum suum. An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi plus quam duodecim legiones angelorum (*Matth. XXVI, 52, 53*). » Quæ duodecim legiones septuaginta novem millia, et nongenti, et nonginta duo, id est octoginta millia, octo minus inveniuntur. Aliorum vero nobis incognitus est numerus, qui inæstimabiles Deo laudes resonant, et iis occupati laudibus non fatigantur, aut deficient, sed harum frequentatione laudum potius delectati magis est; ut vel in ejus quam cernunt majestatis amore et agnitione semper proficiant, vel ad perfectum adducti, in eo quod jam diu adepti sunt, sine fine stabiles perseverent.

B Hæc itaque mansiones cellaria sunt, in quibus introductam se dicit hæc Sponsa, ostendens se per angelum, aut per virtutem aliquam, harum informari exemplis; ut Deum contemplando, ipsum tota virtute diligat, et ejus laudem sine intermissione foveat, et non in temporalium et transeuntium affluentia delectari se, sed horum potius continua frequentatione ostendat, dicens, « Introduxit me rex in cellaria sua : exultabimus, et lætabimur in te. » Exultare enim, mente gaudere est, et lætari, gaudium quod interius est, signo quod sit extrinsecus, demonstrare. Ut itaque gaudium quod concepisit se nuntiat, Deo totum attribuat, adjungit, « In te : » vana est enim simul exultatio, et vana lætitia, nisi quæ fundatur in Domino : unde Psalmista ait, « Lætamini, justi, in Domino, et gloriâmini omnes recti corde (*Psal. XXXI, 11*). » Itemque Psalmum inchoat, dicens : « Exultate, justi, in Domino; rectos decet collaudatio (*Psal. XXXII, 1*). » Ecce quæ lætitia et exultatio, quam laus utique prosequitur et gloriatio, tota quidem ex Deo est, cum Deus toto corde, tota anima, tota mente colligitur, cum cor tuum ad amandum proximum, sicut et ad teipsum, aperitur : et horum omnium remuneratio non in hac vita quæritur, sed in futura patientissime expectatur : unde et subditur;

Memores uberum tuorum super vinum.

Hic vero attendendum est, quod hæc exultatio et lætitia, tota ex memoria procedit uberum, quæ Sponsa, Sponsi ipsius ubera esse confitetur : quod, qua ratione verum sit, considerandum est. Sponsus enim, prima sui responsione Sponsæ respondit superius, Non est tua repellenda oratio, quia « meliora sunt ubera tua vino : » unde cum hic, Sponsus Sponsæ dicat esse ubera, et in sequenti, Sponsa Sponsi ubera esse profiteatur, illis aut eadem ubera esse necesse est, aut eequidem assignare diversa : sed ne moram impedimenta faciant, ubera eadem Sponsi fore testamur, et Sponsæ. Hæc enim ubera, divina fore testamur eloquia; quæ quidem Dei sunt, ab ipso divinitus inspirata : sunt et Ecclesiæ, ipsi ad enutriendos et erudiendos populos, ex Dei gratia concessa. Ait igitur hæc

Sponsa : « Exultabimus, et letabimur in te; memores uberum tuorum, » id est divinarum eloquiorum, quæ a te inspirata sunt, et a te mihi dante concessa. « Super vinum, » id est super intelligentiam omnium eloquiorum, quæ, ut vinum avertit animos, sic animam avertunt a te, et manibus detinent occupatam. Sequitur :

Recti diligunt te.

Quæ nimirum adjectio, supradictorum est commendatio. Nullus enim diligit, nisi qui rectus est, nec quis rectus esse potest, et non diligere. Rectus enim est, qui caput ad hoc erigit ad quod creatus est, illuc toto corpore extenditur, unde sibi esse, vivere, sapere, et intelligere, concessum est. Unde hoc cuiquam, nisi a Deo est? Ait enim Psalmus, « Scitote quoniam Dominus ipse est Deus; ipse fecit nos, et non ipsi nos (Psal. xcix, 3). » Qui ergo se ad Deum erigit, rectus est, quia illuc procul dubio tendit, unde sibi ista adesse recognoscat: qui vero deorsum flectitur, qui ad mundum inclinatur, caput deorsum figens, pedes sursum erigens, monstro assimilatur, et curvus est; de quo propheta ait, « Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem (Psal. xxxvii, 7), » ejus procul dubio plangens miseriam, qui sic a bono discedens, terminat in morte vitam. Nolens vero in hunc modum nos incurvari Dominus, mulierem in Evangelio decem et octo annis inclinatam, nec valentem sursum respicere, sanatam erexit, de infirma sanam, de curva rectam faciens; seipsum esse ostendens, cujus dilectio sanat, et erigit, rectos facit, et suscipit. Sequitur :

4. *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem.*

Sponsum suum hactenus Sponsa allocuta est, quæ est vel Ecclesia Dei, vel anima quæque perfecta, jam mundum nauseans, et Deum puro corde contemplans: hæc autem expetens osculum, ait, « Osculetur me osculo oris sui. » Quod quia nondum datur, sed in tempus illud deferatur, quo post resurrectionem omnium, animæ corporibus ipsis coadunatæ, in quibus gratum Deo famulatum exhibuerunt, pœrenni jucundabuntur æternitate, et simul immortalitate donabuntur. Sed ei a Sponso responsum est: Quod petis osculum, nunc quidem non do, sed cum jam Deus erit omnia in omnibus, et fratrum vestrorum impletus erit numerus, tunc me donaturum promitto: ad quem fratrum implendum numerum, te quidem aptam considero; et hoc ideo, quia « meliora sunt ubera tua vino. » Qua exhilarata responsione, iterum ipsum alloquitur, dicens, « Oleum effusum nomen tuum: » et item illud: « Trahe me post te, » ut tuorum uberum adjuncta virtute, cum ea multitudine quæ deceat te, tandem perveniam ad te. Jam vero edocta quid agendum sit, et quod ejus uberibus populos enutrirî oporteat, ut cum iis in salutem ampliata concurrat, præ oculis illud habens, « Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare, magis quam offerre adipem arietum (I Reg. xv, 22); » obedit, et

A humillata se convertit ad populos, dicens, « Nigra sum, filia Jerusalem. » Jerusalem vero, civitatem quis esse nesciat, quam præ omnibus elegit Dominus ut in ea doceret, et in ea verba vitæ ederet, in ea et ejus finibus miracula operaretur, quibus mundus obstupesceret, et mirabiliter per angelum inchoata in Nazareth, postmodum edita in Bethleem, et in ea ad ultimum passione sua, et resurrectionis gloria, ascensione quoque, et sancti Spiritus missione, completeret. Hanc vero alloquens, dicit, « Nigra sum et formosa, filia Jerusalem. » Ejus vero dicit filias, omnes prædicatione Domini Jesu ad ipsum conversas animas; quæ vel ipsum corporaliter, vel ejus prædicationem antea per prophetas et justos alios, vel postmodum per apostolos, et eos B sibi fidem iis habuerunt, audire meruerunt: hæc filias nominat, quasi supplices, quasi parentes, nihil contra Patris gerentes imperium, fidem, ut sibi credita est, observantes, et in hac observanda usque ad vitæ terminum, spreta morte qualibet, constantissime perseverantes.

Quia vero, ut ait Salomon, « Justus prior est accusator sui, de se sumens exordium, ait, « Nigra sum. » Quod quidem testimonium, de se despiciabile, plus attenditur, quam commendatione dignissimum. Quis enim Sponsæ decor est, si nigra, si fusca, si in visu horreunda Sponso appareat? si quæ fugit amor, hæc præsentet amplexibus; et quæ sequitur, quæ jucunde suscipit, his plane carens inveniat. Attendendum itaque nigredinem hanc plus habere formæ in se, plus decoris, plus honoris, et honestatis, omni eo quod visus allicit, quod mortalium affectus in se rapit et distrahit: inde enim subditur, « Nigra sum, sed formosa. » Hanc nigredinem, spirituales operantur affectus. Sanctus enim Spiritus hanc inducit nigredinem: ipse Dei amorem infundit cordibus, contemptum dat seruli, caduca dat spernere, amare quæ æterna sunt: ad hæc affectus excitat, iis acquirendis laborat, in iis orat, in iis jejunit, in iis corpus assidue macerat, mundumque sibi, et se mundo contemptibilem parat. Hanc sibi nigredinem Dominus noster Jesus Christus affuturam declarat, dicens, Quia « oportet me ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et Scribis, et principibus Sacerdotum, et occidi (Matth. xvi, 21). » Quam quidem ejus nigredinem Evangeliorum textus denunciat, exsequens ea quæ sustinuit, quæ pro homine redimendo pati voluit; quamque novissime mirabiliter resurgendo, et sic in cœlos ascendendo, Spiritumque sanctum mittendo, in miram decoris formam transmavit. Apprehendit et hæc nigredo Petrum ejus apostolum, cum Herodes illum quatuor tradens quaternionibus militum, captum detinuit, et vinctum duabus catenis in carcere fortiter alligavit; qui cum in mane producendus esset ad gladium, ipsa nocte edoctus per angelum, omnes pertransivit custodias, portam quoque ferream, quæ ultro sibi aperta est. angelo ducente, evadens, « Ad se reversus, et t:

Nunc scio vere quia emisit Dominus angelum suum, et eripuit me, etc. (Act. xii, 11.) » Paulus quoque se hæc participare asserens, ait : « In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis super modum, in mortibus frequenter (II Cor. xi, 23.) » Hanc itaque nigredinem, in Christo qui caput est totius Ecclesie, et in membris ejus præcipuis, Petro et Paulo idcirco assignavimus, ut hinc constet, quia omnes qui pie volunt in Christo vivere, necesse est ut persecutionem corporalem, qualem isti, vel qualem omnes per mundum late martyres invincibiliter pro Christo passi sunt, sustineant; aut certe spiritualem, qualem plangit apostolus, dicens, « Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus? » (Rom. vii, 24.) Omnes enim nigredo involvit (15), vel qualis ex persecutione corporis est, vel qualis ex impetu animi relucantis.

Ait ergo Sponsa hæc filiabus Jerusalem, quas erudiendas suscepit : filia Jerusalem, attendite quia « nigra sum, » ad omne quidem periculum, ad omne genus mortis suscipiendum prompta, ad omnem tentationem subeundam parata; ita ut « neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates (Rom. viii, 38, 39) », nec cetera quæ sequuntur, quæ apostolus connumerat, « eam separare queant a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu. » Tu quoque quæ filia Jerusalem dici desideras, me spectando, exemplum me tibi proponendo, sta, accedens ad servitum Dei, ne facile movearis; quia ex hac nigredine indicibilis tibi forma decoris adveniet : sic enim scriptum est, « Nigra sum, sed formosa. » Quæ quidem forma hinc primo est, quod ad imaginem et similitudinem Dei homo creatus est; « ad imaginem, » ex ratione; « ad similitudinem, » ex virtutis imitatione. Nam si rationem quis habeat, et virtutem imitari desistat, imago quidem est; sed in qua placere possit, deest similitudo : de qualibus scriptum est, « Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis esset intenta ad malum omni tempore; poenituit eum (Gen. vi, 5, 6), » et delevit, non agnoscens imaginem deformatam, et non admissa similitudine in decorem. In tanta vero multitudine hominum quæ aquis deleta est, quot erant facies, quæ secundum hominem dicebantur pulcherrimæ, ex apta Dei compositione ! quot cæsaries altæ! quam profunda pectora! quam operationi patentes scapula! quot corpora ad usus bonos, si voluissent, composita! quot tibie! quot manus! quot brachia! in quibus si nil quæretur, nisi quod extra pulchrum est, non utique involverentur aquis, aut raperentur ad infima. Sed omnes obvoluti peccati nigredine, in domum nigram, infernum, scilicet, nigredinis hujusmodi rincipi deputatam, demersi sunt, inibi experientes, ut sit differentia inter denigratos peccato, et inter

A hos qui pro Christo, passionibus, et his quæ passionibus comitantur, adstricti sunt. Hi strident in tenebris; aliorum gloria in luce est : unde et hic dictum est, « Nigra sum, sed formosa. » Ecclesia enim Dei nigra est, vel passione corporis, vel maceratione carnis, et spiritus attritione, quia Christum sequitur, quousque pertingat ad ipsum. Sequitur:

Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

Duobus præmissis, duo quoque sunt subjecta. Ei namque quod dictum est, « Nigra sum, » subjungitur id quod dictum est, « sicut tabernacula Cedar: » ei vero quod positum est, « sed formosa, » supponitur id quod dictum est, « sicut pelles Salomonis. » Quæ sic posita sic intelligamus. Cedar namque filius fuisse Ismael intelligitur (Gen. xxv, 13), qui postquam adolevit, inter fratres suos habitare dedignatus, sibi solitudinem inhabitandam elegit, erigens sibi tabernacula, quæ aeris omnem inclementiam susciperent, et nullam vel æstus vel frigoris enormitatem devitarent. In iis Cancrum æstuantem sustinebat, in iis rigentem frigore Capricornum non metuebat, in iis occurrentium sibi quorumlibet impetus sustinebat, et militantium arma confringens, eis et virtute corporis, et tabernaculorum soliditate resistebat. Ait igitur Ecclesia, vel anima quæque perfecta, se nigram esse sicut tabernacula Cedar, quia, sicut hæc nullis poterant excursionibus repugnari; sic et hæc, ab amore Dei, et cultu justitiæ illius, nullis poterant minis, nullis poterant adversantium terroribus, aut flagellis averti : juxta illud beati Pauli, « Scio quod nulla omnino creatura separabit me a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. viii, 39). » Sequitur quod jam dictum est, « sicut pelles Salomonis. » Quæ quidem pellis, non ovium, non caprarum, non aliquorum omnino animalium intelligenda est; sed ipsa pellis Sacerdotis; de qua et alibi dictum est, « Pelle et carnis vestisti me, ossibus et nervis compegisti me (Job x, 11). »

Hæc itaque pellis est faciem ejus contegens, et cervicem, collum ejus muniens, pectus et brachia, vitalia quoque operiens, et reliqua corporis, quantum est, intra se claudens atque concludens. Salomonem vero, quis nesciat regem extitisse ditissimum, cui dedit Dominus cor sapiens et intelligens, in tantum, ut nullus ante eum sibi similis extiterit, quique regna omnia a flumine terræ Philistim, usque terminum Ægypti obtinuerit, offerentia sibi munera, et sibi cunctis diebus vitæ suæ servientia. Huic quid deesse potuit, quod sibi in victu et vestitus ornatu non obedierit? Summus enim decor, et summa formositas huic affuit; quem, nullo carere quo vita hominum adornari queat, quisquis bene sanus intelligit. Huic ergo pelli, Ecclesia sancta, vel anima quæque perfecta, recte se com-

(15) f. obvolvit, ut infra.

parat, dicens, « Formosus sum sicut pellis Salomonis; » quia sicut in iis rebus humanis, nihil hac pelle pulchrius, nihil dignius intelligitur; sic in iis quæ ad Deum sunt, nihil sancta Ecclesia, nihil anima perfecta ornatius, aut accuratius invenitur. Quod si quis altius speculationem erigat, potest per hunc Salomonem, magnus ille Salomon intelligi, Dominus noster Jesus Christus, qui in suo sanguine pacavit universa, qui fecit utraque unum, cœlestia et terrestria confederans, ut in cœlis sit Deo gloria, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hujus pelli se conformat Ecclesia, et quæque fidelis anima, sperans certa spe, ut cum eo sit in beata immortalitate, immortalis futura, et æterna beatitudine in incorruptione donanda. Unde et sequitur :

5. *Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol.*

Ac si dicat, Nigra quidem sum, innumeris decolorata passionibus, horribilibus affecta tormentis : sed vos quæ filii vultis esse Jerusalem, nolite hoc attendere, nolite passiones meas ante oculos ponere, et has tanquam intolerabiles reputare. Quid Romæ in Petro per crucem passa sum, quid per Paulum in gladio, quid per Joannem in dolio, quid per Andream in Achaia, quid per singulos apostolos in mundi locis diversis, denique per Stephanum, per Jacobum in Judæa, quid per Polycarpum, quid per Dionysium, quid per Laurentium, quid per Vincentium, quid per Thebæam Legionem, quid per omnes mundum late martyres, sustinuerim, quomodo in iis decolorata sum, ne attendatis; sed propter quid ista perpessa sum; quem fructum per istam consequar; quam beata donari me gloria certissima spe teneam. Hinc attendite, hinc considerate, quod hanc decolorationem ipse Sol justitiæ fecit in me. Hæc pro eo passa sum, qui Sol est justitiæ, qui reformabit corpus nostrum configuratum corpori claritatis suæ, ut cum eo perenni vivam gloria, et beatitudine perfruar sempiterna. Sequitur :

Filii matris meæ pugnaverunt adversum me, posuerunt me custodem in vineis.

Nigram se fuisse dicit Ecclesia; unde vero nigredo hæc primo contigerit, consequenter ostendit, dicens, « Filii matris meæ pugnaverunt adversum me. » Hos matris suæ filios dicit, ex Abraham, et Isaac, et Jacob stirpe progenitos; qui cum omnes filii hominum toto orbe terrarum, in lævam partem declinarent, ut adorarent idola, et iis sacrificarent, id facere renuerunt, sed potius in fide unius Dei, qui cuncta creaverat, per quem cuncta consistunt, stabiles, immobiliter permauserunt. Hos in hoc, matris suæ, id est divinæ gratiæ, filios fuisse protestatur; quos, mundo perperam declinante, ab ejus revocavit erroribus, et hac in fide stabiles sibi, tanquam filios, conservavit : quibus cum tempus gratiæ per prophetas multipliciter revelatum fuisset, et postmodum inter eos, nato de cœlis Do-

mino, evidenter signis et virtutibus apparuisse, hunc tamen suscipere, huic credere, ejus prædicationi, innumeris licet virtutibus declaratæ, fidem adhibere renuerunt : sed in lege per Moysen data stabiles esse deerentes, hunc post signa, et virtutes, et miracula, per manus discipuli sui traditum, apud judicem innocentem accusare, sibi que datum accipere, et omnia innocentem sustententem cruci affigere voluerunt. Hanc vitam resignantem, dati sunt in sensum reprobum, et eam recipientes potestatem acceperunt, ut *sint filii Dei* : juxta quod in propheta dictum est, « Vocabo non plebem meam, plebem meam, et non dilectam meam, dilectam; et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et erit in hoc loco, ubi dictum est eis, non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi (Ose. 1, 10, et Rom. ix, 25, 26). » Hos vero dudum matris gratiæ filios, dum adhuc status ille maneret, dum in suspensio forent adhuc prophetiæ, cum nondum signa, nondum virtutes declaratæ; nunc vero nequaquam filios, sed hostes acerbissimos, et homicidas impuros se dicit impugnassee Sponsa hæc; ut capite confracto, confringerentur et membra, et Christo sublato, ut sperabant, de medio ejus ad purum Ecclesia tolleretur.

Hoc in Actibus Apostolorum plane ostenditur, ubi « Exurgens Princeps Sacerdotum, et omnes qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo; et injecerunt manus in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica (Act. v, 17, 18); » et his per angelum potenter ereptis, cæcis postmodum denuntiaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Domini Jesu. Hi vero, divinæ gratiæ dudum filii, nunc ab offerente se gratia plene reprobi pugnam fecerunt adversum me. Sed novi populi fidem suscipientes, verbumque Dei, Deum verum, et hominem factum confitentes, huic se corde subdentes, me, quæ a primo Abel extiti, quæ cum Henoch Deum habere promerui, quæque omnes justos quibus hæc gratia revelata est, in me suscepi, me sibi custodem in vineis posuerunt, quas orbe toto longe lateque constituerunt. Hos nimirum vineas dicit Ecclesia sanctas, quas in suo sanguine, qui fidem Christi susceperant, plantaverunt, et in ejus gloriam consecraverunt. His præposita Sponsa hæc, dicit, se custodem positam fuisse in vineis : quibus, etsi custodiam quantam potuerit adhibuerit, se eas tamen non custodivisse confitetur. Quod ad opinionem hominum dictum intelligimus : nam qui gladio consummati sunt, qui igne consumpti sunt, qui quæ potuit excogitare mundus, suppliciiis assumpti sunt, quis hos digne custoditos intelliget? Secundum opinionem hanc, dicit hæc Sponsa :

Vineam meam non custodivi.

Hoc est, a suscipiendis pro Christo tormentis, non prohibui : quos tamen in vitam æternam, ubi non sunt pericula, sed solum æterna gaudia, jam præmisi. Huic consequenter annexum est :

6. *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.*

Hæc enim Sponsa Sponso suo confessa est, quod licet posita custos in vineis, eas vel eam propter unam fidei charitatisque dilectionem, « non custodivit, » id est, a fervore subeundæ passionis non compescuit; sed eas exhortando et animando, ad promissa sibi cælorum gaudia certissima spe transmisit. Hinc quo certior efficiatur, et de spe illa nemo sibi dubius habeatur, emittit orationem dicens, « Indica mihi ubi pascas, ubi cubes; » præmisso tamen hoc, « Quem diligit anima mea. » Solet enim mos esse supplicantibus, ut cum dari sibi vel fieri quidquam supplicaverint, prætant aliquid, sive porrigant, unde faciem ejus cui supplicatur, sibi pacatam fore intelligant: unde, quia in donis cælestibus nihil charitate eminentius, nil quod dari possit dilectione charius invenitur, suam quæ postulat præterdit dilectionem, dicens, « Indica mihi, quem diligit anima mea; » ut quod postulat, postulanti simul, et diligenti non negetur. Quid enim Deo charius? quid animæ nostræ dilectione acceptabilius invenitur? Percurras omnia quæ in mundo sunt, nil huic comparabile, nil Deo, tam acceptabile quod offeratur, tibi occurret. Mundum enim, et omnia quæ mundi sunt, creavit Deus; sed qua de causa? ut esset quidem habitatio hominis: hominem vero hic qua de causa constituit? ut ei pareret, et ei ex dilectione animæ obediret. Finis igitur et causa creationis rerum hic est, ut Deum tota anima diligamus, illi in omnibus placeamus, ei indivisibiliter adhæreamus: juxta quod dictum est, « Qui conjungitur Domino, unus spiritus est (1 Cor. vi, 17). »

Hæc igitur Sponsa conjuncta Deo, habens omnes, quæ sunt et quæ futuræ sunt, animas conjunctas Deo, illa, quam dictat nobis Paulus Apostolus, unitate, quid rogare Sponsum potest, quod denegat? super quo potest interpellare, quod non exaudiat? Ait ergo, « Tu quem diligit anima mea, indica mihi ubi pascas. » Quod breve verbum, quam late possit extendi intelligimus, si Dominum omnium quæ longe lateque pascuntur, pastorem recte cognoscimus. Ipse enim ait, « Ego sum Pastor bonus; Pastor (Joan. x, 11), » inquam, « bonus, » per quem nec ales esurit, per quem nec omnia quæ cibo sustentantur alieno esuriunt. Sed quid ad nos de eorum pastu inquirere, qui cum ipso donante pascantur, nec agunt donanti gratias, nec, ut has referre noverint, donantis gratias perceperunt? Homines itaque sunt quos pascit Deus; quibus subdit omnia quæ in mundo sunt, oves et boves, universa etiam pecora campi, volucres cæli, et pisces maris. Quorum, quidam hæc dona Dei digna gratiarum actione percipiunt; alii vero non attendentes quæ sint, aut unde sint, aut quæ de causa data sint, hæc

omnia fortuita vel occupatione comprehendunt; nec quis auctor eorum, aut quis dator, ulla ratione cognoscunt. Hos igitur omnes cum pascat Deus, penes eum est, quos aut digne pro sua gratiarum actione remuneret, aut indignos a sua mensa æterna damnatione rejiciat. Sed quid ad nos ista tractare, cum hæc corporalia sint, et hæc Sponsa Dei spiritualia? plus intendat inquirere, dicens, « Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas. »

Spirituale igitur pabulum quærendum est, quo Sponsum pascere dignum sit, et quo pasti, spirituales efficiantur. Panis enim quidam corporalis est, quo corpus alitur; et est panis quo spiritus enutritur. Panis quo corpus alitur, aratro procuratur et sarculo: panis quo spiritus enutritur, desursum ministratur e cælo. Est enim panis vitæ, Scriptura sancta, a Patre luminum divinitus inspirata; et est panis vitæ, virtus unaquæque perfecta: est panis vitæ, corpus Christi, nobis in sacramentum et sanctificationem concessus. Hi panes sunt, quorum meminit propheta, dicens filiabus Sponsæ, « Viduam ejus benedicens benedicam, pauperes ejus saturabo panibus (Psal. cxxxii, 15). » Sion enim, « specula, » Ecclesia sancta est, de sublimi virtutum specula contemplans assidue Dominum Jesum, et ejus pavide et sollicitè præstolans adventum. Hujus pars quædam, jam cum Domino glorificata gaudet in cælis; quædam adhuc exilium sustinens, a Domino peregrinatur in terra: juxta partem hanc, vidua est, quasi a viro suo, Domino, scilicet, Jesu separata, qui in regionem longinquam abiit, quando cum assumpti corporis veritate cælos penetravit, et in die plenæ lunæ, id est glorificationis futuræ, reversurus. Hanc viduam Dominus benedicens benedicit, modo, scilicet, duplici (16) benedictione; dans ei gratiam in via ne deiciat; dans tandem gloriam in patria, ut a laboribus requiescat. Pauperes vero ipsius panibus reficit, qui pauperes spiritu sunt; qui licet, in peregrinationis suæ solatium, temporalia quædam possideant, ad hæc tamen animum non inclinant, sed ad datorem omnium amorem sursum erigunt, et affectum. Hos panibus jam dictis reficit, pane scilicet, scripturarum, pane virtutum, pane sacramentorum, pane, scilicet, candidissimo, qui est panis angelorum; de quo dictum est: « Panem angelorum manducavit homo (Psal. lxxvii, 25). » Hi panes sunt, quorum sermo meminit Evangelicus, dicens, « Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, dicens, Amice, commoda mihi tres panes; quoniam amicus meus venit ad me, et non habeo quod ponam ante illum (Luc. xi, 4, 5). »

Bene amicum suscipit, qui ipsum hoc pane triplici reficere et honorare intendit. Panis itaque scripturarum in iis panibus primus est, eo quod in spirituali profectu primum est, nosse in quem credas, et quem diligas; secundum, illi confor-

mari quem amas; tertium, in hoc ipso confirmari, ne respicias, ne recedas. Per scripturas itaque cognoscimus, per virtutem conformamur, confirmamur vero per sacramentum. Pane scripturarum illuminamur ad fidem, ut postmodum confirmemur ad virtutem; unde scriptum est, « Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis (*Psal. cxviii, 130*). » Est enim verbum quod auditur prolatum, et est verbum quod permanet natum: ex declaratione vero verbi quod auditur prolatum, concipitur intellectus et cognitio verbi quod semper permanet natum; hic est Christus Jesus Dominus noster; cujus fides certe concipitur, cum verbum Dei, scriptura sancta, sobrie et fideliter aperitur et exponitur. Scriptum quippe est, quod « cognoverunt eum in fractione panis (*Luc. xxiv, 35*). » Evangelica patet historia: Dominus cum discipulis gradiebatur, nec quidem eognoscebatur, qui hospitio ab eis susceptus est, et tandem in fractione panis est cognitus. O beata fractio qua Christus cognoscitur! qua Christus in suorum corde concipitur! Panis itaque scripturarum primus est; quod etiam revelat Dominus, dum faciens miracula, quinque millia hominum, quinque panibus; quatuor vero millia, septem panibus reficere dignatus est. Scriptum namque est, « Cum, acceptis quinque panibus, aspiciens in cœlum, benedixit, et fregit, et dedit discipulis suis panes, discipuli autem turbis (*Matth. xiv, 19*). » O admiranda benedictio! quæ panes dum frangit, non minuit, auget cum distribuit; multiplicat cum in multorum refectione consumit: quod pani corporeo innaturale est, hoc redigit in naturam. Pentateuchum tradidit apostolis, præcipientes ut frangant, et omnibus distribuant, ut omnes saturentur ex iis, et expositorum maneant multæ reliquæ: sic et Heptateuchum benedicens, frangi præcepit populis, et ex hoc sportas expositorum quamplures impleri. Huic enim pani natura est, ut cum frangitur, et distribuitur, et in multorum correctione communicatur, augeatur semper; et unde videtur minui, inde potius dilatationem et incrementa suscipiat. Pentateuchum vero, id est quinque libros Mosis, et Heptateuchum, quæ sunt quatuor Evangelia, apostolorum epistolæ, et Actus eorum, quos scribit Lucas, « Paulus etiam apostolus (*17*). » Hæc suis exhibet Dominus, ut sint hæc quasi semina, et multa ex his fruges oriantur, quibus tota cohærens Deo multitudo pascatur, et plene reficiatur. Virtutum vero panis est, cum ex audito verbo virtutem mente concipimus, et in ea firmi et stabiles permanemus; cum vitiorum dedecus propulsantes, hæc mortificamus opere, declinamus sermone, cogitatu formidamus attingere. Sic fit virtuti locus in mente; ut quod ambitio late complectitur, id pro Christo contemnatur; quod incontinentia suggerit, « in castitate perimat (*18*); » quod extollitur per superbiam, id humilitate frangatur;

(17) Joannis etiam Apocalypsis.

A et omne late vitium potenti charitatis imperio procul pellatur. Hujus meminit Psalmista dicens, « Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte (*Psal. xli, 4*). » Nam cum amorem Dei diceret præferendum sæculo, respondebatur ei, ut hoc manifesto panderetur miraculo; dicebant enim, « Ubi est Deus tuus? » (*Ibid.*) Qua audita cordis duritia, ad lacrymas propheta convertitur, pro iis orans ut emolliantur, ut tandem convertantur; has quidem lacrymas pro panibus habens, et sibi refectionem existimans. Meminit ejusdem dicens, « Percussus suum ut fœnum, et aruit cor meum; quia oblitus sum comedere panem meum (*Psal. ci, 5*). » Nam nisi panis hic virtutum assidue comedatur, ut eo quis roboretur, falce peccati percutitur, et ejus viror decidit, et illico flos ejus emarcescit. Item namque propheta replicat dicens, « Tota die exprobrabant mihi inimici mei (*ibid. 9-10*); » et quare? « Quia cinerem tanquam panem manducabam, » id est, peccato, quasi virtute oblectabar. Hi panes sunt, quos in alveolo intriverat Habacuc (*Dan. xiv, 32*), ut eos deferret messoribus, quem in capillo suo tulit angelus Domini, et in impetu spiritus sui posuit eum in Babylone, ut eos deferret Danieli. Hos enim panes virtutum in cordis sui alveo contriverat ille Daniel; et ibidem, quæ, et qualia, et quanta posset virtus experiebatur. Panis hic ille est, qui Eliæ lugienti a facie Jesabel, ad caput esse positus, in quo sibi dictum est, « Surge, comede; grandis enim restat via. Surrexit ergo, et comedit, ambulavitque in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb (*III Reg. xix, 7, 8*). » Hic itaque panis ille est, quem flagitamus quotidie, dicentes, « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (*Luc. xi, 3*); » quia absque hoc pane virtutis et gratiæ, ad panem sacramenti quemlibet accedere injustum est, aut pervenire. Hic vero tertius ille sacramenti panis, quem de se, modo mirabili Dominus efficit, quem Ecclesiæ suæ in vitam communicandum concedit, cui cum quis credendo pariter et edendo non communicaverit, haud dubium, quod vitam æternam habiturus minime sit.

Hæc itaque de pastu Sponsi dicta sufficiant; quem si sic intelligimus, ut vel pastum præbeat, vel pastum ipse suscipiat, nihil refert; cum iis panes hoc prædicando distribuit, vel panes eosdem credendo et amando suscipiunt; ipse unus et idem sit, qui pascatur et pascit, et in iis, velut in membris suis fidelibus, delectetur et quiescat. Unde enim subditur, « Ubi pascas, et ubi cubes, » eo quod in his cubile suæ quietis habeat, quos aut iis pascit panibus, aut qui eisdem panibus, doctore fideli verbum ministrante, reficiuntur. Hoc enim adjungitur, « In meridie. » Meridies etenim, dies medius dicitur, quo sol lucet ferventius, et dies solito serenior illucescit. Suus itaque unicuique meridies est, cum

(18) f. id castitate perimatur.

oblitus temporalium, spiritualia jam mente percurrit; et corporalium immemor, ea quæ sunt spiritus, mente (19) oculis anteponit. Hinc Stoicorum, Epicuræorum, Peripateticorum dogmata, hinc multa studiosorum figmenta prodierunt, qui summum bonum via sibi nondum pro palata, alius sic, alius vero sic statuentes, Christum ducem non habentes, in sua quique meridie erraverunt. At vero Abraham in convalle Mambre sedenti (*Gen. xviii, 1*), in ostio tabernaculi sui, in fervore diei, ut scriptum est, apparuit Dominus; eique unitatem substantiæ, in qua vere est, et trinitatem in personis evidenter ostendens, hunc veræ fidei professorem demonstravit. De quo in Evangelio Dominus, « Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit et gavisus est (*Joan. viii, 56*). » Tunc enim diem trinitatis ejus manifeste conspexit, cum ipsum in trinitate personam tertiam, et Deum unum in ipsa trinitate intellexit. Sic enim scriptum est, quod « apparuit Dominus sedenti in tabernaculo (*Gen. xviii, 1*), » in quo unitas substantiæ demonstratur: cumque aperisset oculos, « apparuerunt tres viri (*ibid., 2*); ecce mysterium Trinitatis. Quibus eum postea dictum sit, « Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum (*ibid., 3, etc.*); » ecce mysterium Unitatis. « Sed afferam paucillum aquæ, et lavate pedes vestros; ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum: postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt, fac ut locutus es; » ecce mysterium Trinitatis. Et post hæc, omnia sub mysterio Trinitatis comprehenduntur, usque ad illud, « Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite (*ibid., 10*). » Hæc nobilis illa meridies est, in qua cubat Dominus, in qua requiescit: sicut et illa Moysi (*Exod., 12*), qua in agni sanguine populum Dei de Ægypto educendum intelligit: sicut et hæc novissime, qua se Dominus præfigurans apostolis, faciem suam in modum solis, et vestimenta in candore nivis ostendit; etiam vox de cælo sonuit, « Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui (*Matth. xvii, 5*). » De hac ait hæc Sponsa, « Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie, » id est quæ sit illa meridies, « Ubi cubes, » id est ubi quiescas, et locum tibi quietis et pausationis intimæ præparas; « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Vagari dicitur, qui non uno mentis suæ sensu tenetur, nunc unum approbans, nunc aliud de eadem re sentiens, nec certum sibi quid statuens ut in eo maneat, et sibi credulitatis suæ fundamenta constituat. Quod ne sibi contingat, exigit hæc a Sponso certiorari, quænam sibi meditatio placeat, quæ de se sentire, vel aliis prædicare debeat, ut in iis perseverans, post greges sodalium suorum non discurrat, nec eorum numerum augeat, qui se Domini sodales bona de eo quædam sentiendo construunt, alia vero pessime mentiando contradicunt. Sequitur:

(19) f. *mentis*.

PATROL. CCII.

A 7. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere.

Edocta Spiritu sapientiæ Sponsa hæc oravit ad Dominum, ut suo hanc doceret Spiritu, ubi pasceret, ubi sibi cubile in meridie eligeret. Postmodum vero paulisper elata spiritu, subjungit quod dictum est, « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Unde minas videtur intendere, quod nisi fiat quod postulat, ipsa se alienorum gregi immisceat. Quod attendens Dominus ipsi elatæ paululum simul et paulisper iratus effertur (20) juxta quod dictum est, « Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris; et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris (*Psal. xvii, 26, 27*). » Dominus enim, ut sancto sanctus, innocens innocenti, electo electus; sic justissime perverso perversus invenitur. Unde dicenti, « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Respondet Dominus, « Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere. » Attendendum vero est, quod dicitur, « O pulchra inter mulieres! » Hanc enim in Sponsam elegit sibi Dominus, ut cum ipso sit, cum ipso maneat, cum ipso sibi comitatum bonæ fidei gerat, nec ab eo unquam cujusquam perversione discedat: pulchra igitur est, quæ sic elata est, sic dilecta, ut aliis in muliebri statu permanentibus, ipsa in Reginæ thronum electa sit, et super omnes principatum habens, constituta. Sunt autem et hæc mulieres, inter quas hæc electa est (quarum hæc comparatione decora, immo admiranda videtur) omnes Ethnicorum animæ, Publicanorum, Judæorum, non sequentium legem, et Christum non contentium, Christianorum etiam, qui verbis contententur, nosse se Deum, factis autem negant. Ut hoc ergo sibi in memoriam reducatur, dicitur, « O pulchra inter mulieres, si ignoras te. »

Grande quidem periculum est animæ perfectæ, vel sponsæ electæ, ignorare se: hoc quidem ignorare, quod a summo Patre omnium Deo, ex nihilo creata sit, et tamen ad ejus imaginem et similitudinem formata, « Imago » quidem est (ut supra diximus) ex ratione, sciens quid justum sit, quid injustum sit, quid agendum sit, quid declinandum, quod sibi fieri non vult, hoc proximo detegendum, et multa hujusmodi: quæ omnia observans anima, ejus a quo creata est plene exprimit et observat imaginem. « Similitudo » vero est, cum fide suscepta procedit ulterius, eligens sibi virtutes, quas diligit, quas foveat, quibus ei a quo creata est, jure complacit, et omnia hæc mente et actione collecta, charitate consummata, donet et offerat. Est præterea quod ad imaginem et similitudinem Dei creata dicitur, quia sic quidem creata est ut nunquam esse desinat; sed in perpetuum æternitatem manens consistat, perpetuo retinens bonum quod de manu Domini virtute promeruit, aut certe malum, si merita illud exegerint. Est et aliud in quo se ignorare non decet Sponsam, sed ejus per-

(20) f. *fertur*.

petuam justum est retinere notitiam, quod is qui ante secula Deus semper, et non homo, ob hanc redimendam et reducendam, et in Sponsæ dignitatem sibi coaptandam, pro ea factus est homo, mortalis de immortalis, passibilis de impassibili, corruptibilis de incorruptibili, et ea quæ longa Evangeliorum explicat series passus omnia sustinuit, ut hanc ad Patrem reduceret, et in gloria secum glorificaret. Hanc quis enarret gloriam? quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam præparavit Deus diligentibus se. Hæc si ignorat anima aut Sponsa dilecta, quid restat nisi ut dicatur sibi, « Egrederere, » quasi a meo recede collegio, « Et abi post vestigia gregum, » passus illorum quos greges tibi nominas, id est dicta eorum et sententias prædica, et undequaque annuntia : et pasce hædos tuos? Ecce quis sibi fructus eveniet, si de honorum collegio egressa fuerit, si male gradientes audierit, si, quod ipsi prædicant et docent, annuntiaverit. Quis fructus hic? quia pascet « hædos suos, » id est motus carnales, lascivias et foetidos; hos pascet, laxando fræna luxuriæ, et vitiis omnibus (*Matth. xxv, 41*), ut in eos crescant hædos, quos in sinistra positis die ultima Dominus in supplicium est missurus æternum. Sequitur :

Juxta tabernacula pastorum.

Pastorum quidam boni sunt, qui oves suas ad vitam erudiunt, et, si necessitas exigat, pro iis mori non desistunt : horum exemplar optimum Jesus Christus Dominus noster. Sunt et alii, qui commissos sibi greges in mortem prave docendo pertrahunt : et in hoc sibi tabernacula, velut auditoria quædam in quibus solempniter possint audiri, designant. Commotus itaque Sponsus, dat Sponsæ elatæ consilium; ut, si boni pertæsa consilii, tentat effugere, juxta horum tabernacula tentet sibi tentorium figere, et docere, ut quos par reatus ligat in culpa, par quoque torqueat cruciatus in pœna. Sequitur :

8. *Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.*

Quod amantis est agit hic Sponsus. Quam sibi in Sponsam elegerat, hanc commendavit verbis, delinivit obsequiis, ampliavit promissis. Quæ promissa suscipiens, dum prono fertur desiderio, paulisper excessit in verbo, dicens, « Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. » Verbum quidem, quod nec cogitare debuerat, etsi cogitatione præsumptum fuerat, dicendo tamen aperiri fas non erat. Ad verbum hoc paulisper commotus Sponsus, unde gratiæ referri debuerant, inde sibi minas intendi designans, moderate responderit, verbum iræ dicens, « Si ignoras te, o pulchra, egredere, » et abi, horum vestigia prosequens quos tu tibi pastores nominas; cum quibus quia mihi nulla communio est, a meo tibi recedendum erit collegio. Sponsa

A vero, verbum suum graviter a Sponso suscipi intelligens, ingemiscit, et condolet; et quia verbo offenderat, verbo vel quicquam efferre contremiscit. Quod ubi Sponso, vel interveniente Angelo, vel eo quo scit omnia modo, innotuit, Virum oblitus Sponsum induit, dolenti condoluit penitenti illico commissa remisit, memor ejus quod dictum est, « Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei (*Psal. xxxi, 5*). » Igitur abstersis odiis, ira summtota, ut ea quæ nunc dicta sunt amoveantur a memoria, et in statum pristinum revocetur hæc Sponsa, illam verbo amicabilem convenit, verbo quod nondum audire promeruit, dicens, « Amica mea; » sic innuens, sibi jam in te gratum esse totum quod erat a gratia immix-

B tum. Ait ergo, « Amica mea, assimilavi te equitatu meo. » Hic vero quis equitatus Sponsi intelligitur, nisi qui pro Sponso fortiter ubique pugnant, et victorias ejus, cælo et aere, terra marique dilatant? Hæc Angelorum illa multitudo est, quæ primo cum agerentur prælia, cum dixit superba cohors, « Ponam sedem meam ad Aquilonem, et ero similis Altissimo (*Isa. xiv, 14*), » suo concorditer adhæsit principi; illi qui se creaverat dans honorem et gloriam, exturbatori resistens, ad omnem ejus confusionem et ignominiam. Hunc itaque de cælo dejectum, ab ea quam dudum sperare poterat gloria, irrevocabiliter alienum in infernum dejecit, loca ei horroris et vastæ solitudinis inhabitanda committit, ut nulla eis pateat egressio, nisi quam divina dat dispensatio; ut hinc egressio, aut electos probent, aut ad damnationem præscitos apta sibi tentatione præcipitent. Hinc Dominus Jesus, et præcipua ejus membra, Petrus, et Paulus, et apostoli omnes, cunctaque per mundum millia ipso instigante, et in malorum cordibus immittente, cruci, et gladio, aliisque passionibus innumeris addicti sunt, ut horum tentationibus probarentur, et nec ipsa morte devicti, in æterna gloria susciperentur. Ait enim Joannes, « Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ (*Joan. xiii, 2*); » et Dominus in Job, « Ecce in manu tua est, revertentem animam illius serva (*Job ii, 6*). » Ecce quod in capite sibi potestas data est, et in membris ejus optimis. Nam quæ sibi in Job potestas data est, eadem sibi in Petro, et in Paulo; aliique per mundum electis omnibus, concessa potestas est; ut eos aut morte tentaret, aut carne deprimeret, animas tamen eorum illæsas ipse custodiret. Sic in iis victoriam obtinens equitatus Dei, eandem et in homines exercuit, eorum fraude contaminatos primo aquis submergens diluviæ, postquam civitates peccato additas (21) sulphure perdens et igni; postmodum vero in filios Abrahæ, sævientem Pharaonem plagis durissimis exercens Dominus, cum necdum resipisceret, in illum, mare cum curribus et equibus ingressum, ut ambulantes per siccum in

(21) f. *addictas*.

medio maris filios Israelis apprehenderet, inmisso equitatu cœlesti, vindictam Domino exercuit, et iam regem ipsum quam princeps, currus, et aurigas, et equites, aquis ad locum pristinum ipsorum ministerio reductis, absorbit; sicque suum populum gloriosa victoria liberavit.

Hoc itaque est quod Sponsus ait, « Amica mea, assimilavi te equitati meo, in curribus Pharaonis, » id est, dum angelicus comitatus in subvertendis curribus Pharaonis occuparetur; te illi meo comitatus similem constitui, sic agens pro te, sic pugans pro te, sic eruens te, tanquam equitati meo participem semper habere volens te. Juxta quod Judæis a Domino dictum est, « Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celo (Matth. xxii, 29, 30). » Quantum vero est, assimilari iis, quorum ea virtus est, ea potestas, quæ demonstrata est in Lachish, in exercitu Sennacherib (IV Reg. xix, 39), quo minas intendente in Jerusalem factum est, ut ea nocte veniret Angelus Domini, et percuteret de castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum, ad liberandam Jerusalem. Quod si uno percutiente Angelo, tot hominum millia prostrata sint, quid fieret si totus in terram Dei equitatus insurgeret? nec unum quidem ex reprobis superesse contingeret. Ait enim Dominus, cum eum apprehenderet profana gens, et Petrus ad hunc defendendum gladio servum Principis percuteret: « Mitte gladium in vaginam. An putas, quod non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi, plus quam duodecim legiones angelorum? (Matth. xxvi, 52, 53). » Qui quidem numerus octoginta millia continet, octo minus: etiam in defensionem Elisei multa quidem millia missa sunt, quæ, orante Eliseo ut aperiret Dominus oculos pueri, ipsi puero sunt demonstrata: sic enim dictum est, « Ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum, in circuitu Elisei (IV Reg. vi, 47). » Hic itaque equitatus est Dei, in quibus pgnat, quibus sua exercet mysteria (22), quibus Sponsam, quam ex hominibus elegit, assimilavit, eamque sibi in decore, potestate conformavit, et virtute. Ait itaque, « Amica mea, assimilavi te, » id est, in prædestinatione mea, jam similem te feci, « equitati meo, id est, Angelis meis, quos ad exercendas ultiones meas ad bella mea, ad ea quæ hominibus valde videntur gravia, transmitto, ut in curribus Pharaonis nuper ostensum est. Sequitur:

9. *Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis: collum tuum sicut monilia.*

Ait Sponsus ad Sponsam, ut eam deliniet, ipsamque sibi in omnibus pacatam reddat, nec ad hædos suos pascendos aliquatenus resillire permittat, « Assimilavi te, amica mea, equitati meo, » id est, collegio meo similem te in omnibus in prædestinatione constitui. Quia vero quod prædestina-

tum est, id actu impleri necesse est; ut cœlesti digna efficiaris collegio, oportet ut qui in tuo corpore locum genarum obtinent, sic quasi genæ turturis sint, et hujus in se volucris quasi similitudinem representent. Hujus enim volucris hæc natura est: uni pari jungitur, quo interempto alteri non sociatur: sedet in ramis arborum jam emortuis, foliis fructuque carentibus: ibi gemit, et gemitum pro cantu emittit. Quos itaque in corpore suo velut genas habere hæc Sponsa intelligit, hos genis turturis similes habere præcipitur. Sunt enim genæ quæ cibum masticant, mandunt, et minuunt, et aptum ut in corpus trajiciatur, efficiunt. Hi, sancti scriptores sunt, qui Dei verbo edocti, scripturas sanctas mente concipiunt, seseque iisdem reficiunt, easque in usus Ecclesiæ sanctæ communicando, ipsam nuptiis habilem, Deoque charam, et æterno dignam connubio reddunt. Hi se pari junctos intelligunt Jesu Christo Domino nostro, « qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo (Phil. ii, 6, 7). » Huic tanquam pari se jungunt, huic adhærent, hunc diligunt; et cum in cœlum jam ab eis sublatus sit, « Nullum aliud nomen sub cœlo esse, in quo salvos fieri oporteat homines (Act. iv, 12), » asseverant et adstruunt. Hi in ramis consistentes emortuis, quia quos mundo mortuos, viventes autem Deo considerant, in iis oblectantur et quiescunt, quos nec mundanæ sapientiæ folia vestiunt, nec mundani fructus oblectant, qui cito marcescunt et pereunt. Hi vero gemitum pro cantu emittunt, gementes se eo carere quod appetunt, et Dominum Jesum non apprehendere quem concupiscunt. De iis in unum collectis dictum est, « Beatus cujus in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte. Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium ejus non defluet, et omnia quæcunque faciet, prosperabuntur (Psal. i, 1, 2, 3). » Hæc divinæ legis scriptoribus assignantur; sicut ejus doctoribus et prædicatoribus hæc quæ sequentia sunt, attribuuntur.

Collum tuum sicut monilia.

Collum enim a colligando dicitur, eo quod capiti corpus colliget, et hæc duo in unum convertat. Quo nomine prædicatores et doctores sancti apte cognominantur, qui ea quæ a Spiritu Sancto data sunt suscipientes, ipso donante exponentes, ea toti proponunt Ecclesiæ, ipsamque suo faciunt capiti cohærere; quos nimirum esse oportet ut monilia pectori quidem affixa, bonumque his quibus annexa sunt, commonentia. Monile enim affixum pectori, sic ait, sic loquitur; Quam custodiendam suscepi, casta sis, pudica sis, totius honestatis amatrix sis: nesciat te manus adultera, nec quicquam contingat

te, quo fides Sponso tuo debita lædatur, aut amor in aliquo minuatur. Quæ nimirum vox prædicatori et doctori bene convenit, ut castus et honestus sit, et tanquam monile rotundum, rotunditate sua perfectus undique sit, et circumspectus. Hæc conservet in se, hæc observanda doceat undequaque. Unde monile illud aureum bene resonat, dicens, Præcinguntur lumbi fidelium, dum concupiscentia mala comprimitur, dum iniqua cogitatio cohibetur, dum libidini resistit animus, dum lasciviæ denegatur effectus, dum calcatur luxuria, dum avaritia contemnitur et rapina, dum proximi læsio devitatur, dum superbia vincitur, dum invidia superatur. Quæ quidem monilia, ut apte a collo dependeant, et firme pectori affixa permaneant, ait Sponsus:

10. *Murenulas aureas faciemus tibi.*

Murena, piscis est, sua proceritate decorus, colorisque varietate conspersus. Unde dicuntur murenulæ catenæ ex auro fabricatæ, quæ collo circumdatæ, protenduntur in longum, et annexæ monili hoc immobiliter fasciæ pectorali restringunt. Has itaque se proponit Ecclesiæ Sponsæ suæ facturum; quia sicut eorum sensus qui legem dant, vel qui principia dant litterarum, ex quibus Testamentum aut vetus aut novum consurgit, ex divina sunt sapientia; sic et eorum, qui earumdem sunt expositores Scripturarum, sensus, ingenia, et inventio tota, ex ipso sunt: et quibus ipsi Ecclesiam dilatant, aut magnificant, aut corroborant, divini muneris exuberatione procedunt. Quas dicit Sponsus, quia eas facturus est ipse sententias, sed « vermiculatas argento; » id est divino decoratas eloquio. Unde innuit, se non tantum sensum quem profertur expositores illis dare, sed et eloquii fragrantiam, unde placent, unde auditorum conviventia suscipiuntur ministrare (23). Ait itaque, « Murenulas aureas faciemus tibi, » id est divinas sententias tibi conferemus « vermiculatas, » id est more vermium decoratas, et « argento, » id est divino eloquio, quod præ omnibus metallis dulcius tinnit, exornatas. Notanda vero est ipsa dicendi mutatio, quod cum hucusque Sponsus singulari sit usus eloquio, nunc eidem Sponsæ verba faciens plurali numero dicit, « Murenulas aureas faciemus » tibi; sic Trinitatis monstrans arcanum, quæ totum legem

D Hic odor a Patre in mundum, et in mortalium corda primo progressus est, qui indignatus serpenti quod mulierem deceperit, ait: « Quia fecisti hæc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terræ. Super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ (Gen. iii, 14). » Quod, ut dictum est, sic est in eo divina completum sententia. Nam quæ supra pectus graditur, a terra nunquam elevatur: quod de ipso verum est, quia eorum corda quos inhabitat, dum in eis dominatur, nunquam a terrenis voluptatibus et cogitationibus elevari, nunquam in lucem virtutum quæ de cælo est, exurgere, sua voluntate permittit; sed eam cunctis die-

rum obtinent, turturis similitudinem habere debeant; qui vero instar colli, monilibus assimilantur; audite nihilominus promisso, quod sibi summæ Trinitatis manû factæ murenulæ dandæ sint; os suum aperit, et attrahit Sponsa spiritum, nil tamen habens quod offerat, nil quod digne retribuatur, nisi solam eam charitatem, qua et ab initio ante Christi incarnationem donata est, et eam qua post ejus adventum et in cælis ascensionem ad ipsum dono mirabili pertractata est. Hanc sperans pretiosam, hanc indignam repulsa reputans, hujus meminit, et illam secum permansuram æterna stabilitate promittit dicens, « Cum esset Rex in accubitu suo. » Accubitum vero regis noninat, propositum illud mentis divinæ, quo Pater Filium suum in terras

B mittere, carnem ex alma virgine Maria sumere, natumque ex ea mundum docere, sanctamque non ferentes doctrinam ipsum cruci affigere, et mori, et post mortem propria virtute resurgere, et post in cælum potenter ascendere, operante hæc mirabiliter charitate, Filioque in hoc obediente, Spirituque Sancto in hoc consentiente, disposuit. Quod etsi æterna lege dispositum est, moram tamen habuit, et ab Eva usque in Adam, et ob Adæ offensam, usque ad hanc temporis plenitudinem est dilatatum. Jam vero per Christum, gratia et veritas donata est (Joan. i, 17); et quod fuerat a Patre dispositum, gratia est operante completum.

C Ait itaque, « Cum esset in accubitu suo, » id est, dum ille, quem regem super omnia iudicio, Filius, scilicet, qui cum Patre, et Spiritu Sancto regit universa; dum ille « esset in suo accubitu, » id est in hoc mentis proposito sine labore conquiesceret, « Nardus mea dedit odorem suum. » Nardus arbor est humilis et odorifera, per quam hos Sponsa designat, quibus ante sui adventum, mysterii et Sacramenti quod operaturus erat, contulit Deus ipse notitiam; qui hunc venturum prædicabant et diligebant, et in hoc, ut ipsum viderent spiritus, sic corporali aspectu videre digni ferent, intimo mentis desiderio æstuabant. Hic æstus charitas, et odor pii desiderii, quo se in ipsum mutuo accendebant Patres sancti. Odor ille est, quem nardum, dum rex in accubitu suo esset, dedisse Sponsa protestatur. Hic odor a Patre in mundum, et in mortalium corda primo progressus est, qui indignatus serpenti quod mulierem deceperit, ait: « Quia fecisti hæc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terræ. Super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ (Gen. iii, 14). » Quod, ut dictum est, sic est in eo divina completum sententia. Nam quæ supra pectus graditur, a terra nunquam elevatur: quod de ipso verum est, quia eorum corda quos inhabitat, dum in eis dominatur, nunquam a terrenis voluptatibus et cogitationibus elevari, nunquam in lucem virtutum quæ de cælo est, exurgere, sua voluntate permittit; sed eam cunctis die-

(23) f auditoribus convenientia suscipiuntur ministrare.

bus « comedas, » id est terrenis voluptatibus oblectari, in iis dormire et quiescere, tam falsa persuasionem, quam falsus est ipse, compellit. Sed tandem de celo respexit misericordia; ait enim Deus, « inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius (Gen. iii, 15); » ac si diceret, Hæc tibi credendo elapsa est, ego unam creabo mulierem, quæ omne caput tuum conteret, quæ initia omnium suggestionum tuarum quæ miseris infirmitatibus, objectu virtutis atteret, nec ad effectum quem suades attingere ulla ratione permittet.

Hæc illa beata Maria extitit, quæ ab utero sanctificata est, quæ ita statim a Spiritu Sancto est valata, ut nullus eam tentandi, vel sinistrum quidlibet suggerendi, serpenti locus extiterit: si totum quod movere mortalium corda consuevit, huic oblatum, huic præsentatum, statim virtutis calcaneo contritum extitorit. Unde inter ipsam et serpentem positæ sunt inimicitia et firmata, ut quod uni placet, alteri displiceat, quod pars una suadet, altera prorsus abhorreat, nec uno queant articulo voluntates prorsus contrariæ convenire. Hæc cœli gloriam possidet, omnesque qui suæ se devotioni committunt secum perenniter habere gaudet; et hic morantes, et ad illam cor habentes, suis tuetur precibus, nec ejus sint (24) suggestionibus aut deflecti, aut certe omnino submitti. Serpens vero latebras inferni circuit, ibi suis loca disponit; hic, his qui a fide exorbitant, qui ea quæ mille modis suggerit actu implere non formidant, pœnas parat inestimabiles, et luctus exitiales. Hæc ergo sunt inimicitia inter mulierem hanc et serpentem positæ, quæ etiam sunt inter semen mulieris et semen serpentis firmiter obfirmatæ. Nam semen mulieris hujus, ipse Jesus Christus est; semen serpentis, omnes qui non sunt Christi. Hujus primum semen Abel extitit, qui Filio Virginis testimonium, fide, sacrificio, morteque firmavit. Ejus semen Henoch, qui eidem filio testimonium fide vera et ascensione perhibuit. Semen ejus Noe, qui instar ejusdem filii Ecclesiam in diluvio aquarum multarum in ligno salvavit. Semen ejus Sem et Japhet, qui verenda patris non viderant, sed ea, aversis vultibus, suas velando facies operuerunt. Hic enim Dei Patris, instar Noe, obdormisse dicitur, cum consensus ut ejus filius caperetur, et cruci turpiter affixus, in opprobrium ostenderetur; quem vidit et irrisit Cham, maledictus populus Judæorum: at vero duo fratres, aversis vultibus, hæc non viderunt, nec irriserunt; duo, scilicet, populi, unus solis ex Judæis pœnitentibus et conversis, alter ex Gentibus. Hi, quæ in cruce gesta sunt venerantes, nil turpe reputant, sed scripturarum pallio operientes, omnia venerantur eadem et adorant. Huic vero semini Abraham condigno adscribitur, cui, in fervore diei sedenti in ostio tabernaculi, Dominus apparuisse legitur, et insigne summæ Trinitatis simul et Unitatis mysterium aperuisse: cui postmodum in filio suo Isaac, Do-

A minicæ passionis mysterium revêlatum est, cum ligato ad passionem Isaac, gladius patris, prohibente angelo, ab ejus cervice reducitur, et aries hærens cornibus immolatur. In quo vere pro facto voluntas habenda est, quam solum angelus impedivit, in quam pater, vibrato jam gladio, collo filius extenso consensit. Quibus patriarchis duobus, tertius ille Jacob digne connumeratur, quem dormientem in petra, quæ est Christus, scalamque in cœlum erectam intuentem, quæ ad visitandos electos quidam descendebant angeli, alii jam electos et benejam diu promeritos, ad superna provehebant; quemque longo squalore laboris attritum, duas Laban filias, id est duas Ecclesias, unam actioni, alteram contemplationi deditas, promeruisse, et nolente patre Laban cum iis ad propria remeasse cognoscimus, et in extremis agentem propheticum quidem spiritu, in Juda filio suo de Christo vera prophetantem, hæc dixisse non ambigimus. « Juda, te laudabunt fratres tui (Gen. xlix, 8). » In quo, cum multa de passione ejus et resurrectione prædixerit, hoc quoque annectit, « Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium (ibid., 10). » Quod quidem de Christo verum est; nam a primo eorum Rege David, Reges consequenter habuerunt de tribu Judæ, vel certe Duces, donec Christum apprehendentes, dicerent, « Non habemus regem nisi Cæsarem » (Joan. xix, 15). « Si dimittis hunc, non es amicus Cæsaris (ibid., 12): » adjicientes quoque dixerunt, « Sanguis ejus super nos, et super filios nostros (Matth. xxvii, 25). » Quo quidem sanguine consequenter oppressi sunt; et veniente Romano exercitu, sic ferro, fame, pesteque deleti sunt, ut infinita populi ejus millia morentur; et reliquæ omnes exilio traditæ, et sub regibus diversis dispersæ, ducibus alienis serviant, vitamque, quæ jubentur exhibendo, custodiant.

Hoc ex Christi morte consecuti sunt, de quo dicitur, « et ipse erit expectatio Gentium: qui stolam suam (Gen. xlix, 11), » vestem, scilicet, interiorem, « lavabit vino » albo, scilicet, puro, et defæcato, clarissimo, id est interiori quadam et spiritali purificabit intelligentia: « et pallium suum, » vestem scilicet exteriorem, hanc mundabit, « Sanguine uvæ; » id est passionis Christi. Christo enim interius servientes, arcana ejus mente discutientes, et singula quæ de ejus Trinitate et Unitate, de ejus divinitate et assumpta humanitate, de sacramentis etiam Ecclesiæ singulis dicuntur, arctius perscrutantes, necesse est ut altiori quadam et supereminenti intelligentia præmineant. Cæteris vero satis est, si mortem ejus et sanguinem, liberationemque suam confiteantur et credant; de quibus id præmissum est, « Ligans ad vineam pallium suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam (ibid.). » Christus enim vitis est, ad quem asina alligata est,

id est cujus prædicatione, primitiva Judæorum Ecclesia, quæ legem utramque statuit, conversa est. « Ad vineam » vero suam, id est apostolos, Judæorum Ecclesia, et Gentium est alligata, cum eorum verbis et monitis acquiescens, Christum Dei virtutem et sapientiam, infirma nostra sustentem, mortem cui erat obnoxia morte sua redimentem, credidit et adoravit. Ad hoc vero semen Moysen pertinuisse quis ambigat? qui primus scripsit, « Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius. » David quoque, et Job, Isaiam, et prophetas omnes quis referat? quorum omnia de adventu Christi testimonia, si quis scribere intenderit, magni sibi curam faciendi voluminis adhibebit. Hi quidem omnes semen beatæ virginis esse memorantur; quos illa genuit verbo testificantes, corde desiderantes, odoremque bonum, et ejus desiderium sibi invicem et aliis intente ministrantes. Et hæc quidem sunt, quæ Dilecto suo sancta hæc Sponsa commemorat, sanctos hos patres, Christum priusquam in carnem venerit, credidisse, prænuntiassent, et expectatione mirabili desiderasse: nunc procedens ulterius ostendit (postquam in nostra jam venit, et in carne nostra expleto mysterio (25) ob quod venerat, ascendit in cælos) qualiter illic eum prosequatur Ecclesia, cui se connumerat, dicens:

12. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

Hoc enim tale est ac si dicat, Dilectus meus a me corpore elongatus est, sed a me spiritu non recessit: moram enim mecum facturus est; sed quam moram? illam de qua Dominus ait, « Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23). » Ecce quod mora ista est mansio Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, apud Sponsam: in qua Patrem cognoscit. Habet enim ista potentiam calcandi super serpentes et scorpiones, et resistendi omni spiritui non bono in mala trahenti, immo pessima suadenti; habet et sapientiam, qua sapit id facere quod potest; habet et in Spiritu Sancto voluntatem id semper agendi quod bonum est: ut dum semper possit, semper sapiat, semper velit id quod honoris, id quod virtutis est, hinc in ea mansionem summæ Trinitatis agnoscas. In Apocalypsi quoque Joannes ait, « Ecce sto ad ostium et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, introibo ad illum, et cœnabo cum illo, et ille mecum (Apoc. iii, 20). » Quis hanc Sponsam dilecti sui vocem audisse dubitet? quis hanc sibi ostium aperuisse ambigat? quis hanc cum ipso in cœna jucundari non intelligat? quis in hac cœna Patrem et Spiritum Sanctum Filio considerare non æstimet? Cœna dives, in qua Spiritus cœlestes ministrare non dubium est; cui ille præsidet qui eorum Dominus est. In hanc quæ dapes, quæ fer-

cula, quæ xenia ponantur, ex hoc intellige quod ait apostolus, « Spiritualibus spiritualia comparantes (I Cor. ii, 15): » spiritualia namque sunt quæ Sponsæ suo cum illis assessoribus anteposit Ecclesia.

Anteponitur hic Deo grata humilitas, cum illis quæ eam comitantur virtutibus, id est timor Dei, penitentia, Deo grata confessio, et operis satisfactio sancta. Secundo quodam ordine ponitur ordinata castitas, moderata sobrietas, abstinentia commendabilis, et quæ circa hæc sunt. Tertium locum obtinet pax, patientia, fraternus amor, et quæ transcendit omnia, in Deum charitas, et contemplatio sancta. Hanc in Joanne « cœnam » nominat Dominus, quia sicut cœnam prandium aliud non sequitur, sic vitæ nostræ terminum in illis consummari desiderat; ut hunc, timendo, penitendo, satisfaciendo, caste vivendo, amorem ad omnes habendo, et Deum super omnia diligendo, apprehendamus, ipsoque sine fine perfruamur. Ait itaque Sponsa, « Dilectus meus mihi, » id est mecum, « commorabitur; » ac si dicat, moram facturus est. Et ut locum innuat quo moram faciet, subdit, « Inter ubera mea. » Ubera pectus intra se continent, corpora nostri partem principalem, qua cor continetur, et hepar, et cæteræ partes unde virtutes oriuntur quamplurimæ, quibus corpus humanum multa ex parte regitur et vegetatur. Ut ergo locum designet ex nomine, ubi Dilectus sibi commoretur, ait, « Inter ubera mea, » id est In medio pectoris mei, ut ipse cor meum teneat, amore sui accendat, et quo me ad aliud converti intenderit, hoc extenuet et avertat. Corde namque Deum diligimus, corde charitatem tenemus; quod si charitatem retinemus, justitiam utique, et prudentiam, fortitudinem habemus et temperantiam; nam harum quidem effectus omnium in se charitas retinet. Justitia enim quod suum est unicuique reddit: reddit Deo quod suum est, quod est omnis honor, omnis gloria, omnis creaturæ humilis et sancta devotio: reddit proximo, ut eum quantum se diligit, suis commodis quantum sibi propriis invigilet, ejus vero incommodis quantum suis contristetur et doleat: quæ quidem in libidinem, et in alios non rectos animi resistens impetus, quid nisi fortitudinis actum gerit, et in se implere contendit? Implet vero temperantia, dum in illis omnibus, ne quid nimis sit, ne quid recto minus contemplatur et providet. Attendamus quid de hac Paulus asserat, dicens, « Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmularur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, etc. (I Cor. xiii, 4, 5). »

Quæ si diligenter intendat quis prosequi, hanc viam excellentiorem reperiet, id est eam cui nullis desit virtutis effectus, cui nil constet adimi quo quis ad Deum valeat propinquari. Unde ait apostolus, « Empti estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro (I Cor. vi 20). » Ait

(25) s. ministerio.

itaque Sponsa, quod apud eam Dilectus suus commorabitur, et sibi myrrha quasi fasciculus erit. Myrrha enim unguentum est, quod manat ex arbore, quæ eodem nomine, myrrha nominatur; pares enim nomine sunt, quia pares sunt et qualitate: myrrha enim, arbor est, et amarum quod ex ea decurrit unguentum. Unde mortuorum corpora hoc ipso consperguntur unguento, ne hæc aut putredo corrumpat, aut ad hæc demolienda vermibus accedat: sic corpus Dominicum, myrrha legitur, et aloë fuisse perunctum. Ait ergo hæc Sponsa, « Dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur (*Joan. xix, 39*), » et erit mihi quasi fasciculus myrrha. Quod si ad unguentum referas, tale est ac si dicatur, Erit mihi quasi aliquantula copia myrrha, quæ me et a putredine defendat, ne corrumpar; et a morsu vermium, ne demoliar: si ad arborem, planum est ex arbore fieri fasciculum, et hunc habere inter pectus ad eandem defensionem repositum. Hic enim « myrrha fasciculus, multa passionis Christi memoria est; qua se quisque ad omnem proximum indesinenter obligari conspicit, et Deo qui pro se talia passus est, quanti sit debitor, intelligit: quam si teneas, si Deum, quocumque te verteris, patientem in cruce conspicias, te ipsum a putredine vitiorum, et a morsu vermium, id est tentatione spirituum immundorum hac ipsa contemplatione liberabis. Sequitur:

13. *Botrus cyprî Dilectus meus mihi.*

Quia de Sponso loquens hæc Sponsa ait, « Inter ubera mea mihi dilectus meus commorabitur: et erit mihi quasi myrrha fasciculus, » quæ solam parat amaritudinem; videri poterat ex hoc, quod Christi passio dolori tantum præstaret causam, nullam vero menti conferret lætitiâ: unde præmissa amaritudine, quæ Christo vere patienti debetur, subdit jucunditatem, quæ de ejus morte, cunctis eam venerantibus exhibetur. Nam sicut dolenti justum est ut dolor exhibeatur et compassio; sic mundum liberanti et redimenti vere gaudium debetur et exultatio. Unde ait hæc Sponsa, « Botrus cyprî dilectus meus mihi. » Cyprus enim, insula vitibus abundans est, botros habens magnitudine sui cæteris incomparabiles, vinum dantes quod gustantes innata sibi suavitate lætificat, et dolorem, si quis est ex passione, lenit et mitigat. Christus enim panis est qui confirmat, ipse vinum quod lætificat, et oleum ipse est quod faciem hominis exhilarat. Ait itaque Sponsa hæc, quod Dilectus suus botrus cyprî factus est; quia sicut botrus nihil aliud est quam multa granorum similium in unum sibi firmè juncta collectio, vinum cum premitur abunde præstans, et gustantes undequaque lætificans: sic Christus factus est, multos sibi sua morte connectens, et in fide passionis suæ sibi concilians; qui cum exprimuntur, id est quæstionibus et modis aliis pessime excogitatis interrogantur, vinum piæ confessionis emittunt, Dominum Jesum confitendo, glorificando, et etiam, si opus est, mortem subeundo;

A solum hunc Deum vivum et verum esse fatentur et cognoscunt: qui si supersunt, exultant gaudio confessores, si consumantur, læti morte gaudent cum Christo vincente victores.

Utrumque Paulus exprimit dicens, « Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Phil. ii, 8*). » Ecce myrrha, cui myrrham, et amaritudinem, et compassionem omnimodam debemus. « Propter quod, et Deus exaltavit eum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen: Ut in nomine Jesu omne genus flectatur, cælestium, et terrestrium, et infernorum; et omnis lingua consteatur; quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*ibid., 9, 10, 11*). » De quo quidem gaudio exultans hæc Sponsa, ait, « Botrus cyprî Dilectus meus mihi. » Hærens enim in ligno, terram movit, cælum tenebravit; crucifixus mundum crucifixit. Sic ad se universa pertraxit, et majus ejus morti compatiens superfusam gaudio victor exhilaravit. Sequitur:

In vineis Engaddi.

Quod tale est ac si dicatur, patienti Domino Jesu compassa sum, vincenti quoque læta congaudeo. Ejus namque victoriam, mundus longe lateque resonat, ipsam prædicat, ipsam quoque prædicando resultat, ut patet in vineis Engaddi. Engaddi planities est juxta Jericho, in qua consistunt arbores in modum vineæ consitæ; ex quibus, dum vulnerantur, defluit balsamum, utile quidem et pretiosum: quæ quidem planities latitudinem Ecclesiæ designat, quæ se dignoscitur in quatuor jam mundi partes dilatari. Hæc « Engaddi » nominata est, quod est, « fons hædi; » quæ sicut designat Ecclesiam, sic fons qui in ea erat, baptismum significat, qui est fons datus Ecclesiæ, in quo dum hædi purgantur, ex hædis agni efficiuntur. Virtus in his Christi patet, ubi ex arbore vulnerata fluit balsamum, sicut ex Christo vulnerato fluxit benedictionis oleum, dum dixit, « Pater ignosce illis, ne sciunt enim quid faciunt (*Luc. xxiii, 34*). » Quod quidem balsamum oleo admiscetur, ut chrisma fiat sanctissimum. Hoc quidem chrisma fons consecratur Engaddi, qui fons dicitur baptismi; hoc inunguntur hædi, sic transeuntes in populum Dei; hoc denuo confirmantur, ne tentet eos Satan, et a veritate convertantur; hoc Ecclesiæ et altaria Deo sanctificantur; hoc calix inungitur, quo se totum tradens homini propitiatur Deus; hoc denuo consecrantur Reges, inunguntur Pontifices, ordinantur sacerdotes, Christo sua dona pro populo offerentes, et ei sua reddentes. Hoc itaque est quod ait Sponsa, « Botrus cyprî Dilectus meus mihi, » quod patet in « vineis Engaddi, » id est in Ecclesiis toto terrarum orbe dilatatis quæ omnes ejus prædicant gloriam, et annuntiant magnam cum laude victoriam. Sequitur:

14. *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra. Oculi tui columbarum.*

Quo in loco id attendendum est, quod Sponsam suam Sponsus triplici jam magnificavit elogio: di-

cens, « Equitati meo assimilavi te : » et illo, « Genæ A gloriæ suis apponi pedibus gloriatur. Sic sic pulchra ut turturis : » tertium quoque adjiciens, « Colum tuum sicut monilia. » Cui Sponsa quoque trina laude respondet, dicens, « Dum esset rex in accubitu suo : » et illo, « Fasciculus myrrhæ Dilectus meus mihi : » et quod sequitur, « Botrus cypri Dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. » Unde quia sunt inter eos pacis jam admista colloquia, applaudens Sponsus integritati Sponsæ, quam seipsum amasse, et nunc amare, et in futuro se semper amaturum esse, et hoc totum ejus accrescere pulchritudini cognoscit, secure eam commendans, ait, « Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra. » Audientes vero pulchritudinem hanc commendari, non hanc attendamus qua mulierculæ suos solent amatores allicere, qua a castris pudicitia solent B hos qui sibi fidem habuerint, ad immunditiæ castra perducere : hanc enim Deum detestari cognovimus per prophetam dicentem, « Dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omne quod visu pulchrum est (Isa. 11, 12, 16) : » eam quoque persequens, ait, « Auferet Dominus in die illa ornamentum calceamentorum, lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras (Cap. 111, 18, 19), » et cætera quæ sequuntur; quæ nimirum omnia pulchritudini huic corruptibili, et ad corruptionem perducenti, ministrantia sunt, et mentem ab eo quod honestum est, et Deo placitum, avertentia. Illa vero attendenda est pulchritudo, quam facit in mente vera humilitas, timor Dei, poenitentia sancta, confessio humilis, satisfactio pro peccatis, pax ad omnes, et vera concordia, castitas moderata, et quæ super omnes, in Deum charitas sancta. Hujus meminit propheta, dicens, « Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus (Psal. XLIV, 14), » hoc est ex pulchritudine quæ intus est, est omnis gloria animæ fidelis, quæ Dei filia est; cujus est gloria in « fimbriis aureis, » id est in consummatione virtutum. Fimbria namque vestis consummatio est, quæ bene « circumamicta varietate, » id est virtutum omnium varia diversitate adornata memoratur.

Hæc quidem attendenda est, in hac Deo beneplacitum est, cujus meminit Scriptura, dicens, « Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ (Isa. xxxviii, 15). » Hæc enim nullum tempus D omittit, quin et ipsum, et quæ in ipso sunt admissa peccata commemorat : hæc quæ in infantia, quæ in pueritia, quæ in adolescentia sunt admissa, deplorat : hæc amarissime juventutis excessus accusat; hæc virilis roboris enervationem potenter arguit, et se in senectutis inertia quid deliquisse graviter erubescit. Quæ quidem erubescencia confundit demones, fugat infernum, cælum aperit, conciliat angelos, Deum reddit propitium; et cum dicit procidens, « Pater, non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum ex mercenariis tuis (Luc. xv, 21), » stolam primam meretur, et annulum, et calceamenta

(26) f. lœdit.

« pulchram nominat dicens, « Ecce tu pulchra es, » et pulchram esse replicat, adjiciens, « Ecce tu pulchra. » Quæ nimirum replicatio, aliam animæ ipsi vel Sponsæ futuram esse denotat, quam sic intellectui manifestat. Anima namque vel Sponsa quantumcunque perfecta, hic quidem pulchritudine gaudens, triplex sentit infortunium; a carne unam, quod plangit apostolus dicens, « Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? » (Rom. vii, 24.) alterum a proximo; tertium a spiritu quolibet immundo. Hoc manifestatur in Job, quem caro sollicitat, cui non bene consulit uxor, quam amici instinctu maligni spiritus deviare compellunt. Sed huic propheta consulit dicens, « Scuto circumdabit te veritas ejus : non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio meridiano (Psal. xc, 5, 6). » Ubi quidem tentatio quædam manifesta, quædam occulta, quædam gravis, quædam levis esse ostenditur. « Sagitta » namque « in die volans, » manifesta et levis; « dæmonium meridianum, » manifesta et gravis; « negotium perambulans in tenebris, » occulta et gravis; « incursus » vero, occulta et levis esse intelligitur. Sed hæc tentationes omnes, in ea quæ futura est vita non aderunt. Glorificata namque caro tentari non poterit, nec erit in ea quidquam quod resistat spiritui. Nullus in ea spiritus tunc lædatur a proximo; quia tunc completa erit charitas, ut quis diligat proximum sicut seipsum. C a maligno vero spiritu quæ poterit esse vexatio? qui nec præsens aderit, nec ei tentandi bonos, vel ad probationem, licentia jam ulla superesse poterit. Ejus extunc erit in inferno jam mansio, ubi ignæ ipso torquebitur, quo ardent miseri quos abjecit Deus, qui acquiescendo tentationibus sunt venudati sub peccato. Sequitur :

Oculi tui columbarum.

Demonstrata Sponsæ pulchritudine, jam quæ sit pulchritudinis hujus causa, subnectit : hæc enim ejus causa est, quod « oculi ejus columbarum » sunt, id est totus ejus respectus columbinus. Columba namque in pastu gradiens, munda tantum grana colligit, his pascitur, iis sese nutrit : sic et hæc anima vel Sponsa Dei, dum ad se pascendum neminem dedignans, sed plures audiens, singula quæque considerat, et quæ pure, sancte, vereque dicuntur, hæc mente retinet, cætera aspernatur et horret. Columba quoque sine felle est, avem alteram nec rostro lædit, nec ungue lacerat, simplicitatem hujus Sponsæ denotans, quæ irrationaliter non irascitur, nec dicto, nec facto quemquam (26) sed quantumcunque offensa, sese intra innocentie suæ castra custodit. Gemitum quoque pro cantu habet, quia Domini sui præsentia adesse desiderans, dum hæc sibi denegatur, cuncta sibi abesse deplorans, ingemiscit pariter, et gemitum hunc pro cantu habens, ingemiscendo ait, « Sitivit anima

mea ad Deum fontem vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Dei (*Psal.* xl:1, 3). » Gregatim volat, quia in omni eo quod volat, quod se sursum esse desiderat, se nequaquam a grege Domini separari, sed cum iis suscipi, cum his glorificari et beatificari exoptat. Hic quidem oculus columbinus fuisset Evæ necessarius, cum « vidit lignum quod bonum esset ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, et tulit de fructu illius et comedit, deditque viro suo, et aperti sunt oculi amborum (*Gen.* iii, 6, 7). » Tunc cognoverunt se obedientia nudatos, irretitos inobedientia, et malis quibusque præinctos et obnoxios. Ab ea in Cain oculus minime columbinus processit, indeque per mundum male pervagatus est, et ad concupiscentiam mulierum apertus. Ita ut jam pauci sint qui dicant, « Oculus sui cæco, et pes claudo. Pater eram pauperum : et causam quam nesciebam, diligentissime investigabam (*Job* xxix, 15, 16). » Sequitur :

• 15. *Ecce tu pulcher es, Dilecte mi, et decorus.*

Sic amans amanti pari respondet elogio : dicta pulchra ipsum quoque pulchrum protestatur esse, dicens, « Ecce tu pulcher es, dilecte mi. » Quod audientes, non attendamus pulchritudinem quæ in creaturis est corporalibus, sive incorporalibus. Inest enim pulchritudo quædam rebus his corporalibus, ex apta partium suarum dispositione proveniens, cum apte pars parti conjungitur, et una sic forma decens ex apta earum conjunctione producit. Maximus quidem est in reptilibus draco, in natatilibus cetus, in volatilibus gryphus, elephas in quadrupedibus, gigas in hominibus : in quibus omnibus, si ipsa attendatur partium dispositio, et partis apta parti conjunctio, forma procul dubio pulcherrima, et summa creatoris sapientia in iis omnibus invenitur. Sic sunt quædam media, quædam minima intelliguntur; quæ nisi peccatum contraxerint, aut virtus ea divina sibi sananda reservaverit; miram in se pulchritudinem exhibere dignoscuntur. Si itaque magnum illum attendas Adam, a quo genus hominum omne procreatur, si hunc attendas, quis qualisvè creatus fuerit, quis ante peccatum extiterit, quis cum ad eum Dominus omnia animantia terræ adduxit, et quid ea vocaret, edocuit; hunc mirabili quadam pulchritudine enituisse clarebit : quem sciens Abraham postea misericordiam, per incarnationem Christi et mortem ejus consecuturum, cuncta loca pertransiit, locum illum solum in quo sepultus est Adam sibi sepehendo elegit, speluncam illam duplicem, quam ab Ephron Hethæo emit (*Gen.* xxiii, 19); ubi cum suis uxoribus requiescunt Abraham, Isaac, et Jacob, et Adam magnus. Sed nunquid hæc pulchritudine dilectus hujus pulcher dicitur? Absit; nam sequitur, « Et decorus. » Unde datur intelligi, ipsum ea pulchritudine pulchrum esse, cui nihil convenit, nihil adjungitur, vel potest adjungi, nisi quod de-

(27) f. De.

corum est. Non hæc pulchritudo fuit Adæ, cui si ad tempus peccatum non affuit, adesse tamen potuit, unde et peccavit.

Quod si cælestia corpora attenderis, solem, lunam, et stellas, hæc quidem pulchra sunt, quæ luce sua mundi tenebras illuminant, ut quæ luce carent propria, per hæc illuminata resplendeant : sed de iis scriptum est, « Ipsi peribunt, tu autem permanes : et hæc ut vestimentum veterascent (*Psal.* ci, 27). » Angelos vero, et usque ad Cherubim et Seraphim ordines perspicies, supraque tendens aspectum, sola tibi occurret Trinitas sancta, Pater, Filius et Spiritus Sanctus, quorum ea pulchritudo est, quam nec vidit oculus (*I Cor.* ii, 9), nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam manifestabit Deus iis qui diligunt se. De qua dictum est Moysi, « Non videbit me homo et vivet (*Exod.* xxxiii, 20). » Hic enim viventi videre non conceditur, quod glorificato jam homini, et in veram vitam assumpto, videntum repromittitur, dicente Domino, « Vita æterna hæc est, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (*Joan.* xvii, 3). » Hæc forma, hæc species, hæc pulchritudo est, in quam desiderant et angeli prospicere (*I Pet.* i, 12). Hæc ea pulchritudo est de qua ait David, « Satiabor cum apparuerit gloria tua (*Psal.* xvi, 15) : » qua nobis apparente et se visibiliter exhibente, non est quod quæramus ulterius, non est quo ulterius resciri desideremus, (27) hæc itaque pulchritudine dictum est, « Ecce tu pulcher es, dilecte mi : » etiam huic pulchritudini, quia nihil est quod cohæreat, quod admisceri valeat, nisi quod honestum, quodque omni gloria dignum creditur, recte adjunctum est, « Et decorus; » ut qui huic quærit pulchritudini assistere, in virtutis se semper culmine teneat et decore. Sequitur :

Lectulus noster floridus.

Ecce quæ decorem laudat in Sponso, videtur ejus amore trajecta ipsum ad lectulum evocare, quo ejus perfruatur præsentia, quo ejus oblectatione jucundetur. Ad quod eum tum lecti amœnitate, tum loci jucunditate, videtur allicere, dicens, « Lectulus noster floridus. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cupressina. » Amœnum enim est, in lecto florido quiescere, securum vero sub tignis cedrinis, et laquearibus cupressinis decumbere : et hæc quidem vera sunt, sed hæc altius attendamus, si hæc spiritualiter intelligere procuremus. Hic enim lectulus, non quidem mollitiæ locus est, non scurrilitatis obscœnæ, sed lectulus attendendus est jucundæ quietis in Domino, et perfectæ contemplationis in ipso. Contemplatio enim est, cum primum seipsum homo considerat, quis sit, et unde venerit, et ad quid venerit, et investigat, animam sibi rationalem creasse Deum, et hanc corpori suo immisisse, seque sic natum baptismi gratiam suscepisse, et in fide sic excrevisse non ignorat; fide vero edoctus, Dei Filium in carnem venisse, in ipsa mortem

suscipisse, et ob redimendum hominem die tertia surrexisse, et sic, ut ad vitam ascendat homo, in cœlum ascendisse, et sic ad se cuncta pertraxisse, veritate fidei id edocente, non dubitat. Hæc attendens, quo se vertat, ignorat; totum quod egit hæcenus contemnit; peccata quæ admisit infantia, vel juvenus, vel ætas altera, lacrymando deplorat; seipsum dejicit; in alterum quemdam hominem sese transformare intendit; et sic lectum Deo, ipse pie sedulæque contemplationis manu componit. Qui tamen « lectulus » adhuc « floridus » intelligitur. Hæc enim contemplationis initia sunt, quæ spei dant profectus boni, fructusque maturi, qui tunc inerunt, cum jam mundus deseretur, totus mentis pede conculcabitur, cum jam despicientur cuncta quæ transeunt, et ea sola diligentur quæ semper manent, et immutata consistunt. Sciens igitur hæc anima vel Sponsa, florem hunc imitationis bonæ dono Dei provenisse, et hæc ipsum adventus sui primordia præmississe, ipsum ad lectulum floridum evocat, ut in eo quiescat, et florem hunc ad perfectionis sanctæ maturitatem perducatur. Hunc etiam lectulum Sponsi Sponsæque communem asserit, dum ipsa contemplationem hanc in se suscipit, et hanc ex dono Dei et ejus præsentia provenire cognoscit. Sequitur:

16. *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cupressina.*

Hæc a securitate persuasio est; nam sicut in lecto florido quiescere amœnum est, sic et sub tecto quod tignis cedrinis opertum est, quiescere tutum et securum. Cedrus enim et cupressus imputribilis naturæ sunt, corrumpi nesciunt, viriditatem suam conservant pariter et odorem: odore quoque suo serpentes fugant et enecant, et sub iis quiescentibus, securitatem sic parant. Sic ergo tegitur hæc domus, in quam a Sponsa invitatur Sponsus. Non hic descendit pluvia, a qua eam protegant cedri et cupressi obumbracula. Hi namque cedri angeli quippe sunt, quibus domus hujus est commissa custodia: de iis namque dictum est, « Nolite scandalizare pusillos hos: dico enim vobis, quod angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est » (*Matth. xviii, 10*). « Laquearia » vero quæ tignis munimen parant et fortitudinem, quæ suam conservant viriditatem, et odorem conservant optimum, quibus serpentes enecantur, hi sunt archangelus sancti, robor parantes angelis, semper virides ea quidem viriditate qua creati sunt, ipsaque qua donati sunt, cum resisterent dicenti, « Ponam sedem meam ad aquilonem, et ero similis Altissimo (*Isa. xlv, 14*). » Et odor virtutum suarum malignos spiritus enecat, ne bonorum corda perturbent, ne a bonis lutiis ad majora consurgant. Attendendum vero, quod cum dicit Sponsa, « Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cupressina, » illo utatur dicendi genere, quo per partem totum intelligitur: in « lecto » enim, cui potior pars adscribitur, fundamentum ipsius domus, et parietes intelliguntur: in « tignis »

A vero, et « laquearibus, » quæ tecti pars potissima sunt, omnia quæ tecti sunt adscribuntur. Sequitur:

CAPUT II.

1. *Ego flos campi, et lilium convallium.*

Sponsus ad quietem evocatus, respondet sic: Me ad quietem evocas, amica mea, Sponsa mea; et ut magis allicias, adjicis, quia « lectulus noster floridus est: » tibi vero responsum hoc do, quod « ego flos campi sum, et lilium convallium. » In quo id attendendum est, quod duo campi sunt, unus cœlestis, alter vero terrenus. Cœlestis campos quantum cœlum porrigitur, tantum et extenditur, quia consummationem non habens, magnus est et immensus. Campus hic flores habet, angelos, archangelos, virtutes, dominationes, thrones, principatus, et potestates, cherubim, et seraphim: horum cujusque ordinum multa millia sunt: floribus iis cœlum refertum est. His sancti quilibet floribus interesse desiderant; horum interesse contuberniis, genitibus et suspiriis anhelant. Quorum quidem omnium « flos ego sum: » a me quidem accipiunt quod sunt; a me id habent odoris, quod boni sunt, hi omnes majestati meæ indesinenter assistunt; hymnum mihi gloriæ concinunt, dicentes, « Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens » (*Apoc. iv, 8*). Me igitur, qui omnes hos odore bono reficio, et his pascendis odorem sufficientem administro, quid est, quod adesse me lectulo florido tuo postulas, et vocem, quasi gloriæ meæ aliquid additura, ingeminas? Quod quidem sic dictum est, non quia Sponsus dedignetur bonis fidelium adesse principiis; sed et hæc audiens Sponsa, suo magis inflammatur desiderio, et ipsum, qui totius mundi flos est, et decus, et illuminatio, suo magis adoptet adesse voto. Quod quidem et Sponsus innuit, dicens, « Campi » cœlestis « flos ego sum, » sum tamen « lilium convallium. » Campus itaque terrenus, hic mundus est, quem quidem visitans flos ille superior, se fidelibus lilium exhibuit, et humilem se humilibus dedit et ostendit. In lilio quidem flos est odore dulcissimus, aspectu gratissimus, est et ramus foliis condensus; nec quidem odore pascens, nec gustus habens suavitatem, magnam tamen in medicaminibus habens efficaciam. Hæc quidem Christo conveniunt; qui quidem a Patre missus, vere lilium in terris apparuit, odoris suavissimi; de quo Paulus ait: « Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: Quia Christo bonus odor sumus Deo in iis qui salvi sunt, et in iis qui pereunt (*II Cor. ii, 14, 15*). » Aspectu vero fuit gratissimus iis qui eum receperunt. Unde Petrus ait: « Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, et cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei vivi » (*Joan. vi, 71, 72*). Ramus vero condensus foliis, humanitas ejus

est, quæ quidem in verbis quibus mundum arguit, A
 mortis displicuit, quibus openi medicinæ salutaris
 offerre curavit. Hic vero « liliun convallium » est,
 quia « Deus superbis resistit, humilibus vero dat
 gratiam (Jac. iv, 6). » Desuper etiam dictum est,
 « Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem
 fecerunt in me (Psal. cxviii, 78). » Dictum vero de
 humilibus est, « quia valles abundabunt frumento :
 clamabunt, etenim hymnum dicent (Psal. Lxiv,
 14). »

2. *Sicut liliun inter spinas, sic amica mea inter
 filias.*

De seipso flos mundi locutus est, dicens, « Ego
 flos campi. » qui etiam mundo se verum Deum et
 hominem humilibus profuturum asseruit, dicens,
 « Et liliun convallium. » Nunc vero de Sponsa, quæ
 sibi cordis amore conjuncta est, B
 prosequitur, dicens, Sicut ego liliun inter spinas, in mundo con-
 versatus sum; sic amica mea inter easdem in
 mundo commorabitur. « Spinis » vero nominat,
 obrectationes, objurgationes, et irrisiones, quibus
 eum mundus male deridendo contempsit : « Spinis »
 quoque nominat facta eorum et attractiones, qui-
 bus illum cum gladiis et sustibus apprehendentes,
 illum tanquam latronem et homicidam ad principes
 adduxerunt, Annam et Caipham : dehinc apud Ju-
 dicem consputum, colaphis deonestatum et alapis,
 spinisque coronatum, condemnari, clavisque con-
 figi postulaverunt. Ad spinas has, ad lectum hunc
 spineum sponsam evocat, quæ lectum sibi floridum
 sub tignis cedrinis, et laquearibus cupressinis præ-
 parabat, quæ humiliata lectum hunc non recusavit,
 sed huic similem in Petro sustinuit, in Paulo quo-
 que, cæterisque apostolis, in Stephano, aliisque per
 mundum multorum martyrum millibus, læta suscep-
 pit. A quibus vero suscepit adnectit, dicens, « Inter
 filias, » generationes, scilicet, pravæ atque per-
 versas, quibus seipsum exhibuit Dominus. Hi tamen
 eum non cognoverunt; sic quippe scriptum est, « In
 propria venit, et sui eum non receperunt (Joan. 1,
 11) : quos « suos, » non affectu, sed sola creatione
 nominat; siquidem suis manus injicientes eos cru-
 ciatibus et tormentis affecerunt : filias quidem præ-
 varicatrices nunc prima creatione nominat, nunc
 affectum filialem cum suis habere designat. Sequitur : D

3. *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus
 meus inter filios.*

Reciproca sibi laude respondent Sponsus et
 Sponsa, et mutuis se reficientibus laudibus, quo
 plus laudant, eo se plus laudare desiderant. Ait
 enim hæc Sponsa, « Sicut malus inter ligna sylvæ,
 sic dilectus meus inter filios. » Malus enim
 arbor est, ramos late producens, folia gignens, flo-
 rem protuberans, et ex floribus fructum malorum
 ad maturitatem usque producens : qui fructus, sive
 pomum dicitur, sive malum, coloris exstat eximii,
 gustus placidi, et odoris, ultra quam dici potest
 vel queat, egregii. Hoc ipsa arbor, quæ « malus »
 dicitur, operata, non solum in se decorem suscipit,

sed et sylvas circumstantes decore vestit, et locum
 qui circa se est, totum reddit amoenissimum, et in-
 habitatione sancta dignissimum. Ait itaque hæc
 Sponsa, « Sicut malus inter ligna sylvæ, sic di-
 lectus meus inter filios; » hæc volens, per eximii
 fructus arborem, dilectum sibi unigenitum Dei fi-
 lium intelligi, qui carnem quam assumpsit, sic gloria
 et honore vestivit et induit, ut merito præ omnibus
 sanctis honore et reverentia dignissima habeatur, et
 præstantissime excolatur. Unde dictum est, « Domi-
 nus regnavit, decorem indutus est, indutus est Do-
 minus fortitudinem, et præcinxit se (Psal. xcii, 1). »
 Addit et hoc quod dicitur, « Inter ligna sylvæ; »
 nam ut arbor cælestis Christus est, sic sunt arbo-
 res cælestes sancti quilibet, qui in carne degentes,
 fructus Christo placidos ediderunt. In iis apostoli,
 sanctique martyres, et omnes simul Sancti connu-
 merantur, qui nil nisi Christum scientes, ipsum
 gloriosa morte secuti, testimonium veritati perhi-
 bentes, gloriosas in cælo janidudum sedes acceptave-
 runt. De his in Psalmis dicitur, « Tunc exultabunt
 omnia ligna sylvæ a facie Domini, quia venit;
 quoniam venit judicare terram (Psal. xcv, 13). »
 Dominus enim hunc mundum judicaturus est; qui
 in corpore, quondam damnato, et jam mirabiliter
 glorificato, se visibilem sanctis omnibus in suis
 suscitatis corporibus exhibebit; eritque tunc exul-
 tatio lignis sylvæ cælestium, cum se non in in-
 certum cucurrisset, aut in vanum laborasse, certa
 sui, non solum spiritus, sed et corporis apprehen-
 sione et glorificatione, cognoverunt. Ligna vero
 sylvæ, per quam bestię et catuli leonum transeunt
 ut escam sibi rapiant, tunc nocti suæ deputantur,
 et tenebris sempiternis. Hoc itaque est quod
 ait Ecclesia, « sicut malus, » suis onusta fructi-
 bus, « inter ligna sylvæ » admirabili quadam
 enitescit pulchritudine; « sic dilectus meus, » uni-
 genitus Dei filius, in quem se totum contulit amor
 meus, indicibili quadam gloria longe exstat emi-
 nentior inter omnes sanctos, quos sibi non crea-
 tione solum, sed et gratia adoptavit in filios. Se-
 quitur :

Sub umbra illius quem desideraveram, sedi.

Hic attendendum est, unde umbra perveniat.
 Evenit umbra corporibus his, ex corpore lucifero,
 et ex corpore umbrifero, et loco in quem umbra
 dejicitur : horum si quid defuerit, umbra non est.
 Hæc igitur arbor mali, cum inter ligna sylvæ
 stet, cum ramis distenta sit, et foliis opulenta, ad
 solem necesse est ut umbram faciat : sub qua con-
 sequens est, ut hæc Sponsa sedeat et quiescat. Est
 igitur « umbra, » divinæ incarnationis et passionis,
 resurrectionis quoque et ascensionis, actuum quo-
 que ejus et dictorum crebra meditatio, in quam se
 toto cordis anhelasse desiderio, in actu adimplere
 tur quod a Patre promissum, et prophetica sancto-
 rum Patrum promissione prædictum fuerat, prote-
 statur. Unde Isaias, « Consilium tuum, Domine,
 antiquum fiat verum (Isai. xxv, 1). » Jeremias

etiam in Threnis id optans, ait, « Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris : cui diximus, In umbra tua vivemus in gentibus (*Thren. iv, 20*). » Cæteraque sanctorum Patrum exstant oracula, quæ sibi facile diligens lector inveniet. Hæc igitur umbra est, in qua sedisse se præsens hæc Sponsa testatur. Cum enim positiones corporum quatuor sunt, stare, sedere, accumbere, et jacere, sessio illa est, quæ ordinandis et disponendis rebus magis apta est, consiliisque dandis, simul et judiciis formandis acceptior. Unde et hujus Scriptura sacra sæpe meminit; dicit enim David, « Sedebit Dominus rex in æternum (*Psal. xxviii, 10*). » Et illud, « Sedes tua, Domine, in sæculum sæculi (*Psal. xlv, 7*). » Et quod sequitur; « Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis (*Psal. cix, 1*). » In libro quoque Regum, a Michæa propheta dictum est: « Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, et omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris, et a sinistris (*III Reg. xxii, 19*). » Isaias quoque ait: « Vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum: et ea quæ sub ipso erant, replebant templum (*Isai. vi, 1*). » Et post omnia ipse Dominus ait, « Cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes (*Matth. xxv, 31, 32*). » His etiam accincta auctoritatibus Ecclesia de se ait, « Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi, » ut veniret, vel quam umbram desideraveram, ut affectu adimpleretur, sedi deliberans et desiderans, omni in hoc affectu prona, ut mihi Sponsa promissa compleret, nec in immensum mea vota differret. In hac ejus umbra « sedi, » quia mentem meam totam in hoc applicui, ut ipsum vel incarnandum, vel jam forsitan incarnatum, devote susciperem, natum fideliter adorarem, docentem fidei plenitudinem cernerem, ipsum morientem non desperarem, sed resurgente magna fidei certitudine consurgerem, et ascendentem illuc unde venerat, tota mentis intentione prosequerem, et sibi famulatum exhibentibus adhererem. Sequitur:

Et fructus ejus dulcis gutturi meo.

Ut distat umbra a suo corpore; sic distat istius mali fructus a sua imagine. Malus enim ista, celestis arbor est, celestis quidem sapientia, ideo in cælis, quia in corde Patris radicata; quæ non in cælis solum, sed, cum Patri complacuit, radicem fecit in terra: in terra quidem, quando in cor virginis immaculatæ tota divinitatis unda se contulit, et celestis imber illapsu placido virgineum plane vellus infudit: quæ cum in cælo radicata sit, et in terra, fructum quidem profert, dulcedinem quidem ministrantem his qui in cælis sunt, et iis qui sunt in terra. Sed quis hic fructus est? Caro quidem quæ de pane mundo in altari sancto, per officium ministri, per virtutem verbi facta est, et ad pascendam Ecclesiam, ne in via forte deficiat, sacratissimo gustu concessa. De quo ait Ecclesia, cui et id donatum est, « Et fructus ejus dulcis gutturi meo. »

A O beatum guttur, cui hæc dulcedo concessa est! ut in homine manens, se supra hominem rapiat, et in terris existens, se illi qui in cælo præsidet adjuvans, a dulcedine hac ad illam quæ in vita æterna est, admisceat. Quod quia tantum bonis et sanctis concessum est, ait in electis suis Ecclesia, « Et fructus ejus dulcis gutturi meo. » Nihil enim in vita hac dulcius, quam ab hoc gustu in vitam illam transire, quæ sine caret et omni malitia, et ab hac imagine fructus, ad fructum illum pervenire, qui semper nos satiet, et in æternitate efficiat jucundos. Sequitur:

4. Introduxit me rex in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem.

Inter Sponsum et Sponsam mutua jam diu habitata sunt colloquia: interpellavit hæc, is respondit, hæc multis illum commendavit laudibus, et ab ipso laude plurimum commendata est. Unde, quia verbis subjuncta sunt, et dictis similia dicta reposita, ne gignat similitudo fastidium, Sponsa ab hoc modo loquendi temperat, non jam ad Sponsum loquens, sed ad amicos suos verba dirigens, et hæc refert, « Introduxit me rex in cellam vinariam. » Attendendum vero hoc loco est, vinum in Scriptura sancta, quoddam commendabile esse, quoddam reprobum. Reprobum, ut est illud cujus meminit Moyses, dicens: « De vinea Sodomorum vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva felis, et botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile (*Deut. xxxii, 32, 33*). » Vinum enim quod ex hac vinea, vel iis botris, hic uvis istis exprimitur, illud amarissimum est. Hic enim sensus est: Reproborum, qui sanctas Scripturas prave intelligendo, in intellectum deducunt alienum, et oculos in solem indiscrete figendo, ipsi et obscurantur a lumine, et secum alios in errorem pertrahunt condemnatum. Sunt et qui, si amicos ad Scripturas sacras non erigant, quotidianis lamea factis suis et verbis simpliciores corrumpunt, et ipsos nexu triplici alligatos in inferno præduces ipsi mansiones habere compellunt. De iis Propheta: « Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulchrum patens est guttur eorum; linguas suis dolose agebant; judica illo Deus: venenum aspidum sub labiis eorum (*Psal. v, 11, et Psal. xiii, 3*). » Commendabile est de quo Salomon ait, « Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis (*Prov. ix, 1, 2, 3*). » Coelestis enim sapientia sibi « domum construxit, » cum totus in homine Deus apparuit: « excidit » in ea « columnas septem, » quia septiformis in ea spiritus. Mundo gratiam administravit: « immolavit victimas suas, » quia et sua, et suorum passione eandem domum paravit: « miscuit vinum, » quia divinitatis arcana non capientibus, assumptæ humanitatis sacramenta patefecit: « Proposuit mensam suam, » quia Scripturæ

pabula nobis aperiendo præparavit : « Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis quia, ut ait apostolus, « Non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles : sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes : et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia : et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret. » (I Cor. I, 26, 27, 28.)

Hæ quidem ancillæ sunt propter humilitatem et abjectionem suam, per quas Dominus ad « arcem, » id est, vitæ æternæ eminentiam, et ad mœnia cœlestis Jerusalem possidenda commonuit. Hoc vinum est, quod vite illa et ejus palmitibus expressum est, qui ait, « Ego sum vitis, vos palmites (Joan. xv, 5). » Hos pater cœlestis exprimit, et vinum reddunt optimum; vinum illud de quo David, « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ (Psal. xxxv, 9). » Hoc vino inebriati sunt Petrus et Paulus, cum unus cruce, alter gladio, Deum Romæ testificati sunt. Hoc vino omnes apostoli et martyres ebrii facti sunt, cum omnia quæ mundi sunt contemnentes, et velut stercorea reputantes, hæc abjecerunt, et pura Christum confessione sectantes, cum ipso, et pro ipso, mortem sibi magis eligere, quam cum iis vitam ducere, decreverunt. Ait igitur Ecclesia, « Introduxit me rex in cellam vinariam, » id est, apothecam quandam Scripturarum divinarum, qua me a mundo abstraxit, qua me ad ea quæ sursum sunt habitaculum habere nunc permittit : unde sequitur, « ordinavit in me charitatem. » Ecce quod in Ecclesia charitatem Deus ordinat, sine qua in cœlum non ascenditur, sine qua ad Deum nulla ratione pervenitur. « Deus » enim « charitas est (Joan. I, 4, 8), omnem procul dubio diligens creaturam; quam nisi diligeret, prorsus illa non esset, nec ejus existentie in creaturis causa vel modus appareret. Hic bonos angelos, et omnes utique virtutes cœlestes, in ea qua creatæ sunt bonitate persistentes, nec spiritui fallacie (qui ait, « Ponam sedem meam ad aquilonem, et ero similis Altissimo) (Isai. xiv, 14) » in ullo adquiescentes, sed altissimæ bonitati a qua creatæ sunt, firmiter adhærentes, cœlesti donavit gloria : ut qui cum peccare possent, non peccaverunt, jam ut omni possibilitate peccandi careant, et vere dicti, « firmamentum, » illi firmiter et insolubiliter adhæreant, diligant, et obediant. Ad hos habens charitatem, ab iis utique diligitur; et hæc prima progressus charitatis invenitur. Hic etiam et spiritus malignos diligit, non horum approbans malignitatem, qua ab eo aversi sunt; sed quod ab ipso est approbans, quod scientes sunt, quod tremantes, quod fortes, quod suæ existentie indesinenter compotes, et summi regis imperio indesinenter obedientes existunt : hoc probat, acceptumque sibi est, suumque sibi retinet, eosdem in omne quod vult ipse confirmat. Hinc est, quod non tentatur Job (Job II, 8), nisi licentia a summo Patre concessa : cumque sedes in sterquilinio saniem testa raderet,

prohibitum est Satanae, ne ipsum in anima tentaret : cujus jussa Satana complens, ipsum plene tentatum in corpore, in anima non percussit. Sic quoque cum tentandus esset Achab, legitur dixisse adversario Dominus, « Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat et cadat in Ramoth Galaad. Egressus est autem spiritus, et stetit coram Domino, et ait, Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus, Decipies et prævalebis (III Reg. xxi, 20, 21, 22) : » sicque accepta licentia, a maligno tentatus Achab, interit. Sic et malos quidem diligit Deus, horum quidem reprobans omnino malitiam, sed quod sunt, quod homines sunt, quod disciplinæ perceptibiles sunt, quod rationis capaces sunt, hæc quidem probat et diligit, quia et ab ipso sunt : quod vero iis omnibus in malum utentes sunt, quod ab eo ob quod facti sunt, degenerantes sunt, hæc nec probat, nec diligit, quia ab ipso non sunt. Hinc Scripturarum nulla diversitas est; hinc Deo dicitur, « Nihil eorum odisti, Domine, quæ fecisti (Sap. xi, 25). » Hinc etiam dicit Dominus, « Inimicus ero inimicis tuis, et adversabor adversariis tuis (Exod. xxiii, 22). »

Sic in Scripturis, multa quæ sibi videntur contraria, reperies : sed hoc intellecto, quod in eadem creatura quædam diligit Deus, quædam vero in eadem sunt quæ odit, nil contrarium invenies. Judam enim proditorem (Joan. xiii, 2), cum ei jam diabolus misisset in cor, ut illum traderet, nunquid hunc odio persecutus est Deus? (ibid., v, 27.) Illi quippe panem intinctum tradidit, dicens, « Quod facis, fac citius; » aliaque verba quamplurima, quibus corripere et corrigi potuisset, nisi volens se totum satanae tradidisset. Sic Saulum (Act. ix, 4), cum spirans minarum et cædis in discipulos Domini, acceptis epistolis iret Damascum, ut summo odio persequeretur Jesum, vidit quidem Dominus, cum circumfulsit eum lux de cœlo, cadensque in terram, nihil eorum videre potuit quæ hactenus videre consuevit; cui de cœlo consilium datum est, ut ingrederetur civitatem, et baptizaretur, et iis quæ sibi ab Anania dicerentur, acquiesceret; quibus hic quidem acquievit, et baptizatus, tanto Jesum prædicavit altius, quanto non de terra terrenus, sed edoctus de cœlo totus cœlestis effectus est: quem si antequam vocaretur, mori contingeret, Deus illi causam in qua juste salvaretur, adinveniret.

Omnes itaque bonos et malos diligit Deus; bonos, quia in bonitate persistent, et proficiunt; malos, quia a bono deficientes, justitiæ Dei se causam exhibent, et se qui nolentes ut in æternum crucientur, dignos efficientes, Deum omnia justo fine concludere comprobent atque convincant. Sic ipse quod fieri jussit, adimplevit : ait enim, « Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos (Matth. v, 44). » Quanta enim sunt bona, quæ inimicis suis, et his qui oderunt eum Deus exhibeat, non est qui facile non comprehendat. Sic itaque Deus

ii. se charitatem ordinat, Ecclesiam edocens, qualiter in se charitatem ordinatam habere debeat (*Joan.* 1, 4, 19). Nam quoniam Deus prior dilexit nos, hic ordo est, ut ipsum primo et præcipue diligamus. « Diligamus » autem « toto corde, et tota anima, et tota mente (*Matth.* xxii, 37) : » toto corde diligimus, si nil corde concupiscamus, nil animo volvamus, quod sibi displicere credamus : « tota anima » diligimus, si animam, quæ corpus movet, ad nihil actu implendum quod ei displiceat, applicemus : tota mente diligimus, cum quid boni agimus, nihil nostræ devotionis existat quæ (28), nos ad quid aliud quam ad Deum trahat. Hic primus ordo charitatis est (*ibid.*, v, 39) : secundus ut proximum tanquam seipsum homo diligit. Sed quem arbitramur proximum? Hæc quæstio antiqua est, et ipsi Domino proposita, et parabola proposita de eo qui incidit in latrones resoluta. Ait enim Dominus : « Accidit, ut sacerdos quidam ascenderet eadem via, et viso illo præterit. Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, et videns eum, misericordia motus est. Et appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait, Curam illius habe, et quodcunque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi (*Luc.* x, 31-36). »

Bonus hic Samaritanus ejus dicitur fuisse proximus, qui videns illum misericordia motus est, et curam ejus egit. O quanti sumus sacerdotes! O quot Levitæ! qui pertranseunt videmus afflictos, videmus miseros, nec horum alligamus vulnera, infundentes oleum misericordiæ, et vinum justitiæ! O quot sumus, qui non duos solum habentes denarios, sed multa argenti et auri pondera, nec unum quidem minutum conferimus stabulario, ut curam ejus suscipiat; et pro nobis cum redierit Dominus ipse respondeat! Quem itaque videmus, in afflictum misericordia moveri, quem ejus curam vides gerere, et ejus doleri tanquam proprio condolere et compati, hunc tibi, qui te Deo corde et anima et mente totum credidisti, proximum reputa, et ut teipsum ama; quod est, in hoc, in quo « et teipsum ama. » Huic enim Scripturæ, qua dicitur, « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, » illud consonat, quod ait Dominus in Evangelio : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth.* v, 8); » et item : « De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemie : hæc sunt quæ inquinant hominem (*Matth.* xv, 19, 20). » Unde et Salomon ait, « Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit (*Prov.* iv, 23). » Idem quoque in Proverbiis subjungit : « Sex sunt quæ odit Deus, et septimum detestatur anima ejus :

(28) f. quod.

Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias (*Prov.* vi, 16-20). » Quem itaque ut teipsum diligis? cui id optas accidere, quod tibi, cui in hoc adjutor existis, quem a malo quod semper est revocas, et ab hoc quantum potes avertis et separas. Quid de patre tibi dicam, vel matre? qui diligendi quidem sunt in eo in quo diliguntur a Deo; in cæteris vero aspernandi. Dilixit Dominus Ægyptios, his bona communicans, quæ bonis malisque fecit esse communia, ostendens signa et prodigia, quibus converti potuissent, si animos ad bonum convertibiles habuissent. In quibus non proficiens, hos dedit in interitum, ut irent in quod meruerant ipsi supplicium. Docet itaque Deus in quo pater et mater diligi debeat, vel parentes, et affines reliqui; in eo, scilicet, in quo et a Deo diligitur: in cæteris vero quibusdam, in quibus a Deo avertitur, non diligendus quidem est, attamen honorandus; juxta illud, « Honora patrem tuum et matrem, ut sis longævus super terram (*Exod.* xx, 12). » Multis enim honor impenditur, et ab iis longe ad aliud amor implicatur. Sequitur :

5. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo.

Hæc Sponsa Christi, id est, Ecclesia, vel anima quæque perfecta, in cellam vinariam Regis introducta, et de vino Domini potata, ordinatam in se charitatem ostendit, dicens Angelis, vel Virtutibus cælestibus, vel ipsis Ecclesiæ ordinatoribus, « Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore languo. » Languor hic bonus, languor hic affectabilis est; nullam sibi quærit exhiberi medicinam, nisi quæ ex floribus est, aut certe malis. Hic languor ex ordine charitatis est, cum quis Deum toto corde diligit, tota anima, totis viribus, et eum tota mente perstringit (*I Joan.* ii, 15, 16). Hic concupiscentia carnis, hic concupiscentia oculorum non est; non est hic superbia vitæ, quæ ex mundo est. Hæc ad hanc charitatem vere emortua est, et vivit in illa spiritus qui vere vivificat, nec dominatur carni, quæ vere non prodest: hæc sibi subveniri quærit, sic ut floribus fulciatur, et malis constipetur. Quos flores dabitur? quæ mala quærenda sunt, ut languenti subveniamus? flores quidem odoriferos, odore suo reficientes, et pascentes animas, et confortantes, ut in eo ipso in quo est maneat, et proficiat, nec contepescat quousque illud apprehendat. (29) Hic florem violæ, candorem lilii, rubentes rosas, et herbarum quarumque flores non marcidos, arborumque omnium quæ fructiferæ sunt flores si comportaveris, gratus eris, et huic fulciendæ, ne forte labatur, in partem alteram cooperaberis. Hæc verba sanctorum sunt, quibus de Domino interrogati

(29) f. Hinc.

promptissime responderunt; ea in quibus fidem, *A* humilitatem, patientiam, constantiam, et fortitudinem; pacem et spem, charitatem eam de qua agimus, poteris invenire. Hæc, si ab Abel incipias, et ad Abraham lineam justorum recte percurras; si ab ejus sacrificio, Moysen usque pervenias; si a Moysæ ad Christum Deum Jesum, Spiritu ducente, pertingas; si a Domino Jesu, in hos qui in orbem ab ipso missi sunt, mentis aciem recte deflagas, nihil in horum verbis invenies, nisi quod fidem doceat, spem corroboret, charitatem longe lateque disseminet. Quia vero fructus a flore proveniunt, recte jungitur, « Stipate me malis, » id est, eorum me fructibus confirmate. Fructus enim eorum opera sunt, quibus fidem verbis adhibuerunt, quibus suas Christo passiones dare minime erubuerunt, imo veritatem quam prædicabant, morte fortissima consecraverunt. Hic crucem beato apostolorum principi Petro recte dabis, gladium Paulo, ferventis olei dolium Joanni, Andræ stipitem, Jacobo uni Herodis gladium, perticam alii fullariam, assignabis. Cæterosque percurrens apostolos, et omnes sanctos martyres, morte fortissima pro Christo coronatos ostendens, hanc in languore suo permanentem, his fructibus fortissime constipabis, ne vacillet, ne dubitet, sed a vita hac quam terminari necesse est, ad vitam quæ semper est et sine fine, perveniat. Sequitur:

6. *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me.*

Suos allocuta amicos hæc Sponsa, hoc in prece complexa est, ut per eos fulciretur floribus, et constiparetur malis, ne unquam ejus intentio ab amore divinitatis, quæ jam languere inceperat, aveteretur. Hos itaque pro se velut exauditos exhilarat, dicens: « Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me: » ac si dicat, Preces vestras pro me exauditas ex hoc intelligo, quod læva ejus sub capite jam meo est, et jam certe concipio, quod ejus me dextera amplexabitur. Attendendum vero hic est, Dominum lævam pariter habere et dexteram; juxta quod de sapientia Salomon in Proverbiis ait: « Longitudo vitæ in dextera ejus, in sinistra vero divitiæ et gloria (Prov. iii, 16). » Caput vero Ecclesiæ Jesum Christum fore jam nullus ambigit. Nam sicut omnia membra a capite dependent, et inofficiosum membrum est quod ei non deservit: sic quidem fideles omnes a Christo habent quod sunt, quod fideles sunt, quod in fide bene operantes sunt, et in bono opere spem concipientes æternæ vitæ, ad quam charitate jam conjuncti sunt. Dei quidem hæc dona sunt, beatitudo temporalis, et illa quæ jam est angelorum, et nobis æterna futura est: unde ait Dominus: « Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 18, 19). »

Sensus etiam corporis maxime vigent a capite, quibus in membra corporis universa reguntur, utpote

A visus, auditus, odoratus, gustus, et tactus; qui quidem in Christo vigere præ cunctis mortalibus agnoscuntur. Videt enim omne opus quod agimus, audit quod loquimur, quod cogitamus, odorat utique bonum quod mente concipimus; et hoc gustat quod actu adimplemus. Quid vero de tactu commemorem? qui quidem mirabilis est; nam quem tangit, hunc statim mutat in se, mutat in virum alterum, ut ipse fiat alienus a se. Lævam itaque sub capite fore intelligit, qui divitias et hanc gloriam temporalem totam ab eo fore cognoscit (*I Reg. 2, 7*). Dominus enim pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat, ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat. De se enim Dominus ait: « Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. » Quod si non solum in cælo, imo in terra omnis sibi potestas data est, constat quidem quod divitiæ omnes, et omnis gloria et beatitudo temporalis, quæ quidem finem habere dignoscitur, ex illo est, et illa quæ in cælo jam diu angelis concessa est, omnibusque suis sine fine concedenda promittitur. Unde recte læva Dei sub capite Sponsæ perhibetur existere, eo quod temporalem hanc prosperitatem et gloriam, nullum nisi ejus dono constat obtinere. In ejus enim typo dicitur, « Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt: per me principes imperant, et potentes decernunt justitiam (Prov. viii, 15, 16). »

C Quia ergo jam reges sæculi Christo magna ex parte subjecti sunt (quia illi flectitur omne genu regum, præsulorum, potentium, et principum) recte ab Ecclesia dicitur, lævam Dei sub « ejus, » id est, Ecclesiæ capite consistere, quem suis constat membris hæc quidem omnia, prout vult, dispensare. Hæc tamen quibusdam dat, qui beneficia ingratis suscipiunt, qui sese in collatis extollunt, qui Deo non habentes gratias, in his quæ data sunt iram sibi in diem retributionis æternæ concervant. Suis vero Deus confert ista fidelibus, ut bonis bona quæque dispensent, ne in via turpiter egentes deficiant, ut se filios charitatis exhibeant, et hanc gratiam sibi non pro merito dari reputent; sed illam potius, quæ posthæc suis est exhibenda, requirant. Unde et subditur: « Et dextera ejus amplexabitur me. » Quid enim Dei dextera, nisi ipsa Dei æternitas reputatur? quæ quidem totam amplexatur Ecclesiam, hanc in primis glorificans in patriarchis, prophetis, coronans in apostolis, et martyribus, cætera quoque sua membra digne remunerans; ut nulla omnino pars sit Ecclesiæ, quæ immunem se ejus gratiæ conquatur. Sequitur:

7. *Adjuro vos, filie Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.*

Hucusque Sponsa verba protraxit plurima, de Sponso quidem loquens, non tamen ad ipsam quod amoris eximii quidem signum est. Mentem enim

amor incitat, ut si Sponso quandoque loqui vel pudor vel timor non permittat, stimulis tamen amoris accensa, ad seipsum, vel ad alium quemlibet, de ipso verba facere non omittat. Quod dilectus ipse considerans, par amoris indicium exhibet, non ad ipsam jam loquens, sed aliis de ipsa sic faciens verba, « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis eam. » Videt hanc magna jam parte sui amore languidam, a mundi perturbationibus in sinu suo quiescere cupientem, etiam necessaria colloquia fastidientem, Sponsi solius oblectatione hilarem; aliam quoque sui partem considerans languoris hujus nesciam, magna sui parte sæculo obligatam, quæ hanc velut emortuam reputans, suæ cupit hanc necessitati condescendere, sui quoque laboris partem suscipere, languenti miserans, sic ait, « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitatis eam, » id est, a quiete placida avocetis.

Sed attendenda adjuratio est, qua ait, « per capreas cervosque camporum. » Non enim sine causa est hæc adjuratio. Hæc quidem bestię sunt a mundo alienę, ab hominum conversatione sepositę, herbis sese reficientes, munda quidem animalia, quæ quidem ruminant, et findunt unguam. Hæc sanctis quæque conveniunt, qui a carnalibus mente sepositi herba pascuntur viridi, sanctorum, scilicet, doctrina inmarcessibili, quam ruminant, id est, semel intellectam sæpe ad memoriam revocant; et findunt unguam, quia intellectis his, æterna a temporalibus separant. Separatim quoque capreolis convenit, ut alta petant, sauciata dictamur tangant: quod digne sanctis aptatur, cœlestia, scilicet, appetere, et si quid offensæ est, hoc Christo medicante, sanare. Est et hæc cervi natura, cum centenarius est, aut majoris forte numeri, jamjam (30) vergit in senium, notat sibi quocunque locorum serpentis habitaculum, ipsumque, ut natura edocet, flatu suo statim foras extrahit, manducat, atque consumit; et (31) cœnam hanc haustu fontis aquæ purioris potus, cornua ponit illico, pellemque mutat et pilos, visumque recuperat, seseque totum reformans diu victurus jamjam effectus juvenis, in vitam pertransit alteram. Quod quidem sanctis aptatur hoc modo: vivunt enim sancti, et diu servata virtute, et jam maturata, cum jam vergunt in senium, notant sibi quocunque locorum diri serpentis habitaculum, ubi, scilicet, regnet, ubi habitet, ubi habitantium corda multa sui caliditate dissipet, et a charitate disjungat: sperantes itaque bonam esse virtutum suarum consumptionem, si motus hos alterant, si pacem restituant, et restitutam servare doceant; hunc serpentis adeunt locum, et flatu Sancti Spiritus edocti, antiquum hunc serpentem extrahunt, quæ seminavit dispergunt, et illum quasi dentibus conterendo manducant, atque consumunt,

A et ad nihilum ejus acta deducunt; et post, liquid fontis haustu, id est, Domini nostri Jesu Christi charismatibus et doctrinis edocti, in vitam transmigrant æternam: in qua, in hominem novum transmutati, vita vivunt beata, cui nihil desit, aut nil potest deesse, quod appetit. Adjuratio vero talis hæc est, « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis, » id est, sic vobis detur assequi virtutes, quas per capreas et cervos designamus, ut dilectam non suscitatis, quoad ipsa velit.

(32) Desiguntur hic tempora actionis et contemplationis. Contemplationis quidem tempora grata sunt et acceptabilia, ut vix quibus hæc gratia data est, avelli ab ea possint. Amant enim, et amando intelligunt quanta sibi desint, quæ contemplando inspiciunt; hæc conantur assequi; molestos sibi reputant, per quos vocationem hanc contingit impediri. Sed vox dilecti est quod additur, « Quoad usque ipsa velit. » Unde datur intelligi, quædam esse tempora in quibus Sponsa velit ab hæc vocatione avelli, et inferioribus conformari, ut puta cum fides infirmatur, cum hæresis disseminatur, cum et ipsa in modum canceris jam hæret, et nisi conferantur remedia, totum jam corpus obtinet, et sibi totum possidere jam speret. Unde ait Arius, « Fuit, quando non fuit Filius, » non cœternam sibi totam fuisse reputans Trinitatem: sed divinam illam generationem, (de qua dictum est, « Generationem ejus quis enarrabit?) (Isai. LIII, 8), » huic humanæ generationi nostræ similem sperans; in qua, præcedit qui pater est, et ex eo consequenter est ille qui filius est. Quæ nimirum hæresis totum pervagavit orbem, ut in Ecclesia vix quatuor invenirentur [episcopi, qui de fide Trinitatis æternæ recte sentirent. Nam, ut de aliis partibus mundi sileam, in Africa sola, quanta hinc mala evenerint, aperiam. Hunericus Genserici filius, qui mortuo patre in regnum successerat, Ariana motus perfidia, trecentos triginta quatuor episcopos catholicos in exilium trusit, ecclesias eorum clausit, piebem variis suppliciiis affecit. Cujus vero Thrasmundus sibi in regno succedens, clausis Catholicorum ecclesiis, ducentos viginti episcopos in Sardiniam exilio relegavit; quibus papa Symmachus quotidiana subsidia ministravit. Aliis quoque mundi partibus, hæc hæresis adeo pervagata est, ut totam convocare Ecclesiam, et in unum convenire necesse foret, Deumque effusis precibus efflagitare, ut hac amota peste, veritatem rei de qua agebatur, declararet: qui piis dilectæ suæ precibus, aliorumque fidelium inclinatus, Arium, cum ad defendendas hæresis suæ partes Constantinopolim pervenisset, et ex necessitate ad publica purgatoria divertisset, effusis intimis vitalibus, mortem subire compulsi, nec ejus ultra hæresis quisquam defensor

(30) f. jamque.
(A) f. add. post.

(32) f. Designantur.

apparuit, sic quoque contemplatione cœli secreta penetrante, et se in his, quoad potest, occupante, cum jam cessante doctrina, vel hæresis, vel alia forte peccata regnant in subditis, vel necessitati forte proximorum subveniri desideratur in anxiiis; tempus est, quo velint descendere contemplantes, et his subvenire qui ab iis sunt subsidia præstolantes. Ordo itaque lectionis hic est: Vox dilecti mei hæc est, « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, quoad usque velit. » Sequitur:

8. *Ecce ille venit saliens in montibus, transiliens colles.*

Hæc est assertio Sponsæ. Dixerat enim vocem illam qua dictum est, « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, etc. » vocem dilecti sui esse: hoc nunc asserit. Videns dilectum suum venientem, nec contradicentem his quibus auctorem se fuisse Sponsa testata est, ejus ante sic protestatur adventum, « Ecce ille venit, saliens in montibus, transiliens colles. » Ampla vero hic lectio aperitur, ubi in Scriptura sacra de montibus agitur, et de collibus. Hæc enim Scriptura, in montes quidem quosdam malos reputat, quosdam laude dignos affirmat: malos reputat, ut montes Gelboe, ubi ceciderunt qui fortes in Israel videbantur; quos detestatus est David, dicens: « Gelboe, nec ros, nec pluvia super vos descendat (II Reg. 1, 21). » Gelboe namque, « descensus, » interpretatur, montes significans superbix atque jactantix, in quo, quanto plus ascendis, tanto plus corruis atque descendis. Unde dictum est, « Omnis mons et collis humiliabitur (Luc. 11, 5). » In hoc quidem pugnaverunt filii Israel a Deo jam reprobi, Saul et Jonathan, qui elati et a Deo reprobi, populum sequentem se in hostem producerunt, et una cum corrueantibus corruerunt. Unde ait David, « Montes Gelboe, » id est vitiorum, in quibus quo magis ascenditur, eo plus descenditur; « nec ros, nec pluvia, » doctrina cœlestis, « super vos descendat, » ubi ceciderunt, qui se in Israel fortes sperantes, infirmitatis sibi conscii corruerunt. Hi mali montes sunt; ab his declinandum esse David ipse commemorat, dicens, « Montes, sicut cera, fluxerunt a facie Domini (Psal. xcvi, 5). » Qui enim in sæculo potentes et sublimes, aliis se præferunt, et quasi sibi impares despiciunt, hi Dominum in ira et igne venientem non conspiciunt; sed ut cera a facie ignis, sic effluunt, atque deficiunt. At vero mons bonus est de quo idem David ait, « Selmon mons Dei, mons pinguis (Psal. lxxvii, 15). » Selmon enim, « umbra, » interpretatur, Dominum Jesum Christum significans, quem totum obumbravit divinitas; unde subditur: « Mons Dei, mons pinguis; mons coagulatus, mons pinguis. » Non est enim in filiis hominum, cui sic totum se divinitatis unda contulerit, quem tota divinitatis plenitudo corporaliter inhabitaverit: unde et subditur, « Ut quid suspicamini montes coagulatos? » (Psal. v, 17.) Nullus enim est in filiis hominum,

A in quo sancta divinitas sic humanitati coagulata sit ut una eademque persona, et verus Deus, et verus homo sit: hic enim mons est, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: in eo etenim Dominus habitabit in finem, quod sine fine datur intelligi. Nunquid enim ab humanitate separanda divinitas est? cui tota collata est in cœlo et in terra judicandi, tollendi, et auferendi potestas. Hic, ut « Rex regum, et, Dominus dominantium (Apoc. xix, 16); » sic quidem, mons montium dici potest: unde et Isaias ait, « Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini (Isai. 11, 2). » Hæc enim domus Domini, quam Deus corporaliter inhabitat Dominus Jesus Christus; et mons domus hujus, ipsa celsitudo divinitatis est; in quam ipse Dominus Jesus elevatus est super verticem omnium montium, ad quem omnes gentes confluent, et omnes populi; unde sancti omnes accipiunt, ut montes dicantur. Unde est illud, « Levavi oculos meos in montes (Psal. cxx, 1): » et alibi, « Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis (Psal. lxxv, 5). » Ipse quidem sua plenitudine montes illuminat, et ipsos in æternitate constituens, aliis per mundum, ut eorum illustrentur lumine, donat: videns igitur hæc Sponsa Sponsum suum venientem, ait, « Ecce venit, saliens in montibus. » A quo monte salit? a corde Patris. In quem montem salit? in cor Virginis sacræ (in qua humanitatem induit, aptans sibi corpus et animam, et mortalem hanc suscipiens sibi vitam) de quo saltum facit in crucem, qua nos redemit: saltus ejus inde, in sepulchrum proximus est; in quo quadraginta horis commorans, saltum, inde resurgens, in vitam facit immortalem; in quam, cum apostolis, cæterisque suis quadraginta dies commorans, ad locum unde prodiit, ascendit, ut nos ihuc doceret per virtutes ascendere, et hunc nostri cursus finem reputare.

Veniens quoque Dominus, in montibus salire dicitur. Sunt enim montes, doctores Ecclesiæ, a montibus æternis illuminati, qui propter eminentiam scientiæ et intellectus recte montes nominantur; in quos saltus facit, cum illos igne suæ coruscationis illustrat. Saltum quippe fecit in apostolum Petrum, cum interroganti Domino, « Vos autem, quem me esse dicitis? » (Matth. xvi, 15.) Tacentibus aliis, ille respondit, « Tu es Christus, Filius Dei vivi. » Unde Ecclesiæ claves recepit, potestatem etiam ligandi atque solvendi, et totius Ecclesiæ principatum, post Christum, sortitus est. Quod vero in ipso, et in aliis saltus fecerit, cum ipsos de resurrectione sua certificavit, cum ipso die Pentecostes Spiritu sancto clarificavit, cum ipsos in omni interrogatione sua constantes et fortes fecit, cum in speciosa porta claudum ex utero matris suæ verbo solo Petrus et Joannes sanarent, cum prædicatione sua Petrus, nunc tria millia, alias vero quinque millia, ad Dominum Jesum converteret, et baptizaret, nulli dubium relinquere; cum constat, hæc opera non hominis solius potentia, sed vera

Dei præsentia, sic evenisse. Cum ergo constet, eum Ananiæ et Saphiræ fraudem, nullo præter Deum revelante, novisse, ipsos etiam ad ejus increpationem exspirasse; quis non intelligat, Deum in hunc profluisse, ipsumque hæc ex mandato volentis peregisse? Cuique Joppæ in cœnaculo hora sexta Petrus oraret, et caderet in eum mentis excessus, ita ut cœlo aperto videret ad se vas magnum, ad modum lintei, quatuor initiis de cœlo demitti, in quo erant omnia quadrupedia, et serpentina terræ, et volatilia cœlli, et audiret vocem dicentem sibi, « Petre, macta, et manduca (Act. xi, 6); et diceret, « Absit a me, Domine, quia numquam manducavi omne commune, et immundum! » et dixisset ei Dominus, « Tu, quæ Deus purificavit, communia ne dixeris. » Quis in eum non dixerit insiluisse Dominum, cum auditis nuntiis Cornelii, venit Cæsaream, et comperiens quod non est personarum acceptor Deus, ipsum, et totam ejus domum, in quam Spiritus sanctus descenderat, baptizavit.

In primum igitur apostolorum Petrum, cum salus his modis et aliis quampluribus constet fecisse Dominum, restat ut iis modis, de aliis omnibus intelligamus, quos in orbem missos, ipsum et prædicasse, et ad eum gentes convertisse, mira operum demonstratione notissimum est. In novissimum enim apostolorum, Paulum, scilicet, saltum dedit, cum ipsum, de cœlo emisso lumine, prostratum in terram, nihilque videntem, sic vocavit, « Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare (Act. ix, 4-15): » qui ad Ananiam missus, visum recepit, et baptizatus est, et in eum insiliente Domino, coram cunctis manifeste se ejus discipulum esse confessus est. In quo quot salus Deus fecerit, quam mirabiliter extulerit, quam mirabili doctrina elegantem, et omnibus conspicuum effecerit, ejus docent epistolæ; et ipsi qui dicuntur, « Actus apostolorum, » manifeste declarant. Ait itaque de eo Sponsa, « Ecce iste venit, saliens in montibus: » annectit quoque quod sequitur, « Transiliens colles. Quod quare sic, videamus. Quod enim de montibus diximus, idem de collibus est dicendum. Colles enim, quidam boni sunt; unde dictum est, « Benedicite, montes et colles, Domino (Dan. iii, 75); » et illud Isaïæ, « Elevabitur Dominus super colles (Isa. ii, 2). » Quidam vero mali; unde in hoc loco dictum est, Dominus in montibus salit, colles vero transilit: ubi namque salit, ibi est; quos vero transilit, non iis moram facit, sed deserit et derelinquit. Qui ergo hi sunt? qui hæreses inveniendi magni se faciunt; in his se extollunt, altitudini montium æquare se cupiunt, populos post se convertunt et trahunt; magni se faciunt cum non sint, Deum se habere jactando, cum ab eo procul sint. In iis Arius, in iis Eutyches, in iis hæresiarchæ omnes, quos Ecclesia sancta denotat, effugit, atque condemnat: hos quidem transilit Do-

minus. Transilit et hypocritas, qui verbis fatentur se novisse Dominum, factis autem negant. Sic quidem omnes transilit, quos nec fides munit, nec vitæ sanctitas honestos facit. Cujus rei causa hæc est; quia,

9. *Similis est dilectus capræ, hinnuloque cervorum.*

His quidem animalibus Sponsus adveniens recte assimilatur, tum quia perspicue cuncta Deus intuetur, tum quia in sublimi virtutum culmine commoratur, in iis pascitur, saltus in iis suos emittit, cernit quoque in quibus serpens antiquus involutus quiescit, vel evolutus spiras protrahit; et hæc (33) quidem sic declinat, sicut nulla communicatio Christi ad Belial. Sequitur:

B *En ipse stat post parietem nostrum.*

Hoc quidem de dilecto promissum est, quia capræ similis est. Visu namque perspicax est, ut qui Patrem videt, et vivendo Patrem cuncta contuetur in Patre; non solum actus operum, sed et affectus cogitationum. Unde nunc omnes monet, ut ad ejus omnes nos muniamus aspectus, cogitando quæ bona sunt, quæ utilia sunt, quæ digna Dei videantur aspectu; et hæc eadem actu consequente compleamus. Ait enim, « En ipse stat post parietem nostrum. » Hunc quoque similem dixit esse hinnulo cervorum, id est, antiquorum patrum filium, ex iis corpus habens de virgine sumptum, nulli tamen peccato obnoxium vel mole peccati gravatum; utpote cui paternæ naturæ vis inolevit, ut eum occulta non lateant, serpentes fugiant, venena non lædant. Huic igitur, cui occulta nostra sunt pandenda, cui serpens totus displicet, qui aspernatur omne quod ejus veneno infectum est, aptemus nos, ut quæ digna sunt Deo videat, et nihil in nobis serpentis veneno infectum conspiciat, qui sibi a nobis declinare complaceat: « Ecce enim ipse post parietem nostrum stat, despiciens per fenestras. » Qui stare, quidem dicitur, id est optima sui status dispositione immobiliter se habere ad omnia contuenda quæ prospicit, cui nec bona nostra quæ facimus quid adjiciunt, nec ejus gloriæ mala a nobis perpetrata, quid minuunt; sed cuncta se retributioni æternæ quam meruerunt, subjiciunt. Qui quidem post parietem stat; est enim paries, nostræ conditionis pars ista exterior (qua induimur, qua tegimur, qua innumeræ tentationi subjicimur) corpus, scilicet, nostrum, quod ut paries ex lapidibus et cemento construitur, sic nobis apta partium dispositione coaptatur; quod nimirum, quia videt dilectum suum suscepturum esse, vel jam forsitan suscepisse. « nostrum » quidem nominat, ut eum nostræ participem conditionis ostendat. Hic vero Dilectus « post parietem stat, » ut eum, velut ante se positum, libere conspiciat, et quid intus agatur libere per fenestras et cancellos attendat. Fenestraz enim corporis nostri, corporales sensus quinque

sunt, videlicet visus, auditus, gustus, odoratus et tactus. His quidem quidam utuntur in bonis, et se bonos efficiunt; alii perditissimis moribus ad mala trabentes, sese consequenter pessimos constituunt: de quibus Jeremias ait, « Ascendit mors per fenestras nostras (*Jsr.* ix, 21): » quod quidem tunc est, cum oculi peccatoris vident mulierem ad concupiscendum eam; mœchatus est enim eam in corde suo: sicque mors ingressa est ad animam per fenestras oculorum. Sed et cum recepit quis auditum vanum, et præcipue falsas scientias dogmatum perversorum, tunc mors per aurium fenestras intrat ad animam. Sicque de cæteris, odoratu, gustu, dictu et tactu: cum his anima quæque abutens, ad malum se applicat, mors jam per fenestras has intrat, et obtinet principatum. Si vero anima intuens ornamentum mundi, et ex pulchritudine creaturarum, conditorem omnium intelligat Deum, et opera ejus miretur, laudetque operum creatorem, ad hanc animam vita per fenestras ingreditur oculorum. Sed et cum auditum inclinat ad verbum Dei, et rationibus scientiæ ejus ac sapientiæ delectatur, huic per aurium fenestras animæ sapientiæ lumen ingreditur; de quibus Isaias ait, « Qui sunt hi qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas? » (*Isai.* lx 8.) Videns enim in spiritu apostolorum celsitudinem, eorumque admirans per mundum cursum celerem, ait, « Qui sunt isti, » etc.: simplicitatem vero admirans, et innocentiam, subdit dicens, « Et quasi columbæ ad fenestras suas, » simplices, scilicet, et innocentes, et in omni visu suo, et auditu, gustu, odoratu et tactu, illam, scilicet, imitantes columbam, quæ supra Dominum die qua baptizatus est apparuit

Stans itaque post parietem, dilectus hic per fenestras contemplatur, qua quisque porta quærat ingredi, ut ait Dominus: « Lata enim est porta, et via spatiosa, quæ ducit ad mortem, et multi sunt qui intrant per eam: angusta vero porta est, et arcta via, quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam (*Matth.* vii, 13, 14). » Hos itaque despicit, quasi deorsum laborantes; inspicit, ut eos in suis juvet initiis, et in sua laborantes angustia, sponte jam data gratia deducat ulterius, et arctam inchoans viam, jam in latitudine tandem charitatis constitutos, beatam perducit ad gloriam. Latam vero intrantes portam, spatiosamque tenentes viam quæ ducit ad perditionem, hortatur, monet, et revocat, per naturalem primo legem, deinde per Scripturam, deinde per patriarchas, per prophetas, hinc per seipsum, deinde per apostolos, et per omnes doctores, ut redeant, ut viam ceptam deserant; ne de viæ latitudine gloriantes, tandemque per portam spatiosam intrantes, intrent in tenebras, et horrida perditionis loca, quæ hæc currentibus via jamjam vere destinata sunt. Hæc per fenestras contemplantur dilectus, manifeste,

A scilicet, bonos, et manifeste malos contemplans, nec iis solum contentus, per cancellos prospicit. ait enim: « Despiciens per fenestras, prospiciens per cancellos (*I Tim.* i, 15). » Cancelli enim, arcta foramina quidem sunt, non in modum fenestræ patentia, sed in longum arcte cœmentariorum sub testudine producta; quibus vidit inspector quos vult, nec tamen ab his videri potest, quia nec id vult.

Qui ergo sunt quos sic conspicit? qui vel mala non inale agunt, vel bona non bene peragunt. Mala non male agunt, ut Saulus, et qui sibi similes sunt. Hi enim hujus sectæ viros vinctos ad synagogas, et ad judicia pertrahebant: quod quidem malum erat, sed non male fiebat. In hoc enim obsequium se præstare creatori, legi deservire, prævaricationem reprimere, æstimantes, zelo quidem bono, non tamen secundum scientiam, æstuabant, et se, injuriam summæ Divinitati illatam, digne vindicare credebant. Unde et ipse Paulus ait: « Ecclesiam Dei persecutus sum: sed tamen misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (*I Tim.* i, 13). » Ignoravit siquidem, Deum Patrem habere Filium, et ipsum hunc mundo misisse in remedium: ignorabat hunc esse Christum Jesum. Sciebat circumcisionem Abrahæ, et legem Moysi datam esse a Domino, sed hanc ignorabat usque ad tempus Joannis Baptistæ in integritate sua perdurasse, tunc autem in se promissa exspirasse: ideoque sibi hæc revelata sunt, et quæ ignorantèr acta sunt condonata. Hunc itaque per cancellos aspexit Dominus, videns hunc, et ei miserans, cum quidem de misericordia nihil speraret, sed totus (34) « minis et cædis » in malum spiraret. Sunt et qui bona non bene peragunt, qui nimirum fidem habentes, opera fidei exercentes, orant plurimum in plateis, sua pauperibus distribuunt et egenis; sed dum hæc faciunt, charitatem quæ virtus est operum non habentes, Deumque se assequi his operibus non quærentes, sed quia totus Deo subditus est mundus, honorari se; et honoribus præfici cupientes, totum perdunt quod agunt, et hoc quod sine charitate distributum est, illud amittunt. Ait enim Paulus, « Si cuncta mea distribuero pauperibus, me etiam ipsum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil sum (*I Cor.* xiii, 3). » Idem quoque ait, « Sermo Dei vivus, et efficax, et penetrabilior omni gladio accipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis; nec est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus (*Hebr.* iv, 12). » Unde quidquid agant, Deo coram sunt, ejus oculos non effugiunt; non solum quid agant, sed quid per hoc intendant, mente concipere non retardat: manifeste bonos et malos videns per fenestram; hos vero qui se occultant, intuens per fenestram; hos vero qui se occultant, intuens per cancellos. Sequitur:

(34) s. minas et cædes.

10. *En dilectus meus loquitur mihi.*

Omnes hæc Sponsa monuit, ut caveant a dilecto suo, qui venit saliens in montibus, transiliens colles, qui venit capræ, hinnuloque cervorum similis, qui stat post parietem, per fenestras cancellosque conspiciens, quid intus agatur, quod placeat, vel quod sibi displiceat. Nunc vero, quod sibi Sponsus loquatur, insinuat, dicens, « En dilectus meus loquitur mihi. Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea. » Hanc velut e celso per fenestram sedentem in domo viderat, amorem suum ad Sponsum sancta contemplatione foventem, et meditantem modos quibus suus posset amor in Dilectum indesinenter inardescere: et ut hanc quasi languidam, et hoc ipso languore mundo velat emortuam suscitaret, resuscitatam denuo novi amoris ignibus inflammet, ait:

Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.

Quam tribus hortatur verbis, dicens: « Surge, Propera, Veni; » tribus hanc designat nominibus, dicens, « Amica mea, Columba mea, Formosa mea; » ut amica nominum positio totum leviget, quod verborum fieri urget trina præceptio. Ait enim, « Amica; » nam ex hoc cognovi te amantem me, quod reliquisti patrem et matrem, fratres et sorores, domum et agros, et secuta es me. Te etiam in Paulo dicentem audivi, « Quis nos separabit a charitate Dei, quæ est in Christo-Jesu? Scio enim, quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque ulla alia creatura separare nos poterit a charitate Dei (Rom. viii, 38, 39). » Te etiam in Petro protestantem audivi, « Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te (Joan. xxi, 17). » Addit quoque, « Columba mea, » velut avis innocentissima propagandis fetibus intenta, munditia granorum pasta, gemitum pro cantu habens, gregatim volans, bonum, nisi quod est in commune, non reputans, cum ave dissimili nec rostro, nec ungue lacerans, te quidem columbæ, quæ Christo protestata est in baptisate, similem, quantum potes conformans, et mihi in ejusmodi forma complacens; tu quam iuste formosam rationibus istis approbo, Surge. Dicens autem, « Surge, » non eo modo protulit, quo peccatori dicitur, Surge. Peccatori namque dicitur, « Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. v, 14). » Quod quidem homini dicitur gravibus peccatis involuto, in quibus dormire dicitur, gravi, scilicet, oblectatione quiescere, cui voce sancta dicitur, ut surgat, hoc est, a peccatis quiescat; et exsurgat a mortuis, id est ne in inferno, inter mortuos sibi locum manendi constituat: et cum peccare desieris, et hæc, quæ tibi placebant jam abhorrere inceperis, tunc « illuminabit te Christus, » id est viam, qua ire te velit, ostendet. Nec hoc

A modo quidem hic Sponsæ dicitur, ut surgat, quæ jamdiu patrem et matrem, domum et fratres, et cætera quæ in mundo habentur, reliquerat, et Christum secuta, dixerat, « Trahe me post te; curremus in odore unguentorum tuorum. »

Quid igitur est Sponsæ dicere, ut surgat? Ipsam quidem totam in hoc esse cognoverat, ut amorem ejus meditaretur assidue, qui ipsum a Patre in Virginem sanctam pertraxerat, quemque ex ea genitum mundi mala percurrere, et crucifixum spreta (35) morte resurgere, ipsumque dehinc ad cælos ascendere, et sequentibus se bona cælestia promississe, constabat, toto amplecteretur desiderio, optaret voto, jucundaretur soliloquio: huic igitur Dilectus ait, « Surge, » quod est, « Excitare ab hac quiete tua, ab hac pace tua: Ego quidem sum, qui adjurans filias Jerusalem, dixi, « Ne suscitatis, neque evigilare faciatis Dilectam, quousque ipsa velit. » Jam tu mecum unus spiritus es; quod ego volo velle te non dubito. Ne mori flagites, dum multis prodesse potes, ne pertrahat ad se hæc mora periculum; propera, properando venias ad me. Ego sum ille quem diligis; jam foris habes, quem appetis; unde tibi dico, quod venias, ut mecum videas, et opera tua intelligas et, si bona sunt, iis congaudeas.

11. *Jam enim hiems transit.*

Hiems ea pars anni est, qua nobis lux brevior, noctis vero tenebræ profundiores sunt; qua gelu cuncta perstringuntur (36), qua hiemali glacie rigent universa, corporibus dominatur humor: hæc omnia temporis inclementiam denotant, quæ jam pertransiisse, et ideo adventus sui tempus opportunum esse testatur. Quæ quidem tunc aderat, cum mundum infidelitas undequaque oppresserat, lux fidei paucorum corda irradiabat, malum ab aquilone provenerat, quod corda omnium gelu malitiæ infrigidata cohibebat, glaciemque cordium nullo Spiritus sancti calore resolvi, impietas indurata permittebat. In corporibus dominabatur humor, in quibus nulla luxuriæ fræna castitatis aut honestatis amor restringebat: sed omnia sædo permisceri concubitu, luxus, et quæ luxum comitatur importunitas imperabat. Testatur hoc Adæ primi patris inobedientia; testatur et Caini malitia; testatur et Lamech (37) « homicida; » testatur etiam hoc sæculorum impuritas, prius aqua, postmodum igne, exceptis octo, deleta. Sequitur:

Imber abiit et recessit.

Imber non quælibet pluvia dicitur, sed tantum hiemalis; diem sibi noctemque fere continuans, quam nec tecta continent (38); qua flumina ingurgitantur, qua pontes concidunt, excrescentia vada commeantibus iter denegant, et cuncta suo rapientia impetu, deferunt in profundum. Quod quidem infidelitatis congruit temporis: ubi namque fidem deesse contigit ibi omnia bona spiritualia deesse

(35) f. *superata.*(36) f. *constringuntur.*(37) f. *homicidium.*(38) f. *cohibent.*

contingebat : non erat ibi spes, non charitas, timor Dei nullus, nulla Deo obedientia, nulla reverentia, et totum quod debebat Deo humanitas, Satanæ fere persolvebat. Hic imber erat assiduus, doctrina magistrorum nefanda, Jovein magnificans, illi sacra offerens, Apollinem, Mercurium, et Bacchum venerans, Junonem, Dianam, Venerem adorans, et Palладem, et cætera, quæ in sacro vel nominasse tractatu pudor erubescit, verecundia denegat : sola vero exponendæ sacræ lectionis exponit necessitas. Hic enim imber, fundamentum fidei, parietes spei, et tecta charitatis, evertebat : descendente enim in domum hanc pluvia, simul venerunt et flumina ; hæc enim infidelitate suscepta, ingurgitatae mentes hominum extra alveos sibi deputatos excreverunt ; et quibus unius Dei fides, cultus, et reverentia, a Deo Patre, ipsique fidem adhibentibus patribus, donata est, hanc diis pluribus attribuentes, et Deos esse plurimos confidentes ; alveum, et sibi ripas deputatas egressi sunt, et secum in profundum inferni infinita hominum millia pertraxerunt. Flaverunt enim venti, quia non defuerunt his flatus spiritus maligni. Pontes eversi sunt, quia Scriptura sancta viluit, quæ nobis ad Deum pontem facit. Commeatus viatori non patuit, quia ab hac vita egredienti nullus ad Deum accessus exstitit. Facta enim est, ut ait Dominus, « domus illius ruina magna ; » et vero magna, utpote cui nullus ad vitam reditus, nulla cum bonis in æternum futura communio. Te itaque, quam amicum sentio, quia vis quod volo ; te, quam columbinis præstantem moribus intelligo, quam mihi conformem, ideoque formosam judico, te evoco, tibi dicens, « Surge, » loc est, Ab hac contemplatione pacis et quietis qua detineris, egredere ; propera, ut meæ præceptionis imperium tuæ sub dicto (39) sequatur obeditionis obsequium, « et veni, » ut mecum unius spiritus effecta particeps, mihi congaudeas, qui te meo juvi spiritu ut hæc faceres, ut hæc mundi scandala moveres : hieme enim submota, amoto imbri qui cuncta turbaverat, terræ faciem flatus dulcor jam perflavit, et aura Sancti spiritus emissa desuper hanc, fide suscepta, sui decoris flore decoravit : hoc est, quod dicitur :

12. *Flores apparuerunt in terra nostra.*

Ubi infidelitas imperabat, ibi fides jam regnat ; ubi desperata miseria, ibi spes bona se sperat, et gaudet adipisci æterna ; ubi mens frigida, et nullo charitatis igne successa, torpebat ; ibi charitas jam suo cuncta disponit imperio, quæ deorsum erant sursum erigens, et bonis operibus præsentans omnia creatori bono. Adjecit quoque :

Tempus putationis advenit.

Quæ nimirum putatio tempus sacræ confessionis ostendit. Putantur enim arbores, et his sarmenta tolluntur inutilia, quæ fructus non ferunt ; et utiles, si excrescant palmites, ferre impediunt : sic vineæ,

A sic arbores aliæ ramis absconduntur inutilibus, ut qui sunt utiles, fiant utiliores, et fructus afferant cultori uberiores. Quod quidem tempori plenitudinis et gratiæ recte aptatur. Arbores enim quædam aridæ sunt et emortuæ, nec folia producentes, nec fructus ; quædam folia quidem habent, sed non fructus ; aliæ fructus quidem, sed malos : aliæ vero sunt, quibus et folia venustatem præstant, et fructus optimi dignitatem. In his hominum genus omne comprehenditur : harum quidem tres species securis præstolatur et ignis. Quos vero nec folia verborum, nec fructus operum vestiunt, vel si fructus aliquos, hos tamen malos producant, hos judiciaria securis Domini bene discernens amputat, et igni qui eis deputatus est, judicio quidem justo coaptat. Illa vero quibus venustatem folia præstant, et fructus optimi dignitatem, ligna Paradisi sunt, in quibus Deus habitat, quibus inambulatur, ad quæ Sponsam suam evocat, quæ falce putatoria purgat, ut fructus afferant ; qui fructus eis in vitam æternam permanent. Quæ quidem falx putatoria, sacra quidem confessio est, qua seipsum homo considerat, quæ gessit in vita cuncta rememorat, seipsum sibi aperit et condemnat, et cui deputatus est, hoc ipsum ore confitens, corde pœnitens, lacrymis lavans et abluens, condignum onus pœnitentiæ suscipiens, et exhibens, lignum fructiferum efficitur, quod secus decursus aquarum plantatur, et fructum afferens gratiæ, a Domino jucundissime suscipitur. C Est quidem etiam Domino tempus putationis gratissimum, quo videt apostolorum gloriam, constantiam omnium per orbem martyrum, qui quidem gravi falce martyrii amputati sunt, et velut inutiles dejecti, ab ipso jam, tanquam altissimi corporis Christi membra, in cælo gloriose suscepti, jam quidem judicant nationes, et regnant in æternum. Sequitur :

Vox turturis audita est in terra nostra.

Id est, Vox undequaque per mundum prædicatoris audita est in terra jam nostra. Prædicatur enim quilibet, non exquirens prudentiam quæ de terra est, nec fabellationes quæ prorsus inanes sunt, cantu suo hiemis abcessum, et veris nuntians adventum, gemit hic, pudicitiam amans in altis habitat, fugit hominum conversationem, corpore in mundo, mente in cælo permanens : unde Baptista ait, « Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira ? Facile ergo fructus dignos pœnitentiæ : et ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham (Luc. III, 7, 8). » Petrus vero ait : « Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum ; et accipietis donum Spiritus sancti (Act. II, 38). » Paulus quoque ait : « Non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis, non in contentione et æmulatione. Sed induamini Dominum Jesum Christum (Rom. XIII, 13, 14). » Illas vero

(39) *l. subito, vel, cum dicto.*

voces turturis, quis enumeret? Solus novit eas, qui A
vocem fornat et pectora Deus. Sequitur:

13. *Ficus protulit grossos suos.*

Ficus arbor notissima est quæ foliis abundat, fructu replet eum qui eam colit et possidet: hæc diversis modis fructus efficit. Nam initiato vere, et jam progresso, paululum fructus primitivos efficit, qui grossi dicuntur, et amari sunt, et ob amaritudinem gustus respuuntur, et inter amara et vilia rejiciuntur: eadem vero temporis aliquantulo processu fructificat, fructum dans suavissimum, et gustui innata dulcedine jucundissimum. Hic fructus est ob quem colitur, ob quem circumfoditur, et ad eam excolendam labor multipliciter exhibetur. Ejus vero cum primitivus fructus abundanter nascitur, quia tunc quod in ficu est amaritudinis pene emittitur, spes bona sequentis est, ut quo iste amarior, eo sequens ille dulcior emittatur. De hac ergo ficu dicitur, « Ficus protulit grossos suos. » Hæc enim ficus est de qua dicitur in Evangelio: Arborem ficum habebat quidam plantatam in vinea sua, in qua, tribus annis veniens dominus, et in ea fructum non inveniens, ait cultori: « Succide eam: » de qua cultor ait: « Domine, dimitte illam hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora (Luc. xiii, 7, 8). » Hæc quidem Ecclesia dicitur, ad quam tribus annis veniens Dominus (uno, scilicet, anno, eo quidem tempore quod ante legem exstitit; altero, scilicet, quod sub lege fuit; tertio quidem, quod sub gratia incepit) fructus quidem C non invenit; unde iratus hæc verba protulit, « Succide eam. » Nam licet ab ipso creationis exordio, Ecclesia quidem semper exstiterit, toto quidem hoc tempore in paucis adeo exstitit, ut ejus paucitas copiosæ multitudini comparata, nulla quidem haberetur, pro nulla reputaretur. Nam toto hoc tempore, si quos justos reperis, cæteræque multitudini compares, sic erit comparatio, quasi modicum quid infinitæ compares multitudini, unde salvator Dominus noster ait: « Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet (Matth. viii, 20). » Sed hæc quidem jam fossa sanctorum monitionibus apostolorum communita, sanctis martyrum exemplis edocta, amaritudine martyrii jam spreta, dulces per mundum jam parit fructus: jam ficuum suarum replet dulcedine, quos in passionis suæ deflevit amaritudine. Unde subditur

Vineæ florentes dederunt odorem suum.

Vineæ vero Domini et una est, et multæ sunt: una enim est Ecclesia, et multæ. Una quidem est congregatio omnium fidelium qui ab initio dilexerunt Deum, et qui adhuc diligunt, et qui dilecti sunt: hæc quidem una est, in unitate fidei, et spei, et charitatis permanens: quæ quidem tunc apparebit, cum Dominus orbem terræ judicabit, qui regnum a Domino percipiant, dicente Domino: « Ve-

nite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi (Matth. xxv, 34), » qui jam tunc erunt liberi a « laqueo venantium. et a verbo aspero (Psal. xc, 3). » Laqueus quippe venantium, est tentatio malignorum spirituum, quam miseris tendunt mortalibus, ut eos peccatis illaqueent, et illaqueatos ad mortem deducant: verbum vero asperum (quo nihil in mundo asperius esse potest), illud est quod audituri sunt, « Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus (Matth. xxv, 41). » Quam quidem audituri sunt boni, sed protegente eos manu Domini, non timebunt, quia qui liberavit eos a laqueo venantium, ipse quoque liberavit eos a verbo aspero, ut et illud non expavescant, sed securi de gloria jam percepta requiescant. Hæc quidem illic (40) futura est, quæ hic per partes plures dividitur: est enim Ecclesia hic quædam Hierosolymitana, quædam Antiochena, quædam Romana, aliæque per mundum innumerabiles. Quæque nainque hominum fidelium congregatio, in locis quos sibi elegit Dominus, ibi solemnem constituit orationis domum, in qua orent, in qua deplorent, in qua beneficii gratias exsolvant: et hæc quidem vineæ sunt, quæ florentes odorem dederunt. Bonum enim quod hic agitur, totum in flore est, opinionem quidem bonam emittens ex se; fructum vero parturiet, cum pro bono temporaliter exhibito, mercedem quidem percipiet sempiternam. Sequitur:

Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, 14. columba mea in foraminibus petrae, in cavernis maceriae.

Evocavit jam Dilectus Sponsam, ut veniret ad se: eam quoque septem his propositis invitavit, dicens, « Hiems transiit; abiit imber, et recessit; flores apparuerunt in terra nostra; tempus putationis advenit; vox turturis audita est in terra nostra; ficus protulit grossos suos; vineæ florentes dederunt odorem suum. » Quibus omnibus, temporis opportunitas ostensa est ut veniret. Adhuc quoque in eadem perseverans vocatione ad ipsum, repetit dicens, « Surge, amica mea, sponsa mea, et veni, columba mea. » Addit quoque, « In foraminibus D petrae, in cavernis maceriae. » Quæ quidem verba memoriam Dominicæ passionis adjiciunt. Quis enim ignoret, de Christo dixisse apostolum, « Petra autem erat Christus (I Cor. x, 4). » In hac autem petra foramina esse, quis nesciat, qui Christum clavibus affixum cruci fuisse non dubitat? In hac etiam maceriae cavernam inesse, quis nesciat, qui quod legit verum esse non dubitet? Scriptum est enim, « Unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua (Joan. xix, 34). » Quod nimirum latus recte maceria nominatur: est enim maceria, conjunctio lapidum sine cemento; et hoc quidem latus, sine cemento humani seminis jun-

ctum, sanctique Spiritus manu compositum est atque formatum. Veniat igitur Dilecta ad evocantem se sponsum suum, tuta præsidio passionis, munita fidei munimento, veniat e mundo ad hunc qui vicit mundum; veniat e loco doloris et passionis, ad locum ubi dolor non est aut passio, sed pax perennis, et continua exsultatio. Sequitur:

Ostende mihi faciem tuam.

Obedit Sponsa Dilecto suo; nescit moram cum vocatur. Sic enim ei dictum est, « Surge, propera, veni ad me; » quæ sic vocata surgit illico, properans venit, mora non interveniente assistit. Venit autem aperto capite, ne faciem ejus sol exurat, ne candor ejus solis candore degeneret. Assistenti autem Dilectæ, et operienti se, dilectus ait, « Ostende mihi faciem tuam. » Sponsam enim Dilecto suo revelata facie præsentari, justum est. Nam si Rebecca, ad puteum, cujus nomen, « viventis, » et, « videntis (Gen. xxiv, 65), » est, conspecto Isaac descendit de camelo, et operuit se pallio (hoc quidem sic factum est, quia nondum sponsa erat, nondum illam acceperat, sed destinatam sibi in domum matris introduxit, et accepit eam uxorem, et in tantum dilexit eam, ut dolorem qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret), hæc Dilecto suo jamdiu dilecta, Sponso jamdiu desponsata, et amore spirituali et soliloquiis divinis jam cognita, non opus est ut coram Sponso operata appareat, sed revelata facie ipsum contempletur et diligat. « Sermo enim Dei vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis; et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus (Hebr. iv, 12, 13). » Huic igitur quid opus est umbraculo, cui nec flores, nec frondes, nec ligna, nec vestimentum, nec aliquod operculum, impedimento sunt; quin rem a fine principii sui usque ad exitum sui finem speculetur et consideret; quæque sunt cogitationis, et locutionis, et antiquæ consuetudinis et operationis, ipse sibi recte denuntiet? Unde in psalmo ter ipse David ait: « Deus, convertite nos (Psal. lxxix, 4): » et item: « Deus virtutum converte nos (ibid., 15): » tertioque subjungit: « Domine Deus virtutum converte nos (ibid., 20). » Opus enim est homini, ut ab iis convertatur quæ in cogitatu deliquit; ut convertatur ab eis quæ deliquit in verbo; et ab iis quæ in opere deliquit et consuetudine; unde post trinam hanc invocationem, subjungit, « Et ostende faciem tuam, et salvemur (ibid.); » secure enim Dei faciem videre poterimus, cum hæc a nobis delicta Deus excusserit, et ipse hæc a sui memoria digne invocatus, misericordia id agente, velut evaserit. Sic quoque revelata facie Deus nos videre desiderat, ut nil in nobis se indignum in cogitatu appareat, nil prorsus in verbo quod offendat, nil in actu et opere quod displiceat. Unde ait, « Ostende mihi faciem tuam, » quam di-

gnam fecisti ut mihi appareat, jam post longa virtutum studia, post longa osculi mei desideria, ut videam, an quid egeris quod meo sit dignum osculo, quod osculi mei dignum sit remunerari præmio. Sequitur:

Sonet vox tua in auribus meis.

Ubi grata jam facies, ubi nil quod reprehendatur intervenit, datur ulterius progrediendi licentia; ut sicut de facie Dilecti ejus delectatur aspectus, sic sono vocis ejusdem delectetur auditus: unde dicitur, « Sonet vox tua in auribus meis. » Postula quod vis; nihil enim postulabis, nisi quod æquum et justum est, et quod exaudiri dignum est. In quo attendendum est, voces nostras diversis modis in aures sonare Domini. Sonamus enim quandoque sono Deo tantum audibili, cum ad ipsum cordis tantum devotione loquimur; sicut de Anna scriptum est, quod « corde tantum loquebatur, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur (I Reg. i, 13): » erat enim ad Deum tota ejus devotio; unde exaudiri et gratulari meruit, et prophetam magnum Samuelem mundo producere digna exstitit. Voces quoque sono prolatas audibili advertit Deus, si tamen cordis adsit intentio, et ea quæ has audibiles reddit devotio; ut non avium more tantum demulceatur auditus, sed humano potius more, cordis interni gemitus exaudiantur. Hinc in Ecclesia psalmi resonant, hinc hymni, hinc dulcem resonat Alleluia melodiam, hinc aliæ diversæ voces et innumeræ, quas in Dei laudem humana promittunt inventio; quas, nimirum, debita si comitetur devotio, Dei auribus insonare et postulata suscipere, dubium non est. Hinc etiam propheta dicit: « Jubilate Deo omnis terra, psalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus (Psal. lxxv, 1). » Et operis fine, ultimo concludit psalmo: « Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus: laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus: laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, et cithara: laudate eum in tympano, et choro: laudate eum in chordis, et organo: laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis (Psal. 150). » Ubi decem vicibus ad laudem monens cælestium novem ordines, hominemque eis adjunctum, et parem eis per gratiam factam, ad laudem invitat, dicens, « Omnis spiritus laudet Dominum. » Sequitur:

Vox enim tua dulcis, et facies tua decora.

« Vox tua dulcis, » quæ me solum confitetur et orat, magnificat et glorificat, mihi de commissis supplicandum æstimat, et post concessam veniam, dari sibi gratiam exoptat et gloriam. « Et facies tua decora, » facies sine macula, facies sine ruga, facies repulsæ nescia, et inter amicos suscipi et annumerari dignissima.

15. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoluntur vineas: nam vinea nostra floruit.*

Moram ignoravit hæc Sponsa, a Dilecto suo

properans ut ad se veniret, evocata, statim surrexit, majestati statim astitit; et quia, ne opprimeretur a gloria, operta venit, audire meruit quod dictum est, « Ostende mihi faciem tuam, » quod est, revelata me facie contemplare; « Et sonet in auribus meis vox tua, » id est, pete quod vis, quam scio nisi petituram nisi justa. A Sponso suscepta, meretur intelligere et videre quod promissum est, scilicet, quod « Hiems transiit, imber abiit et recessit; flores apparuerunt in terra; tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra: ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. » Super iis Sponsum Sponsa gratificat, sciens quod hoc totum ejus opus est; et ipsa laudem et gratiam a Sponso suscipit, quia gratia ejus in ipsa vacua non fuit, sed datæ ejus gratiæ ipsa egregie collaboravit. Jam vero tempus est, ut ipsam de cœlestibus erudiat, ut ipsam de iis quæ supra se sunt edoceat, ut de communi actione in contemplationem evocata, ea quæ contemplabatur intelligat, ne cum illa possederit, ex toto rudis existat. Quod quia sibi agendum est, et in honorem Dilectæ suæ quodammodo vacandum, admonet sodales suos, ut interim vineas custodiant quæ effloruerunt jam, et « florentes odorem dederunt, » ne vulpes eas demoliantur, et labores iis exhibiti ad inane redigantur: hortatur autem sic, « Capite nobis vulpes parvulas. » Loquitur autem ad sodales suos, id est, ad administratorios spiritus; de quibus Paulus ait, « Nonne omnes administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis? » (Hebr. 1, 14.) Hi sunt angeli, quibus vitæ hominum custodienda mandatur; quos vidit Jacob dormiens in lapide. Vidit scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cœlum; angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam; et Dominum in nixum scalæ (Gen. xxviii, 12, 13); quibus hic Deus loquitur, mandans ut vulpes capiant, qui huic vineæ florenti nocere, et ipsam demoliri, et fructus ejus annullare desiderant: hi vero sunt potestates contrariæ, simul a Deo facti reprobi, in malum Ecclesiæ indurati, in hoc consistent, in hoc permanent, suos in hoc successus reputant, si Ecclesiam, quam ad Deum tendentem, ipsumque desiderantem, et flore opinionis bonæ, sanctum de se odorem jam emittentem, impedire valeat in aliquo, vel aliquatenus perturbare. Quod patet in Job, patet in Joseph, quod declaratum est in Tobia, quos si omnes in deorsum per adversa trahentes, per bonos impediti sunt angelos, ne consummarent quod inceperant; sed hæc omnia in bonum illis cooperari cernentes, posse suum nihil esse conspicerent, nisi quatenus a Deo permitterentur. Bonis igitur angelis id mandatur a Domino quod dictum est, « Capite nobis vulpes parvulas, » id est, Quos ut vulpes errare, omnesque dolo perturbare con-

spicitis, hos capite, hos impelate, nilque eos posse, nisi quod meæ placitum est voluntati, perficite. Harum vero vulpium Dominus in Evangelio meminit, dicens: « Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidus; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet (Matth. viii, 20). » Dicenti enim sibi, « Magister, sequar te quocunque ieris, » Salvator ait, « Vulpes foveas habent; » ac si dicat, Non te suscipio, non te mihi prædestinatam, sed vulpibus datum intelligo, ut vulpes te lacerent, et volucres cœli, qui sunt spiritus maligni, diripiant te. Idem quoque de Herode minante sibi ait: « Ille, et dicite vulpi illi; ecce ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor (Luc. xiii, 32), ac si dicat, Hoc illi dicite, qui vulpi in escam concessus est, Non me occidet; sed ego hodie, et in tempore quousque (41) ad mortem meam futurum est, in omnibus qui morbo gravati sunt, sanitatem perficio; et tunc die tertia consummor, id est, tunc moriar, et consummata erunt omnia quæ potest inimicus homo in me. Harum etiam vulpium meminit David, dicens Domino: « Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam (Psal. lxxii, 10). » Qui enim Dominum occiderunt, animam ejus perdere quæsierunt, sed in vanum, quia vivit: ecce Dominus Rex in æternum. « Introibunt in inferiora terræ (Psal. xxviii, 10); » amore enim regni terreni absorbeluntur, et excæcabantur, ita quod in inferiores partes terræ intrasse videbuntur. Dolentes (42) enim Romanis subjici, contriti sunt in ore gladii, et eorum pars maxima vulpibus data, hoc est, malignis spiritibus traditi, ut eos pascant, et eorum quæcunque sunt voluntati complacent. Legitur quoque Samson trecentas cepisse vulpes de allophylis, et harum colligasse caudas, ignem quoque lampadarum inter caudas posuisse, et sic eas in labores allophylorum, segetes, et vineas, et oliveta misisse, et omnia consumpsisse (Jud. 15). Quod quidem est, quoties Ecclesiæ quis doctor Catholicus omnes hæreticorum hæreses simul colligit, et in medio earum lampadem ignis cœlestis, ignem, scilicet, maledictionis æternæ, ponit; sicque eam in labores illorum immittens, quæ eorum sunt consumit, et ad nihilum redigit. In quo quidem attendendum quod vulpes hæc, dum parvulæ sunt, capi jubentur; parvulæ namque sunt in ipsis tentationum primordiis; et sunt magnæ, cum tentatione crescente, mentes hominum elidunt, et ad actus nefarie persuasos inducunt. Sic enim castitas eliditur. Primo videtur mulier; et crebra visione concupiscitur; post concupiscentiam, allocutione concutitur; post visionem, et concupiscentiam, et allocutionem, titillatione mala excrescente, actus male desideratus impletur, et castitas diu impugnata dejicitur. Sic quoque alitur et nutritur visione cupiditas, dum se non metitur homo « quid debeat, quid faciat (43), » quid fieri juste oporteat; sed se ad ea faciendâ quæ

(41) f. quod usque.

(42) f. Nolentes

(43) f. quid facere debeat.

sunt ultra se, vel injuste extendat. Sic unum possidens, secundam quærit unitatem, ut multiplicetur in decuplum : inde quærens tertiam, hoc agit, hoc quærit ut multiplicetur in centuplum : cui nisi addatur millenarius, nil actum esse reputat, cum quid sibi deesse non ignorat. Sic infinitum hoc mælitæ dedecus, cum numeri multiplicatione contendit, nunquam sibi ponens modum, cum aliquem invenerit, in quem possit ex crescere, numerum amplio rem. Unde Salvator ait : « Quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. » Et iterum : « Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum (Math. xix, 23, 24). » Camelus est funis maximus qui habetur in navibus, quo, cum excrevit tempestas, naves stare datis anchoris compelluntur; hunc per foramen acus transire facilius est, id est, spretis omnibus per duram mortis passionem emigrare, quam hac evitata in regnum cælorum introire : quod quidem si homini difficile est, Deo facile est et possibile. Multos enim divites, omnia propter hunc reliquisse, et per foramen acus ad ipsum intrasse, cognovimus; quod solius Dei est potentia, et ineffabili misericordia, qui eos ab ore et faucibus imis Satanz eripit, et ad cælestia regna perducit. Sic cæteræ virtutes emolliuntur, sic pereunt, vitium sic possidet quod arte maligni comprehensum est. Unde recte dicitur, « Capite nobis vulpes parvas, » quod est, vulpibus his resistite dum sunt parvulæ, primos earum motus concutite, ne valeant exerescere, ad me, qui sum petra firmissima, collidite, « Nam vinea nostra floruit, » id est, spem de se bonæ operationis emisit, et si defendatur per vos, hanc spem vestram fructu boni operis adimplevit. Sequitur :

16. *Dilectus meus mihi, et ego illi.*

Vox ista, vox Sponsæ est, quæ ad Sponsum evocata jam venit; cum qua Dominus miscet colloquia, miscet (ut sic dicam) soliloquia; soli enim Patri, et Filio, et Spiritui sancto, nota sunt hæc quæ dicuntur, quæ Sponsæ huic revelantur : unde et ipsa ait, « Dilectus meus mihi » quasi alloquitur; « et ego illi » quasi verba respondeo, vobis autem quæ sint hæc secreta non revelo. Unaquæque secreta tenet Deus, ne tentemus ingredi, nec quæ soli revelat Sponsæ, præsumamus aperire; hæc omittimus; illi soli cui commendata sunt, nobis cum noluerit aperienda, commendamus. Sequitur :

Qui pascitur inter lilia. 17. Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.

His omissis, his taciturnitati commendatis, quæ soli Sponsæ loquitur Deus, annectit Sponsa, quid in supernis agat Sponsus, quo jucundetur, quo oblectetur, quo reficiatur, quæ illi pastio magis grata habeatur, dicens, « Qui pascitur inter lilia. » Lilia vero hæc in hortis et areis cælestibus exorta, tanto magis decore pollent, odore, et suavitate, quanto magis is a quo plantata sunt his interesse

A et eorum aspectu et odore refici delectatur. Hæc quidem virtutes cælestes sunt; harum decore et fragrantia cælestis admirabilis est; ut hac illè dicatur pasci, qui solus creat, solus ordinat, solus pascit universa quæ creat, atque sustentat. Inter has pasci Dilectus dicitur, ut his conformari studeant qui in terris agentes cælestia jam desiderant, ut palmam castimoniz usque ad angelorum conversationem custodia integritatis evebant; cæteri quoque alieni a vitiis existant, nil mundi hujus sibi vindicantes, ut eos non inflammet libido, non stimulet avaritia, non effeminet lascivia, non sternat ambitio, invidia non maceret, non secularis cura negotii sollicitet, « Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. » Dicitur est, quod inter lilia Dilectus pascitur, nunc vero dicendum est, quamdiu inter eadem, aliis non adjunctis sibi ad pascendum commorabitur; hoc enim est quod dicitur, « Inter lilia pascitur; » et inter hæc ipsa, aliis sibi non adjunctis, eousque pascetur, donec aspiret dies illa iudicii, qua manifeste Deus seipsum ostendet, reddens unicuique juxta opera sua; bonis sine fine bona, malis mala quidem sine fine permansura. Dies quidem Domini recte duo nominantur : unus, quo iudicatus est, et de eo dictum est, « Non hunc, sed Barabbam (Joan. xviii, 40) : » itemque de eo dictum est, ut « crucifigatur; sanguis ejus super nos, et super filios nostros (Math. xxvii, 23, 25). » Alter, quo totum a morte suscitatum iudicabit orbem terrarum, « Judicabit autem omnes in æquitate, et populos in veritate sua; » dies quo « lux lunæ sicut lux solis erit, et lux solis erit septemplex, sicut lux septem dierum (Isa. xxx, 26). » Hic etiam dies Domini recte dicitur, quo se verum Dominum demonstraturus est, et cuncta eis quæ meruerunt redditurum. Cum igitur hic dies aspiraverit, id est, apparere inceperit, tunc de terris collecta lilia, iis quæ in hortis cælestibus sunt exorta, consociabit; tunc hominum et angelorum una fiet Ecclesia, cum jam non nubent homines, neque nuptum tradent, sed erunt sicut angeli Dei (Math. xxii, 30) : tunc simul pascetur in liliis cælestibus, et in iis quæ de terra sumpta sunt, et cælestibus adæquata, et virtute per gratiam operante, ipsorum gloriæ facta conformia : tunc inclinentur umbræ. Tempus quod hic transigimus totum sub quadam vicissitudine transcurrimus, nunc diem horasque diei metientes, nunc noctem et horas ejus totidem recensentes : hanc vero noctem, terræ, corporumque quæ in ea sunt umbræ erectæ perficiunt : sole enim agente inferius, partes mundi obscurantur superiores, et terra; et multitudine corporum quæ in ea sunt sursum umbram jacente, pallio terræ noctis obducuntur. Sed cum hæc dies aspiraverit, in illa sol perpetuo existens ipsam illuminabit, et luce clara fulgebunt sancti in conspectu Altissimi, nec vicissitudinem hanc noctis supervenientis sentient; sed umbræ istæ omnes quæ noctem hanc faciunt, in inferiores mundi partes inclinatæ descendent, et

noctem illam tenebrosam, jam perpetuo mansuram, damnatis quippe miseris opportunam efficiunt. Sequitur :

Revertere, similis esto, dilecte mi, capreae, hinnuloque cervorum super montes Bethel.

Evocata jamdiu Sponsa vocanti se Sponso astitit, ipsum inter lilia caelestia pascentem vidit, id ipsum exoptans sibi suisque audire meruit ut expectet, « donec aspiret dies et inclinentur umbræ : » tunc e terris exorta lilia congregabuntur, et supernis aggregata et assimilata liliis, hoc quidem dono munerabuntur, ut inter ipsa pascatur Sponsus, et in æternum delectetur, et ipsa illud decantent apostoli, « Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi (II Tim. iv, 7); reposita nobis est hæc corona justitiæ, quam ecce nobis retribuet justus judex. Unde suppliciter orat, ut revertatur Sponsus, et visitet, et foveat Ecclesiam quæ terris laborat; ut labores ejus ipse suscipiat, ipse provehat, et ipse ad perfectum usque perducat, dicens : « Revertere, dilecte mi. » Sequitur, « Similis esto capreae, » id est, incarnationem tuam, qua capreae similis es, id est, perspicue cuncta videns; et qua hinnulo cervorum assimilaris, id est, ex antiquis patribus ut hinnulus mundo mirabiliter editus æstimaris, hanc sibi præsentata, hanc in ejus memoria revoca, ut te laudet, te adoret, te glorificet super omnes montes Bethel, nullum tibi in Ecclesia æqualem reputans, sed te super omnes montes qui sunt in Bethel, quod est, « Domus Dei, » vel, « Domus consurgens, » vel, « Domus vigiliæ, » quod totum Ecclesia est, longe sublimiorem, et longe sanctiorem intelligat. Sequitur :

CAPUT III.

1. *In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea; quæsi illum, et non inveni.*

Exoravit hæc Sponsa, vel fidelis quæcunque anima. Dilectum suum, ut cælum non deserens, Ecclesiam tamen laborantem in terris respiciat, ejusque labori miseratus cõdescendat; jam nunc, ut eum facilius pietas moveat, et ad ea quæ rogantur inclinari faciat, ipsius annectit verba quibus supplicat : « In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea. » Attendendum vero hoc loco est, quod Salomon rex festivus, et in rebus omnibus opulentus, deliciis quoque deditus (ut mœrisque regibus est), hanc suam mundo notificet opulentiam, scribens ait : « Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus (cap. vi, 7). » Ubi vero tot sunt reginæ, tot concubinæ reginæ, et adolescentularum, quæ Sponso nutriuntur, nescitur numerus, ibi perfecto luxus exuberat, quo delicate comedentem, et fastidientem communia gustum quis exhilaret; ibi stipendia, quo cultus earum Regi venienti non displiceat, et cætera quæque quæ hunc venientem

A ad amorem pertrahant et alliciant. Quæ quisquis es qui audieris, non bonum est ut frangaris animo; ut animum relaxes ad mollia, nec in turpibus oblecteris, nec mentem in his quæ dicuntur impediās, sed per hæc magis quæ dicuntur corporaliter spiritualia intelligas, ut mos est Scripturarum, amorem potius tuum in his quæ spiritualia sunt erigas et accendas. Rex enim iste festivus Salomon, magnus ille Rex est, qui est Pater, qui est Filius, qui et Spiritus sanctus est, qui unam, dum currunt secula tribus ordinibus, sibi jungit Ecclesiam; cujus eam partem « prima et præcipua » (44) reginarum, secundam concubinarum, tertiam adolescentularum designat nominatione. Et quidem reginarum designantur ex nomine, quæ jamdiu concurrerunt, quæ post trahentem ascenderunt, et trahentem hunc comprehendere meruerunt; sic ut cum Apostolo dicant : « Scimus enim quia neque mors, neque vita, neque ulla alia creatura separare nos poterit a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu, Domino nostro (Rom. viii, 38). » Attendas in hoc ordine Eliam, attendas et Eliseum; quorum unus, curru igneo, et equis igneis ad Deum sublatus est; alter, a Jericho in Bethel ascendens, puerorum loci ejus illusionem accepta dicentium (III Reg. ii, 14), « Ascende calve, ascende calve, eis maledixit in nomine Domini. Egressisque statim ex saltu duo ursi, laceraverunt ex iis quadraginta duos. Ille vero inde ascendit in montem Carmeli (IV Reg. ii, 23, 24). » Hos itaque duos, aliosque Veteris Testamenti quamplures, huic ordini digne attribues, qui nil nisi Deum scientes, ipsamque nasciturum ex virgine præscientes, post ipsum vere cucurrerunt, et ipsum utique comprehenderunt, et regni ejus hæredes effecti, cum ipso gloriantur in æternum. Quid vero de iis æstimandum est, quos Evangelica meminit pagina, qui Deum in carne præsentem viderunt, ex dictis et factis agnoverunt, solum secuti dixerunt : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te; quid ergo erit nobis? » (Matth. xix, 27.) Quid de Petro? qui dicenti Domino, « Vos autem, quem me esse dicitis? » (Matth. xvi, 15, 16) confidenter respondit : « Tu es Christus, filius Dei vivi; » quem Dominus vero beatum asserit, quia hoc non a carne et sanguine, sed a Patre suo qui in cælis est, sibi revelatum respondit; quem sex commatibus beatum distinguit, dicens : « Tu es Petrus (ibid., 18), » id est, in fide mei tanquam petra, firmus; et sic Petrus a me tanquam petra nominatus. « Et super hanc petram, » quam me esse intelligo, et in te esse constituo, « ædificabo Ecclesiam meam, » id est, vires sum daturus Ecclesiæ, et ædificabo tam firmiter, quod « portæ inferi non prævalebunt adversus eam, » id est, spiritus maligni, et hos sequentes divites mali, non nocebunt ei. « Et tibi dabo claves regni cælorum (ibid., 19), id est, ut nullus intret in regnum cælorum, nisi per fidem et sacra-

(44) F. quæ prima et præcipua est.

menta, quæ sunt ex me tibi commissa. Et maledictus erit, id est, fides aut sacramenta suscepta ei non proderunt; cui maledixeris; sicut illa salva erunt cui benedixeris.

Quid de Joanne evangelista dicendum est? qui ait, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre plenum gratiæ et veritatis? » (*Joan.* I, 14.) Dicendum quidem est, quod et ii, et omnes apostoli, et omnes his non dignitate quidem, sed charitate et operibus assimilati, hi sunt quorum animæ in cœlum receptæ et honoratæ, ejus quidem dignitatis sunt, ut a Rege ipso reginæ dici mereantur; in quibus ipse sic gloriatur, ut dicat, « Sexaginta sunt reginæ; » quas nimirum, quotquot sunt, sub sexagenario comprehendit numero, dicens eas sexaginta. Sexagenarius quidem ex duobus numeris perfectis constat ductis in se; nam sive sexies decem, aut decies sex, dixeris, unum numerum efficies, scilicet, sexagenarium, et hos duos utrinque numeros assignabis, legis denarium, Evangelii senarium. Hi igitur qui in utroque perfecti sunt, legem implendo et Evangelium, ad numerum recte applicantur sexagenarium.

Hæ igitur animæ recte reginæ dictæ sunt, quæ Christo recta lege matrimonii conjunctæ, ipsi charitatis affectu intimo adhæserunt, exemplo sui filios ediderunt, juste regni æterni hæredes; de quibus dictum est, « Genus electum, gens sancta, populus acquisitionis » (*I Petr.* II, 9.) Beati vere qui cœlestium virtutum meruerunt consortes fieri, et ea perfrui charitatis gloria quæ nescit defectum. Secundo vero loco, illæ numerantur animæ quæ concubinæ dictæ sunt; nam, ut ait Apostolus, « Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum » (*I Cor.* XII, 28.) In iis forte locum concubinæ invenies, quæ quidem hæ sunt animæ, quæ Deo licet aliquo jungantur consortio, non illi toto corde, non tota mente, non totis viribus adhæserunt, nec pares apostolis effectæ sunt; nam, ut ait Apostolus, non omnes apostoli, non omnes prophetæ constituti sunt. Quibusdam enim perfecta gratia datur, quos novit Dominus qui sint; quibusdam imperfecta, aut in uno perfecta, in aliis non perfecta; et hæ quidem ex se filios procreant, non quasi matrimonio genitos, aut regni hæredes; sed quibus per misericordiam suam subvenit Dominus, ut in regno suo suscipiantur et alantur, erudiantur, et salvantur. « Adolescentularum vero non est numerus; » adolescentulæ namque sunt nuper ad fidem conversæ animæ, vel certe post admissa peccata plurima ad conversionem: de quibus ignoratur, qualis eorum futura consummatio sit; quas nimirum respicit, et ut suæ dona sunt misericordiæ, eo modo quo deliberat, pertrahit ad se. Hæ sunt itaque distinctiones Ecclesiæ, quæ

A in sequenti distinguit Salomon dicens, « Sexaginta sunt reginæ, » etc., quas ob hoc ad præsens attigimus, ut Sponsam hanc a Sponso evocatam, et cœlestibus eloquiis allocutam, et soliloquiis edoctam, hanc illam esse edocuerimus, quæ reginæ nomine a Salomone donata est, cum dictum est, « Sexaginta sunt reginæ: » quæ vero in terris manet, et concubinarum, et adolescentularum nomine designatur, illam quidem esse, pro qua superior orat Ecclesia, dicens, « Revertere, dilecte mi » (*cap.* II, 17.) Ad cujus orationem, ut dilecti majestas facilius inclinetur, et vocem ejus audiat, verba quæ plorans effundit adjunguntur: « In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea. » Lectulus quidem noster est conscientia nostra, in qua quidem quiescimus, si nobis bona præsentamus; si mala nobis occurrant et pessima, angustamur quidem et affigimur. Nam quem reprehendit cor suum, et male se peccasse Domino, et ad proximæ male se habuisse fatetur, huic nulla quies, sed labor, et afflictio spiritus, et mœroris ampla confusio: unde Propheta ait, « Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum » (*Psal.* VI, 7.) Laborem quidem intelligit conscientiæ, quam et ingemiscere ostendit, et laborare, et per singulas noctes lectum abluere; quæ quidem tunc lectum abluit, cum pœnitendo se Deum offendisse dolet et ingemiscit: et lavat hunc per singulas noctes, dum per peccata singula, Dei iram se incurrisse plorat: infusam sese lacrymis, cum corpus suum, in quo se peccando constravit, lacrymis se rigasse congeminat, dicens, « Lacrymis meis stratum meum rigavi; » quia mentis mœre turbatus est oculus a furore, id est, manifesta ira Domini, a præsentia inimicorum meorum, peccatorum, scilicet, inter quæ, ab ipso primo peccandi exordio inveteratus vetus et effectus sum, et ab ipsa fere Domini gratia reprobatus; ait enim Isaias, « Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat; et pallium breve utrumque operire non potest » (*Isa.* XXVIII, 20.) Mens enim humana arcta et angusta est, ut eam malus si spiritus occupaverit, Spiritus Dei deserat; et cum eam Spiritus Dei occupaverit, agente hoc, et melius judicante libero arbitrio, malignus ille spiritus juste et prorsus abscedet, quia « pallium, » id est, nostræ creationis mensura et brevitæ, « utrumque, » Dei spiritum et malignum, « operire, » id est, comprehendere, non potest. Hæc igitur per singulas noctes cum quærat Deum, et dictum sit ei a Domino, « Petite, et accipietis; quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis » (*Matth.* VII, 7); quid est quod ait, « Quæsi, et non inveni illum? » Hoc quidem est quod diximus, quod nondum hæc ad superiora ascendit, dignitatem illam nondum attingit, qua reginæ donatæ sunt, quarum petitioni nil negatur, quæstioni nil clauditur, pulsationi promptius aperitur: adhuc agit in infimis; unde dicit:

2. *Surgam, et circuibo civitatem: per vicus et pla-*

teas quæram quem diligit anima mea : quæsi-illum, et non inveni.

« Surgam, » id est, ab hoc peccati mei onere, simul et sordem meam excutiam; « Et circuibō civitatem, » hanc quidem Ecclesiam magnam, quæ modo bonis et malis communis est, si quod in ea videro consilium, et auxilium quod expediat, id executura. Et ut arctius ostendat quid actura sit, annectit, « Per vicos et plateas, » id est, per astrictos ordines, et conjugatos, vel sine conjugate manentes liberos: per hos « quæram quem diligit anima mea. » Sed licet querula, et querendi studiosa sit hæc, tamen adjungit, « Quæsiivi illum, et non inveni. » Quid igitur?

3. *Intenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem.*

Qui sunt hi vigiles? angeli quidem, custodes Ecclesiarum, quibus hæc commissæ custodia est, ut sciant et intelligant quid boni, quid mali quis egerit, quæ sibi reddenda promeruerit: de quibus in Evangelio Dominus ait, « Videte ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est (Matth. x, 18); » quos hæc alloquitur, dicens:

Num quem diligit anima mea, vidistis?

Hos quidem alloquitur, a quibus palam non accipit ipsa responsum. Nam cum bis totam lustraverit Ecclesia, et utrobique dixerit, se Dilectum suum non invenisse, quæ causa sit cur ipsum non invenit, a vigilibus clam auditura est. Dixit enim, « In lectulo meo per noctes quæsiivi quem diligit anima mea: quæsiivi illum, et non inveni; » quod est sibi in conscientia ad memoriam reduxisse « noctes, » id est, tenebrosas actiones, quibus Deum offenderat, nec amplius dixisse, vel quid egisse: quod quidem Deo satis ad remissionem peccati non est, hoc ipsum quod feceris in conscientia sola revolvere, nisi hoc quod egeris, studeas corde, ore et opere humiliter emendare. Corde emendas, dum pœnitens; ore, dum confiteris ei cui deputatus es; opere vero, dum jejunio, disciplina, oratione, elemosyna, vigiliis et doctrina, quod male actum est, redintegrare desideras. Ait enim beatus Jacobus, « Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini (Jac. v, 16). » Hanc sibi legem confessionis edocent beati vigiles, quibus et obedit, et dictam legem confessionis excipit, corde pœnitens, ore confitens, quod injungitur opere adimplere desiderans. Sequitur:

4. *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ*

Ecce quantum proficit hæc tripartita confessio: hæc enim excessus suos corde, et ore, et opere confessæ, cum jam « vigiles, » id est, custodes Ecclesiarum angelos in Spiritu pertransisset, invenit eum quem diligit anima ejus, Deum, scilicet, quem propitiato-

rem agnovit, a quo sibi peccata remissa, et omnia a memoria æterna rejecta intelligit. Unde ait, « Tenui illum, » id est, firma charitatis radice adhæsi illi, non enim dimissura, « donec inducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ; » id est, donec ad eum convertam Synagogam, quæ est mater mea, et gentilitatem, quæ mea est genitrix. Hæc enim Ecclesia sancta, toto orbe terrarum collecta, matrem in fide Judæam habuit, a qua prima cultum unius Dei habuit, idola respuit, sibi soli sacrificii et holocausti hostias immolavit, legalia præcepta quamplura obtinuit: gentilitatem vero, quia Judæa respuente, ad fidem Christi genitricem habuit, qua docente, fidem ejus plene et omnia sacramenta ejus suscepit. Hunc itaque non dimittet, quia non silebit, non a prædicatione, non a contestatione eorum quæ Christus docuit, cessabit, donec illum et gentilitas, et Judæa tota suscipiat; et tam ea, quam ipsa quæ sursum evocata est, et tam nomine quam reginæ dignitate honorata id agente, plene mundo Christi veritas innolescat. Sequitur:

5. *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.*

Ubi id quod positum est repetitur, ibi recte ejus quod dictum est reminiscitur. Ait Sponsus superior, « Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me (cap. ii, 6). » Quod quidem Sponso gratum existit; probat namque fidem, qua bona temporalia quæque potestati Domini Jesu Christi subjicit: probat et spem, qua se Dei dextera in æternitate amplectendam proponit. Hic quoque quod dicitur non dimittendum se, donec utriusque prædicatione in mundum perfecte inducatur, ab ipso grate suscipitur; ideoque filiis Jerusalem, ne id impedire præsumant, sub eadem adjuratione præcipitur: « Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. » De quo, quia quod dedit Dominus id dictum est, ad cætera pertransimus.

6. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?*

Sponsa hæc, Dei magnificata præsentia, se promissis obligat, non quieturam se, id est, a prædicatione Christi non destitutam, donec illum totus agnoscat mundus, et illi fiat subditus. Hanc vero, in hac implenda promissione, fixam cernentes filiæ Sion, et nunc hos, nunc alios ad fidem convertentem, et cum his ad superna ascendentem, ejus admirantes providentiam, perseverantiam, aiunt. « Quæ est ista? » id est, qualis, et quanta est ista! et quanta admiratione dignissima, « quæ sic ascendit per desertum? » Desertum locus est quem dignum deserui omnes dijudicant, quem hoc iudicio nulli inhabitant, sentes et spinas quæ producit abhorrent et metuunt, venenosa quæ parturit, hæc vehementer effugiunt. Quo quidem nomine mundus hic intelligitur, qui spinas parturit peccatorum, venena suscipit immundorum spirituum, et susci-

pientes hæc ad cavernas mittit inferorum. « Quæ » igitur « ista est ! » id est, qualis, et quanta, quantave admiratione dignissima, quæ per hunc mundum, tentationibus infinitis subjectum, et sibi dantes operam tentationibus innumeris subjicientem sibi et revertentem, sibi gradus ponit ascensionis, et eo quærit ascendere, unde tot millia novimus hæcenus descendisse; et inde sibi præmia quærit acquirere, unde tot; hominum millia sibi inferni supplicia vidimus incurrisse. « Quæ » igitur « ista hæc, » quæ regum gloriam calcat, et minas iudicium non expavescit, probra non metuit, adulantia despicit, tormenta si adhibeantur ridet, pœnam mortis læta suscipit, et mundum hunc læta virtutibus comitata transcendit? Magna quidem ista hæc, quæ, si adversis premitur, non frangitur; si læta suscipit, nequaquam extollitur; sed eandem se semper in utroque casu exhibens, per hoc desertum fugere, ascendere, et Deo propinquare intendit, unde et subditur :

Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii.

Fumus eodem tempore partim oritur, partim qui prius fuerat ortus, solet in sublimioribus disparere: sic Ecclesia in quibusdam suis membris semper nova gignitur, in quibusdam, qui prius nati fuerant, semper ad cœlestia colligitur. Fumus etenim ex igne natus in alta conscendens, paulatim humanis subtrahit se conspectibus: sic Ecclesia igne, scilicet, sancti Spiritus in amorem Dei accensa, ascendere non desinit, donec a terrenis abstracta, ad invisibilia cœli rapiatur: quæ non virga, sed « virgula » recte dicitur, quia hic modus ascensionis est, ut ardor compunctionis interdum adeo subtilis sit, ut eum nec ipse comprehendat qui habere meruit, nec discernat ipse cui datus est. Unde non hic virga, sed « virgula » recte dicitur, quia recta et extenuata, agilis quoque compunctio cordis intelligitur, utpote quæ ex aromatibus myrrhæ et thuris exorta cognoscitur. Myrrha quidem corpora a putredine defendit; thus vero accensum redolet: unde per myrrham, carnis mortificatio; per thus, munditia orationis intelligitur. Ecclesia quidem carnem mortificat, dum voluptates abnegat, et dum ad Deum fervorem orationis emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo, id est, corde suo educit, ut Deo suaviter redoleat, et proximum accendat. Et ne mortificationem solummodo præsentet, et orationem, cæterisque destituta virtutibus appropinquet, additur, « Et universi pulveris pigmentarii, » quod est: Ipsa est virgula fumi, non solum ex myrrha et thure exorti, imo qui ex pulvere qui a pigmentario ad bona conficienda pigmenta contunditur et commiscetur, suam sumit substantiam, et Deo præsentatur ad gloriam. Hæc vero aromata commemorans, primo myrrham, deinde thus, postea universum pulverem pigmentarium ponit, quia prius est mortificare concupiscentiam carnis, postea offerre Deo placabilia vota cor-

A dis, et sic cum humilitate in omni virtutum genere excrescere, quibus Deo valeat complacere. Sequitur :

7. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.*

Admirandam decore miraque operis exaltatione Ecclesiam hanc filix Jerusalem jam prædixerunt, quam nunc pergunt exsequi, ostendentes et magnificantes beatitudinem ad quam tendit, ad quam ascendit, quo trahitur, quæ in pulverem redacta pigmentarium, collocari, sublimari, et exaltari jamjam digna videbitur: quam nimirum beatitudinem ostendit, lectulum Salomonis designans, et ejus ferculum, et diadema gloriæ, quo die desponsationis suæ sublimari præ cunctis dignus habitus est. Et de lectulo quidem sic dicitur, « En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. »

Per Salomonem vero, qui *pacificus* interpretatur, Christum significari certum est, qui suo cuncta pacificavit sanguine, et in unam redegit rempublicam, quæ in cœlis sunt, et quæ redemit e terra. Ejus vero lectulus est beatitudo, in qua Rex cum sanctis quiescit, ad quam Ecclesia per desertum quotidie ascendit; qui quantis consternatur ornatibus, quanto fulgeat ornatu, quantis deliciarum copiis affluens, quantave charitatis abundantia sit exuberans, norunt ii, quos idem lectulus jam suscipit, quos eadem beatitudine Dominus jam donavit. Hunc quidem « sexaginta fortes ambiunt; » ut enim hujus lectuli castitas inviolata observetur, hunc « ambiunt, » id est custodiunt, sexaginta fortes. Sexagenario vero numero prædicatores verbi continentur, qui lege docti et Evangelio, bonos et scientia erudiunt, et ad perfectionem usque perducent. Senarius enim Evangelio attribuitur; hoc enim numero, Dominus bona bonorum, et mala malorum emetitur, dicens: « Esurivi, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: nudus, et cooperuistis me; infirmus, et visitastis me; in carcere eram, et venistis ad me (Matth. xxv, 35, 36). » Hic itaque recte Evangelio attribuitur, quo si sexies ducatur denarius, sexaginta proficiuntur. Hi itaque custodes lectuli recte sexaginta deputantur, qui quocumque ferantur in verbo Evangelium non trans-eunt, et a lege non recedunt. Hi vero « fortes » nominantur, fortitudo namque virtus est, quæ virtutes sola defendit, iudicia custodit, invicta ad labores, fortis ad prælia, pecuniam negligit, avaritiam fugit quæ virtutem effeminat (nihil enim tam contrarium fortitudini quam lucro vinci), non tentatur cupiditate, non metu frangitur, quia virtus sibi constat, ut persequatur vitia tanquam virtutis venena; quam, non ut mediocriter exprimat, adjungit, « Ex fortissimis Israel; » fortissimi namque sunt, qui sine debilitate desiderii æterna contemplantur, carnem vincunt, voluptatibus contradicunt, aspera mundi ferunt, pro æternis blandimenta spernunt, adversitates superant, finem suum con-

spiciunt, extra laborant, ut intra gaudeant. Sequitur:

8. *Omnes tenentes gladios.*

Dictum est, qui custodiant; nunc vero dicendum est, qualiter hunc muniti lectulum custodiant, « tenentes » quidem « gladios. » Hic armatura doctorum exprimitur, quæ ab Apostolo latius demonstratur: ait enim beatus Paulus: « State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loriceam justitiæ, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei... et galeam salutis assumite, et gladium Spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. vi, 14-17). Hæc quidem armatura doctorum est, quæ designatur hoc loco per gladium, qui ejusdem armaturæ pars principalis est. Gladius enim utrinque secans verbum Dei est, corporalia et spiritualia dividens, umbram a veritate discutiens, « Vivus enim Dei sermo est, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque et medullarum, discretor cogitationum, et intentionum cordis. » Hunc tenent fortes in manibus, id exercentes opere quod vident in meditatione. Scire enim et intelligere non satis reputant, nisi quod intellexerint, id opere adimpleant: multos enim bene monentes male viventes cernimus, qui, quod verbo detestantur, id non verenter agere, et quod verbo « contextunt, » (45) hoc manibus exercere intelliguntur. Sic Scribæ docebant et Pharisæi, quorum verbis acquiescere jubet Dominus, opera vero declinare, suosque aliter docere præcipit, dicens, « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est (Matth. v, 16). » His itaque gladii tenentur in manibus, qui doctrinam suam piis confirmant operationibus, et confidenter edocent quod ipsi opere adimplent. Sequitur:

Et ad bella doctissimi.

Nam ad bella doctus est, qui peccato resistit opere; ad bella doctior, qui ei et opere resistit, et verbo doctrinæ; ad bella vero doctissimus, qui ei verbo resistit et opere, et adhibito zelo disciplinæ. Innocentes enim tradit exitio, qui eum, cui adhuc latrocinandi spirat affectus, liberat a supplicio; et multorum cogitat exitia, qui parcat malis indulta venia; facilitas enim veniæ, incentivum est culpæ. Sequitur:

Uniuscujusque ensis super femur suum.

Multos a bellando cohibet ipsa bellandi impossibilitas, utpote si habeant gladium, manibusque teneant, ipsumque extrahere nequeant, vel difficulter queant: hostis ideo non necatur, et cui pœnas meruit, impunis evadit. Ideo subditur, « Uniuscujusque ensis super femur suum, » ut ipsum juvet, et extrahendi facilitas, et hostem cito percutiendi opportunitas. Ensis enim super femur est, cum prædicatione caro propria domatur, ne cum aliis prædicaverit, ipse reprobus efficiatur. Sequitur:

(45) *F. contemnunt.*

Propter timores nocturnos.

Vita quæ hic agitur, per dies noctesque transigitur: quæ hic fiunt opera, quædam diei, quædam nocti attribuuntur; diei, quæ lucis sunt, nocti, quæ tenebrarum. Vita vero quam præstolamur, tota in die, tota in luce futura est: nulla tunc participatio justitiæ cum iniquitate, nulla societas luci ad tenebras, nulla conventio Christi ad Belial. Belial cum suis totus horrebit tenebris, et inde sibi nullus jam ad tentandum quocumque modo fideles, nulla ratione patebit egressus; qui, quia nondum hac judicii distractione ligatus est, nunc egreditur; nunc, dum tempus est, noctis opus et tenebrarum modis omnibus inferre satagit et emolitur. Hunc vero repellunt ii fortes, ne forte insidiæ tentatoris, securos hos et inermes sternant, et de commissa sibi custodia quidquam male deripiant. Sequitur:

9. *Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani.* 10. *Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem.*

Post lectuli descriptionem, descriptio feruli recte supponitur. Surgens enim e lecto Rex, ferculo se suscipit, ut de loco feratur ad locum, prout cujusque viderit exoptare negotium. Ait ergo, « Ferculum fecit rex Salomon de lignis Libani. » Libanus vero *candidatio* interpretatur; et ligna Libani cedri sunt et cupressi; quæ quidem recta sunt et erecta, comam in altum producentia, immarcessibilia, imputribilia, odorem etiam ex se optimum emittentia: de iis fecit sibi Rex ferculum, quo circumferretur, quo ipsum expeteret circumferri negotium. Hæc quidem ligna sanctorum designant agmina, quæ recta sunt, recta ad Deum meditatione et actione tendentia; et imputribilia, quia hos in æternitate susceptos nulla attingit corruptio, nulla mortis, aut doloris, aut molestiæ cujusquam afficit passio. In iis beatos apostolos, Petrum et Paulum, cæterosque apostolica dignitate sublimatos connumerat, qui Dominum per mundum serunt, qui ejus facta, dicta et promissa mundo testantur et nuntiant. Eisdem quoque columnas reputat argenteas, quos dat Deus prædicatores Ecclesiæ, rectitudine justitiæ roboratos, ut Ecclesiam suis exemplis sustentent, et nitore eloquii, quasi splendore argenti, decorent. Fecit et in hoc reclinatorium aureum, quod quidem sunt præclaræ mentes fidelium auditorum, in quibus, dum gaudium cœlestis præmonstravit, quasi reclinatorium ex auro sapientiæ composuit; Sapientia enim « pretiosior est cunctis opibus, et omnia quæ desiderantur huic non valent comparari (Prov. iii, 15). » Ad hoc vero quia multa tribulatione pervenitur, et sanguinis effusione ascenditur, additum est: « Ascensum fecit purpureum; » illuc enim per martyrrium, quod purpura designatur, unusquisque evehitur; vel certe Christi passione, quæ purpura pretiosior est, per quam in Ecclesiam et in cælum introitur; im-

gressus ad gloriam sacramento passionis aperitur. A Demonstrato ferculo, ostensis columnis, et reclinatorio, ascensu quoque purpureo, restat ut et area ferculi demonstratur, quam sic ostendit: « Media, » id est, area quæ in medio ferculi est; hanc « charitate constravit: » bene prærogativa charitatis elucet; nam si apostolus es, ad ferculum pertines; si martyr es, pertines ad eundem; si virgo es, virginitatis in ipso merito præfulges: quod si iis meritis non æquaris, et tamen diligis, in hoc quidem ferculo recte susciperis; media namque charitate constrata sunt, ut in ejus medio sedeat quicumque credit et amat. Quod quidem additum est « propter filias Jerusalem, » id est, propter eas, quæ tempore juniores, merito inferiores existunt; quæ, si summis non æquantur, a ferculo tamen hoc alienæ non sunt, quæ in charitate servantur. Sequitur:

Egredimini, et videte, filix Sion, regem Salomonem.

Dictum est de lectulo, et de custodia ejus; dictumque de ferculo, et ornatu ipsius; restat ut dicatur de regno, et gloria ejus; quod prosequitur, dicens: « Egredimini, et videte, filix Sion, regem Salomonem, in diademate quo coronavit eum mater sua. » Per regem vero Salomonem, Christus (ut jam dictum est) intelligitur, qui crucem super humeros vexit, et per hanc sibi regna jam terræ cuncta subiecit. Ad hunc itaque videndum, omnes quæcunque « filix Sion, » id est, speculæ cælestis filix esse desiderant, qui sibi locum in cælestibus præparari tota devotione cordis exoptant, Scriptura præsens excitat ut egrediantur, et post suam egressionem videant regem Salomonem in diademate quo coronatus est (*Gen. iv, 8*). Non autem hortatur egredi, ut Cain foras egressus est, et consurgens adversus fratrem suum in eum machinatus est. O miserum Cain, nec ulli miserandum, qui metam innocentiae transgressus, qui fraternæ pietatis oblitus, latam mundo parricidii viam aperuit, et innocentem perimens, sese nocentem mundo declaravit (*Gen. xxxiv, 1*); nec quidem ut Dina de tabernaculo patris egressa est, ut videret mulieres regionis illius; quam agentem curiose, et ad ea levantem oculos quæ imitari non licebat, videt Sichem filius Hemor, et adamavit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem; cujus ultionem mors ipsa Sichem, et patris ejus Hemor, et omnium qui mares in civitate reperti sunt, et ipsa civitatis depopulatio protestatur. Egressiones enim istæ malæ sunt; nec ad hoc scribuntur, ut eas imitari fas sit, sed ut scripta caveantur, cogitatu pariter et actu declinentur. Bonæ vero egressiones plurimæ sunt; ut de qua dixit Dominus Abrahamæ, « Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi: faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam

tibi, et maledicam maledicentibus tibi; et in te benedicentur universæ cognationes terræ (*Gen. xii, 1, 2, 3*). » Quæ quidem impleta est ab Abraham obediendo, et jam nunc a Domino, vere quæ sunt promissa complendo. De Jacob quoque dictum est, quod egressus de Bersabe pergebat Haram (*Gen. xxviii, 10*), ibique capiti suo supponens lapidem magnum, vidit visionem, et audivit Dominum dicentem sibi: « Et benedicentur in te, et in semine tuo cunctæ tribus terræ: » quam nimirum egressionem bonam fuisse, ipse sequentis operis demonstrat effectus.

De beato quoque Petro legitur, quod cum egressus fuisset atrium in quo Christus judicabatur, cantavit gallus, et flevit amare: quæ nimirum egressio designat, ipsum a negatione, qua ter Dominum negaverat, jamjam alienatum esse, et ejus ex cordis amaritudine profusas lacrymas, data desuper venia, in cælo jam esse susceptas. Cum sit ergo quædam misera, et a Deo longe recedens, quædam felix, et ad Deum, quoad fieri potest, pœnitentiæ et amoris passibus accedens egressio; quanam « Aaron » (46) filiabus Sion censulitur egredi, ut Regem gloriæ in diademate suo contemplari valeant et intueri? non ea utique qua Cain egressus est, qua fratrem occidit, et seipsum interfici promeruit: nec ea qua Dina, curiositatem secuta, alienigenas videre voluit, et seipsam alienigenæ commisceri, et virginitatis suæ damna incurrisse, condoluit: nec ea qua spiritus a facie Domini egrediens, ait: « Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus (*III Reg. xxii, 22*), » et interficiam Achab: sed ea quam secuti Abraham et Jacob, Petrus et Paulus, Deo familiares, et amici facti sunt ejus. Egrediendum est igitur de castris infidelitatis et ignominix, de castris vani timoris et impœnitentiæ, de castris invidiæ et malitiæ, de castris impudicitix et omnis immunditiæ, ut his egressi, castra virtutum omnium introeamus, in quibus regem summum videre, sibi que complacere mereamur. Sequitur:

In diademate quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.

Sancta mater summi Regis hujus virgo beata est illa Maria, quam salutavit angelus, quam præ omnibus elegit Dominus, quam obumbravit Spiritus sanctus, cujus laus omne superat eloquium, de qua quidquid dicatur, minus est ejus laude quod dicitur, huic succumbunt eloquia, veniam postulant, quantumcunque digne lata præconia, nil dici posse fatentur, quo ejus augeantur vel æquentur merita. Hæc Regem istum diademate coronavit, quia iste Rex in ea, et de ea carnem assumpsit, in qua de diabolo, et morte qua premebatur mundus, gloriose triumphavit. Ejus enim caro est, qua mulier illum circumdedit, quem ex ea natum sanctissime virgo pannis involvit, et in præsepio reclinavit.

Hic, quem de cœlo stella monstravit, quæ ad ipsum adorandum et honorandum muneribus, reges ab Oriente protraxit; hic qui sapientia, ætate, et gratia apud Deum et homines proficit; hic qui in baptismo crimina nostra purgavit; hic qui mundo miraculis enituit; hic quem suis brachiis crux sancta portavit; hic de sepulcro surrexit, et quadragesimo die videntibus populis, cœlos ascendit, et die suprema cunctos palam judicabit; ad hunc ergo videndum, quæ filix Sion esse cupiunt, invitantur, ut de castris vitiorum egressæ, ad castra virtutum ingressæ, dicant cum apostolo Thoma, « Dominus meus, Deus meus (Joan. xx, 28); » et ipsum in novissimo die videant et attendant, quia, « hæc est vita æterna, ut videant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii, 3). » Hoc quidem diademate coronavit eum mater sua in die desponsationis illius: huic enim Deo Patri, et Filio, et Spiritui sancto Virgo beata vere desponsata est, cum eam Matrem Filii Dei agnoscentes, vera sibi charitate conjunxerunt, et tota sibi amoris plenitudine desponsaverunt. Ilinc quidem lætitia cordi Virginis incedit, hinc se beatam asseruit, dicens: « Magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo (Luc. i, 46, 47). » Accita ad vitæ finem hæc Sponsa, ne transeuntibus his implicetur et illaqueetur, admonita ne jamjam speret adventurum quod dicitur, ut jam Sponsus videatur, ut corporaliter attrahatur, Sponsus quod supra dictum est repetit, dicens:

CAPUT IV.

1. *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! oculi tui columbarum.*

De quo, quia donante Domino, jam quod occurrit diximus, nunc tacemus, id attentare volentes quod adjectum est:

Absque eo quod intrinsecus.

Dixit quidem dilectam suam oculis columbæ similem; quod ne perversius intelligatur, adjecit, « Absque eo quod intrinsecus latet; » columba namque, si mundis pascitur, si sine felle est, si rostro vel ungue non lacerat, si gemitum pro cantu habet, si gregatim volat, ad hæc motu quodam naturali ducitur; ad hæc nullo timore Dei, astringitur, sed intra hæc innata quadam lege naturæ coarctatur: anima vero dilecta Deo, si in his se columbæ assimilat, intus sibi in mente est, quo ei dissimilis invenitur. Columba namque si mundis pascitur, pastum quærit, non Deum: anima si mundis pascitur, Deum quærit, non pastum. Columba si felle caret, id naturæ est; si sine ira se regit anima, id gratiæ. Si gemitum pro cantu habet, non dolet quidem, sed cantum, ut sibi donatum est, modulatur: si gemit anima, ipsam Dei præsentiam sibi adesse, et in ea gloriari, deprecatur. « Magna enim » (ut beatus Gregorius testatur) « est gloria aperti oris; sed longe incomparabilis est gloria occultæ remunerationis: » pulchrum est hoc quod extra cernitur; sed longe et incomparabiliter

A pulchrius id ad quod invisibiliter pervenitur: pulchra est conversatio exterior; sed pulchrius illibatam cordis desiderium, quo beatitudo appetitur, et conscientia mundatur. Hoc igitur in anima dilecta Deo latet, intrinsecusque in columba penitus ignoratur. Sequitur:

Capilli tui sicut greges caprarum.

Attendendum vero quod hæc commendatio numero septenario comprehenditur, ut intelligas, quæ de ea dicuntur spiritualiter dici, et spiritualiter debere intelligi: nam ut de oculis dictum est, sic et de capillis intelligendum est. Capilli enim de corpore sunt, et ornatum præstant faciei; præciduntur aliquando, et ornatum confert ipsa præcisio: si hoc abesse contigerit, faciei deformitas apparebit. Hi ergo sunt fideles populi, quorum frequentia adoratur Ecclesia; qui cœlestia, quæ audierint, ad memoriam revocando, ruminant, sic in sublime quaerentes pabula, et munditia fidei contemplantes æterna: qui nimirum præciduntur, cum se aut in actione, aut in contemplatione peccasse quoquo modo confitentur; et ornatum faciei ista præcisio præstat, quia redintegratio et reformatio spiritus est vera confessio. Vel si subtilitas meditationum in capillis intelligatur, hæc capreis recte comparatur, quæ et ad excelsa tendit, et si temporali astringitur necessitate, non tamen recedit ab æternorum intentione. Sequitur:

Quæ ascenderunt de monte Galaad.

C Galaad æcervus testimonii interpretatur. multitudo, videlicet, veritatum, qui pro fide Christi mortui, testes sunt veritatis. Vel, « Galaad, » ipse Christus est, in quo multitudo martyrum una est. De monte hoc capræ ascenderunt, quia sancti imitantes ejus mortem, ad superna ascenderunt. Sequitur:

2. *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et non est sterilis inter eas.*

« Dentes, » divini verbi doctores et expositores sunt: hi cibum his quos edocent, molunt et incorporant, qui dicta Domini fideliter intelligentes et docentes, hæc in eorum animarum substantiam trajiciunt, vitamque jam fide susceptam servant atque comminuunt. Hi gregi tonsarum ovium comparati, de lavacro dicuntur ascendere, qui in baptismo, vellere peccati deposito, viam virtutis arripiunt, populos post se trahunt, et ex gentibus et Judæis unum populum Christianum constituunt: vel ipsos hinc fide, hinc opere perfectos reddentes, gemellis ipsos ditant fructibus et exornant. Unde nulla in his sterilis invenitur, a quibus verbi suscepta prædicatio opere diligenter adimpletur. Sequitur:

3. *Sicut villa coccinea, labia tua; et eloquium tuum dulce.*

Labia dentes operiunt, verba proferunt, et quæ a lingua et dentibus intus formantur, prolata foris exaudibilia reddunt. Qui igitur dentes, ii quoque labia sunt, quæ intus formant, foris in lucem pro-

ferunt; et, ut cuncta quæ dixerint attentius audiantur, hæc Dominica passione colorant, et mellifluæ humilitatis dulcedine, ut reddant gustui spirituum sapida, collaborant. Unde et hic sequitur, « Eloquium tuum dulce. » Sequitur :

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.

Malum punicum Ecclesia est, qua quot fideles continet, tot sub uno cortice grana tenet. Hujus genæ sunt Ecclesiæ diversæ locis diversis fidelium devotione constitutæ. Quibus enim sancta ejus placet humanitas, et huic ab his Ecclesia consecratur: aliis sancta Trinitas cordi est, cui locus devotissimi sanctificatur. Hæc igitur genæ sunt, in caput unum concurrentes, Dominum scilicet, Jesum Christum, qui Deus in personis trius est, et unus humanitate, caput omnium et principium, quæ sunt, et quæ fuerunt, et quæ futura sunt. Hæc tamen genæ sic sunt, « ut fragmen mali punici: » nam ut in fragminibus mali punici grana sunt, a granis partis alterius diversa; sic et in his locis fidelium diversæ devotiones sunt, una illic majestatem Dei adorante et sequente, altera istic humanitatem ejus et humilitatem devotissime prosequente, nulla tamen occulta Dei quæ adhuc incognita manent, plene comprehendente. Unde et hic subditur, « Absque eo quod intrinsecus latet; » nam quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, hoc penes se Deus continet, revelaturus cum volet. Sequitur:

4. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

Demonstratis his partibus, oculis, et capillis, dentibus, labiis, atque genis, sequitur colli constructio, cujus continua est, his quæ sunt memorata compositio. Ait igitur, collum hoc esse sicut turrim David: turris enim a David in Jerusalem est composita, jacula repellens bostium, nullas formidans machinas inimicorum; hæc doctorum prædicatio sublimis est et inexpugnabilis; quæ, dum vera prædicat, nulla adversantium sibi falsitate repellitur; dum coruscat miraculis, vera esse ipsa rei demonstratione comprobatur. Hæc itaque propugnacula sunt, cum quibus hæc turris ædificata est, Scripturæ sanctæ quibus suam vere astruit veritatem: et « mille clypei, » id est, mille protectiones, quibus eorum qui contra se arguunt, repellit et reprimit pravitatem: hæc quidem protectiones a prædicatione sancta dependent, quia quod in patriarchis sanctum est, quod in prophetis nobile, (47) quod in miraculis insigne, totum Evangelio contestatur, et ejus approbat veritatem, cum ea quæ superest fortium armatura. Hanc vero fortium armaturam quis exprimat? Quis eam, quæ omne transcendit eloquium, verbo digne comprehendat?

A Quis enim Petri constantiam, quis Pauli fortitudinem, quis Joannis dilectionem, quis sanctorum omnium virtutem eloqui digne sufficiat? quibus hæc armatura procedit (48), et vera hæc esse quæ prædicantur affirmat. Sequitur:

5. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis. 6. Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.

Hæc sunt ubera quæ sugimus, a quibus incrementa suscipimus, ut Christo Regi placeamus, duo Testamenta, quorum unum præparatorium est, alterum consummans. Præparatorium est quod a Moyse datum est, in quo de Christo promittit ea quæ de ipso in Novo jam Testamento videmus impleta; prima enim prophetia hæc existit, qua Dominus ad serpentem ait: « Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidias heris calcaneo ejus (Gen. iii, 15). » Beatam igitur virginem exprimens, cujus calcaneo, extremæ scilicet parti, qua terram « videbat » (49) serpens insidians, ne prævaleret in morsu, ipso ejus calcaneo conquassatus est. Primum ejus semen, Adam docente, Abel justus apparuit, qui agnum offerens, Christi passionem præmonstravit, et ipsam confitens, innocens in ea et martyr occubuit. In semine hoc Seth « numerabilis » (50) et Henoch, Noe quoque mundum ligno salvantem, et Abraham filio suo non parcentem, ipsumque Moysem sic dicentem: « Prophetam suscitabit vobis Deus de medio fratrum vestrorum, similem mei, et ponet verba sua in ore ipsius, loqueturque ad eos omnia quæ præceperit illi. Qui autem verba ejus quæ loquetur in nomine Dei, audire noluerit, ipse ultor existet (Deut. xviii, 18, 19). » Quæ et contestans Isaias, ait, « Ecce virgo concipiet, et pariet Filium (Isa. vii, 14). » Jeremias in id ait, « Faciet Dominus novum super terram, et mulier circumdabit virum (Jer. xxxv, 22). » Quod affirmans Ezechiel, ait, « Porta hæc clausa erit, et non aperietur, et vir non transiet per eam, eritque clausa Principi (Ezech. xlii, 2). » Aitque Daniel, « cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit in vobis unctio (Dan. ix, 24). » Sic totum percurrens Testamentum Vetus, illud in promissis, in hebraicis, in sacrificiis, in eo Testamenti Novi præparatorium quoddam poteris invenire. Novum vero Testamentum est quod audimus, quod legimus, quod Christo auctore contestamur, quo jam statum habente, vetus interiit, nisi quod hujus veritati testimonium fidele perhibuit. Hæc sunt ubera, « ut duo hinnuli capræ, » quæ cum velis comprehendere statim a te fugient, et vides hos in alta conscendere: alta enim justorum mysteria hominis non capit intellectus, nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sequenda ergo in his fides est, et humana ratio, in confes-

(47) F. notabile.

(48) F. præcedit.

(49) F. calcabat.

(50) F. numerabimus.

sione Trinitatis et Unitatis veritate, in Incarnationis mysterio et Passionis sacramento, in eo quod offerimus altaris dono, tota conticeat, et quod fides prædicat, hoc veneretur, et diligat (hæc enim « pascuntur in liliis, » id est, fidem accipiunt ab iis sanctorum conventibus, qui sicut lilia, Deo assistunt, et ab eo splendorem gloriæ sempiternæ percipiunt) donec illis assistamus, cum dies iudicii aspiraverit, et umbræ hæ igrorantiæ, quæ nos ad præsens impediunt, ex toto fuerint evacuatæ. Sequitur :

Vadam ad montem myrrhæ, ad collem thuris.

In laudem Ecclesiæ decurso præsentis septenario, ne moram faciat, membris in cæteris hoc exequendo, agit quod amantis est, videre desiderat quod amat, ei præsens adesse quam tanta laude magnificat. Unde ait, « Vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris, » id est, præsens ipse visitabo Ecclesiam, quæ mons myrrhæ est, et collis thuris. Mons vero myrrhæ, altitudo est mortificationis; de qua ait Apostolus, « Mortificate membra vestra quæ sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus (Col. iii, 5). » Hæc vero mortificat Ecclesia, considerando quæ sursum sunt, ubi nil est aut esse potest eorum quæ dicta sunt. Collis vero thuris, humilitas est orationis, qua se Ecclesia in alta suspendit, et velut e thuribulo cordis, quasi fumus thuris ascendit. His enim virtutibus Ecclesia, vel fidelis quæque anima mundatur in mortificatione vitii, reluctans in oratione, lacrymis se abluens, ut lotis sordibus, Sponsio pulchra appareat; cujus conatum ipse adjuvat, et opus suum in ea laudans, dicit :

7. *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.*

Et hæc quidem causa est cur vadam, quia tu « tota pulchra es, et macula non est in te, » cujus plene describit plenitudinem (51), novissime ponens quod primum est : ad hanc namque spiritualement pulchritudinem primum est, ut in baptismi lavacro, vel sanguinis effusione maculæ deleantur; deinde virtutes spirituales quæ Deo complacent, assumantur, ut ad illam in capite et in membris suis ornata pie desiderans Sponsus accedat, et in ipsa mansio sibi sancta complectatur. Unde ait :

8. *Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni : coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon, de subilibus leonum, de montibus pardorum.*

Libanus namque, « Candidatio, » interpretatur; unde et hæc luce virtutum perfusa, ut ad Deum veniat, evocatur, utpote cui ter dicitur, « Veni, » ad ipsum fide perfecta, spe exhilarata, approximet, et cum eo æterna claritatis plenitudine relecta congaudeat : quod quidem gaudium annotatur, cum dicitur, Coronaberis de capite Amanæ; quæ

A quidem corona de cacumine Amanæ, de vertice Sanir et Hermon effecta comprobatur. « Amanæ » namque mons Ciliciæ est, qui, « Inquietus, » vel, « Turbulentus, » dicitur, homines designans seculi, qui ex avaritia et cupiditate rerum transeuntium, inquieti semper inveniuntur et turbidi. « Sanir » mons in Judæa est, qui, « Fator, » interpretatur, hos significans, quorum corpora luxuriarum agitantur incendiis, et sædantur. « Hermon » vero Judææ mons, qui et, « Anathema, » interpretatur, hos significat, qui per superbiam elati adeo efferruntur, ut iis nulla communio cum Domino sit, qui ait, « Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam (Jac. iv, 6). » Quid ergo est, coronam dilectæ suæ ex his cacuminibus confici, nisi eos qui sæculenta rerum cupiditate turbati fuerant et subversi, ad Christum plene converti; et quorum corpora luxuriæ distrahebant innumeræ, Christum solum amplecti et diligere; qui etiam aliis omnibus se præferebant, hos etiam usque ad mortem se pro Christo humiliari, et dicere, « Mihi vivere Christus est, et mori lucrum (Phil. i, 21). » His ergo coronatur Ecclesia et sublimatur; hos uno complectens verbo, subjungit, et dicit : « De cubilibus leonum, et de montibus pardorum. » Hi namque montes cubilia, id est, loca in quibus leones conquiescunt. « Leones » namque dicuntur maligni spiritus, qui in iis recubant in quibus vitia prædicta jam regnant. « Montes » vero pardorum hi sunt, in quibus virtus vitio permista est, gaudetque quæ vocatur hypocrisis, vitio pallio virtutis operto, ab omnibus honorari. His itaque, qui montes pardorum fuerant, et leonum cubilia, ad Deum mente pura conversis, pardis, scilicet, puritatem amplectentibus, leonibus vero simplicitatem et humilitatem diligentibus, corona sponsæ præparatur, quæ sibi signum victoriæ, eo quod mundum vicerit, jamjam esse demonstratur. Sequitur :

9. *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.*

Ecclesia quæ summi Regis hujus sponsa jure dicitur, ejus sanguine acquisita, duarum partium divisione consistit; una, quæ jam perfecta est; altera, nondum perfecta. Illa perfecta est quæ vias vitæ jamdudum ingressa est, quæ dudum abiit in consilio honorum, et in eorumdem via stetit, et in cathedra prudentiæ sedem sibi firmavit. Hæc Ægypto suas dudum dimisit tenebras, persecutionem Pharaonis evasit, hunc persequentem in mediis undis extinctum vidit, quia potestatem ejus evacuatam baptismatis undis agnovit. Hæc in deserto secuta Moysem, magnalia Dei conspexit, et de ore ejus prolata verba legis ipsius audire promeruit, quæ quidem usque eo tenuit, quousque Dominum ad Moysem et ad populum dicentem audivit : « Prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum similem tui; et nonam verba mea in ore ejus,

(51) F. pulchritudinem.

loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam (*Deut. xxviii, 18, 19*). In hac recte connumerem patres Veteris Testamenti omnes, patriarchas, et prophetas; in Testamento Novo apostolos, martyres, et confessores: hi quidem Deo omnes conjuncti sunt, et coadunati: ut sint unus cum eo spiritus, quod est, cum eo unius spiritus; id enim volunt quod vult, et nolunt hoc quod non vult: ita ut nulla in eis sit discordia, quos ipse sæcum sumpsit in gloria. His recte annumerem Dei electos, in carne viventes, carnis tamen, quantum fas est, nascios, et Dei Spiritu Deo dudum « munitos (52), » quibus « vivere Christus est, et mori lucrum »; Deo dicentes assidue: Trabe nos post te, ut in odore unguentorum tuorum perveniamus ad te; hæc quidem perfecta est. At illa imperfecta est, quæ fidem nuper suscepit, sed nondum opera Dei adimplevit: cognovit quidem Dominum, quia bonus est, sed bonitatis ejus opera nondum assecuta, dicit cum Propheta, « Quid enim mihi est in celo? et a te quid volui super terram? » (*Psal. lxxii, 25*). Nondum reliquit domum, nec patrem, nec matrem; nondum Christum pauperem pauper ista secuta. Alii, relicto patre, et matre, parentibus, et filiis, domibus, et agris, Christum quidem sequuntur, plene tamen assequi non merentur: instat quidem caro, quæ ad carnis illecebras, et opera ejus innumera, in carne manentem incitat et invitat: instat et adversarius, qui carnis hanc suasionem adjuvat, pœnitentiæ longa promittens tempora, et post expleta vota Deum si offensus est, ut pium et placibilem Judicem posse per lacrymas ad veniam facillè revocari. Unde et plangit dicens: « Oh! quis me liberabit de corpore mortis hujus? » (*Rom. vii, 24*). Ad exacta itaque recurrit tempora, infantiam, pueritiam, adolescentiamque considerans, juventutem, et ætatem virilem, senectutemque dijudicans, singula quibus Deum offendit damnans, seipsam etiam pœnitentia cordis, et confessione oris, et satisfactione operis, per abstinentiam et disciplinam, per orationem et elemosynam, per vigiliis et doctrinam, mundans et purgans, cœlestem ad se misericordiam evocans; peccatis remissis, quo peccavit altius, eo nunc ardet amplius, dicens, « Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa; » ac si dicat: O Deo digne desponsata per opera, quæ Dei sponsa juste diceris, mea tamen soror es, quibus Pater unus est Deus per creationem. una mater Ecclesia per generationem; apud Sponsum multa potes, pro sorore quod potes exhibeas; vulnus amoris, quod te imitando pertuli, quæso ut amplifces, charitatem in me dilates, et me ad perfectum illud in quo gaudes, interventione sancta perducas. Sequitur:

In uno oculorum tuorum.

Oculi Ecclesiæ duo sunt, unus actionis, alter

A contemplationis; unus quo intuetur proximum, alter quo videt Deum; unus quo intuetur proximi necessaria, alter quo Deum rimatur, et secreta cœlestia. In eo igitur oculo, qui ad proximum est, qui ad ejus necessaria dirigitur, non sibi postulat, ut consulatur; sed in eo quo videt Deum, quo contemplatur æternitas (53), quo secreta quæ latent hominem in carne viventem, intelligit quæ sit latitudo, quæ longitudo, quæ sublimitas, et quod profundum. Nam quia Deus charitas est, eademque quæ Dei est, longitudo charitatis est; et sicut ab æterno Deus est, sic ab æterno exstitit charitas, et sicut in æternum Deus, sic in æternum charitas in suas permansura est creaturas: hæc quidem longitudo Dei est. Quia vero non est major dilectio, quam ut animam suam quis ponat pro amicis suis: ejus in hoc exstitit latitudo, quod animam pro amicis suis posuit, ut quos inimicos habuerat, in unitatem converteret fidei, charitatis, et pacis. Sublime vero Dei in hoc est, quod omne quod est, ex Deo est; corporalia quidem, Deo partes connectente ex quibus sunt; spiritualia vero, Deo vitam iis conferente, qua vivunt, qua sapiunt, qua rerum omnium existentiam mirabili mentis aperture intelligunt: hæc tamen finita sunt, ultra quæ nihil nisi Deum intelligas. Hoc vero sublime Dei est; a quo descendit in Virginem, a quo descendit in crucem, ut vel sic per se hominem, omnes qui ipsum hominem confiterentur et crederent, mortis ejus virtute roceret. Profundum vero, illud inferni est, in quod descendit, ut illos inde eriperet, in quibus matris suæ semen ipse recognosceret: sicut in principali et prima prophetia a Domino dictum est: « Ponam inimicitias inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; » omnes semen illius esse intelligens, qui de ejus semine nasciturum aut natum crederent, qui experts peccati mundum a peccato eriperet. Sequitur:

Et in uno crine colli tui.

Quod est, In unitate crinium colli tui; qui crines sunt ut crinis unus. Crines enim sunt, qui a capite descendunt in corpus, ornantes faciem, collumque tegentes; qui omnes sic astricti unitate junguntur, ut unus esse crinis videantur. Hi sanctorum similitudo personæ sunt, qui cum omnes a Deo sint, in tanta in ipsum charitate et contemplatione intendunt, ut omnes quasi unus videantur; juxta illud, « Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una (*Act. iv, 32*): » huic ergo multitudini desiderans hæc pars interesse, ait, « Vulnerasti cor meum; » non mortis quidem vulnere, quod quidem lethale esse perhibetur, sed vulnere quo vita in Deum concipitur, alitur, atque perficitur. Hoc ergo vulnere plus vulnerari appetens, et hac luce qua videtur Deus, plus illuminari desiderans, bis ait, « Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa; vulnerasti cor meum, » tertium sibi apponi vulnus

(52) F. unitos.

(53) F. æternitatem.

desiderans, in quo non spe pendeat, sed ejus quam desiderat apprehensione rei congaudeat. Sequitur :

10. *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.*

Hæc digna sororis est a sorore commendatio; ait enim: O quæ sponsa Dei digne dici meruisti, quæ tamen te mihi sororem esse non abnuisti, « quam pulchræ sunt mammæ tuæ! » id est, doctrina uberum tuorum quam pulchra est ad consolationem infirmorum, et sustentationem parvulorum? Et hæc mammas repetitione laudis manifestat, dicens, « Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » De quibus, quia quod dedit Dominus ostendimus, hæc ad tempus repetere supersedemus. Sequitur :

11. *Favus distillans labia tua, sponsa.*

Perseverat adhuc soror in laude sponsæ, dicens: « Favus distillans labia tua, sponsa » Christi. Favo nil dulcius est; et de eloquiis divinis dicitur: « Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo (Psal. cxviii, 103). » Favus enim mel in cera est, id est, spiritualis eloquiorum sensus in littera, a cera, quæ ut littera est, distillans spiritualem intellectum, allegoricum, sive moralem, vel anagogicum. Vel quia cuncta divina eloquia incarnationem Domini nostri Jesu Christi prædicant, in qua diversæ naturæ conjunctæ sunt, ut mel in cera, quæ patet, absconditum est, ut (54) in carne divinitas. Ideo stillanti favo labia hujus sponsæ comparantur, quæ divinæ incarnationis testimonia non tacere comprobantur.

Mel et lac sub lingua tua.

Nam qui ejus prædicant incarnationem, mel et lac sub lingua habent, Deum in dulcedine mellis pronuntiantes, hominem vero innocentem, in lacte quod de terra colligitur, testificantes. Mel namque de cælo est, quia de rore cælesti apes virgo suscipit, conceptum in cera colligit; sic et conceptum Dei Filium de cælo mater virgo concepit, conceptum carne induit, indutum lactis alimonia refocillavit, sicque vitam mundo ex se ipsa repræsentavit. Merito ergo hæc sub lingua habere dicuntur, qui hæc meditato corde, linguaque testantur, ista memoriter tenent, et prædicantes annuntiant.

Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Vestimenta corpus contegunt, a frigore defendunt, et si lautiora sint, ornatum præbent, et gratiam conferunt possidenti. Hoc animabus virtutes conferunt, sine quibus nudæ sunt, et expositæ frigoribus quæ veniunt ab aquilone, ubi sedem sibi posuit, qui cuncta in frigidare curavit: sed ab hoc frigore animæ illæ tutæ sunt, quæ mundum jam reliquerunt, quæ Christum arctius secutæ audire meruerunt: « Venite ad me, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi, 28.): » quos

A quidem bene reficit, dum eis mundum spernere, et Deum querere, et in his tota mente præcipit inhaerere. Vestita quidem animâ fide rocta, vestita humilitate et poenitentia, vestita confessione et satisfactione omnimoda, cum jam bene sperat de venia, et se omnimoda vestit charitate, et se, quantum potest, in hac exercens sollicitudine, jam vestimentis utitur in quibus Deo placitum est, quorum odor optimus est, et suavis fragrantia, « sicut odor thuris. » Thus quidem igni appositum, odorem ex se dat suavissimum: sic virtutes igni charitatis admistæ, bonum hic populis largiuntur exemplum, et gratum Domino dant honorem, et odorem suavissimum. Nequitur :

B 12. *Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.*

Laude pulchra sororem extoluit; oculos ejus et unitatem crinium collaudavit; uberum decorem, et unguentorum odorem, labia, linguamque, cum vestimentorum odore commendavit; jam locum designat ubi talia reponantur: reponuntur quidem in horto concluso; nec concluso quidem, sed et item concluso. Qui quidem hortus his conclusus, ipsa esse intelligitur, cui sic dicitur: « Hortus conclusus soror mea sponsa. » Hortus enim dicitur locus amœnus, quo flores redolent, quo diversorum generum vernant areolæ, quo balsamo pigmenta et thymiamata respondent, quo fructiferarum arborum quarumlibet umbracula suavem quiescere volenti sedem præstant et habitaculum. Hujusmodi hortus Ecclesia est, quæ jam a Deo suscepta est, vel in proximo jam suscipienda præparatur, quæ Deo virtutem operum honorum, sanctitatis etiam speciem (quæ balsamo vel aliis speciebus designatur) et umbram qua se Dominus exhibeat, in qua requiescat et oblectetur, seipsam præsentare non tardat. Hæc quidem hortus conclusus est. Qua clausura? Claustro quidem fidei; nam illam vera fides undique claudit et munit, ita ut in nulla ejus parte ostium aut foramen hostis inveniat, quo ad illam, tentando, vel aliquatenus oppugnando, accedat: quæ item « hortus conclusus » dicitur; sed qua conclusione? ostendit dicens, « Fons signatus; » ac si dicat: Fide clausa es, nec solum fide, sed etiam baptismate; baptisma namque suscepit Ecclesia, qui est fons signatus, in nomine Patris, Filii, et Spiritus sancti. Quod ubicunque digne servatum reperit inimicus, fugit, evanescit, et, ut a facie ignis cera, sic quidem liquescit. Sequitur :

13. *Emissiones tuæ paradisus malorum puniceorum, cum pomorum fructibus.*

« Emissiones » verba sunt bona, et opera, quibus Ecclesia gignit et nutrit martyres, et ad cælum transmittit; alios sancte viventes proximis in exemplum proponit, et sic malorum puniceorum fructus emittit. Malum puniceum sub rubeo cortice multitudinem granorum claudit, fructus ejus dulciter re-

(54) F. ita.

scit : sic qui pro Christo sanguinem fundunt, congregant sibi multitudinem virtutum : alii qui in pace viventes, bona operantur, proximos instruunt, et reficiunt ; et utrique odorem virtutum, tanquam paradysum suavitatis, emittunt : « Paradysus » enim Græce, Latine « Hortus, » vel « irrigatio » dicitur. In nobis vero paradysus est, cum animatur, et vivificatur anima virtutibus, et infusione sancti Spiritus, fructificans plantariis virtutum, in quo principaliter lignum vitæ constituit Deus, id est, pietatis radicem ; ea est enim vitæ nostræ substantia, si Deo debitum cultum deferamus ; justus ergo in paradiso maneat, ut contra æstus corporis, et ardorem carnis refrigeretur virtutum umbraculis, et earum tueatur adjunctis ; quod est, « cum pomorum fructibus. » Mala namque punica sunt, qui hinc suo sanguine laureati discedunt : illi vero fructus, qui solum poma dicuntur, sunt ii qui licet martyres non dicantur, Deum tamen honestate vitæ, et veræ fidei confessione, prosequuntur. Sequitur :

Cypri cum nardo. 14. Nardus et crocus, fistula et cinnamomum, cum universis lignis Libani, myrrha et aloë, cum omnibus primis unguentis.

Hoc ad illud retrahitur quod dictum est, « Emissiones tuæ paradysus malorum puniceorum : » nec solum mala punica emittuntur a te ; imo « cypri cum nardo, » et cætera quæ sequuntur, emissiones tuæ sunt. Cyprus arbor aromatica est, semine candido, et odoris boni, quod in oleo coquitur, et inde unguentum fit quod cyprus dicitur, quo etiam principes inunguntur, ut se aliis in alta virtutibus extollant ; et sin cum nardo (55) quæ humilis est, et herba redolens, et calens, charitatemque significans : hoc innuens, ut princeps quantumcunque aliis virtute emineat, semper eis charitate, quæ nardo designatur, adhæreat. « Nardus et crocus. » Crocus aurei coloris est, divinam designans sapientiam, quam necesse est ut princeps observet, illud præ oculis habens : « Quanto major es, humiliare te in omnibus (Sirac III, 20) ; » et illud : « Qui se humiliat exaltabitur, et qui se exultat humiliabitur (Luc. XIV, 31). » — « Fistula et cinnamomum. » Fistula quidem, quæ et cassia dicitur, arbor est aromatica, sed parva, robusti corticis, et purpurei, quæ ad curandas viscerum molestias valet, quæ pro sui brevitate, inter herbas odoriferas a quibusdam reputatur : quæ humiles spiritu significat, qui Dominicæ passionis memores, ad patiendum pro Domino sunt parati. Cinnamomum vero arbor brevis est, sed odorifera et dulcis, cinerei coloris, ad medicinæ valens usum, fistulæ duplo præstans ; illos significans, qui se infrinos reputant, quorum humilitas apud Deum laudem habet et dulcedinem. Et bene post fistulam purpuream cinnamomum cinerei coloris ponitur, quia per recordationem Dominicæ passionis, nobis oritur despectus nostræ virtutis.

(55) *F. simul nardo.*

« Cum universis lignis Libani. » Sicut enim fistula et cinnamomum, humiles sanctorum cogitationes ; sic et signa Libani, quæ alta et robusta sunt, sublimes demonstrant sanctorum actiones et orationes. « Myrrha et aloë cum universis lignis Libani. » Myrrha et aloë sunt continentia carnis, et castimonia, quæ putredinem luxuriæ mortificant. Myrrha vero corpus imputribile reddit : sic amaritudo et patientia animas muniunt contra carnales concupiscentias, atque defendunt. Species enim aromaticum, honor et profectus diversarum virtutum, quæ in sanctis sunt. Ex his speciebus, prima et præcipua sunt unguenta, quæ sanant corpora ; bene ergo virtutes animarum designant, quibus congregatis, confectis, bonus odor egreditur, et sanitas reparatur. Sequitur :

15. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano.*

Sororis a sorore laus ita repetitur, « Fons hortorum, puteus aquarum viventium. » Ipsa enim est, in qua est fons hortorum omnium, id est, Spiritus sanctus, qui Deus hortos irrigat, et in germina producit, et flores, et fructus, et semina, quibus placent, et pro quibus excoluntur, habere facit. Ex ipso namque Scriptura est, quæ aquam sapientiæ generans reficit, nec manare desistit ; quæ bene « hortorum » dicitur, quia illorum specialiter est, in quibus virtutes oriuntur, quæ superficie tenus est fons, puteus in profundo. Scriptura enim in quibusdam locis aperta est, et intellectu facile capitur : in aliis vero obscura, et nisi exposita, non intelligitur. Aquæ tamen quæ labuntur, viventes sunt, id est, homines, pro quibus datæ sunt, si intelligantur, ad vitam utique perducentes : unde dictum est, « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei : sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. » « Quæ fluunt cum impetu de Libano (Psal. XLV, 5) : » quæ de Libano cælesti, id est, candore spiritualium et cælestium virtutum effluunt ; « cum impetu, » id est impetuose, decurrunt. Magno enim impetu decurrunt in Moysem, qui primordia mundi descripsit, et Deo locutus est tempore quo nullus resisterat (56) homo ; magno in prophetas, qui Deum prædixerunt futurum hominem, cum ipse jam non esset homo ; magno in David, qui sic omnia percurrit mysteria, ut in his nil intactum relinquatur ; impetu magno in apostolos, qui mundum denuo innovantes, vitam nobis prædicant, et prædicant æternam. Sequitur :

16. *Surge aquilo, et veni auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.*

Sex distinctam commatibus Sponsæ suæ laudem Sponsus hucusque audivit, quam se nunc approbare confirmat, dicens, « Surge aquilo. » Imperat enim Deus omni virtuti cælesti, tam illi quæ in cælis creata, et ab ipso per elationem mentis reproba facta est, quam ipsis quæ cum eo steterunt,

(56) *F. astiterat.*

et ipsi firma charitatis radice conjunctæ sunt. Venturus itaque in hortum (suum Dominus, ut nil sibi triste occurrat, nilque quo offendatur inveniat, aquileni potenter præcipit ut surgat, ut ab eo loco longe se faciat, exterarum adeat nationes, in frigidet eas, et sibi reddat consimiles. Austro vero præcipit, ut ad hortum suum veniat, et molli flatu suo hunc hortum perflet, sic ut illius fluant aromata, et fiat et placeat Deo habitatio sancta. Ait ergo, « Surge aquilo, » quod est, Recede; nulla mihi tecum societas est, nulla participatio lucis ad tenebras. Veniat meus Spiritus ille, qui meorum colla emolliat, qui petram in aquam convertat; qui Samuelem innocentem juvenem totius populi judicem constituit; qui puerum cytharistam David regem, psalmos spiritu prophetiæ canentem faciat, qui Danielem juvenem judicem senum, innocentis liberatorem, Amos quoque rusticum ruborum moros distinguentem prophetis ipso spiritu prophetiæ coaptet; veniat ille, qui (ut ad moderna recurram tempora) Petrum piscatorem, et Paulum persecutorem, totius Ecclesiæ doctores constituat, Matthæum Telonarium evangelistam, et Mariam Magdalenam præconem gratiæ et resurrectionis, habere voluit; qui (ut hæc memorem a qua inchoata sunt hæc omnia) Mariam virginem puram, sanctam, et intactam, in *θεοτόκος*, hoc est Dei genitricem, consecravit. Hoc igitur hortum meum perficante, « Fluant ejus aromata, » id est, Quæ ab aquilone flante constricta erant aromata, id est virtutes Dei et dona, fluent, stillabunt, et cunctis fient manifesta, quæ hæcenus delituerunt. Sequitur :

Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructus pomorum suorum.

Audito verbo quo facta sunt universa, cui contradicere non est fas, statim discedit aquilo, sanctus adest Spiritus, quo veniente fluunt ejus aromata, et odorem emittunt suavissimum, quem Deo placiturum sperans hæc Sponsa, ait : « Veniat dilectus meus in hortum suum. » Non est in horto quod obsit, quod visu, quod odoratu, quod gustu displicere jam possit; veniat ergo in hortum suum, « ut comedat fructum pomorum suorum, » id est, ut poma, quæ sunt fructus sui, « comedat, » id est, sibi incorporet, et in corpus suum trajiciat. Hæc ergo totius deprecatio Ecclesiæ generalis est, ut Sponsus in hortum suum, id est, ipsam Ecclesiam spirituali quadam gratia veniat, ligna ejus et herbas ejus, et aromatizantes ejus areolas visitet, et decerpant, diversorum generum poma degustet, quæ tot quidem sunt, quot in Ecclesia Dei diversæ sunt observantiæ, constitutiones, consuetudinesque diversæ: hæc enim pomorum diversitas, diversarum per mundum Ecclesiarum denotat virtutes, a se quidem in aliquo dissidentes, in Sponsi tamen obsequium procul dubio concurrentes. Poma namque sunt fructus quicumque teneri corticis habentur, quibus optat Sponsa Sponsum suum pasci, id est, omni virtutum genere, quo stant et ministrant Ecclesiæ, de-

lectari. Hæc sicut est Ecclesiæ deprecatio generalis, sic esse potest unicuique animæ fideli oratio singularis, ut in ipsam, quæ ejus hortus esse dignoscitur, veniat, et earum quæ in ea sunt virtutum varietate se reficiat. Sequitur :

CAPUT V.

1. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa; messui myrrham meam cum aromatibus meis.*

Retentis desiderio respondet Sponsus, et ea quæ petebat, se jam fecisse testatur, dicens : « Veni in hortum meum. » Et quia soror sororem alloquitur, diu usa est hoc nomine, « Soror, » ut se conformet ei, eodem sibi respondet vocabulo, dicens, « Soror mea sponsa, » quasi meo mihi sanguine conjuncta et sociata. « Soror, » quia nobis unus est Pater, Deus, et una mater, Ecclesia, quæ nos suis reficit sacramentis. Ait itaque, « Soror mea sponsa, » ego in hortum meum jam dudum veni, et adventus mei signum istud adhibui, « Messui myrrham meam, id est, Quadam falce mortis præscidi in hac vita, et in cellaria æternæ beatitudinis perduxi, martyres amara passos pro me, vel etiam alios omnes, qui carnem cum vitiis et concupiscentiis crucifixerunt : « Cum aromatibus meis, » hoc est, cum omnibus illis qui fama bonorum operum sunt insignes, et ideo multa veneratione digni et celebres. Hanc quidem myrrham messuit, cum Abel primum martyrem de manu Cain suscepit : hanc quoque messuit, cum Noe, et Abraham, et omnes, quos matris suæ semen esse cognovit, a maledicto eripuit. Sequitur :

Comedi favum cum melle meo; bibi vinum meum cum lacte meo.

Favus in cera mel continet, qui cum sumitur, dulcedine magna sumentem replet : sic cum obscuri prædicator verbi dulcedinem quæ in ipso continetur exprimit, Deo quidem complacet, et in eo quantum Deus oblectatur, assumitur, et incorporatur. « Bibi vinum meum cum lacte meo. » Prædicator obscuri verbi complacet, expressa ejus dulcedine; sic et verbi prædicator quod obscurum non est, ejus hilaritate et admista dulcedine complacet, et in ejus corpus assumitur. Sequitur :

Comedite, amici, et bibite, et inebriamini charissimi.

Invitatus ad hortum deliciarum Sponsus, in co deliciis usus est, melle quo pastus est, et vino quod bibit : jam nunc, ne suas epulas solus habere videatur, ne solus his perfrui intelligatur, charitatis exercet opus, et amicos suos, virtutes scilicet cœlestes, ad easdem invitans, ait, « Comedite amici, » id est, iisdem quibus ego deliciis reficiamini vos quos ab antiquo sensu amicos; et « inebriamini charissimi, » vos quos ego charos habui, cum creavi; et charissimos, cum in charitatis meæ gratia confirmavi : « Inebriamini, » id est, omnis sollicitudinis immemores, vino iucunditatis hilares efficiamini. Sequitur :

2. *Ego dormio, et cor meum vigilat.*

Venit invitatus ad hortum suum Dominus; inelle pastus est, vinoque potus est; quæ quidem refectio somni incitamentum est. Unde et (57) eundem locum quietis esse, et non operationis laboriosæ demonstret, ait Sponsus, « Ego dormio. » Quæ quidem dormitio in Abraham completa est; cui post sacrificium dormienti sic ait Dominus, « Scito prænosco, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua; et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem cui servituri sunt, ego judicabo: et posthæc egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus (Gen. xv, 13-16). » Ecce seni dormienti quam vigilanti corde locutus est Dominus, cui futura in posterum post quadringentos annos, manifeste prædixit (Gen. xxviii, 12). Dormivit et Dominus in Jacob, cujus capiti lapide supposito, vidit scalam stantem super terram, cacumine cælum attingentem, et angelos Dei ascendentes, et descendentes per eam. Ecce quam huic vigili corde locutus est Dominus, ostendens sibi angelos ascendentes, qui bonos, qui virtute deservierant, illique per gratiam operam dederant, Domino, scalæ desuper innixo, præsentabant; et descendentes alios, qui involutos peccatis ab iis per gratiam eriperent, et erigerent, et præsentatos Domino, cum aliis unum corpus efficerent. Dormivit et Sponsus in Joseph, et corde, id est, anima qua cordis sedes est, plenissime vigilavit (Gen. xxxvii, 7): vidit enim se et fratres suos in agro colligare manipulos, suumque sursum stare manipulum, fratrumque manipulos suum circumstantes adorare manipulum. Itemque vidit solem, et lunam, et stellas undecim adorare se (*ibid.*, 11). Quorum intelligentiam patri fratribusque Sponsus aperuit; dixerunt enim fratres: « Nunquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? » (*Ibid.*, 8.) Modo simili dixit et pater, « Num ego, et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram? » (*Ibid.*, 10.) Dormit etiam in quibusdam Dominus, et in aliis corde vigilat, cum iis visionis conservat memoriam, aliis ejus præbet intelligentiam (Gen. xl). Viderunt enim ministri Pharaonis somnia, quæ dicentes Joseph, utrique sui somnii intelligentiam perceperunt. Unus enim in locum suum restitutus est (Gen. xli); alter suspensus periit. Dormivit et Pharaon, et vigil corde septem boves pingues pascentes in palude, aliasque septem fœdas confectasque mæie eas devorare, quarum mira erat species et corporum habitudo, conspexit. Spicas quoque tenues et uretine percussas, aliarum septem spicarum; devorasse pulchritudinem, se vidisse testatus est. Cui cum in corde vigilavit ad intelligentiam, qui sibi septem annorum futuram copiam; et septem annorum in-

(57) F. ut.

A diam declaravit. Dormivit quoque in Nabuchodonosor Sponsus, qui cum videret visionem, ei nec ad memoriam, nec ad intelligentiam revelata est; quæ nimirum Danieli ex corde vigili patefacta est, cum diceret: « Tu rex videbas, et ecce quasi status grandis. Hujus caput erat ex auro optimo, pectus autem et brachia de argento (Dan. ii, 31, 32). » Sic quidem ei somnium revelavit, et consequenter ei mysterium et intelligentiam ejus ostendit. Tale igitur est quod dicitur, « Ego dormio, » id est, quos volo dormire facio; dum vero sensus sopitur exterior, mens interior libere quæ corde vigili Deus providet hæc contemplatur. Quod si ad passionem referas, tale est quod dicitur, « Ego dormio, » id est, in cruce mortis laborem sustinens, deinceps a morte quiesco. « Cor » tamen « meum, » id est, Dei sapientia, cui eor meum sedes est, ipsa « vigilat, » id est, vigilanter omnia conservat, ordinat, atque disponit. Sequitur:

Vox dilecti mei pulsantis, aperi, soror mea, amica, columba mea, immaculata mea.

Dum dormit in horto Sponsus, post moram longam ne secreta ejus improbe videantur, hæc ipsa inquirere, sponso in eodem loco sub amicorum custodia relicto, in suum se receptat habitaculum hæc sponsa. Hunc tamen corde meditans, hunc quærens, seque præparans, ut venienti sibi digne possit occurrere, et venienti placita præparare. Sponsus vero post moram a somno excitatus, hanc abcessisse, sui que sollicitam esse cognoscens, hoc agit quod amantis est, hanc sequitur, clausum reperiens ostium, ad hoc pulsat, dicens: « Aperi mihi, soror mea; » ac si dicat, Venientem ad te me suscipe; habitaculum quærenti in te, non me respuas; sed oris ostium, cordis habitaculum in te mihi studeas aperire, qui te solam quærens desidero invenire, quæ « soror mea, amica mea, immaculata mea, columba mea es. » In quibus declarandis nominibus immorari opus non est, cum ex jam dictis facile queant intelligi. Opus tamen est, ut attendamus quantum velit audiri, qui eam tot affectuosius nominibus ad se voluit evocari. Sequitur:

Quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium.

Causam cur sibi Sponsus aperiri postulat, his verbis ostendit, dicens: « Quia caput meum plenum est rore. » Sic enim se non sub tecto, sed in horto recubuisse, et obdormiisse demonstrat; hortus enim, ut dictum est, tectum non habet; nullum sub tecto suscipit, sed in hoc quiescenti sanctarum præbent arborum umbracula sancta remedium. Unde ait, hic ego de nocte obdormiens, caput plenum rore reporto, et cincinnos guttis noctium:

Ros etenim de nocte venit, de nocte subintrat

Herbas, et quanto distenditur illa tenore

Hanc sequitur, summoque sedens in vertice guttam

Efficit, et pluvie quamdam sic efficit umbram (58).

(58) Forte:

Conficit et pluvie quemdam sic efficit imbrem.

Hic ros est, quo revirescunt herbarum, quo plantaria germinant, quo terræ fecunditas aperitur, et jucunditas cunctis in commune copiose diffunditur. Volens igitur Sponsus, Sponsam suam hoc rore perfundi, volens, ipsam his guttis, quæ de nocte, id est, citra conscientiam hominum formantur, adimpleri, sibi postulat aperiri, dicens: «Aperi mihi;» causamque subjiciens, ait: «Quia caput meum plenum est rore. Caput enim Christi Deus est, cui omnis plenitudo sapientiæ et scientiæ læsse dignoscitur, quem, qui Christum suscipiunt, in se quidem habere, et ejus dona, cognoscuntur; et «guttis noctium,» id est, virtutibus cælestibus, quæ illis de nocte, id est, homine nondum existente, aut earum conscientiam habente, collatæ sunt. Sequitur:

3. *Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?*

Audiens Sponsa vocem pulsantis Sponsi, et ad se ingredi cupientis, rore quem inferre cupit Sponsus, guttisque noctium nondum intellectis, expavescit, et non respondens Sponso, sibi loquitur, sibi que verba facit, dicens, «Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?» Putans enim, se ad conversationem pristinam et antiquam revocari, et ob necessitatem proximi mundanis hisce negotiis implicari timens, et conquerens, nec tamen Sponso respondens, sibi ait, «Exspoliavi me tunica mea,» id est, conversatione antiqua privata sum, et ad Christum in baptisate conversa sum, huic bonorum prædicatione connexa sum: illam quoniam modo jam induam? in quoniam modo complectar quod nesciam? unde ait, «Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?» Ejus quidem pedes, affectiones suæ sunt, quas lavit credendo, exhortationibus sanctorum acquiescendo, Paulum audiendo, qui ait, «Non in commensationibus et in ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis, non in contentione et æmulatione. Sed induimini Dominum Jesum Christum (Rom. xiii, 13, 14).» Has quomammodo inquinabo? qualiter ab eis recedendo, me ad mores sæculi quos abjeceram, inclinabo? Ad actionem quidem sæculi redire metuendum est, quæ sine peccato diu administrari non potest. Sequitur:

4. *Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus.*

Excusatione apud se reverenter præmissa, nec tamen Sponso responsione facta, quid sibi dilectus fecerit, consequenter ostendit, dicens: «Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus.» Unde beatus Gregorius sic ait, «Larga est misericordia Dei, quæ omnibus post peccata conversis æque janua vite aperit, ut mysteria patriæ cælestis cognoscant, noscendo sitiunt, sitiendo currant, currando perveniant.» Hæc secreta visitationis supernæ sciu-

A serat ille, qui ait, «Sitiuit anima mea ad Deum vivum (Psal. xli, 3):» et beatus Paulus dicens, «Cupio dissolvi, et esse cum Christo (Phil. i, 23).» Beatus etiam Ambrosius hinc ait, foramen nostrum, id est, quo videmus opera Christi, oculus, scilicet, mentis, per quem Christus intrat, quo ipsam Deum esse vere cognoscimus, quo ipsi cum Propheta jucundissime decantamus, «Mirabilia testimonia tua, Domine, ideo scrutata est ea anima mea (Psal. cxviii, 119).» Itemque illud, «Testimonia tua credibilia facta sunt nimis (Psal. xcii, 5).» Quæ quidem testimonia, ejus mira sunt opera, quæ, cunctis admirantibus, gessit in carne. Hinc paralyticos restituens, leprosos mundans, mortuos suscitans, omnesque denique curans ægrotudines,

B verbo solo, quo cuncta creata sunt et manent in æternum. Quæ videns mundus, et admirans testimonia, vera esse perhibuit; quæ si falsa forent, nullum perciperent ex falsitate virtutis effectum. Unde ait, «Venter meus,» id est, Ego totus venter effectus, intremui et expavi. Venter namque osse caret, firmitate nulla participat, quod intro mittitur hoc recipit, et decoctum reddit: sic et nostra humanitas, divinis non obsistens operibus, tota contremuit, Deum factum hominem expavescit; quæ tamen desuper data sunt, hæc ore cognoscit, corde diligit, et donis Spiritus sancti attacta, contremiscendo, ait, «Venter meus intremuit ad tactum ejus. Attacta vero, quid egerit demonstrat, dicens:

C 5. *Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus mee stillaverunt myrrham.*

«Surrexi,» id est, a me peccatorum onus quo aggravabar excussi. Unde dictum est, «Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus (Ephes. v, 14).» Surgens, quoque alios, ut surgerent, commonui: his in me boni operis exemplar ostendi, et ostium, quo ad dilectum ingrederentur, aperiens, manibus eis meis myrrham primam stillavi, et digitis meis myrrham probatissimam. Myrrha vero, qua mortuorum corpora inunguntur, et a putredine et corruptela defenduntur, mortificationem carnis designat, qua bene spiritus inungitur, dum per continentiam salutarem, quæ fit D per jejunia, per abstinentiam, per vigiliis, et cætera hujusmodi, caro a luxuriæ illecebris revocatur, et beato continentiae sine decoratur: hanc se suis manibus stillasse, id est, in cunctis suis operibus demonstrasse perhibet, dicens, «Manus mee stillaverunt myrrham.» Ideoque «primam» adjicit, quia quæ prima ab arbore defluit, hæc efficacius a corruptela corpora custodit. Hanc vero se stillasse demonstrat, ut in parcimoniae studiis se plurimum invigilasse ostendat. Sequitur:

Et digiti mei pleni myrrha probatissima.

Quo in loco virtutem «discrptionis» (60) aperit: per digitos enim, discretio demonstratur:

quia (61) post digiti tactu tangitur, id certa quadam ratione mentis intelligitur. Unde ne ad hanc castitatis custodiam modus excedatur, adjectum est, « Digiti mei pleni myrrha probatissima. » Probata quidem myrrha est cum uxore, probatior cum vidua continente, probatissima cum virgine sancta permanente. Sequitur :

6. *Pessulum ostii mei aperui dilecto meo.*

Ne solum in castitatis continentia accessus ad dilectum demonstraretur, hoc adicitur : « Ostii mei aperui pessulum, » id est, taciturnitatem oris, qua hucusque detinebar, amovi, et os meum aperui, et lucrusque spirituum, et quia mandata tua desiderabam, ea quæ mihi servanda mandasti, quæque a tuis omnibus mandari et custodiri voluisti, hæc aperui, hæc ut servarentur commonui, ut sic ad Sponsum accederent, et complacerent dilecto meo. Sequitur :

At ille declinaverat, atque transierat.

Dictum est, hanc surrexisse ut aperiret, ac apertæ manus, id est, opera, ut prædicaret; hanc continentiam cunctis monuisse, ut sic Sponso accederent, sicque pessulum ostii amovisset, ut Christo cuncti cohærerent, et ipsum sic possiderent. « At ille declinaverat, » ne apprehensus teneretur; « atque transierat, » id est, quod de eo dici potest aut promitti, longe superans, in amœnitatem illam se receperat, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparat ipse diligentibus se. Quod quidem sic agitur, ut nec torpens anima eum desistat querere, nec laborans eum plene se æstimet comprehendisse. Sequitur :

Anima mea liquefacta est ut locutus est.

Transierat hic dilectus; sed ecce, de more suo, jam redit. Pulsaverat, aperiri sibi postulabat, cumque ad aperiendum sibi Sponsa consurgeret, ipse pertransiit, nec inveniri se etiam a querente permisit. Interioris hominis hic actus est; hic enim Deum quandoque querit, et non invenit. Invenitur etiam cum piger hunc querere jam desistit. Ecce enim Sponsa hæc jam surrexit, pessulum ut aperiret jam tenuit, non invento qui pulsabat, secum stupens astrit; sed stupentem et mirantem Deus hanc considerans, ne eam sua diu affligat absentia, redit ut hanc consoletur, ut suo hæc alloquio exhiberetur. Signa igitur sui adventus hæc sunt. Ut ad ignem cera, ad solem candida nix liquecit, sic ad adventum Sponsi sui hæc Sponsa liquefacta est, et a sua, quam jam in se pigritia et duritia collegerat, immutata. Sic enim ait, « Anima mea liquefacta est, » id est, de dura et impenitenti, penitens; de impatienti, compatiens; de immiseri cordi, misericors; de omni vitiorum statu, quæ in me experiri jam cœperam, in contrarium virtutis statum pertransiens, liquefio, et Deo jam juncta congaudeo. Sic quidem, cum peccata plangit propria, cum

(61) F. quod.

A aliena deplorat incommoda, vel commissa, cum statum plangit hujus miseriæ, cui ex necessitate subicitur, sic cum dilationem plangit futuræ gloriæ, ad quam non ex voto suscipitur, liquitur quidem, dicens, « Anima mea liquefacta est. » Hæc quidem sunt quatuor flumina Paradisi, quibus se lavant fideles animæ, quibus se purgant, quibus peccata abluunt, virtutes enutrient, et in conspectu divinæ majestatis, sine macula et ruga digne et munde assistunt. Suam vero dicit animam, omnes qui ab Adam usque in finem, nasciturum, vel natum ex Virgine Christum, Dei Filium, mundumque morte sua redempturum, crediderint; quas omnes, ob unitatem fidei, velut unam nominans, ait, « Anima mea liquefacta est. » Subdit vero, « Ut locutus est. »

Quod ut diligentius attendatur, illud beati Pauli considerandum est; ait enim, « Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in prophetis. Novissime diebus istis locutus est nobis in Filio (Hebr. 1, 1, 2). » Illic quidem in prophetis « multifariam » locutus est, id est, per multa verba magna enim multiplicitas sententiarum, quas per eos Dominus locutus est, non poterat paucis explicari: contracta namque brevitas obscuritatem gignit, quæ nimirum obscuritas intelligentiam non admittit. « Multisque modis, » per ipsos locutus est; nunc quidem historice, nunc allegorice, nunc tropologice, nunc anagogice verba commiscens.

C Novissime vero locutus est nobis in Filio (Matth. 17, 17), quem de sinu Patris emissum, per matris viscera prolatum, mundus audivit docentem et dicentem: « Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum (Matth. v, 3). » Item illud, « Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. » Beati mites, beati qui lugent, beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, beati misericordes, beati mundo corde, beati pacifici, beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, ipsorum enim est regnum cœlorum. Viderunt et opera mira dictu, venientem ad se leprosum, cui dixit Jesus: « Mundare (Matth. viii, 3), » et confestim mundata est lepra ejus (ibid., 13): dicentem etiam centurioni: « Vade, et sicut credidisti, fiat tibi (ibid., 14): » et sanatus est puer ejus in illa hora; tangentem socrum Simonis febricitantem, quæ statim sanata est. Viderunt etiam omnes malignos spiritus ejicientem verbo, et universos cæcos, mutos, surdos, et claudos, et omnes male habentes, curantem; sic vero loquentem, signisque sequentibus verba firmantem, et, ut mortis et vitæ Dominus crederetur, mortuos suscitantem, seque ipsum mortu datum, ac in sepulcro repositum, suscitantem, et hanc resurrectionem suis in se (62) in æterna vita repromittentem, quid nisi mirari, stupefcere, et credere, et adorare potuerunt? Ab ipso vero audientes, quod in die ultimo cuncta ad judicium

(62) F. add. credentibus.

adducturus est, et bonis dicturus, « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi (*Matth.* xiv, 34). » Esurivi enim, et sitivi, nudus, et hospes fui, infirmus, et in carcere, et in his omnibus juvistis me. Quid nisi liquefieri potuerunt, sic ut sua venderent, et omnia pauperibus erogarent, seque ipsos illis darent, atque subicerent, ut sic Evangelium adimplerent. Recte ergo hæc omnis anima liquefacta est, ut Dilectus locutus est. Nihil enim est quod Pater plus Filio diligat, cui sua voce in Baptismo testimonium perhibet, dicens, « Hic est Filius meus dilectus (*Matth.* iii, 17), » quem præ omnibus qui in mundo sunt, diligo, eo quod ipsum in omni cogitatu, verbo, et opere, per omnia justum invenio. Sequitur :

Quæsi, et non inveni illum.

Anima hæc, vel Sponsa Dei testificata est, quod ipsa ad vocem Dilecti liquefacta est; unde possit intelligi, se ipsum comprehendisse, et ex amica hæc locutione suis finem laboribus invenisse. Quod ne quis corde concipiat, adnectit, dicens, « Quæsi, et non inveni illum. » Omnes enim electæ animæ hunc quærunt; ejus præsentiae (62^a) suis suscitæ corporibus assistere cupiunt; quod quia nondum est, sed certissimæ futurum reponitur, ait, « Quæsi, » id est, omnium eorum resurrectionem petii, et omnium laborum quibus Deum quærimus, et ad ipsum anhelamus, imponi finem desideravi. Hunc quidem optavi, nec tamen inveni, quia usque ad diem prænitium a Patre ejus erit expectatio, et omnium certa remuneratio. Scriptum tamen est, « Omnis qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur (*Matth.* vii, 8). » Quod quidem tale est, Omne tempus quo vivimus, quo currimus, Deo præsens est; est enim æternitas, præsentarius status omnium eorum quæ fuerunt, quæ sunt, vel quæ futura sunt, cum itaque Dominus in medio circuli residens, uno tueatur intuitu, quæ fuerunt, quæ sunt, et quæ futura sunt, sibi cuncta hæc præsentia judicantur, a quo uno intuitu, perspicue contuantur. Ait itaque, « Omnis qui petit, accipit, » id est, omnis qui in veritate postulat æternam sibi vitam dari, et qui quærit sibi incorruptionem Sanctorum dari, et qui pulsat in

Vocavi, et non respondit mihi.

Clamat utique ad Deum omnis anima electa, dicens, « Deus, in adiutorium meum intende (*Psal.* lxxix, 2), » ut si quando tentat qui malignus est, ei vestra obstat gratia, ne ad effectum peccati perducat, quod ipso instigante conceptum est. Addit

(62^a) F. adu. una cum.

A etiam, « Domine, ad adjuvandum me festina (*ibid.*), » ac si dicat, Tu, Deus, qui nos, dum tentamur, adjuvando protegis, festina ut nos ad illum perducas statum, quo nos nec ejus suggestio movere possit, nec ad malum ulla ejus tentatio inclinare: quod quidem tunc fiet, cum omnis electorum multitudo angelis Dei associabitur, et nec nubent, nec nuptii tradent, sed ut angeli Dei sic erunt. Sequitur :

7. Invenimus me custodes qui circummeant civitatem; percusserunt me, et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum. 8. *Adjuro vos, filie Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.*

Dixit, quia non inventus est quem quæsit, nec respondit ei qui vocatus est. Unde jure dici poterat B et æstimari, quod eam Sponsus suo reliquerat consilio, et transeuntibus occupandam jure permisit; quod removet dicens, « Invenerunt me custodes civitatis. » Civitas Dei Ecclesia sancta est; qui in ea regnat, qui omnia ejus jura disponit, huic ipse custodes adhibet, qui eam et peccare, et per latam viam quæ multos ducit ad mortem, ingredi prohibeant, et arctam viam virtutum, quam pauci norunt, eam arripere, et per portam strictam intrare, quousque ad æternam vitam perveniat, diligenter edoceant. Hi custodes Ecclesiæ sunt, quos suo Spiritu Dominus edocet, quos spiritu sapientiæ et intellectus, spiritu consilii et fortitudinis, scientiæ et pietatis, et spiritu timoris amplius replet; et huic per Ecclesiam jubet diffundere, ut Deum cujus h C Spiritus est, secure queant apprehendere. Hi vero, quibus hæc animarum est commissæ custodia, attendentes hanc animam, vel hanc animarum multitudinem quærentem Deum, et in hoc ipso laborantem, ut inveniat, hanc misericorditer, hanc devotè suscipiant. His vitæ verba prædicant, in his si qua supersunt peccata, mortificant, et in eo quem susceperunt, jam divinitatis amore amplius et acrius inflammant. Hoc itaque est quod dicitur, « Invenerunt me custodes civitatis: percusserunt me, et vulneraverunt me. » Illa enim verba bene percipiunt, quæ peccata occidunt; et illa bene vulnerant, quæ amorem Dei jam conceptum, amplius inardescere faciunt, et magnificant. « Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum. » Custodes Ecclesiarum Prælatos earum jam diximus. Qui sint vero custodes murorum ejus, jam dicendum est. Dictum enim est, muro tuo inexpugnabili circumcinge nos, Domine, et armis potentiæ tuæ protege nos semper. Hæc enim civitas muro cingitur, qui ne suffodiatur alicubi, custodia opus est, ne si hosti ingressus alicubi pateat, qui intus est secure jam minus dormiat. Hic itaque murus Ecclesiæ, fides est, quæ si alicubi interrupta paterit, quies inhabitanti cuique civi jam minus erit. Sed hanc civem cœlestes operant, ne illam perforet Sathan, ne in aliqua

parte fidei Ecclesiam scandalizari aut perturbari A
 permittant. Hi itaque sunt custodes Ecclesiae, angeli, scilicet, Dei, ipsam quidem circumeuntes et circumvallantes, et dantes operam, ne fides in aliqua sui parte rumpatur, et spes in aliquo minuat, et Dei charitas, quae virtus suprema est, infrigidata corrumpatur. Hi vero custodes pallium Ecclesiae tollunt, fidem in ea firmantes, spem roborantes, charitatem in ea radicantes, ut nihil jam sit, terrena haec quaeque despiciere, dum soli Christo possit adhaerere. Et hoc quidem est quod dicit, « Tulerunt pallium meum custodes murorum. » Pallium quidem exterius operimentum est, id est, tota haec terrena substantia, quae propter Ecclesiam creata est : hac Ecclesia se protegit, se munit. Hanc vero totam deserit atque contemnit, cum jam B
 Deo dari et appropinquari se conspiciat. Orat ergo dicens, « Adjuro vos, filiae Jerusalem, » id est, Virtutes coelestes, quae hujus miseriae participes in nullo estis, quae soli Jerusalem caelesti totum debetis quod estis, quod sapitis, quod nos protegitis; « Si inveneritis Dilectum meum » (quod quidem certum est quod invenietis), « ut nuntietis ei, quia amore langueo, » id est, a terrenis omnibus ejus amore conquiesco. Sequitur :

9. *Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurasti nos?* 10. *Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.*

Adjuratae filiae Jerusalem ut amorem languentis C
 hujus Dilecto nuncient, ne errent, ne amorem forte datum alteri, praesentent alteri, sciscitantur quo signo suum cognoscant Dilectum, ne ab eis in incertum deferatur amoris nuncium. Dicunt itaque, « O pulcherrima mulierum! » Quam quidem dicunt pulcherrimam, quia nihil est spiritualis pulchritudinis, quo anima in hac vita Deo placere possit, quod non habeat Ecclesia in se, quod non repraesentet ex se. Illam non curat pulchritudinem de qua ait Salomon, « Fallax gratia, et vana est pulchritudo (Prov. xxxi, 30) : » illam vero quae sequitur, « Mulier timens Dominum, ipsa laudabitur (ibid.) : » hanc suscipit, hanc Domino offerre non ambigit. Innumeræ quidem virtutes sunt quae ex timore, multæ quae ex amore proveniunt; quas quidem D
 omnes si numeres, has in Ecclesia nobile quidem munus, quod Deo praesentari dignum sit, invenies. Hanc ergo digne sic nominat, « O pulcherrima mulierum! Qualis est Dilectus tuus? » Quo signo nobis elucidas, ut agnoscamus illum quem diligis, et agnoscamus Patrem ejus a quo missus est, quem et tu diligis. Quod quia valde divinum est, et utriusque naturae in Christo capacissimum, geminat interrogationem suam, dicens item, « Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurasti nos? Dilectus meus candidus et rubicundus. » Haec Dilecti descriptio est, quam sub (63) duodenario comprehendit numero,

« Dilectus meus candidus et rubicundus; » in quo geminam in Christo Jesu Domino nostro comprehendit naturam : unam, quae divina est; alteram, quae est humana. Divinam quidem comprehendit, dicens, « Candidus est : » humanam vero, addens, « Et rubicundus. » Divina quidem natura candidus est, nil sibi admistum retinens; non nigrum quid, aut rufum, aut aliquid medio colore coloratum : sed ipse candidus, immo candor ipse, in omnes creaturas suas dispersens se : et cum in omnibus luceat, nihil sibi minuit, sed totus integer ipse manet in se. Sic itaque candidus est, quia vere Deus est, vere lux est, vere simplex bonum est, quod per sua cuncta diffusum est, et in se manens unum bonum simplex est. Hic vero naturam diu miseratus humanam, post annorum plura millia descendit in Virginem, et ex ipsa sumens carnem, sibi que creans animam, homo factus venit in mundum, de mundo sibi quosdam eligens, quibus ipse dixit, « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos (Joan. xv, 16), prius per se, post per illos, postmodum mundum edocens, virtutes faciens, quibus cum mundus contraire non posset, ejus in mortem machinatus est crucem, corpus ejus in sepulchro deposuit, a quo, cum voluit, resurrexit, et ad consolandos discipulos in terris postmodum quadraginta dies exstitit, et cunctis qui aderant videntibus, caelum postmodum potenter ascendit. Hic in cruce positus, quia suo sanguine, ejus rubor color est, mundum redemit, merito rubicundus dictus est; ita ut in ejus memoriam et laudem Sponsa dicat, « Dilectus meus candidus, et rubicundus, » addat etiam, « Electus ex millibus. » Ad hoc enim solus ille ex omnium hominum millibus eligi debuit et potuit, qui culpas hominum tergeret, qui culpas hominum non haberet, sed esset ut agnus innocens, qui mundi peccata tolleret, et innocentia sua noxas omnium in se credentium evacuet; de quo David, « Speciosus forma praee filiis hominum; diffusa est gratia in labiis tuis (Psal. xlv, 3); » de quo Isaias, « Quis est iste qui venit de Edem, tinctis vestibus de Bozra? » (Isa. lxxiii, 1.) Sequitur :

11. *Caput ejus aurum optimum. Comae ejus sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus.*

Incipit a capite ejus commendatio, quod auro comparatur. Nam sicut aurum optimum cunctis concupiscibilibus pretiosius est; ita et Deus omnibus quae concupisci et desiderari possunt, pretiosior occurrit. « Comae ejus sicut elatae palmarum. » Elatae palmarum partes in palma superiores dicuntur; haec vero victoriae signum praeferebant; has enim ferentes victores, quasi in bello se partem supremam, id est, victoriam obtinuisse declarabant. Comae ergo ejus capiti adhaerentes, et ornatum capituli praebentes, fideles sunt, Deo in omnibus obediens, mandata ejus servantes, et quod dicto

prædicant, facta id adimplentes, sicque in pugna A
vitæ hujus, victoriam se palmæ obtinuisse gratulantes. Sequitur, « Nigræ quasi corvus, » quia ii etiam virtute proficiant, nigros se ut corvos fore protestantur. Sequitur :

12. *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluentia plenissima.*

Id est, viri spirituales, qui ad videnda ejus mysteria perspicaces et acuti sunt, sunt « sicut columbæ quæ lacte sunt lotæ. » Lac quidem quo has lavari oportet, rationalis sensus est sine dolo; unde dictum est, « Sicut modo geniti infantes, rationale sine dolo lac concupiscite. » (I Petr. II, 2.) « Et resident juxta fluentia plenissima, » id est, juxta antiquorum Patrum scripta plenissima, quibus nihil nisi veritas edocetur, et simplicitas per omnia commendatur. Sequitur :

13. *Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ a pigmentariis.*

Genarum quidem multiplex usus est; hæc quidem cibum suscipiunt, molunt, et in corpus trajiciunt. Hæc quoque verecundiæ locus est, ad quem sanguis egreditur, dum se minus juste dixisse aliquid vel fecisse quis verecundatur. His verba formantur quæ Christum edocent, et illi credere, illum corde sequi et opere nos oportere præmonstrant. « Areolæ » verò quæ « a pigmentariis, » iis, scilicet, qui pigmentorum vires dignoscunt, « consitæ sunt, » Scripturæ C sunt Prophetarum et doctorum, quas cum suscipimus, cum in corda nostra trajicimus, cum hæc avidis auditoribus enunciamus, quid nisi corporis Christi genæ efflicimur, id per omnia caventes, ne quid dicamus aut faciamus quod erubescat verecundia, et hæc fide et opere impleamus, quo auditorum ad Christum cura crescat, et intelligentia. Sequitur :

Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

Quod est, Hi labia ejus recte dicendi sunt, qui sunt ut lilia stillantia primam myrrham. Labia quidem cælestia Deo recte suavitatem odoris stillantia, ea sunt Angelorum agmina, quæ cum primis agminibus a Virtute superna, quæ Deus est, creata sunt, D et illis peccantibus, et pari cum Deo potestate regnare volentibus, id (64) expreverunt, et se Deo, a quo creati sunt, in omni humilitate et obedientia devotentes, superbiam et inobedientiam, quæ prima exstiterunt peccata, mentis suæ pedibus calcaverunt. Hæc quidem myrrha prima exstitit, quia prima mortificatio peccati illa fuit; et omnes, qui eo modo peccata mortificare suadent, recte Dei dicuntur labia, et quod ei cordi est, suadentia. Sequitur :

14. *Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.*

Per ejus manus recte opera debere intelligi, manifestum est. Cum enim auro nil pretiosius, nil charius esse intelligatur, recte manus ejus aureæ, id est, omni pretiosiores opere intelliguntur. Quæ enim iis opera comparentur? Surdos fecit audire, mutos loqui, cæcis visionem reddidit, paralyticos curavit, leprosos mundavit, mortuos suscitavit, mari et ventis imperavit, dæmones effugavit, se quoque jam mortuum suscitavit, suis se post mortem demonstravit, et sic in cælum victor manifestus ascendit. Nulla his chariora, nulla pretiosiora sunt; quæ quidem et tornatiles recte dicuntur. In operationibus nulla tornatura facilior: sedet enim qui torno efficit, et incompositam quamcunque materiam sic torno componit, sic explicat, ut quod nunc rude erat et incompositum, hoc aptissimæ reddat formæ jam levigatum: huic leprosus offerebatur, et verbo uno curabatur; offerebatur mortuus, et uno verbo curatus abibat vivus. Recte ergo manus ejus « tornatiles, » id est, leviter curantes, intelliguntur, quæ solo sic verbo cuncta operantur, ut nunc esse melius quam fuerant advertantur. Unde et additur, « plenæ hyacinthis. » Hyacinthus enim lapis est, cujus color cæli est quando serenum est. Ut hæc igitur omnia de cælo esse intelligas, et in terris cæli virtutem non ambigas, adjunctum est, « plenæ hyacinthis, » id est, plenæ cælestibus operibus bonis. Huic concordat quod sequitur :

Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

Venter ea pars nostri corporis est, quæ levius suscipit læsionem; unde et hic cam Domini naturam significat, humanam, scilicet, qua lædi, qua infirmari, qua cruci quoque affigi potuit, ut de eo dictum est, « Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isa. LIII, 4). » Qui tamen venter hic dicitur « eburneus, » ut ejus firmitas quæ ex passione suscepta est, demonstraretur; est enim ebur solidissimum, candidissimum, et veniente tempore, de candido fit rubicundum. Quæ quidem omnia Christo competunt: ejus enim candor castitatis incomparabilis exstitit, cui nullus in filiis hominum æquari potuit, testante Psalmista, qui ait, « Speciosus forma præ filiis hominum (Psal. XLIV, 3). » Est et in ea firmitas, quæ corrumpi non potuit; unde ejus anima descendente ad inferos, ipsa impediri non potuit, quia nullum in ea, quo teneretur, peccatum fuit: caro quoque in sepulchro post mortem nil pertulit, quia utrimque peccatum abfuit, quo et corruptela, et animæ calumnia possit adjici. Unde Psalmista, « Non derelinques animam meam in inferno; nec dabis sanctum tuum videre corruptionem (Psal. xv, 10). » Quod vero longo hæc tempore rubicunda efficitur, (65) martyrium notat passionis, qui ipsum imitantes, longo post tempore ad supplicium sua corpora tradiderunt, et jam in æternum cum ipso vivere meruerunt. Quæ quidem Sapphiris distincta est, id est, horum

(64) F. svr

(65) f. martyrum notat passiones.

coelestibus martyriis (66) adornatum. Sequitur :

15. *Cruca illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas.*

Hoc praedicatoribus recte aptatur, qui per mundum currunt, qui Christi nomen evehant, recte existentes et solidi, et in omni sua praedicatione basibus aureis, id est, locutionibus prophetiis confirmati. Ab auro sicut incipit, sic in auro consummatur, ut prudens lector habeas quod vere de Christo intelligas. Sequitur :

Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

Libanus sylvae magna est, prope Jordanem incipiens, seseque in altum, in longum quoque usque ad Oceanum Orientalem extendens : praecipuae ejus arbores, cupressus, et cedrus sunt; quorum folia albicantia silvae nomen praestant, ut Libanus dicatur; est enim Libanus, « Candidatio. » In hac habitationes speciosae sunt et delectabiles; ita ut si quis in eas perveniat, nulla sibi redeundi cura sit, aut cum hominibus habitatione delectetur. Haec Deo species attribuitur, qui candor est animarum, et omnium oblectatio virtutum, ad quem qui pervenerit, nulla sibi ad humana redeundi voluntas est, nulla in anima praeteritorum recordatio. Quare? quia ipse est « electus ut cedri. » Cedri quippe, Libani arbores sunt, in longum sursum erectae, mirabiliter et nobiliter comatae, imputribiles, odoriferae, corrosiones vermium non timentes. Ad hanc gloriam qui pervenit, satis illi est hac ipsa gloria honorari. Sequitur :

16. *Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis : talis est Dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiae Jerusalem.*

Quid hoc gutture, nisi Novi Testamenti emissio, designatur? Praecessit enim Vetus, quo dictum est : « Reddet homo animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente (Exod. xxi, 24), » et caetera quae sequuntur. Novo vero quid dictum est? « Si quis percusserit te in maxilla una, praebere ei maxillam alteram : et ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. Et quicumque angariaverit te mille passus, vade cum eo et alia duo. Qui petit a te, da ei (Matth. v, 39, 40, 41). » Quid hoc dulcius? quid suavius esse potest? Totum vero Testamentum Novum si consideres, nil nisi quod dulce est et desiderabile prorsus invenies. His dictis, sequitur, « Talis est Dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiae Jerusalem. » Sequitur :

17. *Quo abiit Dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit Dilectus tuus, et quaeremus eum tecum?*

Audito praenotio Dilecti hujus, quo eum Sponsa sua per singula membra commendat, filiae quoque Jerusalem hunc commendabilem reputant, et amoris sibi nuncium praesentari fore dignum aestimant.

(66) F. adornatur.

(67) F. fragrant.

Unde ne currant in incertum, hoc modo acciscitantur a Sponsa, « Quo abiit Dilectus tuus? » et quia « abire, » longe recedere, potest intelligi (quod quidem mirum videretur, qui haec pulcherrima mulierum est), ideo corrigendo ingeminant, « Quo declinavit Dilectus tuus, » id est, quo ad tempus abscessit? Hoc tuum forte negotium, ut aliquos forte convertat tibi que associet, teque ibi ubi nondum es dilatari faciat, atque cognosci. Quod cum noverimus, quaeremus eum tecum, sibi que tui amoris munus offerre curabimus. Sequitur :

CAPUT VI.

1. *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat.*

Hic hortus Dilecti, est multitudo beata fidelium, totum illi sinum suae mentis aperiens, illum tota virtute diligens et contemplan, hunc ampliori cordis affectione complectens, ita ut pro illo etiam mori lucrum sibi reputet, et ejus sustinere supplicia non contemnat. Hoc in numero numerabis Abel, qui prius Dominum sua morte suscepit, virgo pariter et martyr existens, sacerdotem et hostiam in se sacerdos pariter et hostia, confitens virgo pariter et martyr, hostia et sacerdos occubuit. Annumerabis et Henoch, quem Deus de mundo tulit; et quia secum ambulavit, in se vitam habere promeruit. Noe quoque, quem mundo perduto Deus in ligno salvavit. Abraham quoque, et generosam ejus progeniem. Ipsum quoque Moysen, qui Dominum manifeste confitens, ait, « Prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum similem tui; et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad illos omnia verba quae praeepero illi. Qui autem verba ejus, quae loquetur in nomine meo audire noluert, ego ultor existam (Deut. xviii, 18, 19). » Horum in medio beatam attendes supremam virginum, spem seculorum, Mariam, in areola aromatum, cum sanctoque ejus custode Joanne confidentem, habentem in dextra hujus aromaticae areolae consistentes sibi Petrum et Paulum, Andream et Jacobum, caeterosque omnes, qui suo sibi sanguine testimonium perhibentes, odorem mundo suavissimum ediderunt, et ad vitam morte sua mortuos reduxerunt. Haec quidem aromatum areola est, quam mente plus intelligis, quam verbo possis edoceri, quae suo quidem sanguine, et paenis quae nequeunt enarrari, Christum meruit confiteri. Hic (67) fragrant balsama, redolent pigmenta, et odorem suavissimum thymiamata quaeque respargunt. Huc quandoque divertit Dilectus, ut in his pascatur hortis, id est, gloriosa horum omnium testificatione reficiatur, et haec vere lilia, suo vere digna contubernio, colligat, id est, in summa pace et beatitudine constituat. Quam nimirum Ecclesiam Dominus aliquando seorsum visitare dicitur, ut martyrii (68) palmam in utriusque sexus hominibus multum pra-

(68) F. palma utriusque sexus hominibus indulta, praeter caeteris se aliquid promeruisse intelligantur.

cæteris a se aliquid promernisse intelligatur; cætera vero universalis Ecclesia, per mundum longe lateque dispersa, ac numero longe major, et merito minor advertatur. Sequitur:

2. *Ego Dilecto meo, et Dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.*

Hæc vox Sponsæ est, quæ dicit, se Dilecto suo, et Dilectum sibi commiscere soliloquia, quæ ut occulta sunt, sic dimittimus, nec aliis quoquo modo communicamus. Sequitur:

3. *Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.*

Hæc quidem ex parte jam dicta sunt: nam quod de Sponsæ hujus pulchritudine occurrit, id memoratum est. Restat ut de ejus suavitate, quod docebit Dominus id etiam dicamus. Non corporalis ista suavitas est, aliquos palpatione oblectans et alliciens, sed magis spiritus; unde et Domino dictum est, « Tu, Domine, suavis et mitis (Psal. LXXXV, 5). » Sic et ista suavis, quæ læsa non remurmurat, sibi illata patienter sustinet; unde patientiæ decorem obtinet, ut cœlestis illa Jerusalem, cui in terris pax nulla data est, et jam in cœlis assumpta, multa pacis plenitudine requiescit; quia « terribilis est ut castrorum acies ordinata. » Acies enim ordinata castrorum est, cum qui pugnaturi sunt, toto suo collecto robore, loco apto armati consistunt, et hinc habent a dextris et a sinistris conglobatas pugnatorum acies, quæ venientibus obstant, et illorum irruentes impetus, priusquam veniatur ad bella, armorum virtute confringant; quæ quidem hostibus terrorem incutit, ideoque hæc in summa pace quiescit. Sequitur:

4. *Averte oculos tuos a me; quia ipsi me avolare fecerunt.*

Sponsus ecce suam Sponsam pulchram esse memoravit, suavem et decoram, utpote quæ Sponso complacat: hanc etiam terribilem, ut nullum timeat adversantis hostis occursum, ut secunda consistat; hanc ipsum ideo multa parte contemplatam, in secreta Deitatis jamjam introire desiderantem, et gloriæ plenitudinem, quam suis promittit Dominus, habere jam sperantem, pulchre corripit, dicens, « Averte oculos tuos a me, » id est, sublimis gloriæ meæ pulchritudinem ne quæras apprehendere; « Quia ipsi me avolare fecerunt, » id est, ultra hominum sensum ascendere, et incomprehensibilem adhuc homini demonstrare, quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, ante communem hominum resurrectionem, et cum suis spiritibus coadunationem, velle cuiquam ostendere. Sequitur:

Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. 5. Denies tui sicut grex ovium quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. 6. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ, absque oculis tuis.

Hæc eadem superius dicta sunt, et exposita; quæ

A Item dici superfluum est et onerosum. Sequitur:

Sezaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus.

Hoc etiam, quia, docente Domino, superius explicavimus, item explicare supersedemus, et ad ea quæ sequuntur, intendimus. Sequitur:

8. *Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ.*

Quæ quidem reciproca laus est. Laudantem enim se Sponsam, Sponsus digna laude commendat, dicens, « Una est columba mea. » Quæ quomodo dicitur columba, quam ratione perfecta intelligatur, ex iis, quæ superius dicta sunt, attendes. Una vero hic dicitur, quia quemadmodum ex multis granis acervus unus, ex multis racemis botrus unus, ex multitudine pecorum grex apte unus dicitur; sic et hæc una Ecclesia, una Dei Sponsa, ex animarum omnium multitudine intelligitur, quæ ad Deum in unitate fidei vocatæ sunt, vel vocabuntur, in unitate spei roborantur, in charitate non facta Deo jam firmatæ sunt, vel firmabuntur. Quæ cum una sit, « una » tamen « matris suæ, » id est, una ad similitudinem matris suæ, cœlestis, scilicet, Jerusalem, quam hujus esse matrem Sponsus asserit, quæ sicut ex multitudine spirituum cœlestium constat, et una Deo charitate conjuncta una est; sic istam ex infinita animarum multitudine collectam unam esse, et in hoc matri suæ similem et conformem esse intelligit, quo se a Deo nequaquam separat, sed ei quem diligit, firma se charitate adstringit. Unde sequitur, « Electa genitrici suæ, » id est, electa ad modum genitricis suæ. Hæc vero genitrix, eadem quæ et ejus mater est: diversitate tamen eorum, diversæ denotat; matrem hanc nominans, quia ex diversitate spirituum constat, et una est, et hæc ex animarum diversitate collecta, similiter in unitate consistit: genitricem vero, quia hanc sibi Deus, reproba spirituum parte damnata, sibi electam statuit, et confirmavit; et similiter Ecclesiam, reproba hominum multitudine damnata, hanc sibi elegit, participemque suæ sibi gloriæ esse constituit. Sequitur:

Viderunt eam filiæ, et beatissimam predicaverunt: reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.

D Dictum est, quod cœlestis Jerusalem, Ecclesia, scilicet, quæ ex beatis spiritibus constat, mater sit Ecclesiæ quæ ex animabus constat, et e terris est; et quod hæc ad ejus similitudinem a Deo sit electa in gloriam. Unde, si quæreretur quo testimonio hoc verum sit, vel qua ratione comprobetur, adjicitur hæc responsio, Quia viderunt eam filiæ Sion, illam, scilicet, cœlestem Jerusalem, quæ mater est hujus Ecclesiæ quæ de terris est, et quæ a Deo assumpta est, et electa in gloriam; viderunt eam reginæ, viderunt et concubinæ, et eam beatissimam predicaverunt, cordis oculis contemplantes eam, beatissimos spiritus, quosdam quidem assistentes majestati secretorum conscios, alios et officiosissime ministrantes, alios laboriose per mundi climata dis-

currentes, et Dei voluntatem in omnibus, et per omnia nunciantes, et effectu complentes. Hanc sibi, « reginæ, » qui summus in Ecclesia ordo esse dignoscitur; et « concubinæ, » qui post eas proximus est, una cum filiabus Sion attendentes, vere beatissimam prædicaverunt, et omni dignam laude commendaverunt. Et hoc totius Ecclesiæ quæ in terris est testimonium, non est qui verum esse abnuat, qui ei recte contradicat. Sequitur :

9. *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata ?*

Quo quis amore trahitur, ad id cito convertitur, ad id mente revocatur. Sponsus igitur amoris sibi conscius, et quanta admiratione digna sit Sponsa quam elegit, non ignarus, ut eandem cunctis admirabilem ostendat, ad ipsam conversus, ait, « Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens ? » Aurora dicitur, quasi hora aurea, quæ Solem præveniens solem affuturum denunciât, et finem tenebris auri more rutilans affuturum præmonstrat : quod in primitiva Ecclesia exstitisse, quis nesciat ; qui primos illos patres Christi ortum prævenisse, qui verus est Sol justitiæ, ipsumque suo prævenisse testimonio scriptura revelante, non ignorat ? Abel enim justum gladio fratris occubuisse, Christi que passionem sua passione demonstrasse ; Henoch a Domino translatus esse ; Noe, mundum diluente diluvio, ligno salvatum esse ; Abraham quoque in multis Dominum prædurasse, quis ambigat ? Hi nimirum, et omnes ejus testamenti Patres, aurora quidem exstiterunt, in quibus consurgens Ecclesia, verum Solem qui Christus est, nasciturum, et ab eo plenius illuminandum esse præmonstravit. Nato vero Domino, accidit hoc quod scriptum est, « In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 11, 12). » Qui filii Dei facti, et luce ejus illuminati, luxerunt quidem ut luna, non luce propria, sed luce aliena : unde additur, « Pulchra ut luna. » Luna enim unde lucet, a sole accipit, mundumque ampliori lumine quam aurora perfundit : sic consurgens Ecclesia prius ut aurora, deinde ut luna, tertio vero ut sol, electa plenum mundo lumen ministravit.

Decursis namque mirabilibus, quæ Christo nascente exstiterunt, peractisque miraculis quæ Christo prædicanti testimonium perhibuerunt, visisque signis quæ in ejus morte, et post mortem apparuerunt, potenter surrexit Ecclesia : In primis patribus, aurora ; in secundis, ut luna ; jam vero pleno reflecta lumine, ut sol, electa apparuit, pleno radians lumine, et lucem cunctis sua præstans claritate ; in quo dicitur, « Electa ut sol. » Ex omnibus enim creaturis, quæ a Deo corporaliter creatæ sunt, nulla ad hoc electa est, ut oculus esset mundi, mundoque lucem et illuminationem præstaret undique, excepta solis sola substantia, quæ sola nos

circuit, calefacit, et beneficiis nos auget et munit. In hunc quoque modum hæc Sponsa electa est, quæ ut mundo lucem præstaret spiritualem, et sublatis tenebris quibus mundus involvebatur, lucem sibi fidei per apostolos, sanctosque martyres, omnesque fidei doctores largiretur atque conferret. Quæ cum tota post resurrectionem conveniet, terribilis ut castrorum acies ordinata apparebit. Sedente enim Domino in illa die, et judicii dictante sententiam : « Venite, benedicti Patris mei ; possidete regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (Matth. xxv, 34), » sic illa terribilis et admirabilis apparebit, ut hosti non det aditum accedenti ad se ; sed sicut acies, manu Domini ordinata, suos sibi contineat, alienos omnes sui Domini virtute repellat.

Beatus tamen Gregorius in hoc ait, « Aurora noctem interiisse aunciat, nec tamen claritatem diei ostentat ; sed dum illam pellit, hanc suscipit, lucem tenebris permistam tenet. » Igitur qui in hac vita veritatem sequitur, aurora est, quia agit quædam quæ lucis sunt, non tamen caret reliquiis tenebrarum. Cum ergo lex peccati cum lege mentis contendit, adhuc aurora est, quia lux quæ emicuit nondum tenebras funditus pressit, et quia lux carnis legem mentis percutit, et e contra inter se vicissim lux et umbra confligit : dies erit cum umbra peccati non remanebit, cum internum lumen perfecte claruerit. Ecclesia igitur quam Sponsus admiratur, merito auroræ comparatur, quia peccati tenebras deserens, ad lucem æternitatis erumpit, et cognitione fidei in lucem justitiæ permutatur, sicut aurora a tenebris in lucem vertitur ; fides lux est, nox infidelitas. Ecclesia igitur æterna appetens, superna claritate et luce justitiæ fulgescit, et quasi aurora consurgit, quia derelicta pravitate seculi, sese in novi luminis fulgorem convertit. Sequitur :

10. *Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, et inspicerem si florisset vinea, et germinassent mala punicæ.*

Totam superius Sponsus allocutus Ecclesiam, nunc ad eam partem convertitur, quæ hic est, quæ tentationi subjecta est ; quæ dum descendit pluvia, veniant flumina, venti flant et irruunt in domum ejus, tanto fortiori indiget auxilio, quanto turbine crebriore concutitur. Ad hanc itaque descendens, ait, « Descendi in hortum nucum, » etc. Hortus vero (ut dictum est) locus est seorsum positus, herbis salutaribus, et salubribus arboribus consitus, quem post labores invisere, et spiritu recreari dulce est. Qui quidem locus hic positam designat Ecclesiam, quæ quomodo seorsum sit posita, designat Isaias, dicens, « Sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris (Isa. lv, 9). » Per has quidem vias et cogitationes, cogitationes et opera Ecclesiæ designat, quæ quantum cœlum distat a terra, sic ab omni pravorum intentione longo remota est. Hic vero hortus nucum arboribus con-

situs est; quæ quidem diversæ sunt. Nux enim quædam columna, quædam avellana, quædam castanea, quædam amygdalina, quædam pinea, quædam Libyca, quæ muscata dicitur, quædam Gallicana, quæ in vulgari sola nux dici consuevit. Quid istæ nuces significant? CORDA utique sanctorum, quæ quidem interius, nuclei dulcedinem, id est, spiritus utilitatem præferunt; exterius vero carnis utilitatem ostendunt, quæ adeo dura est, ut de ea dictum sit, « Habemus hunc thesaurum absconditum in vasis fictilibus (II Cor. iv, 7). » Et item de ea dictum est, « Scio quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, nec ulla alia creatura, separare nos poterit a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro (Rom. viii, 38). » Ad hunc itaque hortum nucem descendit, ut earum nucleos confirmet interius, et earundem corpora exterius passioni subjiciat, reponens ei præmia vitæ, quæ nulli deerunt morienti pro se. Descendit etiam ut videat poma convallium; non enim hortus iste solis nucibus consitus est, immo ex arboribus quæ poma afferunt. Poma enim dicuntur fructus omnes qui molli teguntur cortice, hos significantia confessores, qui amore Dei intus ferventes, ipsum exterius confitentes, mercedem a Deo in æterna beatitudine recipiunt, quamvis martyribus non æquentur. Ad hos igitur descendit, qui ipsum in martyrii sublimitate prosequuntur, et ad hos qui in humilitatis convalle manentes, ipsum subsequi similiter morte non tardant: sed parcit eis Dominus, volens ut æternam beatitudinem voluntate solum, non etiam sua comparata morte recipiant. Descendit et ad nuper plantatas vineas, ut inspiciat si floreat, si spem fructus ex se dent, si in fide perseverent, et aliis accedendi, credendi, et perseverandi exemplo præstito, nomen ejus amplificent: quod idem de malis exoptat punicis, scilicet, ut germinant, et aliis ex germinando passionis pro Christo subeundæ fortiter exempla præbeant, et ejus, quam expectant, remunerationis præmia compromittant. Sequitur:

11. *Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.*

Sponsam suam Dominus præcedentibus verbis admonuit, ei quod quæreret intimavit, eique cursus sui finem seipsum proposuit; frustra enim currimus, si non apprehendimus, si non ipsum quem quærimus, invenimus. Ei vero dura proposita sunt, quæ formidat caro, ad quæ contremiseit; sed ad hæc spiritus Dei munere roboratur, accingitur, leve reputans omne quod patitur, dum de retributionis suæ munere gloriatur. Quod quidem audiens Synagoga, stat, stupet, et contremiseit, et in se tandem reversa, ait, « Nescivi, » id est, tantam gratiam et dona spiritus tibi collata ignoravi; ideoque, « anima mea conturbavit me, » quia in tenebris aberravi, « propter quadrigas Aminadab. » Aminadab iste Judæ abnepos fuisse legitur (I Par. ii, 40), qui sui nominis interpretatione, Christum significat; Am-

nadab enim, « Spontaneus populi mei, » interpretatur; ipse enim totius populi caput exstitit, in cuius ortu Angelus ad pastores ait: « Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus (Luc. ii, 10, 11). » Iste vero spontaneus ejus exstitit; sponte enim natus, sponte per angelos et virtutibus magnis demonstratus, sponte miraculis decoratus, sponte traditus, sponte in mortem datus; quæ cum omnia sponte pertulerit, recte et populi, et ejus spontaneus, nominatur. Cujus quidem quadrigæ, sunt quatuor Evangelia, quæ per mundum trahuntur, dum prædicantur populis, et creduntur, et omni veneratione digna suscipiuntur. Quod contemplans Synagoga, conturbatur, falsum esse desperans quod sic a cunctis corde suscipitur, magnifice honoratur, quod nec exquisitis tormentis, nec aliquo genere mortis eliditur. Sanctus vero Ambrosius duas denotat quadrigas. Iram enim, cupiditatem, voluptatem, et timorem unius quadrigæ rotas facit; alteri vero prudentiam, temperantiam, fortitudinem, et justitiam assignat: his rotis tunc vitæ spiritus inest, cum bonus eas rector dirigit, hos stringens, hos monens, hos revocans, hos incitans. Hi quidem equi subjecti jugo fidei, adstricti charitatis vinculo, justitiæ frænis, retinaculis sobrietatis. Sequitur:

12. *Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.*

Synagoga confitente tarditatem, Ecclesia consolando respondet, « Revertere, » etc. Dicitur Sulamiti ut revertatur, quia Synagogæ in fine mundi fides ab Ecclesia offeretur, quæ sub infidelitate captiva tenebatur. Et quater reverti monetur, quia Judæi per quatuor mundi partes dispersi, in fire colligentur; unde ei dicitur, « Revertere, revertere, Sulamitis, » quæ captiva vel despecta sub prophetis tenebaris, « revertere, revertere, » ut in ea qua sumus libertate, « intueamur te. » Sequitur:

CAPUT VII.

1. *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?*

Vox Sponsi hæc est. Ecce Ecclesia monente Synagoga, Sponsus gaudens, dare se promittit effectum, dicens, « Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? » Chori namque castrorum sunt qui in procinetu virtutum tanquam in castris constituti, contra diabolum dimicant, et Deo muniente, et opem sua virtute ferente, superant. Tunc enim castra militantium in Sulamite videbuntur, quando pro fide, quam modo impugnat, præliabitur, et eandem prædicantibus Henoch et Elia, veram, et eam in qua salvari oporteat fore asserens, morte sua contestabitur. Sequitur:

2. *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!*

Laudat ecce Sponsus Sponsam, incipiens a gressibus: unde et hanc commendans, ait: « Quam

pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis! » *Hanc* quidem quæ in primis suis patribus « filia Principis, » id est, Dei super omnia principantis existit, duodena laude commendat, a gressibus incipiens, per media progrediens, et ejus laudem uberum fecunditate consummans; ait itaque, O quæ nunc in conversatione tua filia vocari Principis digna es, quæ etiam in primis tuis patribus, ejus dici filia digne promeruisti, « quam pulchri » nunc « sunt gressus tui! » Ad Deum enim nunc eidem accedis gressibus, quibus apostoli accesserunt; Dei Filiam, a Patre missam in carnem, ipsumque in eadem carne pro omnium salute mortem obiisse, et post triduum resurrexisse, et sic, habita victoria, in cælum ascendisse, constans, pro illo stas, illi testimonium perhibes, pro ipso mori non recusas. Valde ergo pulchri sunt gressus tui, quibus ad Deum ambulas; et hoc, « in calceamentis. » Fiunt namque calceamenta de coriis mortuorum animalium; unde per hæc, exempla sanctorum intelliguntur: Patrum, apostolorum, scilicet, et omnium martyrum, quia coria sibi detrahi, et ab animabus corpora subtrahi, Christum confitendo, perpassi sunt. His igitur æquaris, his æqualis efficeris, qui, fide certa suscepta, pro ea dimicas, et apostolorum gloria coronari pro ea contendendo elaboras. Sequitur:

Juncturæ femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.

Femina vel femora quibus gradimur, et (69) egressus aptamus, hæc duo sunt, Testamentum scilicet Vetus et Novum: horum junctura concordia Testamentorum est, de qua ait, « Junctura femorum tuorum sicut monilia. » Monilia quidem a monendo dicta sunt, eo quod ubi collo suspenduntur, et pectoribus apponuntur, monent quidem hæc gerentem, ne ad sinum suum manum mittat alienam, sed ei cui desponsata est, fidem conservet intemeratam. Monent et quemlibet, ne ubi hæc suspensa viderit, illum amore trahatur, aut quocunque casu illum amore rapiatur, ne forte deprehensus in hoc, adulterii reus habeatur. Unde duo Testamenta merito monilia nominantur, quæ nos Deum timere monent, et venerari, et toto corde, tota anima, et totis viribus hunc diligere, et mente firma meditari. Monent etiam, ut proximos diligamus, nec quicquam eis quod recte displicere debeat, machinemur aut faciamus. In his duo Testamenta sunt et concordant, quæ etiam fidem, sicut vere est, sic roborant; et sicut credimus, sic esse confirmant. Hæc etiam « manu artificis fabricata sunt, » id est, per Filium, qui manus Patris est, et summus omnium artifex, hominibus edicta sunt, atque conscripta. Sequitur:

3. *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indiget poculis.*

Umbilicus quidem in medio ventris est, quamdam

A ejus partem subter se habens, quamdam vero desuper. Hic autem umbilicus infirmitatis nostræ mortalitatis est, cujus pars quædam deorsum est, altera vero desursum. Deorsum illa est, de qua dicitur: « Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos (Isa. xl, 6, 7). » De qua ait David: « Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: vespere decidat, induret, et arescat (Psal. lxxxix, 6). » Transit etiam mane infantie, pueritie, adolescentie nostræ; transit et flos juventutis nostræ, transit et (70) vespere senectutis nostræ: in quo quidem homo decidit in morte, indurat in cadavere, arescit in pulvere. Illa vero desursum est, cujus beatus Paulus meminit, dicens: « Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget spirituale (1 Cor. xv, 42, 43). » Hic igitur umbilicus, ut crater tornatilis est: levissima enim operatio est quæ torno fit; et levissima Dei operatio, quæ in omnium fiet resurrectione. Nam ut Habacuc levissime levavit angelus, et posuit in Babylone; sic cibum Danieli deferens, ipsumque in Judæa reposuit (Dan. xiv, 35): sic erit in resurrectione, cum ad vocem angeli, ad tubæ clangentis sonitum, mortui resurgent illico incorrupti, qui quidem digni fuerunt corruptela. Hæc itaque pars est infirmitatis nostræ quæ torno operationis divinæ leviter efficietur, quæ crater dicitur tornatilis, qui nec hic indiget poculis, nec in futuro aliquatenus indigebit. Hic igitur magna eorum gloria futura dicitur, quæ tunc et corporaliter videbitur, et apparebit. Sequitur:

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

Venter ea pars corporis est, quæ quod in eam mittitur, id suscipit; et quod in ea potest cooperari substantiæ, id retinet, eo corpus fovet, auget, et prohibet, cætera repellit et respuit. Unde per hunc sancta hujus synagogæ memoria intelligitur, quæ comprehendit omnia, et hæc tantum quæ sancta sunt, et æternæ vitæ cooperantia, illucquæ gressus dirigentia, hæc amat, hæc custodit, et in his proficit: cætera ut vana et inutilia respuit et emittit. Unde et dicitur: « Venter tuus sicut acervus tritici. » In acervo namque tritici, vitæ quædam cooperantia sunt, quædam aliter se habent: de his vero quæ cooperantur ad vitam, subditur, quod acervus hic « vallatur liliis, » id est, Patrum eruditur exemplis, et cælestium spirituum, qui vere lilia sunt, edocetur documentis. Sequitur:

4. *Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capræ. 5. Collum tuum sicut turris eburnea.*

Hoc de uberibus synagogæ conversæ, sicut et de uberibus Ecclesiæ supra dictum est, intelligitur; sicut et quod de collo sequitur, « Collum tuum sicut turris eburnea: » hic tamen additur, « eburnea, »

(69) F. gressus.

(70) F. vesper.

ut et nitor demonstraretur prædicationis, et firmitas, A qua Christum vere prædicant, et hoc sua morte confirmant. Sequitur :

Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiarum multitudinis.

Demonstrato collo, perventur ad oculos; de quibus hic dicitur, quia ii sunt « sicut piscinæ in Hesebon. » Hesebon vero, « cingulus mœroris, » interpretatur. « Oculi » vero, id est, qui arcana fidei contemplantur, et hæc conversæ jam synagogæ videnda et credenda demonstrant, hi sunt « sicut piscinæ in Hesebon : » Hesebon enim, sive castellum sit, sive civitas, in ipso suo introitu piscinas habebat, in quibus introeuntium corpora lavari poterant et purgari, ut sic fides haberetur ingressis, se nil mali machinaturos, quod loco foret adversum, vel aliquatenus obfuturum. Sic et hi, qui conversæ huic synagogæ vias vitæ præparant, et ostendunt, aliis ad eam convertendis viam vitæ prævident et ostendant, et ut fide non subleant, Baptismum vane non suscipiant, nec adversari machinentur in dolo his in quibus jam regnat Christus, atque suum jam continet principatum. Hoc igitur est quod dicitur, « quæ sunt in porta filiarum multitudinis, » id est, in ingressu castelli vel civitatis, ubi multitudo est gentium, cui jam prædicatur Dei verbum, et hoc suscipiunt in secula seculorum. Hoc enim Simon Magus ille fide fecit, Baptismum fide suscepit, fidei sacramenta fide cognovit, quibus omnibus postea doctorem Ecclesiæ Petrum a Christo institutum acriter impugnavit. Unde ne hanc in conversione sua, cum hæc dabitur, similis inquietet impugnatione, dicitur huic, quod ei erunt oculi prævidentes sibi, sicut in portis Hesebon prævidebatur civitati. Hæc vero multitudo recte, « cingulus mœroris, » dicitur; quia undique mœrore cincta est. Hinc se Deo peccasse luget, inde, ne peccet, item lacrymas timoris habet; hinc sibi quaeritur deesse quem diligit, et præmia sibi deesse quæ quaerit et appetit. Hoc igitur mœrore cincta, recte Hesebon dicitur, quæ his et aliis, quæ dat compunctio, lacrymis circumdata recte conqueritur. Sequitur :

Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascus.

Naso deputantur Ecclesiæ, quæ virtutum fragrantiam in Ecclesia prope sentiunt, et factorem vitiatorum in ea a longe discernendo cognoscunt. Hi in Libano, qui candorem Ecclesiæ designat, velut turris existant, qui in Ecclesia Dei præ aliis nomen prælationis officiumque suscipiunt, et in Damascus respiciunt. Damascus enim Syriæ metropolis est, ubi Cain Abel interfecisse legitur; unde mala multa illata sunt Israeli, ubi regnat infidelitas, et peccatam valde grassatur. Contra hunc Ecclesia Dei valde respicit, attente considerans, si quis sit, quem sibi possit eripere, et ereptum diabolo, ad Christum queat convertere. Sequitur :

5. *Caput tuum ut Carmelus : et comæ capitis tui sicut purpura Regis vineta canalibus.*

Carmelus mons est, in quo ascendens Elias pluviam septem annis clausam, sibi a Deo dari abundantanter obtinuit, Christum certe significans, quem confidentes, et quæ de eo dicuntur vera esse asserentes, oramus ad Patrem, ut nobis gratiarum suarum dona emittat, per quæ suæ nos placitos voluntati efficiat. Hic vero Carmelus, « mons, » sive, « scientia circumcisionis, » interpretatur; quod Christo recte competit; ipse enim circumcisionis initium et finis existit. Ipse enim hanc Abraham (qui diem ejus vidit et gavisus est) et ejus domini injunxit, coitum sibi vetitum, et cætera quæque inhonesta et superflua cujusque membri, membri hujus austeræ præcisione interdixit. Ipse quoque hanc suscepit in se, et hanc in se consummatam esse prædixit : sanguinis enim ejus, tam in cruce, quam in hac circumsione, effusio, populo gratiæ sufficiens correctio est, ut a vitiis abstineant, motaque pravos, non illa austeritate sacramenti, sed fidei solius et sancti baptismatis susceptione corrigant et emendent. Hujus vero capitis comæ sunt, de quibus subjungitur : « Comæ capitis tui sicut purpura Regis vineta canalibus. » Comæ quidem capitis sunt quæ caput adornant, faciem decorant, et capiti semper inhærentes, id multa sui specie obvianti cuilibet honorabile reddunt, et omni veneratione dignissimum. Per has quidem hos intelligimus, qui summo Regi Christo, indissolubili amoris vinculo toto corde inhærentes, ab ipso nunquam dividi, nec principatu, nec aliqua id agente potestate, poterunt; sed per omnia, quæ adinveniri poterant, tormenta, ipsi vere adhærere, et dici comæ inseparabiles meruerunt. Et comæ quidem capitis, ut purpura Regis vineta canalibus. Canales quidem sunt emissiones gratiarum Dei, quas modis pluribus in suos quos eligit, ipsosque martyrii gratia dignos efficit ipse et suscipit. In his itaque canalibus hæc comæ sunt, et iis quidem conjunctæ sunt, nescientes ab iis disjungi, sed magis in his accepto liquore aliquo cœlesti, fiant ut purpura Regis vineta canalibus rubicunda, Christo quidem in cruce passo conformata, et ipsi jam conformes in gloria. Sequitur :

6. *Quam pulchra es et quam decora, charissima, in deliciis!*

Post eorum commendationem quæ dicta sunt, laudem subjungit synagogæ, quæ jam Ecclesia effecta est, dicens, Quando sic se habent quæ jam dicta sunt, ergo valde « pulchra ea » in virtutis opere, et « decora » in ejusdem contemplatione; chara nobis per conversionem, per virtutis executionem charior. Deo in perventione « charissima; » unde subdit, « in deliciis, » id est, in his quæ dicta sunt, quæ Deus perhibet esse delicias, et in his tanquam deliciis oblectatur. Sequitur :

7. *Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.*

Hujus incepta a gressibus commendatio; junctura quoque femininum, umbilicus, et venter commen-

data sunt; ubera, et collum, nasus, oculique, cum capite, et comis, descripta sunt. Quod ne videatur absonum, ejusque staturæ nimis in se contractæ dissonum, adjicit de statura, dicens, quod hæc assimilata est palmæ, sursum, scilicet, porrecta, in imo stricta et aspera, in cœlum brachiis expansa et dilatata, fructum faciens suavissimum, qui conjunctus botris qui vineæ fructus est, cœnam reddit opulentam, et ipsam fructu vineæ jucundissimam. Sequitur:

8. *Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus: et erunt ubera tua sicut botri vineæ, et odor oris tui sicut malorum.*

Hoc quidem Sponsus ait, quod ipse in palmam ascendet; quod quidem impletum fuisse credimus, cum ipse lignum crucis ascendit. Cui quidem et hoc datum est, ut sicut ipse hanc ascendendo super omnia victor exstitit, ita et hæc super omnia ligna sylvarum juste principatum obtinuit, et recte dici palma promeruit; unde et ei decantatur, super omnia ligna sylvarum, tu sola fuisti digna sustinere Regem seculorum et Dominum. « Et apprehendam fructus ejus. » Hic hujus palmæ fructus exstitit, immortalitas, impassibilitas, æterna quoque jucunditas: hos ejus fructus Christus in cruce percepit. Nam quia humiliavit se, factus in cruce obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, exaltavit illum Pater, ut in nomine ejus omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, et inferorum, et omnis lingua confiteatur, quod ipse est in gloria Patris, ad quam nisi per ipsum nemo pervenit. « Et erunt ubera tua sicut botri vineæ. » Ubera sunt quibus parvulorum alitur et nutritur infantia; quæ dieta sunt prophetarum, quibus longe ante temporibus passio Christi prophetata est, multisque eorundem præconiis adnunciata. Quæ quidem ubera nunc botri vineæ effecta sunt, nunc ipsum fructum ostendentia quem prophetabant, tunc demum cum Christus in cruce passus est, effectum quem personabant demonstrantia. « Et odor oris tui sicut malorum. » Odor enim crucis, antequam eam Christus ascenderet, erat horribilis; sed postquam Christus vitæ dator ascendit, odores ejus omnes suavissimi facti sunt, atque, ut malorum odores, gratissimi; unde et Paulus ait: « Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt (II Cor. 11, 15). » Sequitur:

9. *Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. Ego Dilecto meo, et ad me conversio ejus.*

Dignam laude jamdiu hanc commendavit Sponsus, ab imo incipiens et ad summa progrediens; quod gratum habens Sponsa respondet: « Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. » Ostendit itaque laudem, quam de ea Sponsus ipse personuit, eam esse, quam dignum est ut ab ipso Sponso potetur, et in ejus corpus trans-

jecta, memoriter teneatur; et hoc est quod dicitur, « labiis et dentibus ruminandum. » In lege enim (Levit. xi, 3), animal quod non ruminat, immundum habetur, et hoc quod ruminat, mundum proculdubio reputatur: nam qui bona quæ audit vel legit, ad memoriam revocat, et hæc dentibus ruminando, vel labiis pronunciando, denunciat, mundum esse animal perhibetur. Unde et hanc munditiam Sponsa inesse perhibens, hortatur ut laudem hanc ad memoriam revocet, et eam laude hac dignam deputet atque dijudicet. Quod quidem et futurum esse denunciat, dicens, « Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus; » ac si dicat, Ego memoria Dilecti mei digna sum, et ipse, ut a me in memoria habeatur, dignissimus: ego enim Patrem diligo, unigenitum ejus Filium veneror et adoro, his Spiritum Sanctum in omnibus æqualem judico. Patris opera, quæ pro me redimendo gessit, intelligo; in his Filii obedientiam recognosco, et per advenientem in me ejus Spiritum, ipsum ad me conversum, ejusque dona suscipio. Ait itaque, Ego Dilecto meo digna et chara sum: ipse enim pro me exinanivit seipsum, puerum faciens et parvulum; cui decantat Ecclesia illud Isaïæ: « Parvulus natus est nobis, et Filius datus est nobis (Isai. ix, 6). » Exinanivit etiam se factus obediens Patri usque ad mortem; et quam mortem? eam quæ crucis erat, quæ indignissima putabatur, quæ cœlum homini negabatur, terra subtrahebatur, aquæ remedium non præstatur, et extinctus in aere lacerandus avibus committebatur:

His merito charus, meritis his charus habendus.

« Ad me » quoque « ejus conversio » est: nam quod genus mortis exhorream, cum Dei Filium talia pro me passum intelligam? nullum equidem. In Stephano namque lapidem, in Jacobo gladium, Romæ in beato Petro crucem, in ejus consorte beato Paulo gladii molesta, sustinui; fervens oleum in Joanne, in Andrea crucis amara, pertuli, et in apostolis, et in omnibus per mundum late martyribus, quæ poterant excogitari tormenta, præsentavi. Sequitur:

10. *Veni, Dilecte mi, egrediamur in agrum.*

Demonstrata charitate qua Christo unitur Ecclesia, ipsum secure invocat, optans, ut ad se diligentem ipse quoque veniat, et diligentem se conspiciat, et an vera sint quæ de eo sunt dicta, perspiciat. Ait itaque, « Veni, Dilecte mi, » quem usque ad mortem diligo, qui Ecclesiæ discedens promisisti, dicens: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. » (Matth. xxviii, 20.) « Veni, egrediamur in agrum. » Campus locus est late patens, sylvas, et loca sylvis carentia continens, hinc spinis obsessus, inde loca non spinosa, sed tamen inculta demonstrans, mundum designans hunc, qualis fuit, cum in ipsum Adam post peccatum trajectus est, et est ei sententia dicta, « Quia comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis

diebus vitæ tuæ. Spinas et tribulos germinabit tibi, A et comedes herbam terræ (Gen. III, 17). » Hic vero ager dictus est, postquam vomere et cultro terræ aggressus faciem hanc horribilem deposuit, culturæ respondit, cultoresque suos bonis fructibus exhilaravit. Ager vero dictus est ex hoc, quod agi cœpit vomere, cultroque dejici, et (ut cultoribus mos est) sic in eodem loco subverti, ut apta sit suscipiendo semini, et eadem propagando, fœcundari. Ad hunc igitur invitat agrum Sponsa suum Sponsum, dicens, « Veni, » id est, ut accessum habeam ad te, hoc consenti. « Egrediamur, » Tu de indicibili tuæ majestatis abscondito assumpta carne egredere, id est, manifeste appare; egoque tecum de occultis meis, de immunditiis meis, de infidelitate penitus egressa, te corde credens, te confitens, te humiliter adorans, tibi inseparabiliter adhærens, tecum in agrum hunc venire parata sum, ut attendamus, an bene cultus sit, an huic verbi semina commendanda, et sit de eo spes ulla boni præstolanda. Sequitur :

Commoremur in villis.

Fiunt quidem habitationes in agris, ut dictum est de campo Sennaar, in quo civitas Babylon a filiis Noe constructa est (Gen. XI, 2); sunt oppida; sunt et villæ: in civitate divites, in oppidis potentes habitant; in villis vero minorum et humiliorum mansio est, quæ tanto Deo gratior est, quanto humilior est, tanto magis acceptabilis est, quanto virtutis et doctrinæ perceptibilis est. Hic Sponso moram facere, et se Sponso commemorari exoptat, ubi sancti sui corporis et sanguinis est consecratio, ubi peccatorum in baptisate sit ablutio, ubi delictorum quotidiana confessio, et fidelium populorum crebra Domino sit oblatio: hinc decimarum, hinc aliorum quoque munerum frequens largitio, et in exitu suo sacra Domini recognitio, et ipsorum ad æternam beatitudinem transmigratio. Sequitur :

11. *Mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt.*

Ille beatus est, cujus a Domino vinea mane visitatur. Nam vinea cujusque præsens hæc vita est; et mane unicuique est vitæ præsentis inchoatio. Sunt vero quidam quos mane, id est, ab ipso vitæ exordio, visitat Deus, dirigit, et magnificat, et quod ex eis magni futuri sint fructus miraculorum, etiam exhibitione demonstrat; « Videamus si floruit vinea. » Ad hos Dilectum invitat Sponsa, ut cum his maneat, et hos florere faciat, et flores fructus parturientes ipse custodiat. Hi quidem nostri sunt in Deo profectus: nam ut vinea primo folia, deinde florem, inde fructum producit; sic in his quæ Dei sunt, qui hunc videre et habere solliciti sunt, initiatio quædam est a malo aversio; magnus enim profectus est, ad ea quæ Dei sunt felix conversio. Summum vero in his est eorum quæ Dei sunt, Deo placita dilectio, et in his opere beata completio. Unde et subditur :

Si floruerint mala punica.

In malis quidem punicis amor indicatur martyrii. Majorem quidem dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hunc quidem, cum omnes suos videre moneat, hos tamen præcipue, qui martyrii flagrant amore, qui vitam suam pro Christo ponere, et per mortem sursum ascendere desiderant, speciali quadam visitatione monet attendere. Unde et ait :

Ibi dabo tibi ubera mea.

Quæ sunt hæc ubera quæ Sponso data est Sponsa cum sic venerit, et Ecclesiam sic visitaverit? Ubra quidem ea pars corporis sunt, qua filios suos alit Ecclesia, qua ipsorum infantiam protrahit, et ipsos in robur juvenile producit; et cum in hoc robur excreverint, sibi, martyrioque quod desiderant, ipsique ob quem desiderant, derelinquit. Ait igitur, « Ibi dabo tibi ubera mea, » id est, omnes mentis meæ sinus aperiam, ut a te intelligam, quid cuique ordini dicendum sit, qualiter ordo quisque monendus, ut ad te veniat teque in æternum possideat. Sequitur :

Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova et vetera, Dilecte mi, servavi tibi.

Vocato Dilecto suo ut ad Ecclesiam veniat, ut illam visitet, et quæ eum videre desiderat, istud adnectit, dicens, Ad hoc quidem quod expeto, difficilem te invenire non ambigo, quia mandragoras in portis nostris odorem tui jam dedisse intelligo. Mandragoras quidem Prophetas nominat, quæ humani corporis formam retinent, et membrum quodque corporis humani quod morbus occupat de membro simili, raso sibi pulvere curat. Hæc quoque sterilem fœcundam efficit, et multa medicinæ prodest arte laborantibus: unde hæc Prophetas exprimit, qui humanitatem Christi, et ea quæ in homine gessit, expriment; et hoc in portis nostris, id est, Scripturis quæ nostræ jam effectæ sunt, exclamare et prophetare non desinunt. Hæc quidem omnia poma, quæ prophetæ novi recentisque prædixerunt; « et vetera, » antiqua, scilicet, quæ ab Adam usque nunc dicta sunt, tibi reservavi, quia sunt in te complenda, et ipso operis effectu demonstranda. Sequitur :

CAPUT VIII.

1. *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, et deosculer te, et jam me nemo despiciat. 2. Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum.*

Hæc Sponsa de adventu Sponsi sui sollicita jamdiu orans exoptavit, dicens, « Veni, Dilecte mi; Egrediamur in agrum; » et quod oravit, certo affuturum prædixit, quia hoc mandragoræ prælocuti sunt, hoc omnes prophetæ prædixerunt. Ergo de hoc quod certo futurum est, jam quærit, dicens: « Quis mihi det te fratrem meum, » id est, tam dignus erit ut te fratrem meum mihi visibiliter ostendat, te in corporali forma mihi fratrem meum

demonstret. Antiquum enim est, et auditu cognitum, Deum Patrem omnium me inter cætera creasse, et mihi patrem inter cætera existisse, et me inter creaturas, ipsum semper quasi Patrem invocasse: sed quod ipse mihi frater sit, novum est et inauditum a seculis, et tamen mundo propagandum. Missus est enim Gabriel angelus ad Mariam, dicens, « Ave, gratia plena; Dominus tecum. Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. 1, 28, 35). » Ecce quod Dei Filius, ex Virgine sancta natus, baptismo sancto regenitus, veræ Ecclesiæ filius effectus est, et nobis omnibus frater esse incepit, qui nobis ante omnia Pater existit. Unde post resurrectionem, ait, « Ite, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam; ibi me videbunt (Matth. xxviii, 10). » Unde, ut quem Deum Patrem hucusque dixeram, jam fratrem mihi nomino; ideoque fratrem, quia sugentem ubera matris meæ, Mariæ, scilicet; quæ ex hoc quod mater ejus effecta est, omnium dignè mater est qui ipsum invocant, et ejus sibi opem in quacunque necessitate implorant. Per hanc quidem Dei Filius foris inventus est, id est, in hac forma corporali, quam de novo assumpsit, et in ipsa mundo apparuit, et in hac ab eo (ut dictum est) osculum sibi reconciliationis assumpsit; unde ait, « Et jam me nemo despiciat. » Antequam enim reconciliationis osculum Deus homini porrexisset, homo et angelis, et dæmonibus, sibi etiam ipsi despectibilis habebatur, qui totus in Infernum possidendus traheretur. At postquam morte unigeniti reconciliatus est, Infernum deserens, regionem Paradisi possidere cœpit et cœli, et extunc nec cœli possessoribus despectui habitus est, nec Inferni. Ait enim ipsa, « Apprehendam te, » id est, firmissimo amplexu tenebo te: non minis, non verberibus, non omni mortis genere amovebor aut avellar a te: et sic inducam te « in domum matris meæ, » cœlestis, scilicet, Jerusalem, quæ erudit me, et exemplum mihi dilectionis ostendit, qua semper adhæream tibi, et amoveri nequeam a te; et inducam te in « cubiculum genitricis meæ, » id est, antiquum illud amoris habitaculum, quo te semper tenuit genitrix mea, id est, antiquissima de patriarchis et prophetis, aliisque fidelibus exorta collectio, et, quæ nunquam a te avelli potuit, sacra congregatio. « Ibi tu docebis me, » quia tunc erimus omnes docibiles Dei. Et nos quid tibi dabimus? « Poculum ex vino condito, » amorem, scilicet, sempiternum; qui tot modis formatus est, quod modis vina formari solent ex diversis speciebus; « Et mustum malorum granatorum meorum, » id est, passionem martyrum meorum, qui sibi sic in amoris dulcedine juncti sunt, ut sibi mala junguntur in malis, et nullis a te potuerunt malis averti. Sequitur:

3. *Læva ejus sub capite meo; et dextera illius amplexabitur me.* 4. *Adjuro vos, filia Jerusalem, ne sus-*

citetis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.

Hæc quia jam dicta sunt, non repetimus, sed ubi dicta sunt, studiosis legenda committimus. Sequitur:

5. *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super Dilectum suum?*

Amans amantem se facile respicit, et quæ format amor, facile sibi verba transfundit. Unde quia ex jam dictis diligentis se Sponsæ facile denotatur affectus, Sponsus ei subito responsum præstat amoris, quærens et sciscitans, quæ illa est: non quod ignoret eam, sed ut neminem ignorare permittat. Qualis sit, et quanta, quantaque admiratione dignissima, quæ sic de deserto ascendit? Mundum hunc desertum nominans, quem plures ut patriam inhabitare conantur, et suo fraudati conamine, hinc ad inferna descendunt, et sic, quæ sit eis patria destinata, cognoscunt. Hoc desertum est locus iste, quem Dominus ascendendo deseruit, cum multis videntibus in cœlum elevatus ascendit. Quare sequitur, hæc ipsa « potens in deliciis, » quibus affluens, quasque Domino summe placere intelligens, ei fide recta, spe robusta, charitate fervida quærit assistere, et hæc sibi ab ipso data præsentare. Hoc vero est quod ait, Quæ, quantique meriti hæc est, quæ deserto hoc mundo, scilicet, quæ Deus hinc ascendendo deseruit, qui aliis descensionis locus esse consuevit, locum sibi faciens ascensionis, in alta prosilit, virtutum delicias præsentans Deo, quas sibi ab ipso collatas esse cognoscit? Altius vero beatus Gregorius, aspiciens super hæc, ait, Ecclesia verborum Dei deliciis affluens, de præsentis deserto ad superiora ascendit. Deliciis affluere est, in amore Dei epulis Scripturarum satiari. Deliciis ergo affluens ascendit; quia nos mysticis intelligentiis pastos, ad superna quotidie sublevat, in cujus verbis tot sunt deliciae, quot sunt diversitates spiritualis intelligentiæ. Modo nos pacit historia, reficit moralis allegoria, aliquando suspendit contemplatio ad altiora. Anima his deliciis affluens, mystico intellectu reficitur, in quo præsens obscuritas fulgore diei subsequentis illuminatur, ut etiam in hac corruptione in intellectum illius veri luminis erumpat, et verborum deliciis pasta, prægustando discat, quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur:

Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua: ibi violata est genitrix tua.

Dictum est, quod ista deliciis affluens, super Dilectum suum innixa est: jam, quod illi inniti potuerit et debuerit, consequenter demonstratur. Ait enim, « Sub arbore malo suscitavi te, » id est, a morte revocavi te; sub arbore malo quidem constitutam, id est, peccato obnoxiam, quod arbore malo contractum est. Dicunt enim vetitam illam arborem, a qua homo in Paradiso abstinere jussus est, malum fuisse, et lignum illud quod bonum esset ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque dele-

ctabile, in concupiscentiam mulieri devenisse; quæ de illo tulit, viroque porrexit, seque ream inobedientiæ, posterosque, constituit. Ab hoc quidem inobedientiæ malo Sponsus iste crucem sustinens, omnes eripuit, ideoque seipsam sub malo, id est, sub peccato quod ex malo contractum est, positam suscitasse et redemisse constat. Quod ne modicum æstimetur, adjungit, « Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua; » matrem vocans generationem omnem, quæ ab Adam ad Abraham usque protracta est: genitricem vero illam nominans, quæ ab Abraham usque ad Christum, arctiori quadam mandatorum lege constricta est, per hos edocens omnes humana generatione procreatos, delicto huic obnoxios; nisi eos aut Spiritus, antequam nascerentur, sanctificaret, utpote sanctam Virginem quæ Dei constituta est habitaculum, Joannem Baptistam, et Jeremiam, quos sanctificatos ab utero cognoscimus, aut eis suo Deus sacramento subveniret. Quod si quis altius curat inspicere, tractatum relegat, quem supra de reconciliationis osculo disseruimus, et quæ nobis, dictante Domino, donata sunt, exposuimus. Sequitur.

6. *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.*

Quia liberavi te a morte quam meruisti, per mortem crucis meæ; ideo tibi consequenter injungo, ut me, id est, meam dilectionem, qua homo pro te factus sum, qua pro te crucifixus sum, qua humiliavi me, ut de morte quam merueras eruerem te, ponas semper ut signaculum, id est, ut memoriale quoddam, super cor tuum, id est, in corde tuo; ut in omni eo quod agere disposueris, hanc semper attendas dilectionem, ne quid effectu complere præsumas, nisi id huic dilectioni cohærere conspicias. Idem et de brachio subjungit, « Ut signaculum super brachium tuum. » Hæc enim si cohærentia sunt, cor deliberans, et brachium id quod corde deliberatur exsequens. Quæ si ambo memoriale hujus dilectionis teneant, ab omni se opere, quod huic non convenit dilectioni, cohærent. Sic cor munens et brachia, hoc quod alias dictum est, persuadet: alias namque dictum est, « Sex sunt quæ odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus: Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias (Prov. vi, 16, 17, 18, 19). » Quæ quidem omnia, si dilectionem Dei habeas, si hanc in corde tuo et in brachio, ut memoriale deflagas, longe fient a te, nec est quod in modico impediant te.

Quia fortis est ut mors dilectio

Mors quidem fortis est, quia reges exterminat, tyrannos dejicit, divites spoliat, omne denique

A quod in mundo vivit rapit ad se, uno communi fine cuncta terminans, et universa concludens: sic et Christi vera dilectio fortis quidem est, Christo quæque adversantia respuens, non exhorrens gladium, non timens carcerem, vincula non metuens, omne quod excogitari potest supplicii (71) libens in se suscipiens, hæc non tormenta reputans, sed ut sæ salutis adjumenta venerans et adorans. Excogitavit mundus bestias, excogitavit ardentem laminam, rotas excogitavit et cochleas; quæ tamen omnia superavit et vicit charitas manens in horum cordibus, quos expugnabat malignitas. Unde non ut mors fortis, sed ipsa morte fortior est ista dilectio, quæ in eam irruente morte manet integra, et per eam præmia consequi meretur æterna. Sequitur:

B *Et dura sicut infernus æmulatio.*

Ut dilectio commendatur, sic improbatur æmulatio; æmulatio enim dicitur invida charitatis imitatio. Quidam enim videntes martyres honorari, et sanctos ab omnibus confessores venerari, invidentes iis honoribus, et eosdem cupientes, se quasi sequaces martyrum et ipsorum imitatores præferabant, et sic se martyres, aut quasi martyres æstimabant: quorum studia Sponsus ipse sic improbat, dicens, « Dura sicut infernus æmulatio. » Nam sicut infernus, quos rapit hos trahit, nec eorum quemquam extrahi a se permittit; sic istorum dura est conditio, quæ sic coadunatur inferno, bonum sibi tantum simulans dolo malo. Sequitur:

C *Lampades ejus lampades ignis atque flammarum.*

7. *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.*

Hæc charitatis commendatio est, quæ est vera Dei dilectio; ejus enim lampades ignis, sunt corda scilicet, sanctorum, in modum formata lampadem, quæ hinc stricta, superius vero dilatata sunt, et in spiritalis ignis habitaculum præparata. Qui quidem ignis, semper ignis est, semper calefaciens, et in dilectione Dei cor semper accendens; aliquando ignis cum flamma, quando non solum ardet et accendit, immo lucet in opere, et quod intus agit, manifestat in re; ita quidem, quod aquæ multæ non possunt hanc charitatem extinguere: hanc enim dilectionem tribulationes nullæ, nullæ vexationum adinventiones possunt extinguere; quia quo mala multiplicantur, in Deum hinc constat ipsum excrescere, quia « flumina non obruent illum, » id est, mala malis aggregata in nullo Dei gratiæ prævalent. Sequitur:

D *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.*

Hæc consummata laus ejus est: nam si totum quod temporaliter acquiritur homo dederit, ut hanc sibi charitatem acquirat, eam totam substantiam quasi nil despiciet, et nil sibi dedisse videbitur, quia charum et amabile est quod acquiritur. Sequitur:

(71) F. suppl. *genus*

8. *Soror nostra parva, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est.*

A Sponso Sponsa commendata est, et quod ab eo de morte redempta sit, commonuit, et quod hoc memoriale cordis habeat, edocta; edocta quoque quod charitas vincat omnia; ipsa quidem omnia grata habet et suscipit; et jam de charitate commo- nita, quæstionem annectit, dicens, « Soror nostra parva, et ubera non habet. » Venit sibi in mentem, quod ait Apostolus, « Cum plenitudo Gentium intra- verit, tunc omnis Israel salvus fiet (Rom. xi, 25, 26). Hujus itaque synagogæ reminiscitur, quæ ad præ- sens in tenebris ambulat, Christum negat, quæ de illo dicuntur et creduntur, hæc blasphemat. Hanc itaque sanctum apostolum in novissimis con- vertendam, et Eliam, et Henoch ad hos converten- dos a Christo servatos præsciens, hanc propter conversionem futuram sororem nominans, ex chari- tate sic ait, « Soror nostra parva, et ubera non habet : » parva quidem fide, spe minima, in chari- tate jam nulla. Hæc ubera non habet, nulla in se doctrinæ retinacula continet; quæ propter se facta sunt, hæc negat et reticet. Hanc ergo ad fidem in novissimo venturam præsciens, a Sponso sic quæ- rit, « Quid faciemus sorori nostræ, in die quando alloquenda est? » Quid dicemus? Illam quomodo commonebimus? Quæ illi verba salutis dabimus? Ad hæc interrogata sic respondet Sponsus :

9. *Si murus est, ædificamus super eum propugna- cula argentea : si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.*

Eorum enim qui convertendi sunt, quidam sunt ut murus, magnam habentes in se scientiam, lite- rarum quoque notitiam, et ob hoc quoque muri, contra se impugnantes, duritiam; quibus ait Spon- sus, ut ædificentur super eos propugnacula argen- tea, id est, divinarum scripturarum eis dentur tes- timonia, et autoritatum quibus præmunimur; his donentur insignia, quibus hi jam muniti Ecclesie veræ sunt defensores et tutela. « Si vero ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. » Ostium vero sunt hi, per quos quidam intrant, quidam vero exeunt : qui quidem minores sunt scientia, minus quidem eruditi scripturis, quibus non summa proponenda sunt, et intellectu difficilia, sed tabulæ compingendæ sunt cedrinæ, id est, leves Scripturæ proponendæ; ut est ea tabula quam pinxit Domi- nus, dicens, « Beati pauperes spiritu : quoniam ip- sorum est regnum cælorum. Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur. Beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam; quoniam ipsi saturabuntur (Matth. v, 3 et seq.). » Quæ quidem tabula cedrina est, imputribilis, scilicet, et sententias proferens incontaminatas, ve- ras et infringibiles. Aliæque tabulæ his similes, quæ his propositæ, ipsos in veritate suscepta adjuvare poterunt et confirmare. Sequitur

10. *Ego murus : et ubera mea sicut turris; ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.*

Audito Dilecti responso, quo Sponsam monet, ut et converse synagogæ propugnacula proponat ar- gentea, et ad defensionem Ecclesie propugnatores mittat idoneos, ipsa congratulante ait, « Ego mu- rus, » me quoque ipsam opponam icibus; et ubera mea, prælati, scilicet, Ecclesiarum, quos mea ob hoc ubera nominio, quod meo eos lacte nutrio, hi mecum erunt Ecclesie firma et inexpugnabilis de- fensio, et mecum æternæ vitæ incontradictibilis ac- quisitio; eo quod reddita jam mihi sorore mea qua perierat, « Facta sum coram eo quasi pacem repe- riens. » Tunc enim vere pax reperta erit, cum nul- lus eorum qui præsciti sunt ad vitam jam deerit, sed omnes suos Ecclesia intra se jam continens, summa prosperitate gaudebit. Sequitur :

11. *Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos : tradidit eam custodibus.*

Consummata jam laude cantici hujus, et consum- mata plenitudine Sponsæ hujus, cum sibi synagoga, quam sororem nominat, ad fidem conversa erit, et ad fidem Gentium plenitudo intraverit, de se tota jam Sponsa loquitur, dicens, « Vinea fuit pacifico. » Ego quidem cum plenitudine Gentium jam vocata, cum synagoga jam ad fidem conversa, exstiti vinea pacifico, id est, Jesu Christo Domino nostro, qui pacificavit omnia quæ in terra sunt, et quæ in cælo. « In ea quæ habet populos, » id est, in mul- titudine Gentium, quæ tota a Deo creata est, sed non tota ad vitam præordinata; « Multi enim sunt vocati, pauci vero electi (Matth. xx, 16). » Ego vero cum omnium electorum, Judæorum et Gentium multitudine, vinea fui pacifico, electos sibi fructus faciens, dignos ab eo suscipi, dignos Deo Patri præsentari. Quam quidem vineam dicit pacificam tradidisse custodibus : nam pars Ecclesie quæ ab Adam usque ad Christum exstitit, Patriarchis, et Prophetis, et Legis sanctæ Doctoribus custodienda commissa est. Quæ vero a Christo usque in finem seculi futura est, apostolis sanctis, et martyribus, aliisque honore pollentibus erudienda, concessa est. Sequitur :

Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. 12. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus ejus.

Hanc quidem vineam pacificus excoluit, planta- vit, et secuit, et ad florem, fructumque perduxit; quæ non in amaritudinem conversa est, nec la- bruscas fecit, sed elegantes uvæ, et Deo Patri præsentari dignissimas. Unde hic dicitur, « Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. » Quis iste vir est? Vir ille bonus, cujus meminit David, di- cens, « Vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentie non sedit. Sed in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte (Psal. i, 1, 2). » Hic solus, vir dici dignissimus, fructus suscipit Ec-

clesiæ, offertque Deo Patri, a quo, ad remunerandam Ecclesiam, mille suscipit argenteos, quos affert, ut ditetur Ecclesia, et se bene fructificasse congaudeat. Per mille vero argenteos vitam denotat æternam, ejusque beatitudinem infinitam, qua suos remunerabit Dominus, cum eos præsentaverit Patri, et his in cœlestibus sedes collocaverit. Hanc vero beatitudinem numero millenario comprehendi designat, quæ quarta unitas est : prima enim unitas, unitas ipsa est; secunda, denarius; tertia, centenarius; quarta, millenarius; post hunc in infinitum numerus extenditur, habens millenarium sibi semper radicem et unitatem. Bene ergo per hunc, infinitas; et per argentum, beatitudinis excellentia demonstratur; de hac enim dictum est, « Eloquia Domini, eloquia casta : argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum (Psal. xi, 7). » Quia quæ Dominum prædicant eloquia, castitatem in se continentia sunt, nullam in se hæresin, nullam prorsus incontinentiam admittentia, sed sunt in se velut argentum igne sancti Spiritus examinatum, quo nihil dulcius tinnit eloquio, nihil animæ plus sapidum; quo nil a terra probatius, quo nil igne septiformis spiritus purgatus invenitur : de qua responsum hoc Patris accipit, « Vineam meam coram me est, » id est, Omnis hæc electorum multitudo mihi complacet, in omni cogitatu et opere mecum est, quam tu mihi per pacificos mille significas, et per ducentos, qui custodiunt fructus ejus. Hi namque perfecti illi sunt, qui ab Adam usque ad Christum universitatem hanc verbis erudierunt, exemplis custodierunt, et meritis ornaverunt. Centum vero qui supersunt, sunt ii qui a Christo usque in finem sæculi electæ illi multitudini præfuerunt : hi Deo Patri præsentantur, et in æterna beatitudine, cum his quibus præfuerant coronantur. Sequitur :

13. *Quæ habitas in hortis, amici auscultant : fac me audire vocem tuam.*

Hæc Sponsi est ultima communitio, qua Sponsam de laude sua commonet, dicens, « Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam. » Hæc quidem jam in hortis Judææ primatum obtinens, ipsam jam fide conversam retinens, hanc præceptis vitæ erudiens, gentilitatis quoque multitudinem plene possidens, in hortis virtutum plane residens, virtutes omnes quæ Domino suave redolent in se continens, bene in hortis Ecclesiarum habitare dicitur, et ut ab ea laus Domino proferatur, monitis cœlestibus exposcitur, cum dicitur Quæ habitas in hortis Ec-

clesiarum, fac me audire vocem tuam, ut a cunctis Ecclesiis laus mea resonet, et ab omni laus mea cum gratiarum actione resultet. « Amici » enim « auscultant; » Angeli namque, et omnes cum his virtutes angelicæ, Christo cum his fidelis amicitie ab initio virtute conjunctæ, expectant et auscultant gloriam remunerationis meæ, quam jam sperant in gloria laudis tuæ. Sequitur :

14. *Fuge Dilecte mi, et assimulare capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum.*

Hæc est Ecclesiæ ultima responsio, qua respondet Sponsa Dilecto suo, dicens, « Fuge, Dilecte mi. » Hanc Sponsus de laude commonet, hortatur ut laudem personet, non quod velit, quod nunc cantica laudis incipiat, sed expectata communi omnium resurrectione, cum Sponsus in nube venerit, cum ejus adventum angelus clara voce personuerit, dicens, « Ecce Sponsus venit, Exite obviam ei (Matth. xxv, 6); » cum ad (72) resurgendum omnes tuba lugubris insonuerit, et Judex stipatus Angelis, in sede suæ majestatis sederit, et ei, nullo excepto, mundum occurrerit, et horrendam in reprobos sententiam tulerit, et dederit electis suis omnibus sententiam quam dicturus est, « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. » Tunc quidem Ecclesiæ cum sanctis omnibus personabit laus et gratiarum actio, qualis audita non est a seculo, cunctique ejus laudis participes in secula benedicentur a Domino. Quod quia diligenti se Sponsæ præmonstratum est, ideo non indignando, sed moram hanc patienter sustinendo, sic respondet, « Fuge, Dilecte mi, » quod est, a nostris te conspectibus ad præsens abstrahe; in hoc similis assistens capræ hinnuloque cervorum, quæ munda quidem animalia sunt, et a conspectibus hominum se in jugis montium continentia. Quos quidem montes, ubi iste cervorum hinnulus habitat, et a cæteris montibus discernat, addit, « aromatum. » Montes enim aromatum sunt sancta angelorum agmina, virtutumque omnium cœlestium habitacula, a quibus spirant omnes aromatizantes gratiæ, quas certum est Domino complacere. His Dominus de se vitæ diffundit balsamum, ut eo peruncti jam vivant in æternum : cui nimirum unctioni, Ecclesia se participem fieri desiderans, et ad hanc semper in his quæ dicta sunt suspirans, osculum sibi dari sanctissimæ jucunditatis expetit, et jam nunc quod illud sit acceptura post paululum cum tota sui plenitudine, certissima Sponsi sui promissione certificata conquiescit.

(72) *F. resuscitandum.*